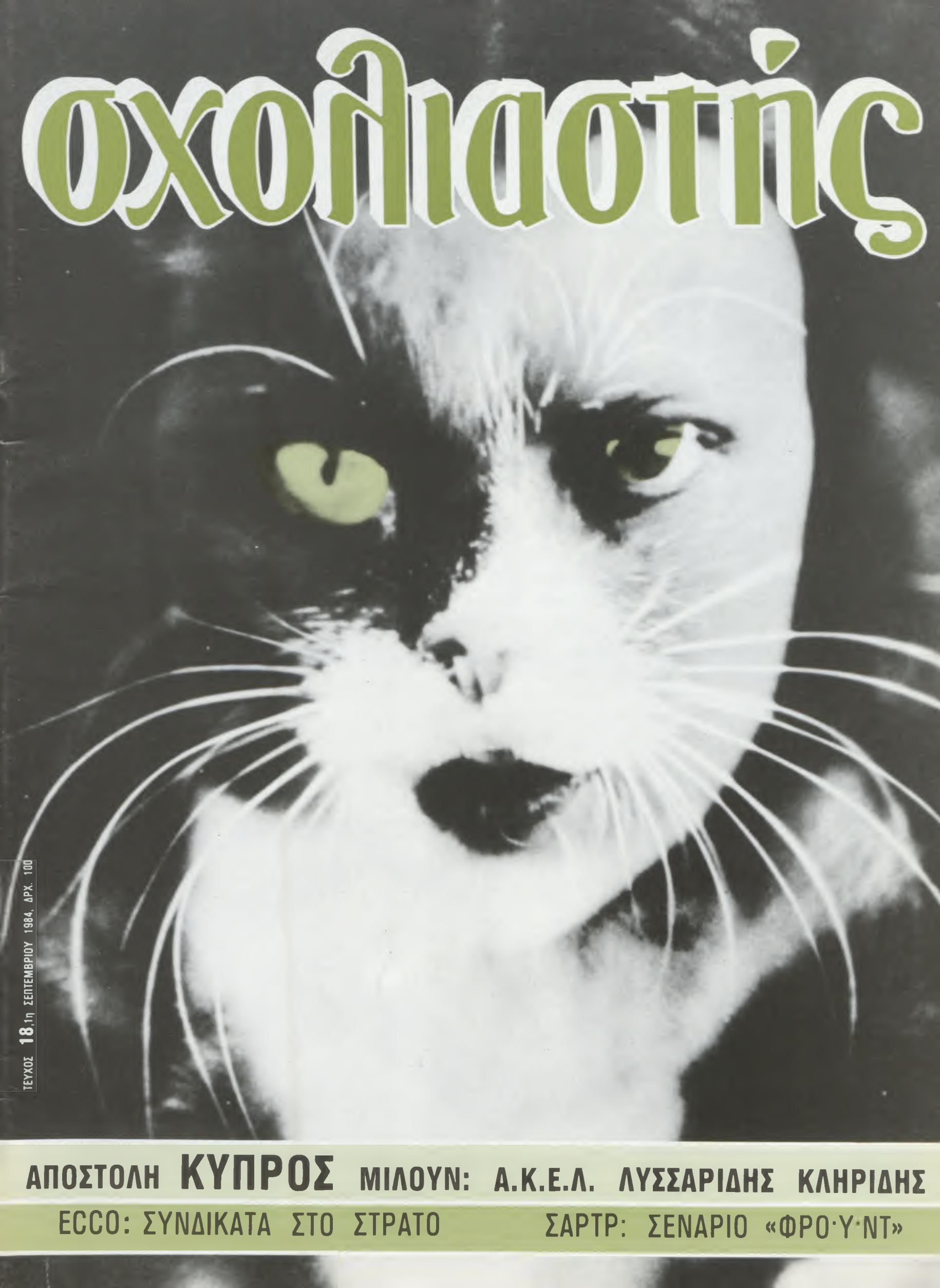
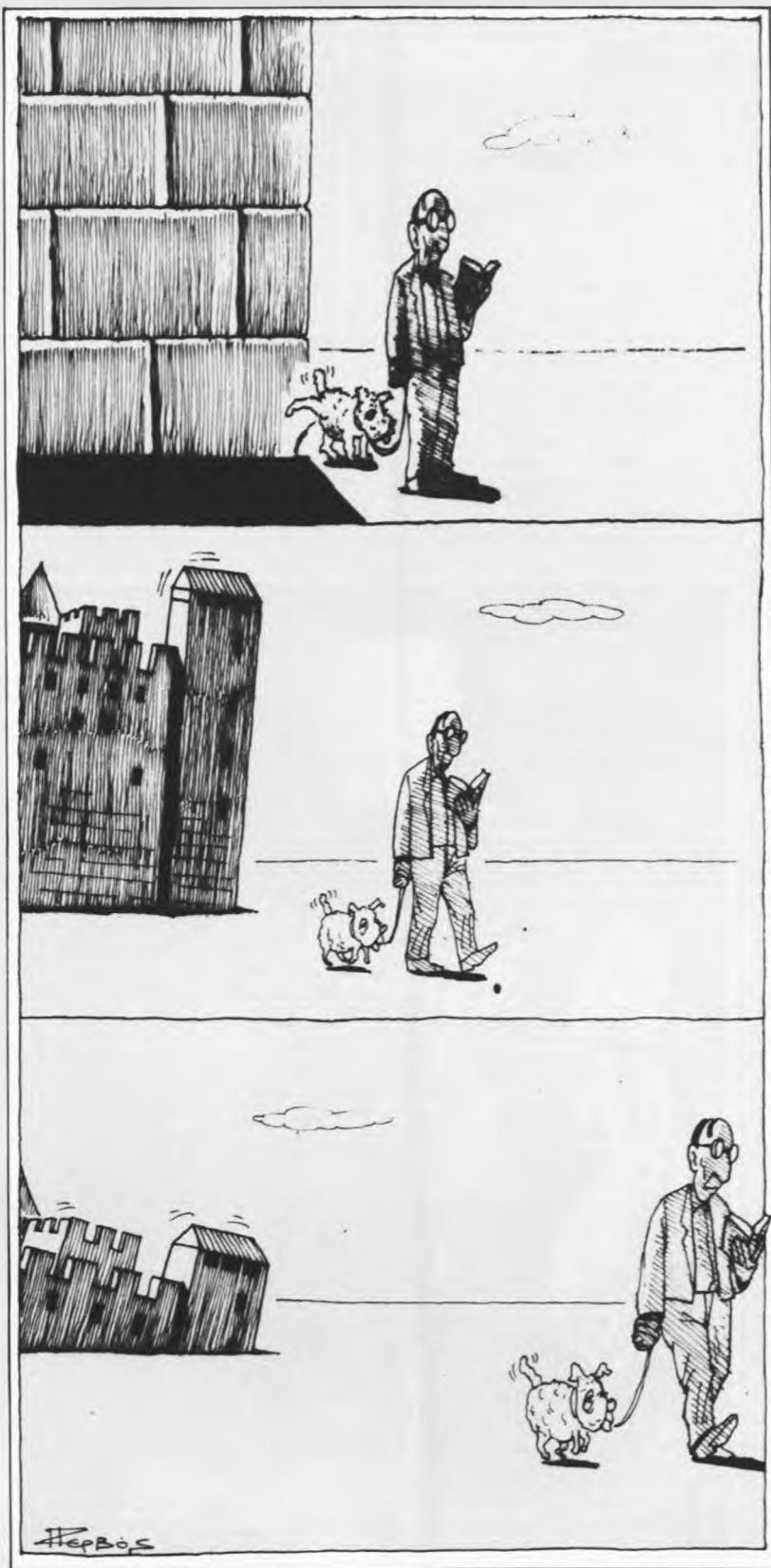

οχοθηλαστής

ΤΕΥΧΟΣ 18,1η ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1984, ΔΡΧ. 100

ΑΠΟΣΤΟΛΗ **ΚΥΠΡΟΣ** ΜΙΛΟΥΝ: Α.Κ.Ε.Λ. ΛΥΣΣΑΡΙΔΗΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ
ΕССО: ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΟ ΣΑΡΤΡ: ΣΕΝΑΡΙΟ «ΦΡΟ·Υ·ΝΤ»

K

ι άφου τό έθνικό γόητρο δέχτηκε τρομαχτικό πλήγμα στή «μάχη» τών 'Ολυμπιακών 'Αγώνων, ή Κυβέρνηση όλων τών 'Ελλήνων αισθάνθηκε υποχρεωμένη νά θωρακίσει τό μαλακό σώμα του Έθνους, όχι μέ επικίνδυνα γιά τήν υγεία του αναβολικά, αλλά μέ τήν τιμημένη πανοπλία συμπαθούς θαλασσινού. Δύστυχε φαντάρε τής Πίνδου, πρότυπο τών σχολικών μας

χρόνων, πού δοπλος, ρακένδυτος καί πεινασμένος ταπεινώσεις τίς πάνοπλες στρατιές του Φασισμού, πόσο αναχρονιστικός δείχνεις πιά...

Ή αγορά του αιώνα λοιπόν καί ή αγορά τών Λέοπαρντ. Τά αντισταθμιστικά όφέλη καί τά σκάνδαλα τής Δεξιάς. Ή δεξιά στροφή καί ή αντιδεξιά συνθηματολογία. Ή ιστορική ένοποίηση τών Σωμάτων 'Ασφαλείας. Ή μονιμοποίηση τών έκτάκτων καί οι άξιοκρατικοί διορισμοί μέ κοινωνικά κριτήρια. Καί, ξάφνου, ή άλλαγή άρχηγού στή Ν.Δ. πού τόσο περιμένετε... Καλό χειμώνα, παιδιά!

Άλλά, ένω ή Βουλή άρχίζει τήν τελευταία της σύνοδο, τό Κυπριακό μπαίνει σέ μιά περίεργη «κινητικότητα». Προεκλογική κίνηση μέ στόχο τίς 'Αμερικανικές εκλογές του Νοεμβρίου ή μοναδική εύκαιρία γιά δίκαιη λύση του προβλήματος; Τό παράδοξο είναι ότι ή κινητικότητα αυτή αναφέρεται περισσότερο στίς αντιθέσεις ανάμεσα στά κυπριακά κόμματα καί τίς κυβερνήσεις 'Αθηνών καί Λευκωσίας, παρά στο πρόβλημα τής Κύπρου καθεαυτό. Σ' αυτό τό τεύχος ο Σχολιαστής παρουσιάζει τίς απόψεις τών κυπριακών κομμάτων έν όψει τής νέας πρωτοβουλίας Ντέ Κουεγιάρ πού βρίσκεται σέ εξέλιξη καί τών τριμερών διαβουλεύσεων τών 'Αθηνών πού συμπήτουν μέ τήν έκδοσή μας...

Ένώ αυτά συμβαίνουν στον τόπο μας, ή ζωή άλλου συνεχίζεται. Έτσι στή Γαλλία κυκλοφόρησε ένα άνέκδοτο σενάριο πού ο Ζάν Πώλ Σάρτρ είχε γράψει μέ θέμα τόν Σήγκμουντ Φρόυντ. Ο Σχολιαστής μέ υπερηφάνεια παρουσιάζει γιά πρώτη φορά στήν 'Ελλάδα ένα απόσπασμα από τό σενάριο αυτό πού γράφτηκε τό 1958 καί δέν γυρίστηκε ποτέ σ' αυτή τή μορφή.

Θά υπάρχουν όμως κάποια παράπονα. Όσοι τόν προηγούμενο μήνα υποβάλατε σέ τσεκάπ τήν άριστερή σας συνείδηση ασφαλώς θά απογοητευθήκατε. Όχι από τ' άποτελέσματα του τέστ κατ' άνάγκη, αλλά από μιά τεχνική άτέλεια στίς λύσεις πού επανορθώνουμε σ' αυτό τό τεύχος. Συγγνώμη.

Σ.

Γιά την ἀπελευθέρωση του Μουσά 'Ονούρ

Συμβαίνουν στην Κύπρο: την Τρίτη 14 Αυγούστου η Κυπριακή Αστυνομία συλλαμβάνει στη Λευκωσία τον Μουσά 'Ονούρ, άριστο Τουρκοκύπριο, γνωστό αγωνιστή στην Κύπρο ενάντια στην καταπίεση των Τουρκοκυπρίων σε Βορρά και Νότο. 'Ο Μουσά 'Ονούρ διέφυγε από τό κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου δραπέτευοντας από την Τουρκοκυπριακή 'Εθνοφρουρά και τά τελευταία 7 χρόνια ζούσε στη Λευκωσία, κάτοχος Κυπριακού Διαβατηρίου.

'Η σύλληψή του γίνεται χωρίς ένταλμα, στον ίδιο δέ απαγορεύεται νά επικοινωνήσει τόσο μέ τούς φίλους του όσο και μέ τό δικηγόρο του. Τό φοβερότερο όμως είναι ότι η Κυπριακή Αστυνομία παραδίδει άλυσοδεμένο τον Μουσά 'Ονούρ στά στρατεύματα κατοχής του Ντενκτάς! 'Η περίπτωση του Μουσά 'Ονούρ δέν είναι ή πρώτη πού συμβαίνει, όσο παράξενο κι άν φαίνεται:

■ Τόν Σεπτέμβριο του '82 παραδόθηκαν στά στρατεύματα κατοχής από την Κυπριακή Αστυνομία 4 Τουρκοκύπριοι και 2 Τούρκοι πολιτικοί πρόσφυγες. Οί τελευταίοι (Γκαζέρ και Μουσταφά) εκτελέστηκαν από τή χούντα του 'Εβρέν.

■ Τό Μάρτη του '83 ανταλλάχθηκαν 3 Τουρκοκύπριοι μέ 4 'Ελλαδίτες πού μπήκαν κατά λάθος στά κατεχόμενα, ενέργεια πού ο Γενικός Εισαγγελέας είχε χαρακτηρίσει τότε σάν άντισυνταγματική και παράνομη.

■ 'Ακόμα και πρίν λίγες μέρες, στις 17 Αυγούστου, πληροφορίες άνέφεραν ότι 3 Τουρκοκύπριοι παραδόθηκαν στην άστυνομία του Ντενκτάς.

Οί περιπτώσεις παράδοσης Τουρκοκυπρίων, Τούρκων και Κούρδων πολιτικών προσφύγων στον Ντενκτάς είναι πάρα πολλές, αλλά ελάχιστες βλέπουν τό φώς της δημοσιότητας.

'Η τύχη του Μουσά 'Ονούρ αυτή τή στιγμή είναι άγνωστη. Παραδόθηκε, παρ' ό,τι ήταν γνωστό πώς θά αντιμετώπιζε φυλάκιση, βασανιστήρια και πιθανώς θάνατο, λόγω της δραπέτευσής του από την Τουρκοκυπριακή 'Εθνοφρουρά.

Στην Κύπρο, ή κινητοποίηση για τή δημοσιοποίηση της παράδοσής του και τή διάσωσή του από την πιθανή εκτέλεση έχει κορυφωθεί μέ τίς πρωτοβουλίες της «Σοσιαλιστικής Έκφρασης» εφημερίδας της 'Αριστερής πτέρυγας του ΕΔΕΚ, προσωπικοτήτων και πρώην βουλευτών. Για τούς άριστερους σε Κύπρο, 'Ελλάδα και Τουρκία, τό καθήκον αυτή τή στιγμή είναι νά μήν άφθεεί ο Μουσά 'Ονούρ στό Έλεος του Ντενκτάς. Τουλάχιστον για τούς άριστερους πού άντιστέκονται άκόμα στον

σωβινισμό και στον ρατσισμό.

Χρ. Β.

(Σ.Σ. 'Η τελευταία πληροφορία πού έχουμε είναι ότι ή 'Αγγλίδα βουλευτής του 'Εργατικού κόμματος Τζό Ρίτσαρτον επισκέφθηκε για τό θέμα αυτό τον ύπουργό έξωτερικών της Κύπρου και πέρασε στον τουρκοκυπριακό τομέα για νά συναντηθεί μέ τον Ντενκτάς).

'Αβέρωφ, σημαίνει...

'Όταν θά κυκλοφορεί αυτό τό τεύχος, θά έχει ίσως λήξει τό θέμα ήγεσίας της Ν.Δ., σηματοδοτώντας την αναθέρμανση των πολιτικών εξελίξεων. 'Επειδή ή πολιτική διαπάλη δέν είναι καθόλου μία προσωπική σύγκρουση, παρόλο πού στην 'Ελλάδα έμφανίζεται πάντα μ' αυτή τή μορφή, αξίζει ίσως νά επισημανθούν τά ακόλουθα:

— 'Η πολιτική 'Αβέρωφ ήταν ίσως

τό καλύτερο δώρο πού προσέφερε ή Ν.Δ. στη σταθεροποίηση της έξουσίας του ΠΑΣΟΚ, στην πρώτη φάση της. Τό καλύτερο άλλοθι για νά περάσει από την προεκλογική «σοσιαλιστική» συνθηματολογία στην έκσυγχρονιστική διαχείριση της άστικής έξουσίας.

— 'Η ίδια αυτή δεξιά πολιτική της Ν.Δ. εκτός από τή συγκρότηση του κόμματος και παράλληλα μ' αυτήν, μέ τό φανατισμό και την άκρότητα πού προκάλεσε, άρχισε, σε μία δεύτερη φάση, νά άποτελεί πηγή φθοράς. Φθοράς πού δέν σταματά κατ' άνάγκη στην κυβέρνηση και τό κόμμα του ΠΑΣΟΚ αλλά άπειλεί και την ένότητα του περιάλητου «πολιτικού κόσμου».

— Νά όμως πού τά πράγματα άντιστρέφονται για μία άκόμα φορά για νά άναδειχθεί μία νέα ήγεσία στη Ν.Δ. μέ προφανή πρόθεση την άλλαγή αντιπολιτευτικής πολιτικής. Δώρο στο ΠΑΣΟΚ πάλι, και μάλιστα όχι πολύ μακριά από τίς εκλογές. 'Από ποιόν άραγε;

Δέν θά ύπαινιχθούμε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. 'Εξ άλλου τό θέμα έχει εξαντληθεί από την «Αύριανή». Τό καταχθόνιο σχέδιο πρέπει μάλλον νά άποδοθεί στην ήγεμονική μερίδα της έλληνικής άρχουσας τάξης...

Κ.Β.

‘Η αγορά του αιώνα...

Πολλά γράφτηκαν γι' αυτή την πε-
ρίφημη αγορά που θα πληρώνουμε
έναν αιώνα, κι όμως (αν εξαιρέσει
κανείς τη συνεχιζόμενη ακαδημαϊκή
αντίθεση του ΚΚΕ) όλα σχεδόν κο-
ντεύουν να ξεχαστούν.

Αυτό όμως που δεν μπορεί να πε-
ράσει στο περιθώριο, είναι η ευθύνη
μιάς «πρωτοπόρας φιλειρηνικής» κυ-
βέρνησης για την αναθέρμανση μιάς
δνευ προηγούμενου εξοπλιστικής ύ-
στερίας που φυσικά δεν θα μείνει
αναπάντητη. Τη στιγμή που προς τα
έξω υποστηρίζεται (και σωστά) ότι η
κλιμάκωση των εξοπλισμών μεταξύ
των υπερδυνάμεων δεν μπορεί να ο-
δηγήσει σε σταθερή ειρήνη, η επί-
κληση όποιασδήποτε απειλής δεν
άρκει για να δικαιολογήσει την αντί-
στοιχη κλιμάκωση στον μικρόχωρο
του Αιγαίου.

Χωρίς να μιλήσουμε για μονομερή
άφοπλισμό (όπως κάνει το βρετανικό
έργατικό κόμμα) ή για την αντικατά-
σταση του στρατιωτικού μηχανισμού
μέ κάποιον σύστημα «κοινωνικής άμυ-
νας» (όπως προτείνουν οι Γερμανοί
Πράσινοι) μπορούμε τουλάχιστον να
πούμε τοῦτο: Μία χώρα που σέβεται
τίς φιλειρηνικές της διακηρύξεις, έ-
χει τη στοιχειώδη υποχρέωση να
όρίσει ένα μίνιμουμ εξοπλισμού, πέ-
ρα από τό οποίο η άμυντική της
θωράκιση στηρίζεται και μόνο στον
πατριωτισμό των πολιτών της. ‘Η
μόνη άλλη επιλογή, όσο και αν την
επενδύσουμε με μανδύες πολιτικού
ρεαλισμού και ψήγματα πολεμικής
έπιστήμης, είναι η υποταγή στην
παράλογη λογική της κλιμάκωσης
των εξοπλισμών.

Όταν οι υπερδυνάμεις μπορούν 7
φορές ή κάθε μία να καταστρέψουν
τόν πλανήτη κι όμως εξακολουθούν
να εξοπλίζονται, πώς θα σταματή-
σουν ή ‘Ελλάδα και η Τουρκία τίς
άγορές όλο και πίο μεγάλων, όλο και
πίο γρήγορων, όλο και πίο πολλών
δεροπλάνων;

Χωρίς καμιά διάθεση εξτρεμισμού,
κάπου χρειάζεται να μπει ένα φρένο.
‘Αν ή κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ προ-
τιμά την ισορροπία του τρόμου από
την επιδίωξη της ειρήνης, δεν μένει
παρά να στρατευθεί σ' αυτή την επι-
δίωξη ή ‘Αριστερά. Και μάλιστα οι
άριστεροί εκείνοι που δεν συγγε-

νεύουν με κανέναν απόλυτως στρα-
τιωτικό συνασπισμό.

...Καί ή οικονομική πλευρά

Πάνε πολλά χρόνια που μία ομάδα
έπιστημόνων άμφισβήτησε τούς πο-
σοτικούς δείκτες οικονομικής ανά-
πτυξης με τόν παρακάτω συλλογι-
σμό:

«Τό ‘Ακαθάριστο έθνικό προϊόν
μιάς χώρας αυξάνει όταν οι κάτοικοι
άρρωσταίνουν ή πεθαίνουν».

Πού νά φανταστούν οι άνθρωποι
ότι θά έρχόταν μέρα που ό συλλογι-
σμός τους, στην πίο άκραία του έκ-
δοχή, θά γινόταν έπιχειρήμα κυβερ-
νητικό!

Γιατί όταν άκούμε ότι οι εξοπλι-
σμοί θά γίνουν ή άτμομηχανή που θά
σύρει στην ανάπτυξη την ελληνική
οικονομία, δεν μπορούμε νά μήν σκε-
φτούμε ότι οι Έλληνες εργαζόμενοι
θά εξαναγκαστούν άπλά μ' αυτή την
άγορά νά παράγουν περισσότερο και
νά καταναλώνουν λιγότερο, άκριβώς
για νά ευημερήσουν οι άριθμοί!

K.B.

Έρπετά και Τούρκοι

Στόν «Ταχυδρόμο» (9.8.84) έγραψε
μιά κυρία μέ ελληνικό όνομα και
ξένο διαβατήριό, που κατάφερε νά
φτάσει στην Τουρκοκρατούμενη
‘Αμμόχωστο. Τό ρεπορτάζ γενικά θά
είχε ένδιαφέρον, ή σκοπία όμως ήταν
έξαιρετικά «πατριωτική» και έτσι ή
όποια παράθεση στοιχείων και φωτο-
γραφιών ύπηρετούσε τη βασική κα-
τεύθυνση του γραπτού, που άρχιζε μέ
τό άνατριχιαστικό: «Γιά την ώρα, έ-
κτός από τούς Τούρκους στρατιώτες,
στός δρόμους της πόλης κυκλοφορούν
και πλήθος έρπετά. ‘Ερπετά και Τούρ-
κοι» και τελειώνει: «Έχτές Σμύρνη και
Κωνσταντινούπολη, τώρα Κύπρος, με-
τά».

Θά έπρεπε ή διεύθυνση του περιο-
δικού νά μπορεί νά κρίνει πώς τό
μρόλισμα της κοινής γνώμης μέ τό
δραμα της εξολόθρευσης των έρπε-
τών και της επανάκτησης των χαμέ-
νων πατρίδων, ως ιδεολογική κατεύ-
θυνση έχει άποτύχει. Κακή ή τουρκι-
κή κατοχή, αλλά ό ρατσισμός και ή
τουρκοφαγία δεν μάς σώζει.

Μετά άπ' αυτά, τί νά πεις για τόν

Τό γνήσιο 1984 σέ διακοπές

Στό έπόμενο τεύχος του «Σχολιαστή»
θά διαπιστώσετε πώς ή άπουσία του
Γιάννη ‘Ιωάννου άπ' τό τεύχος που δια-
βάσετε, όφειλόταν άπλώς στίς καλοκαι-
ρινές του διακοπές. ‘Η περισσότερο
άπό ένα χρόνο συνεργασία, μάς υποχρε-
ώνει (άπ' τόν νόμο) νά του παραχωρή-
σουμε τη μηνιαία του άδεια...

Σ

πρωτοπαλαιστή μας, τόν όλυμπιονί-
κη της Μόσχας, που πριν λίγο δήλω-
νε πώς: «ό Αιγύπτιος αντίπαλός μου, μέ
έπαιξε βρώμικα όπως όλοι οι Τούρκοι
και οι ‘Αραβες»;

Δ.Τ.

■ Εύτυχώς άκρωθήκε ή άσκηση
Ζεύς και ξαναφούσκωσαν από υπερη-
φάνεια τά έθνικά μας στήθη. Τόσες
άγορές άπό Νατοϊκές πηγές για τόν
έξ άνατολών κίνδυνο και νά κάνουμε
άσκήσεις μέ τούς ‘Αμερικάνους μέ
τό μέτωπο προς βορρά πήγαινε πράγ-
ματι πολύ. ‘Εδώ που τά λέμε θά
μπορούσαμε τώρα που γίναμε άστα-
κοί νά φύγουμε έντελώς άπό τό ΝΑ-
ΤΟ. Μέ τά δισεκατομμύρια που τούς
δίνουμε δεν θά ‘χαν κανένα λόγο νά
διαμαρτυρηθούν.

■ 8% ένάντια στην πρόταση Καρα-
μανλή για μόνιμη τέλεση των ‘Ολυ-
μπιακών άγώνων στην ‘Ελλάδα
(Γκάλοπ του Ταχυδρόμου, 26/7) είναι
ένα ποσοστό όχι και τόσο εύκατα-
φρόνητο αν σκεφτεί κανείς ότι κανέ-
να κόμμα δεν έχει ταχθεί ένάντια
στην πρόταση. ‘Ο Σχολιαστής είναι
υπερήφανος που συνέβαλε κι αυτός
στό μέτρο των δυνατοτήτων του στη
διαμόρφωση αυτής της συνεπούς τέ-
ταρτης πολιτικής δύναμης.

■ Μιά πρόβλεψη για τόν έκλογικό
νόμο που δεν προέρχεται από καμιά
πηγή, παρά μόνο από την άνάλυση
του τί συμφέρει ποιόν: Νά δείτε που
ή κατανομή των έδρων θά γίνεται
άναλογικά, αλλά κατά έκλογική περι-
φέρεια. ‘Απλή πλειοαναλογική.

■ «Χωρίς μεσάζοντες ή άγορά του
αιώνα» έσπευσε νά μάς καθησυχάσει
ό κ. Δροσογιάννης. Κι έμεις δεν
μπορέσαμε νά μήν χαμογελάσουμε
όταν μάς ήρθε αύθόρμητα στό νού ό
συμπαθής ‘Ιάπων τέως πρωθυπου-
γός Τανάκα που δεν χρειάστηκε κα-
νέναν απόλυτως μεσάζοντα για νά
τσεπώσει τά έκατομμύρια της Λόκ-
χηντ. Οι μεσάζοντες είναι τό πρό-
βλημα κ. ύπουργέ, ή τά δισεκατομμύ-
ρια που θά πληρώνουν τά παιδιά των
έγγονών μας;

Καλοκαιρινά σενάρια για τις εκλογές, την προεδρία, κ.ά.

Καραμανλής ή πάνκς;

Από την πόλωση στην όμοψυχία

Οι απόψεις που υιοθετήθηκαν από τα πολιτικά κόμματα και, κυρίως, από τους πολιτικούς αναλυτές έφημεριδων και περιοδικών στη διάρκεια του καλοκαιριού, χαρακτηρίζονται από μία στάση πού, κατ' αρχάς τουλάχιστον, φαίνεται παράδοξη: οι εύρωεκλογές άπωθύνται όλο και περισσότερο στο βάθος ενός άπώτερου και σκοτεινού παρελθόντος, ενώ, αντίθετα, ή εκλογή του προέδρου της δημοκρατίας, πού χρονικά τοποθετείται στον Μάιο του '85, έρχεται στην επικαιρότητα με τρόπο τέτοιο, σάν να έπρόκειτο να πραγματοποιηθεί μέσα στο μήνα.

Όπωςδήποτε, δέν έχουμε να κάνουμε με μία άπλή άλλαγή θεματολογίας: τό πέρασμα από τις εύρωεκλογές στην εκλογή προέδρου δημοκρατίας σημαίνει πρώτα απ' όλα ριζική άλλαγή του πολιτικού κλίματος. Αυτό πού συστηματικά άπωθείται από τό πολιτικό προσκήνιο είναι ή «πόλωση», για να παραχωρηθεί τό έδαφος στην «ήπιότητα» και τή «λογική».

Οι πολιτικοί μας δέχτηκαν στο άκέραιο τις εύθυνες τους για την πόλωση των εύρωεκλογών. Υπάρχει μία άποψη πού ύποστηρίζει πώς οι αντίθέσεις σε μία κοινωνία πηγάζουν από την πολιτική. Στη χώρα μας επικράτησε τελικά ή λιγότερο έκλεπτυσμένη έκδοχή της: ή πόλωση πήγασε από τους πολιτικούς. Και για να όδηγηθούμε στην ήπιότητα έπρεπε οι τελευταίοι αναγκαστικά να περάσουν από μία διαδικασία κάθαρσης.

Για τον Άνδρέα τά πράγματα ήταν μάλλον εύκολα: ήταν άρκετή μία δήλωση μεταμέλειας, μία έξομολόγηση στη Ρεζάν, ή άποδοχή της πρότασης Ράλλη για όμοψυχία στο Κυπριακό, μία έπίσκεψη στον Άστέρα Βουλιαγμένης. Στο τέλος της κάθαρσης μπορούσε άνετα να πηγαινει βόλτα χεράκι-χεράκι, στα σκαλάκια της Μητρόπολης, με τον πρόεδρο της δημοκρατίας. Για τον Άβέρωφ όμως τά πράγματα ήταν πιο ζόρικα: έπρεπε να άποσυρθεί στην Κέρκυρα, σάν Έβραϊος προφήτης στην έρημο, να σκεφτεί για τη ζωή, τό θάνατο, τις άμαρτίες και τό πολιτικό του μέλλον.

Κοῦκοι διπλοί και σκόπιμες έκκρεμότητες

Με τον Έναν ή τον άλλο τρόπο, ή ανάδειξη των προεδρικών εκλογών σε ζήτημα ήμερήσιας διάταξης συνδυάστηκε με την υιοθέτηση του ήπιότερου δυνατού κλίματος. Πολύ περισσότερο, άφου μιλώντας για προεδρικές εκλογές, όλοι συνηγορούν στην επανεκλογή του Καραμανλή για μία ακόμη πενταετία. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι πιο διαφορετικοί άρθρογράφοι υιοθέτησαν την ίδια εικόνα για να αναπαραστήσουν τό κλίμα των ήμερών: εκεί πού χθές διαπίστωναν τη βαρβαρότητα του ποδοσφαίρου στις προεκλογικές συγκεντρώσεις των εύρωεκλογών, σήμερα ανακαλύπτουν τη φινέτσα μιας παρτίδας στις συναντήσεις των πολιτικών άρχηγών.

Έτσι διάβάζουμε στο 'Αντί' ότι: «*τρεις είναι οι πιο πιθανές εξελίξεις γύρω από τις επικείμενες*

προεδρικές εκλογές... Και στις τρεις εκδοχές αυτού του παιγνίου ή κυβερνητική πλειοψηφία έχει συνταγματικά την πρωτοβουλία των κινήσεων και των χειρισμών». Η Αύγη² περιορίζει την έννοια του «παιγνίου» στη χαρτοπαιξία: «*Ο πρόεδρος της δημοκρατίας κ. Καραμανλής είναι ένα «ίσχυρό χαρτί»... Η μείωση μάλιστα της διαφοράς των ποσοστών ανάμεσα στα δύο κόμματα, αύξησε τη σημασία του «χαρτιού Καραμανλή»*». Ίδιως όταν τά δύο κόμματα ενδιαφέρονται να «παιξουν αυτό τό χαρτί...» κλπ. κλπ. Ο Δεκαπενθήμερος Πολίτης όδήγησε την εικόνα στα άκρα, στο άρθρο «*Κούκος διπλός*»³ όπου γράφεται: «... όσο λιγότερα χαρτιά έχει δείξει κανείς, τόσο πιο άσφαλής είναι. Γι αυτό και ό κ. Παπανδρέου έκρυσε τό φύλλο του».

Έκεί πού όλοι λοιπόν συμφωνούν είναι πως ό Καραμανλής θα επανεκλεγεί πρόεδρος της δημοκρατίας ύποστηριζόμενος από τό ΠΑΣΟΚ, «*όποτε τά πράγματα θα άκολουθήσουν τον φυσικό τους ροή*»⁴. Άν κάτι τέτοιο μοιραία πρόκειται να είναι τό άποτέλεσμα του «πολιτικού παιγνίου» πού παίζεται, μάλλον δικαιολογημένα ό Γ. Βότσης καταδίκασε την παρτίδα αυτή σάν άσκοπη και βλαβερή για τον τόπο, όταν γράφει: «*Από τη λογική συνεκτίμηση αυτών των δεδομένων συνάγεται ως πιθανότερη προοπτική ή επανεκλογή του Κων. Καραμανλή τον προσεχή Μάιο στο ύπατο αξίωμα - από τη σημερινή Βουλή (τουλάχιστο για να μην ξαναοδηγηθούν οι πολίτες στις κάλπες με έκβιαστικά διλήμματα)*. Άλλά τότε, ή παράταση της «σκόπιμης έκκρεμότητας», τό να μην ολοκληρώνεται ή συνδιαλλαγή από τώρα, φορτίζει άπλως τό πολιτικό κλίμα με τεχνητά προβλήματα. Η κυβέρνηση έκανε ήδη την περασμένη βδομάδα τό πρώτο βήμα. Τό δεύτερο είναι του Κων. Καραμανλή. Για να τελειώνουμε...»⁵

Κατά κρημνών

Είναι άραγε ύπερβολικό να ισχυριστούμε ότι εξαπολύθηκε μία πραγματική έκστρατεία για να προβληθεί ή ύποψηφιότητα Καραμανλή και να επικυρωθεί ή πρόθεση του ΠΑΣΟΚ να τον ύποστηρίξει; Και μάλιστα μία έκστρατεία χωρίς ουσιαστικά αντίπαλο. Η κριτική προς τον Καραμανλή έχει ήδη από καιρό έκτοπισθεί στην περιοχή του τολμηρού πολιτικού χιούμορ, άποτελεί πρόνόμιο πού άπολαμβάνουν οι σκιτισογράφοι και οι εύθυμογράφοι της Άριστεράς.

Τό ΚΚΕ, τό κόμμα πού έχει έκφραστεί άνοιχτά κατά της παρέμβασης του Καραμανλή πριν τις εύρωεκλογές και πού μπορούμε με βεβαιότητα να προεξοφλήσουμε ότι θα άποδοκιμάσει την ύποψηφιότητά του, προς τό παρόν σιωπά. Είτε γιατί έκτιμά ότι δέν μπορεί τώρα, εκ προοιμίου, να προχωρήσει σε μία σύγκρουση με τό σύνολο των δυνάμεων του πολιτικού προσκηνίου, είτε γιατί έλπίζει σε έκλογικά όφέλη από «άντικαραμανλικούς» ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ, είτε και τά δύο, έχει μέχρι τώρα άφήσει τό πεδίο άνοιχτό στη συγκρότηση του ελληνικού «ιστορικού συμβιβασμού».

Η επανεκλογή του Καραμανλή φαίνεται τόσο βέβαιη πού χρίζεται άπαραίτητη. Διαβάζουμε στην «Έλευθεροτυπία»: «*Τί θα συμβεί λοιπόν, αν*

τό Μάη του '85 δέν εκθέσει πάλι υποψηφιότητα (ό Καραμανλή) γιά τό προεδρικό αξίωμα; Θα βουλιάξει ή χώρα στην άβυσσο; Πιστεύουμε καί πάλι πώς ό σημερινός Πρόεδρος δέν έχει την εκτίμηση ότι ή Δημοκρατία μας, στην εδραίωση της οποίας αποφασιστικά συνέβαλε, θα εξαφανιστεί χωρίς εκείνον. Ούτε ότι ή χώρα θα πάει κατά κρημνών. Καί όμως, οί εικότολογίες γιά τό ένδεχόμενο νά μή διεκδικήσει ξανά ό κ. Καραμανλής την Προεδρία, κινδυνολογούν άρκούντως, στό όνομά του, αλλά προφανώς έρήμην του. Καί κινδυνολογούν πρός όλες τίς κατευθύνσεις...

Άπ' ό,τι φαίνεται λοιπόν, όσο λείπαμε στίς καλοκαιρινές διακοπές τά πράγματα προχώρησαν πολύ... Όχι μόνο ή Άλλαγή υποστηρίζει τόν Καραμανλή αλλά καί κατατρομοκρατείται στην ιδέα ότι ό τελευταίος μπορεί τελικά νά μήν άποδεχθεί την υποστήριξή της, σέ σημείο πού ό Μ. Γιομπαζολιάς νά όρθώσει τό άνάστημά του γιά νά μάς διαβεβαιώσει πώς καί χωρίς τόν Καραμανλή ή χώρα δέν θα καταστραφεί.

Άφού δέν πρόκειται γιά φάρσα, περί τίνος πρόκειται;

Η άμηχανία της Άλλαγής

Ό τρόπος μέ τόν όποιο τοποθετείται τό ζήτημα τών προεδρικών εκλογών δείχνει μέ δραματικό τρόπο ότι ή Άριστερά δέν είναι πιά σέ θέση νά όλοποιήσει μία επιθετική πολιτική. Άπό την άλλη πλευρά, ή Δεξιά συγκροτεί τίς δυνάμεις της, άπό τόν ΣΕΒ μέχρι τά επαγγελματικά σωματεία καί τή νεολαία. Καί είναι βέβαιο ότι δέν άρκείται σέ αυτά πού άπό τό 81 μέχρι σήμερα «άψπασε» άπό την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ — καί δέν είναι λίγα, άν σκεφτούμε τή στάση του ΠΑΣΟΚ στά ζητήματα ΕΟΚ, ΝΑΤΟ, στίς άμερικανικές βάσεις, τό άρθρο 4 κλπ. Αυτό πού επιδιώκει ή Δεξιά είναι μία ριζική άλλαγή της κατάστασης: ή προεκλογική της παρουσία στίς εύρωεκλογές προμήνυε κάτι σαν πολιτειακή άλλαγή. Τό σύνθημα «Χούντα είναι, θα περάσει» συνόψισε την πολιτική της.

Άπέναντι σ' αυτή τή Δεξιά πού συγκροτείται καί επιτίθεται, τό ΠΑΣΟΚ όχι μόνο αισθάνεται άνίσχυρο νά προωθήσει έναν άλλο ύποψήφιο στην προεδρία, αλλά, πολύ περισσότερο, προσπαθεί νά νομιμοποιήσει τή δική του παρουσία στην κυβέρνηση, χάρη στίς εύλογίες του Καραμανλή. Είναι ή στιγμή όπου ή Άλλαγή άνακαλύπτει την άξιοκρατία καί ό Παπανδρέου μάς ρωτάει μέ άφοπλιστική άφέλεια: «Βλέπετε άλλον καλύτερο;» (άπό τόν Καραμανλή). Η Άλλαγή έμφανίζεται πιά άδύνατη παρά ποτέ.

Η έπόμενη μέρα

Άν τελικά τό ΠΑΣΟΚ προχωρήσει στην ύπερψηφισή του Καραμανλή, αυτό δέν πρόκειται νά άποτελέσει ούτε την άπλή επιβράβευση μιās «άφογης θητείας» ούτε την πραγμάτωση του «φυσικού ρου» της Ιστορίας. Καί πρώτ' άπ' όλα, τό ζήτημα της προεδρίας θα χαράζει μία νέα διαχωριστική γραμμή στην πολιτική σκηνή της χώρας, τή διαχωριστική γραμμή άνάμεσα στους ύποστηρικτές καί αντίπαλους του Καραμανλή. Τό «μπλόκ της Άλλαγής» θα βρεθεί τότε διασπασμένο, καθώς τό ΠΑΣΟΚ καί τό ΚΚΕ θα βρίσκονται στίς άπέναντι όχθες, ενώ ταυτόχρονα θα επικυρώνεται μία συγγένεια άνάμεσα στά δύο μεγάλα κόμματα: ΠΑΣΟΚ καί Ν.Δ. θα άποτελούν στό έξής τά δύο γνήσια τέκνα της δημοκρατίας. Η στιγμή της άπό κοινού ύπερψηφισής του Καραμανλή θα σφραγίσει αυτή τους την ιδιότητα. Ό δρόμος γιά την έναλλαγή θα έχει άνοιξει.

Και δέν πρόκειται μόνο γι' αυτό. Στην περίπτωση πού τό ΠΑΣΟΚ ύπερψηφίσει τόν Καραμανλή, θα ύποχρεωθεί νά άναμορφώσει ριζικά τόν τρόπο μέ τόν όποιο πολιτεύεται. Μέχρι τώρα, ή συνοχή της πολιτικής του διασφαλιζόταν μέ τή συνεχή έπικλήση του «προσωρινού».

«Προσωρινή» χαρακτηρίζει τό ΠΑΣΟΚ την κατάσταση πού παρέλαβε, αλλά άπέφυγε νά θίξει: πρόκειται γιά όλα τά προβλήματα άπό την ΕΟΚ καί τό ΝΑΤΟ μέχρι την άναθεώρηση του Συντάγματος, τά όποία τό ΠΑΣΟΚ επαγγέλλετο ότι θα εύρισκαν λύση στη στρατηγική πορεία της Άλλαγής.

«Προσωρινές» παρουσιάζονταν καί μία σειρά ρυθμίσεις, όπως ή παραμονή τών Άμερικανικών βάσεων, γιά τίς όποιες δίνεται ή ύπόσχεση ότι θα βελτιωθούν στό μέλλον.

Η ίδια ή μέχρι σήμερα παρουσία του Καραμανλή στην προεδρία δέν μπορούσε παρά νά είναι, στά πλαίσια αυτά, έξίσου «προσωρινή».

Άν όμως τό ΠΑΣΟΚ ύποστηρίξει τόν Καραμανλή, οί αντίληψεις αυτές κλονίζονται εκ θεμελίων. Δέν πρόκειται μόνο ότι τό ΠΑΣΟΚ θα άποδειχθεί άνίσχυρο νά πραγματοποιήσει άλλαγές όταν «οί συνθήκες ώριμάσουν». Ούτε, ότι μέ την ύποστήριξη πρός τό Καραμανλή, έμπνευστή καί θεματοφύλακα του «άνήκομεν είς την Δύσιν», καί ή τελευταία προσδοκία γιά νά όλοποιήσει τό ΠΑΣΟΚ τίς εξαγγελίες του '81 γελοιοποιείται. Τό βασικό είναι ότι τό ίδιο τό ΠΑΣΟΚ θα πρέπει νά παραδεχτεί κάτι τέτοιο.

Δηλαδή, ή εκλογή του Καραμανλή άπό τό ΠΑΣΟΚ δέν μπορεί νά άποτελέσει άπλά ένα νέο κρίκο στην άλυσίδα τών «ύπαναχωρήσεων» καί «άσυνεπειών» του άπό τό 81 μέχρι σήμερα. Θα όρίσει μία νέα άρχή γιά τό ΠΑΣΟΚ, όπου, ό,τι

μέχρι σήμερα ήταν «ύπαναχώρηση» καί «άσυνεπεια» θα άποκατασταθεί στη θέση του, σαν βασική πολιτική κατεύθυνση. Η άκροβασία της κυβέρνησης άνάμεσα στό «έφικτό» καί τό «όραμα», θα πάρει τέλος.

Η ύπόθεση, λοιπόν, της εκλογής του Καραμανλή άπό τό ΠΑΣΟΚ δέν μπορεί νά είναι τό κομψό άποτέλεσμα μιās εύγενούς παρτίδας: θα έχει άποτελέσματα όδυνηρά γιά την Άριστερά καί γιά τό ίδιο τό ΠΑΣΟΚ. Αυτό είναι ό λόγος πού καί τά ίδια τά μέλη τών όργανώσεων του ΠΑΣΟΚ αισθάνονται δυσφορία καί άπογοήτευση ένόψει τέτοιων εξελίξεων.

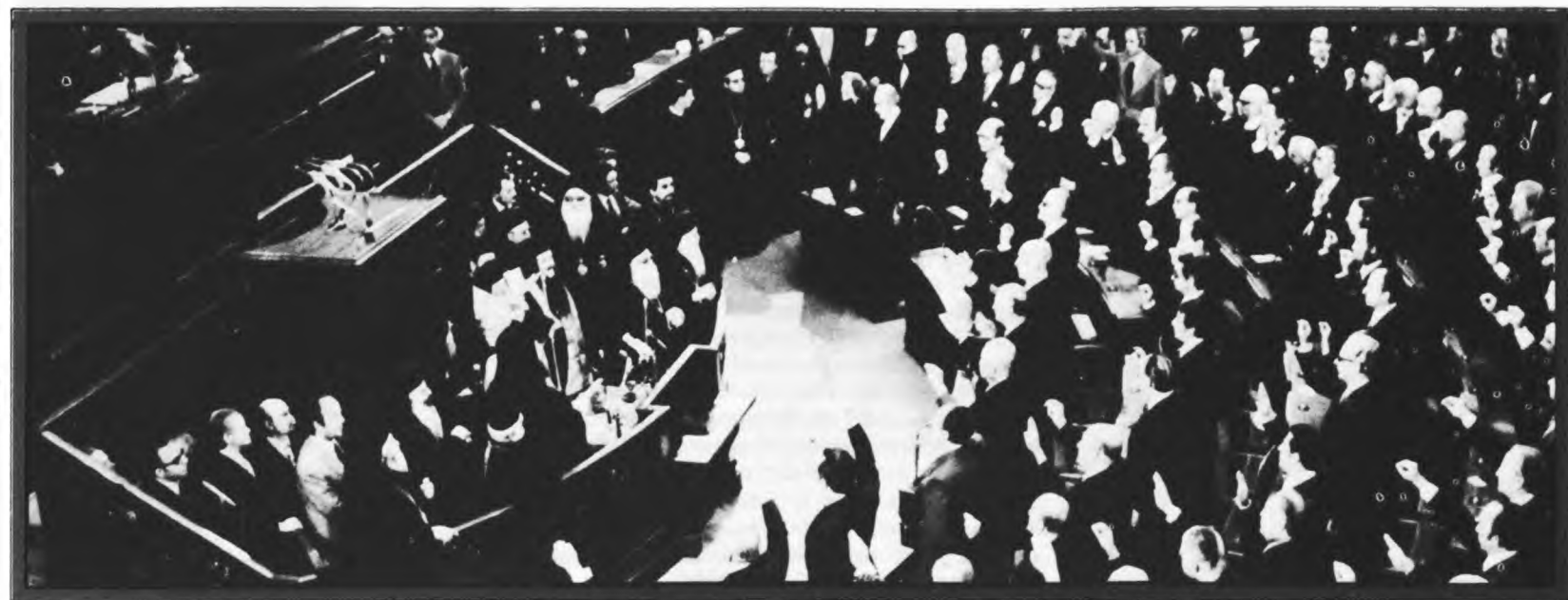
Στή διάρκεια τών εύρωεκλογών, ή Άριστερά βρέθηκε μπροστά σέ μία κοινωνική πόλωση, την όποια δέν μόρεσε ούτε νά εκφράσει, ούτε καί νά έλέγξει: Ίσως νά μήν την είχε καν προηγουμένως ύποψιαστεί. Τό μόνο πού φρόντισε νά συγκρατήσει είναι ή άγριότητα τών συνθημάτων, ή βαρβαρότητα τών συμπλοκών, τά μιση καί τά πάθη. Καί στη συνέχεια άπόθησε αυτήν την εικόνα γιά νά στραφεί πρός τόν πολιτισμό του συνταγματικού παιγνίου. Εκεί ή Άριστερά σταμάτησε νά βάζει στοιχήματα ή νά δίνει ραντεβού μέ την Ιστορία, γιά νά άποδεχτεί τόν φυσικό της «ρου».

Ίσως ή αντίθεση στην έπανεκλογή του Καραμανλή νά μήν έχει πιά άλλη αξία άπό τό νά καταγράψει μέ συμβολικό τρόπο την αντίθεση στίς πολιτικές εξελίξεις πού κυφοροούνται. Άλλά τελικά τί φαίνεται ποιά δυσοίωνα: τό ένδεχόμενο μιās νέας θητείας του Καραμανλή ή ό έφησυχασμός καί, πολύ περισσότερο, ή προθυμία της Άριστεράς νά ύποστηρίξει τό ένδεχόμενο αυτό;

Τάκης Μαστραντώνης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Β. Βενζέλου: «Λειτουργία του Πολιτεύματος καί πολιτικές εξελίξεις μετά τίς εύρωεκλογές '84. Άντί, 265, 6 Ιουλίου.
2. Β. Κωνσταντινίδης: «Διλήμματα ταλανίζουν την ήγεσία του ΠΑΣΟΚ». Άύγή, 12 Αύγουστου.
3. Σχόλιο της σύνταξης, Δ. Πολίτης, 21, 9 Αύγουστου.
4. Σύμφωνα μέ την άποψη του Σ. Χρυσοστομίου, Άύγή 5 Αύγουστου.
5. Γ. Βότση: «Κλεφτοπόλεμος ή συνδιαλλαγή;», Έλευθεροτυπία 15 Ιουλίου.
6. Μ. Γιομπαζολιά: «Η προεδρία δέ χρειάζεται παζάρι». Έλευθεροτυπία 14 Αύγουστου.
7. Ό Παπανδρέου άποδείχτηκε έξίσου άξιοκράτης καί σέ ό,τι άφορά τίς σχέσεις μέ τό ΝΑΤΟ. Στή συνέντευξη τύπου πού παραχώρησε στίς 27/7 ύπογράμμισε την προσέγγιση μέ τό ΝΑΤΟ αναφέροντας ότι ό λόρδος Κάριγκτον «είναι κάτι άλλο άπό τόν προκάτοχό του. Μπορείς καί μιλάς μαζί του».

Τό «Οικονομικό θαύμα» όδηγεί στον συμβιβασμό;

ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ, ή νέα κατάσταση που δημιούργησε στην Κύπρο τό χουντικό πραξικόπημα και ή Τουρκική εισβολή παραμένει σταθερή και αναπότρεπτη. Όχι όμως και αμετάβλητη, μιά και μέσα στην έκκρεμότητά της σταθεροποιείται ή διχοτόμηση.

Ό Τουρκικός στρατός εξακολουθεί νά κατέχει σχεδόν κάτι πάνω από τό 37% τής Κύπρου. Ό αυτοαποκαλούμενη «Τουρκική Δημοκρατία τής Βόρειας Κύπρου» (ΤΔΒΚ) πού ανακήρυξε ό Ντενκτάς, σάν έπιστέγασμα τής Τουρκικής εισβολής—κατοχής, παρά τή διεθνή καταδίκη, οργανώνεται μέ γρήγορους ρυθμούς και όλο και περισσότερο αποκτάει τή μορφή αυτότελου κράτους. Ό κοπή Τουρκοκυπριακού νομίσματος, ή ψήφιση συντάγματος και ή προκήρυξη εκλογών, είναι τά επόμενα βήματα πού σήμερα σάν εκβιαστική διαπραγματευτική απειλή, αύριο ίσως σάν πραγματικότητα, θά έχουν νά αντιμετωπίσουν οι Έλληνοκύπριοι, όπως στό πρόσφατο παρελθόν τήν ανακήρυξη τής «ΤΔΒΚ». Πάντως, τά πρώτα καραβάνια ξένων τουριστών, Δυτικογερμανών, Ιταλών και Άγγλων έχουν ήδη εμφανισθεί στις πανέμορφες παραλίες τής γραφικής Κερύνειας. Ένα τεράστιο αεροδρόμιο, μέ Άμερικανικά χρήματα και κυρίως Άμερικανική ύπόδειξη, γιά στρατιωτικούς σκοπούς κατασκευάζεται από τους Τούρκους στά κατεχόμενα έδάφη. Ό έποικισμός τής Κύπρου μέ φτωχούς αγροτικούς πληθυσμούς από τήν βορειοανατολική Τουρκία δέν σταμάτησε ποτέ, έστω και αν οι ρυθμοί του έχουν επιβραδυνθεί και λόγω τής διεθνούς πίεσης και λόγω τής αντίδρασης των ίδιων των Τουρκοκυπρίων. Στά supermarkets τής Δυτικής Εύρώπης δέν θά δυσκολευτεί κανείς, παρά τις καταδικές και τις απαγορεύσεις, νά βρει προϊόντα προερχόμενα από τήν «ΤΔΒΚ», καλυμμένα κάτω από γνωστές, σέ όλους βέβαια, παραπλανητικές επιγραφές. Ό άκροδεξιός Ντενκτάς δέν παύει μέ ύπομονή νά διακηρύσσει ότι «ή Λαϊκή Κίνα χρειάστηκε 40 χρόνια γιά νά αναγνωρισθεί σάν κράτος».

Τό 1964 οι Άμερικάνοι πρόβαλαν τό «σχέδιο Άτσεσον» πού προέβλεπε σάν λύση του Κυπριακού προβλήματος τή διχοτόμηση και τή διπλή ένωση. Ποιός φανταζόταν άραγε τότε, ότι είκοσι χρόνια άργότερα ή διχοτόμηση θά ήταν μία πραγματικότητα, όχι μόνο μέ έδαφικούς όρους έντυπιακά καλύτερους γιά τήν Τουρκική Πλευρά αλλά και μέ διαχωρισμό των πληθυσμών στη βάση του έδαφικού διαμελισμού τής Κύπρου, πού επέβαλε ή Τουρκική εισβολή και κατοχή τό 1974. Ό μετακίνηση—άνταλλαγή πληθυσμών έγινε είναι αλήθεια κάτω από τήν απειλή των όπλων και αποδέχθηκε ή Έλληνική Πλευρά, έτσι ώστε, στις κατεχόμενες από τους Τούρκους περιοχές νά μίν υπάρχουν Έλληνοκύπριοι, πλην ελαχίστων «έγκλωβισμένων» και ή αντίστοιχη μετακίνηση των Τουρκοκυπρίων από τό Νότο στον Βορρά, ίσως αποδειχθεί ή μοιραία πράξη πού έκανε αμετάκλητη μιά διχοτομική λύση του Κυπριακού.

«Γιά μās τό Κυπριακό έληξε. Άφήνουμε τήν πόρτα των διαπραγματεύσεων ανοιχτή στους Έλληνες, μόνο αν θέλουν νά συζητήσουν τή διζωνική όμοσπονδία» δέν κουράζεται νά επαναλαμβάνει μέ κάθε ευκαιρία ό Ντενκτάς. Βέβαια στην «ΤΔΒΚ» δοκιμάζονται και οι ίδιοι οι Τουρκοκύπριοι από τό άνελεύθερο φασιστικό καθεστώς του Ντενκτάς, τον Τουρκικό στρατό και τους έποικους. Ό έθνικισμός δέν άρκει γιά νά τους θρέψει και νά λύσει τά προβλήματα, όσο κι αν ό «Πρόεδρός τους» μεγαλόστομα διακηρύσσει «πρώτα ή έλευθερία και μετά ή οικονομική ανάπτυξη!!» Όστόσο όμως, και οι κριτικές φωνές πού ακούγονται, και ακούγονται τής Τουρκοκυπριακής αντιπολίτευσης, είναι

πολύ ισχνές γιά νά επηρεάσουν ουσιαστικά τις έξελιξεις.

Από τήν άλλη πλευρά τής πράσινης γραμμής, ή πρώτη έντύπωση, όσο κι αν στέκεται στην επιφάνεια, είναι ή εύρωστία και ή ευμάρεια τής Κυπριακής Δημοκρατίας. Δέν είναι μόνο ή έντυπιακή ανοικοδόμηση, τά πολυτελή αυτοκίνητα, τά μεγάλα ξενοδοχεία πού συγκεντρώνουν ένα σημαντικό τμήμα τής κοινωνικής ζωής των Κυπρίων, οι πολυτελείς μονοκατοικίες και ό Τουρισμός. Ό μεγάλη και έντονη παρουσία Λιβανέζων και Άράβων πού ό πόλεμος στον Λίβανο και τό κλείσιμο τής Βηρυτού έφερε στην Κύπρο, δέν τροφοδότησε μόνο μέ χρυσές, στην κυριολεξία, δουλειές τους μεσίτες γής και σπιτιών, αλλά ή εγκατάστασή τους στην Κύπρο άνοιξε τό κανάλι γιά τήν είσοδή ξένων κεφαλαίων και τή μεταφορά επιχειρήσεων. Αν προσθέσει κανείς τή μεγάλη οικονομική ένίσχυση και δανειοδότηση από τήν Ελλάδα, τήν Άμερική και τους διεθνείς οργανισμούς και ότι όλη σχεδόν ή οικονομική δραστηριότητα τής Κύπρου, πού έλεγχόταν πάντα από Έλληνες και πριν τό 1974, εξακολούθησε και μετά νά βρίσκεται στα χέρια τους, δέν θά παραξενευτεί γιά τό «οικονομικό θαύμα» πού άντικρύζει

στην Κυπριακή Δημοκρατία. Οι πληγές «έπιχρυσώθηκαν».

Η Κύπρος παίρνει σιγά-σιγά τη θέση της Βηρυτού, τηρουμένων όλων των διαφορών και αναλογιών, γίνεται η νέα οικονομική πρωτεύουσα, το εμπορικό και χρηματιστηριακό κέντρο της Μέσης Ανατολής. Όλο και περισσότερο αποκτάει διεθνή και κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, σταυροδρόμι «όπως την έταξε» η γεωπολιτική της θέση, που η αξία της γίνεται ακόμα μεγαλύτερη από τον πόλεμο στο Λίβανο, για τη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών στη Μέση Ανατολή αλλά ταυτόχρονα και για τον στρατιωτικό έλεγχο της.

Δέκα χρόνια μετά, μέσα σ' αυτή την «οικονομική άνθιση» τα προβλήματα των προσφύγων, χωρίς βέβαια να έχουν λυθεί, έχουν πάψει να είναι το «άγχωδες πρόβλημα» με πολιτική και κοινωνική πίεση για την Κυπριακή Κυβέρνηση. Έχουν πάρει το δρόμο τους... Οι φτωχοί πρόσφυγες εξακολουθούν να είναι φτωχοί και οι πλούσιοι άνακτουں ή έχουν ήδη ανακτήσει τον πλούτο τους. Η κοινωνική «ισορροπία» που διατάραξε η Τουρκική εισβολή βρίσκει τους ρυθμούς της. Βέβαια υπάρχει η νόστος των χαμένων πατρίδων, ιδίως στους φτωχούς προσφυγικούς πληθυσμούς, ο καύμος της επιστροφής. Πόσο όμως θα άντέξει; «Υπόθεση κι αυτό μιας γενιάς» λένε οι άπαισιόδοξοι και οι ρεαλιστές.

Τό «οικονομικό θαύμα», δντας μία πραγματικότητα που δέ μπορεί να άγνοηθεί, κάνει όλο και περισσότερο πολιτική. Υποδεικνύει «σωφροσύνη και σύνεση». Ζητάει «προσαρμογή και άποδοχή» της νέας πραγματικότητας. Συμβιβασμό με την Τουρκοκυπριακή πλευρά. «Χάσαμε ό,τι χάσαμε άς διαφυλάξουμε ό,τι έχουμε». Για νά 'μαστε λοιπόν σωστοί στην κρίση μας δέν πρέπει νά άποδώσουμε τη «συμβιβαστική γραμμή» του φιλοσοβιετικού ΑΚΕΛ και του φιλοδυτικού ΔΗΣΥ του Κληρίδη που συγκε-

ντρώνουν μαζί κοντά στο 70% μόνο σε έξωθεν ύποδείξεις. Είναι τελικά αυτή ή πραγματικότητα που κάνει νά άκούγονται χωρίς πειθώ οι καταγγελίες «για φαινόμενα ευδαιμονισμού που ύπονομεύουν την Έθνική ύπόθεση» που αισθάνονται την άνάγκη για «πατριωτικούς λόγους» σε κάθε έπέτειο νά κάνουν όλοι οι πολιτικοί άρχηγοί.

Ο έμπορικός κυρίως και δευτερεύοντως παραγωγικός (μικρή βιομηχανική και γεωργική παραγωγή) χαρακτήρας της Κυπριακής Οικονομίας, σε συνδυασμό με τον κίνδυνο που έnsαρκώνει ή Τουρκική άπειλή, δίνουν ένα ειδικό βάρος στον κρατικό μηχανισμό—προσάτή και έχουν αναδείξει τη γραφειοκρατία του Κυπριακού κράτους, που ξεπερνάει τό 20% του ένεργου πληθυσμού και ταυτόχρονα είναι φορέας έκτεταμένης οικονομικής δραστηριότητας, σε κυρίαρχη δύναμη. Συνιστώσα και τελικά συνισταμένα, ένοποιώντας και διαμορφώνοντας μέσω των κρατικών μηχανισμών την έξουσία των κυρίαρχων άστικών δυνάμεων. Μία γραφειοκρατία που συγκροτείται με βάση τό «άνεξάρτητο» Κυπριακό κράτος και που την «άνεξαρτησία» από πολιτικό πρόβλημα μετέτρεψε σε ιδεολογία συγκρότησής της μέσω της ανακάλυψης της «Κυπριακής συνείδησης». Και ενώ τό «οικονομικό θαύμα» δέν άφήνει περιθώρια πολλά για «πατριωτική μεγαλοστομία» ή «κυπριακή συνείδηση» που τό συνοδεύει δημιουργεί μία «κρίση ταυτότητας» για τους Έλληνοκύπριους με άπροσδιόριστες συνέπειες.

Η Έκκλησία, που χρωστά ένα μεγάλο ποσοστό από την αϊγλή της, ίσως και τό μεγαλύτερο, στον Μακάριο και τους άγώνες του, περισσότερο από θεματοφύλακας ψυχών, είναι ένας πανίσχυρος οικονομικά επιχειρηματίας όχι μόνο με μεγάλες έκτάσεις γής αλλά και με ξενοδοχεία και επιχειρήσεις. Μέ έντονο τον κοσμικό και κοσμοπολίτικο χαρακτήρα έπάνω της φαίνεται νά ταιριάζει περισσότερο στην καθολική παράδοση. Η περίφημη μονή του Κύκου, φυτώριο της έκκλησιαστικής άφρόκριμας, άπ' όπου προέρχονται και οι δέκα έξι Αρχιεπίσκοποι της Κυπριακής Έκκλησίας, μοιάζει περισσότερο με μοντέρνα έπαυλη με κελιά πολυτελή δωμάτια και ύπηρεσιακό προσωπικό και καθόλου με αυτό που έχουμε συνήθειο νά λέμε μοναστήρι. Ο Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος, κληρονόμος της βαριάς Μακαριακής Παράδοσης προσπαθεί νά διατηρήσει και νά διαφυλάξει για την Έκκλησία και τον ίδιο ένα κεντρικό πολιτικό ρόλο, σε μία πολιτική σκηνή που ο θάνατος του Μακαρίου, πυροδότησε με ανακατατάξεις και εξελίξεις, όπου ή επανάληψη του φαινομένου του πολιτικού και θρησκευτικού ήγέτη που έnsάρκωσε ο Μακάριος γίνεται άπραγματοποίηση και άνέφικτη, ακόμα και για έναν άνθρωπο τόσο φιλόδοξο όσο ο Χρυσόστομος.

Πρώτο κόμμα τό ΑΚΕΛ με 33%. Άν κανένας ήθελε νά τό χαρακτηρίσει θά τό παρουσίαζε μάλλον σαν τό φιλοσοβιετικό παρά σαν τό κομμουνιστικό κόμμα της Κύπρου. Μεγάλος άπών και πολέμιος του Έθνικού Άπελευθερωτικού άγώνα του '55-'59, συνεργάστηκε άργότερα στενά με τον Μακάριο. Μεσολάβησε θετικά στις σχέσεις Μακαρίου και Σοβιετικής Ένωσης, όταν οι Άμερικάνικες πιέσεις και έπεμβάσεις είτε μέσω των Τούρκων είτε μέσω Έλλάδας ή Άγγλίας για Νατοποίηση και διχοτόμηση γίνονταν άφόρητες. Τό ΑΚΕΛ στάθηκε ο κύριος μοχλός πίεσης και ταυτόχρονα ύποστήριξης του Μακαρίου στις Άμερικανικές έπεμβάσεις. Και δέν άργησε ο Μακάριος νά γίνει για την Άμερική πολιτική ο «κόκκινος παπάς» της Μεσογείου.

Τό ΑΚΕΛ, συμφιλωμένο έτσι με τό Κυπριακό κράτος βρέθηκε από την άρχή μέσα στους

μηχανισμούς και τις όργανώσεις του έγκαταλείποντας βέβαια τό «όραμα» της άνατροπής του: Άναπτύσσοντας παράλληλα οικονομική δραστηριότητα έγινε ισχυρός οικονομικός παράγοντας στο πλαίσιο της μικρής Κυπριακής οικονομίας, και έλέγχοντας τό έργατικό κίνημα άναδείχτηκε ο έγγυητής της κοινωνικής γαλήνης και ίσορροπίας.

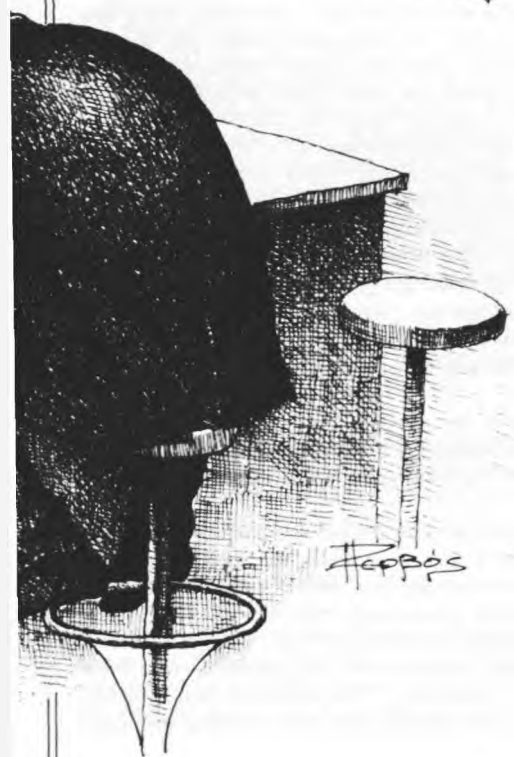
Άκόμα και σήμερα, στο μεταμακαριακό Κυπριακό κράτος ή ύποστήριξη του ΑΚΕΛ στην Κυβέρνηση και τον Πρόεδρο Κυπριανού, ή συμφωνία ΑΚΕΛ-ΔΗ.ΚΟ, (Δημοκρατικό Κόμμα, του Κυπριανού) βασίζεται πάνω στο ίδιο consensus. Άπ' αυτή την πλευρά είναι χαρακτηριστική ή άφοπλιστική ειλικρίνεια, με την όποία στην έντυπωσιακή σε όλα συνέντευξη του στον ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ ο Δώνης Χριστοφίνης μέλος του Π.Γ. του ΑΚΕΛ έξηγει τον «άνθρωπιστικό χαρακτήρα» των κοινωνικών μέτρων που προτείνει τό ΑΚΕΛ στο πλαίσιο της συνεργασίας του με τό ΔΗ.ΚΟ. Έτσι τό ΑΚΕΛ ύποστηρίζει την Κυβέρνηση και τον Πρόεδρο Κυπριανού διαφωνώντας παράλληλα μαζί του για τους χειρισμούς και τις θέσεις του στο «Έθνικό θέμα» — τις θεωρεί μαξιμαλιστικές και όχι ρεαλιστικές — ενώ στο κοινό τους πρόγραμμα συνεργασίας «παρατήθηκε προσωρινά» των κοινωνικών του επιδιώξεων, χάριν της κοινής προώθησης του έθνικού θέματος...

Άπό την άλλη μεριά, οι έπίγονοι του Μακαρίου. Ο Δημοκρατικός Συναγεμρός (ΔΗΣΥ) του Γλαύκου Κληρίδη άναδείχθηκε στις τελευταίες έκλογές δεύτερο κόμμα, άποτελώντας την κύρια πολιτική έκφραση της Δεξιάς. Παρ' ό,τι έχει ταχθεί υπέρ μιας άμεσης «συμβιβαστικής» λύσης του Κυπριακού στο πλαίσιο της διζωνικής όμοσπονδίας, αυτό δέν στάθηκε βέβαια καθόλου έμπόδιο στο νά ένταχθούν στο κόμμα του όλοι οι πρώην «άνένδοτοι ένωτικοί» της ΕΟΚΑ Β' και οι ιδεολογικές διαφορές του κόμματός του με τό ΑΚΕΛ φαίνεται νά μήν έπηρεάσαν καθόλου τη μεγάλη σύμπτωση άπώσεων μεταξύ των δυό κομμάτων ως προς τους χειρισμούς και τις θέσεις στο «έθνικό θέμα».

Τό «οικονομικό θαύμα» της Κύπρου, μαζί και με άλλους συσχετισμούς και παράγοντες όπωσδήποτε, διεθνείς και έσωτερικούς, φαίνεται έχει τη δύναμη νά ένοποιεί τις πιο άντίθετες «ιδεολογίες» πετυχαίνοντας ως προς τους χειρισμούς του έθνικού θέματος μία «έθνική όμοθυμα» πύ συγκεντρώνει την άσυνήθιστα μεγάλη πλειοψηφία του 70% στην Κύπρο (ΑΚΕΛ — ΔΗΣΥ).

Η πολιτική του Προέδρου Κυπριανού, που είναι άρχηγός του ΔΗ.ΚΟ τρίτου σε δύναμη πολιτικού κόμματος — θεματοφύλακα της Μακαριακής πολιτικής παράδοσης — και ακόμα περισσότερο του μικρού σοσιαλιστικού κόμματος της ΕΔΕΚ του Βάσου Λυσσαρίδη, έχοντας ένα χαρακτήρα «μεγαλύτερης έθνικής διεκδίκησης» φαίνεται νά μήν κερδίζουν την άποδοχή των κυρίαρχων κοινωνικών δυνάμεων της Κυπριακής Δημοκρατίας, που ζητούν κυρίως την άμεση διασφάλιση της «σημερινής κατάστασης» μέσω μιας διζωνικής όμοσπονδίας με τις καλύτερες δυνατές ρυθμίσεις. Τό πόσο αυτό μπορεί νά άποτελεί «λύση άσφαλείας» του Κυπριακού προβλήματος φαίνεται νά είναι ένα πρόβλημα που συνδέεται άποφασιστικά με τις κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις και στην Έλλάδα και στην Τουρκία και όπωσδήποτε στον ευρύτερο γεωπολιτικό μας χώρο. Τό σίγουρο πάντως για την Κυπριακή Δημοκρατία σήμερα είναι, ότι τό «οικονομικό θαύμα» σε συνδυασμό με τους γεωπολιτικούς και στρατιωτικούς συσχετισμούς στην Κύπρο και στον ευρύτερο χώρο της δέν άφήνουν πολλά περιθώρια για «πατριωτική ρητορεία».

Παν. Παναγιώτου

ΑΚΕΛ:

Δώνης Χριστοφίνης
(μέλος του Π.Γ. — υπεύθυνος Διεθνών σχέσεων)

Λύση με λογικές ύποχωρήσεις

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: 'Από τό ΑΚΕΛ δσκειται ατή τή στιγμή μιά κριτική πός τήν κυβερνητική πολιτική. 'Ότι ή κυβέρνηση Κυπριανού δέν άκολουθεί μιά πιο ρεαλιστική πολιτική. 'Αναζητείται ένας συμβιβασμός. Ποιό όμως είναι τό όριο αώτου του συμβιβασμού;

ΧΡΙΣΤΟΦΙΝΗΣ: Πρώτα πρέπει νά πώ ότι συμβιβασμό παραδεκτό θεωρούμε ένα συμβιβασμό μέ τούς Τουρκοκύπριους γιά τή δομή του κυπριακού κράτους, πού έχει συμφωνηθεί ήδη από τόν καιρό του Μακάριου μέ τίς συμφωνίες Μακάριου Ντενκτάς και άργότερα επιβεβαιώθηκε ξανά μέ τίς συμφωνίες Κυπριανού — Ντενκτάς γιά όμοσπονδία.

Σ.: Διζωνικού χαρακτήρα;

Χ.: Διζωνικού ή διπεριφερειακού, όπως προτιμάμε έμεις νά τό λέμε. Δέν μάς άρέσει ό ήχος τής λέξης ζώνης αλλά είτε έτσι τό πεις είτε άλλίως τό ζήτημα είναι τι περιεχόμενο θά υπάρχει γι' αυτό τό Σύνταγμα τό διπεριφερειακό.

Σ.: Τό διζωνικό είναι φορτισμένο άρνητικά;

Χ.: Γι' αυτό λέω προτιμούμε νά μή χρησιμοποιούμε αυτό τόν όρο. Τό περιεχόμενο του συμβιβασμού πού θεωρούμε άναγκαίο και έπιτρεπτό είναι σχετικό μέ τή δομή του όμοσπονδιακού κυπριακού κράτους.

Σ.: 'Υποστηρίζεται από πολλές πλευρές πού κάνουν κριτική πός τό ΑΚΕΛ ότι ατή ή ύποχωρητικότητα διαιωνίζει τή λύση του Κυπριακού και ύπονομεύει και τίς πρωτοβουλίες του Γ.Γ. του ΟΗΕ.

Χ.: Αύτά όχι μόνο είναι λανθασμένα, αλλά άντιθέτως τό ΑΚΕΛ, προσπαθώντας νά βρεί μιά λύση άποδεκτή μέ λογικές ύποχωρήσεις πός τό σύνολο στοιχείο, άφαιρεί τά προσχήματα τής παραμονής του ξένου στρατού, τής κατοχής και τής διαιώνισης του προβλήματος.

Σ.: Τό «πλαίσιο Κυπριανού» έχει κατά τή γνώμη σας όρισμένες άνεδαφικές πλευρές;

Χ.: 'Εμείς τό «πλαίσιο Κυπριανού» τό ύποστηρίζαμε, αλλά θά θέλαμε ό ίδιος νά είναι έλαστικός σέ όρισμένα πράγματα. Είς τά θέματα τής 'Ανω Βουλής νά δεχτεί τό καθιερωμένο 50% ίσης εκπροσώπησης, όπως συμβαίνει σχεδόν σ' όλες τίς βουλές του κόσμου. 'Ός πός τό έδαφικό έμεις θά προτιμούσαμε εκείνη τή διατύπωση του κ. Ντέ Κουεγιάρ γιά παράδειγμα πού έλεγε από 23 ως 30%, δηλαδή 3% πάνω από ό,τι έδωσε ό Μακάριος και 3 κάτω άπ' ό,τι ήθελε ό Ντενκτάς και εκεί νά γίνει τό παζάρι. 'Ενώ τώρα ή διατύπωση ξεκινάει από 25% και παρουσιάζεται σάν τό τελευταίο όριο. Καλύτερα θά ήταν από διαπραγματευτικής πλευράς νά δεχτούμε εκείνες τίς προτάσεις.

Σ.: Παρ' όλα αυτά διατηρείται ή ύποστήριξη του

ΑΚΕΛ στην κυβέρνηση.

Χ.: 'Υπάρχει ή ύποστήριξη στην κυβέρνηση Κυπριανού, έφόσον πιστεύουμε ότι παραμένει πιστή σ' αυτά πού έχει διακηρύξει μέσω του προγράμματος πού ύπογράφηκε από τά δύο κόμματα, ότι άκολουθεί μιά λύση όμοσπονδίας γιά άνεξάρτητη, κυρίαρχη, έδαφικά άκέραιη, άδέσμευτη, όμόσπονδη και άποστρατικοποιημένη Κύπρο. 'Εφόσον αυτός ό στόχος παραμένει στόχος τής Κυβέρνησης έμεις τήν ύποστηρίζουμε. Και έφόσον παραμένει ειρηνικός ό τρόπος διεκδίκησης και μέσω του ΟΗΕ...

Σ.: 'Υπάρχουν άμφιβολίες ως πός αυτό;

Χ.: Δέν λέμε ότι έχουμε ένδειξεις γιά άμφιβολίες αλλά πολλές φορές υπάρχουν πιέσεις πός τήν κυβέρνηση και τόν πρόεδρο από διάφορες πλευρές, άλλα κόμματα, άλλες προσωπικότητες και καταστάσεις πού θά ήθελαν είτε άλλαγή του στόχου πός μή όμόσπονδο κράτος, ή ένωσή μέ τήν 'Ελλάδα του ύπόλοιπου τής Κύπρου, πράγμα πού ίσως νά μάς οδηγήσει στην τουρκοποίηση όλόκληρης τής Κύπρου. Δέν είμαστε πασιφιστές, μέ τήν έννοια ότι άν ματώσει μύτη θά λιποθυμήσουμε. 'Αλλωστε στην ίστορία μας έχουμε δώσει παραδείγματα συμμετοχής σέ ένοπλο άγώνα, και έξω και μέσα στην Κύπρο. Και τά περισσότερα θύματα τής τουρκικής έισβολής είναι δικά μας. 'Αλλά είναι ζήτημα άν υπάρχει έστω και μιά μικρή πιθανότητα νά κερδίσουμε έναν άπελευθερωτικό πόλεμο.

Σ.: Τό ΑΚΕΛ εύνοεί τήν έναρξη ενός διακοινοτικού διαλόγου;

Χ.: Τό ΑΚΕΛ διακηρύσσει ότι μιά έσωτερική πτυχή, δηλαδή τό Σύνταγμα τής Κύπρου είναι θέμα των Κυπρίων και πρέπει οι Κύπριοι νά τό λύσουν, 'Ελληνες και Τούρκοι, μέ τήν καθοδήγηση του Γ.Γ. του ΟΗΕ. Σήμερα βέβαια δέν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες. Δέν λέμε όμως ότι ποτέ δέν θά συζητήσουμε. 'Αν δέν συζητήσουμε μ' αυτούς μέ ποιούς θά συζητήσουμε; Θά μάς επιβάλλουν οι ξένοι κάποια άλλη λύση;

Σ.: Μέσω του Ντενκτάς όμως πάλι δέν είναι οι ξένοι πού μιλούν;

Χ.: 'Ο Ντενκτάς καλώς ή κακώς βρίσκεται εκεί και μέσω του Ντενκτάς παρουσιάζεται φυσικά και ή τουρκική γραμμή. 'Όμως και πάλι ό ίδιος ό Ντενκτάς είναι αυτός πού μαζί μέ τό Μακάριο, λόγω τής διεθνούς κατάστασης και τής πίεσης και των δικών του αναγκάστηκε νά ύπογράψει εκείνες τίς 4 κατευθυντήριες γραμμές πού έμεις τίς θεωρούμε πολύ σωστές και νίκη του λαού μας σάν σύνολο, όχι μόνο των 'Ελλήνων αλλά και των Τούρκων. Οι Βιετναμέζοι δέν διάλεξαν άλλον από τόν άρχηγό τής 'Αμερικής γιά νά συζητήσουν. Δέν μπορούμε νά περιμένουμε έμεις τότε θ' αλλάξει ή Ντενκτάς γιά νά συζητήσουμε.

Σ.: Διαπιστώνουμε μιά σύμπτωση μεταξύ ΑΚΕΛ και Κληρίδη στον τρόπο αντιμετώπισης του έθνικού θέματος, παρ' όλες τίς διαφορετικές ιδεολογικές και κοινωνικές άντιλήψεις. Θά 'ελεγε κανείς ότι αυτές οι διαφορές δέν παίζουν τόσο μεγάλο ρόλο στα έθνικά θέματα.

Χ.: 'Εγώ πιστεύω ότι είναι στην επιφάνεια πού παρουσιάζεται ατή ή σύμπτωση. Μπορεί νά παρουσιάζεται και τό ΔΗΣΥ γιά συμβιβαστική λύση, αλλά θέλει συμβιβασμό όχι μέ τούς Τουρκοκύπριους αλλά μέ τούς 'Αμερικάνους. Τό ΔΗΣΥ δέν θέλει άδέσμευτη Κύπρο αλλά έντός του ΝΑΤΟ. 'Επομένως ύπάρχει χάος μεταξύ των δύο προσεγγίσεων.

Σ.: Είδα στις έφημερίδες μιά έμμεση διατύπωση γιά κυβερνητική συνεργασία τής πλειοψηφίας, δηλαδή του ΑΚΕΛ-ΔΗΣΥ.

Χ.: Αυτό είναι ύποβλημαίο. Δέν ύπάρχει θέμα συνεργασίας και σύμπηξης μετώπου μέ τό ΔΗΣΥ. Αυτό άποκλείεται και σās τό λέω μέ όλη τήν ύπευθυνότητα. Μπορεί σέ κάποιο επιμέρους ζήτημα νά ύπάρξει συνεργασία γιά μιά στιγμή. 'Αλλά ούτε λόγος νά γίνεται γιά μέτωπο ή μακροχρόνιες συνεργασίες.

Σ.: 'Ο χαρακτήρας των κοινωνικών άντιθέσεων στην κυπριακή κοινωνία πώς επιδρά στην αντιμετώπιση του έθνικού θέματος;

Χ.: Οι κοινωνικές άντιθέσεις άσφαλώς έχουν τίς επιδράσεις τους πάνω στό έθνικό κίνημα και άντιστρόφως ό έθνικός άγώνας έχει τίς επιδράσεις του πάνω στις κοινωνικές άντιθέσεις. Γιά παράδειγμα: Τά συνδικάτα τής 'Αριστεράς ποτέ δέν ένεργούν χωρίς νά παίρνουν ύπόψη ότι είμαστε σ' ένα στάδιο άπελευθερωτικού άγώνα, σ' ένα στάδιο πού χρειάζεται σάν πρώτο μέλημα νά δούμε πώς θά στηριχτεί αυτό τό κράτος κι ατή ή Κύπρος πρίν νά ζητήσουμε όποιοσδήποτε άλλαγές ριζικές και κοινωνικές. Αυτό όμως δέν σημαίνει ότι ταυτόχρονα αφήνουμε τό ξένο και τό ντόπιο κεφάλαιο νά εκμεταλλεύεται έτσι όπως θέλει τήν έργατική τάξη. 'Όμως φροντίζουμε τά πάντα νά γίνονται μέ έναν έλεγχο από μέρους τής ήγεσίας των έργαζομένων, ώστε όταν ένα αίτημα είναι ώριμο, δίκαιο και δέν ύποχωρεί μέ τίς συνομιλίες ή άλλη πλευρά τότε μόνο φτάνουμε στην άπεργία.

Σ.: 'Επειδή τό ΑΚΕΛ ύποστηρίζει τήν κυβέρνηση Κυπριανού, μήπως στό κυβερνητικό πρόγραμμα προβλέπονται και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις;

Χ.: Σ' αυτό τό πρόγραμμα προβλέπονται μερικά πολύ σωστά πράγματα χωρίς νά προβλέπεται άλλαγή του συστήματος. Μέσα στα πλαίσια του ύφιστάμενου κοινωνικού συστήματος γίνεται μιά άνθρωπιστική προσέγγιση στα προβλήματα των φτωχότερων τάξεων, των πιο βαρυνένων από φτώχεια και δυσκολίες. Των άγορών στις όρεινές περιοχές, γιά παράδειγμα, των έργατών, των προ-

■ «Θά θέλαμε μεγαλύτερη ελαστικότητα απ' τόν Κυπριανού».

■ «'Ο 'Αντρέας δίνει τήν εντύπωση ότι πάει για πόλεμο».

■ «Νά στηριχθεί τό κράτος πρίν απ' όποιεσδήποτε κοινωνικές αλλαγές».

■ «'Η Κύπρος δέν είναι σάν τό 'Αφγανιστάν γιά νά μπορέσει νά βοηθήσει περισσότερο ή Σοβιετική Ένωση».

σφύγων ασφαλώς πρώτα πρώτα. 'Υπάρχει τό κοινωνικό περιεχόμενο, αλλά είναι άς τό πούμε ένα είδος ανθρωπιστικής προσέγγισης και όχι όπως τό κατηγορήσε τό ΔΗΣΥ ότι πάμε νά φωτιάσουμε λαϊκή δημοκρατία, ούτε όπως τό κατηγορήσε ο Λυσσαρίδης απ' τήν άλλη πλευρά, ότι είναι μία προδοσία τής εργατικής τάξης και έμπέδωση του καπιταλισμού.

Σ.: Πώς κρίνετε τήν πολιτική τής «συμπαρατάξης» που ακολουθεί ή κυβέρνηση Παπανδρέου;

Χ.: 'Η θέση μας είναι ότι ή δημοκρατική κυβέρνηση του Παπανδρέου έχει βοηθήσει τό κυπριακό ως πρós τό ότι τό βάζει σάν προτεραιότητα στην εξωτερική πολιτική, δίνει νέα όρμη στην διεθνοποίηση και μεγαλύτερη συμπάρασταση. 'Απ' αυτή τήν πλευρά είμαστε ευγνώμονες στην κυβέρνηση. 'Όμως μία τάση να μιλά περί έθνικού κέντρου και μητροπολιτικής 'Ελλάδας ή δέν ξέρω πώς τήν όνομάζει, που δίνει τήν εντύπωση ότι ή Κύπρος είναι έπαρχία τής 'Ελλάδας ή ότι είναι έθνικό θέμα τής 'Ελλάδας μέ τήν έννοια του έθνικού χώρου, είναι κάτι που θυμίζει τήν έπιμονή τής χούντας ότι στην 'Ελλάδα υπάρχει έθνικό κέντρο που αποφασίζει κι ο πρόεδρος τής Κύπρου είναι ένας νομάρχης, είτε ο Μακάριος είτε άλλος, ο όποιος εφαρμόζει. Δηλαδή αυτό που μπορούμε νά πούμε μετά βεβαιότητας γιά τόν Ντενκτάς και τήν 'Αγκυρα, θέλει ή δίνεται ή εντύπωση ότι θέλει νά τό εφαρμόσει ο Παπανδρέου γιά τήν Κύπρο. Τι δικαίωμα είχε σάν πρόεδρος τής έλληνικής κυβέρνησης, ή ο φιλοκυβερνητικός Τύπος, νά επέμβει στά έσωτερικά τής Κύπρου κατά τής συνεργασίας ΔΗΚΟ — ΑΚΕΛ; Αυτό ήταν επέμβαση στά έσωτερικά μας.

'Επίσης δίνει τήν εντύπωση ότι πάει γιά πόλεμο. Πόλεμο δέν μπορεί νά κάνει. 'Εφόσον είναι στό ΝΑΤΟ δέν θα τόν αφήσουν. Κι αν τόν ξεκινήσει θα τόν σαμποτάρουν και θα έχει ζημιές. 'Επομένως, και αυτό τόν συμβούλεψε ο Γ.Γ. του κόμματός μας, εάν θέλει νά βοηθήσει τόν κυπριακό λαό νά τό βάλει σάν θέμα άρχης στους 'Αμερικάνους και τό ΝΑΤΟ ότι δέν μπορούν νά υποστηρίξουν τόν εισβολέα, και αν συνεχίζουν νά αποσυρθεί από τό ΝΑΤΟ. 'Όπως έγινε και στην άρχή και έκείτα βρήκανε διάφορα προσχήματα γιά νά ξαναμπούν.

Σ.: Ποιοί είναι στην παρούσα φάση οι στόχοι τής αμερικάνικης πολιτικής στό Κυπριακό;

Χ.: 'Ο βασικός στόχος των 'Αμερικάνων είναι νά έχουν βάσεις. Αυτή είναι ή ουσία. Θέλουν νά χρησιμοποιήσουν τήν Κύπρο λόγω τής στρατηγικής της σπουδαιότητας στην περιοχή.

Σ.: Τώρα πάντως υπάρχουν βάσεις.

Χ.: Βάσεις υπάρχουν των 'Αγγλων εις τό ελεύθερο τμήμα τής Κύπρου τίς όποιες χρησιμοποιούν κατά καιρούς οι 'Αμερικάνοι σάν φιλοξενούμενοι, αλλά θά ήθελαν αυτοί νά είναι τά άφεντικά και νά

μπαίνουν από τήν πόρτα αντί από τό παράθυρο. 'Εμείς διαμαρτυρόμαστε ότι αυτό γίνεται κατά παράβαση των συμφωνιών. Είναι μέν κυρίαρχες οι βάσεις αλλά υπάρχει μία συμφωνία ότι είναι γιά άμυντικούς σκοπούς και δέν έχουν δικαίωμα οι 'Αγγλοι νά τό κάνουν αυτό. 'Υπάρχει ισχυρή πεποίθηση ότι υπάρχουν και πυρηνικά όπλα. Οι 'Αμερικάνοι έχουν εξασφαλίσει απ' ό,τι πληροφορούμαστε βάσεις γιά τή δύναμη ταχείας επέμβασεως ή αναδιπλώσεως, όπως αλλιώς λέγεται, στην κατεχόμενη περιοχή, στό Λευκόνικο που χιζείται ένα τεράστιο στρατιωτικό αεροδρόμιο που είναι πέντε φορές μεγαλύτερο από αυτό που έχουμε στην Λάρνακα. 'Όταν τελειώσει θά είναι τό μεγαλύτερο στην Μέση 'Ανατολή. 'Εξασφαλίζουν επίσης μία ναυτική βάση στα βόρεια παράλια τής Κύπρου. Και αυτό είναι που τούς ενδιαφέρει. Αυτό είναι τό «ψητό» γι' αυτούς.

Σ.: Βλέπω ότι τελευταία έναν ιδιαίτερο ρόλο προσπαθεί νά παίζει και ή ΕΟΚ στά ζητήματα του Κυπριακού. Μπορεί νά είναι θετικός αυτός ο ρόλος;

Χ.: 'Ο ρόλος τής ΕΟΚ είναι βέβαια άρνητικός στην ουσία γιατί και ή ΕΟΚ δέν είναι τίποτα άλλο παρά ή οικονομική έκφραση των ίδιων περίπου δυνάμεων που κυριαρχούν μέσα στό ΝΑΤΟ. 'Όμως, σέ πολλά σημεία βρίσκονται και οι ίδιοι δέσμοι μερικών δηλώσεών τους ή και των δημοκρατικών παραδόσεων των λαών τους. Και ύπ' αυτή τήν έννοια σέ όρισμένα ζητήματα μπορούμε νά έχουμε θετική επίδραση από τήν ΕΟΚ ή από τό Συμβούλιο τής Εύρώπης ή από τήν Εύρωβουλή. 'Όχι ότι έχουμε ψευδαισθήσεις ότι αυτοί καθεαυτοί είναι προοδευτικοί μηχανισμοί ή θεσμοί. 'Όμως σέ επιμέρους θέματα λόγω δηλώσεων και δημοκρατικών παραδόσεων...

Σ.: Έχουν δηλαδή κάποια αυτονομία σέ σχέση μέ τήν πολιτική των ΗΠΑ;

Χ.: 'Όχι δέν έχουν, αλλά επειδή υπάρχουν όρισμένοι ανταγωνισμοί μέ τήν 'Αμερική προσπαθούν νά μήν καταβροχθιστούν, γι' αυτό και πολλές φορές εμφανίζονται και στα πολιτικά θέματα μέ διαφορετική γνώμη.

Σ.: 'Υποστηρίζεται από όρισμένους ότι ο ρόλος τής Σοβ. Ένωσης είναι υποτονικός στό Κυπριακό λόγω των έκτεταμένων συνόρων που έχει μέ τήν Τουρκία και των συμφερόντων της στην Μέση 'Ανατολή.

Χ.: 'Ο ρόλος τής Σοβ. Ένωσης είναι θετικός και σταθερός. Τό θέμα είναι σέ ποιό βαθμό μπορούμε νά τόν αξιοποιήσουμε και δεύτερον αν ρεαλιστικά αντιλαμβανόμαστε τίς επιπτώσεις από μία στρατιωτική επέμβαση τής Σοβ. Ένωσης. 'Ηταν εύκολο γιά τή Σοβ. Ένωση νά ανακόψει τήν εισβολή τό 64 γιατί τότε ή 'Αμερική δέν ήταν έτοιμη γιά Παγκόσμιο Πόλεμο. Σήμερα όλα δείχνουν άπεναντίας ότι ή 'Αμερική έπικεφαλής του ΝΑΤΟ προκαλεί και θέλει έναν Παγκόσμιο Πόλεμο. Ποιό θά ήταν τό αποτέλεσμα αν ή Σοβ. Ένωση ήταν διατεθειμένη νά επέμβει στρατιωτικά χάριν του κυπριακού λαού και του δικαίου του στην Κύπρο, ή όποια δέν είναι στα σύνορά της, ούτε έχει συμμαχία, ούτε καν συμφωνία μαζί της, περί αυτού, και έπιπλέον έχει ήδη συμμαχία μέ τρεις νατοϊκές χώρες, τήν 'Ελλάδα, τήν Τουρκία και τή Βρετανία.

Σ.: Στην εποχή τής εισβολής μήπως τότε μπορούσε νά παίζει ένα ποιό σημαντικό ρόλο, έστω στό όπλωματικό πεδίο;

Χ.: Διπλωματικά ή Σοβ. Ένωση δέν μπορούσε νά παίξει καλύτερο ρόλο απ' αυτό που έπαιξε και άκριβώς εδώ βρίσκεται ή πονηριά τής προετοιμασίας και έκτέλεσεως του διπλού έγκληματος τής ΣΙΑ. Έκανε έτσι ώστε πρώτα νά εγκαθιδρυθεί μία φασιστική δικτατορία εδώ γιά νά άποπλίζει τίς διεθνείς δυνάμεις από τό ήθικό δικαίωμα νά βοηθήσουν. Και από τήν άλλη, ο 'Ετσεβίτ, άφού πήγε

στην 'Αγγλία όπου είχε μία συνεργασία μέ τόν δεύτερο έγγυητή γιά έπαναφορά τής όμαλότητας (όπως έλεγε) και τήν προστασία τής τουρκικής μειονότητας, έκανε τήν εισβολή στό όνομα τής συνταγματικής τάξης. Βέβαια ήταν τέτοιες οι καταστάσεις που δέν μπορούσε ή Σ.Ε. νά κάνει τίποτε άλλο από νά ζητάει σύγκληση του Συμβ. 'Ασφαλείας τήν ίδια μέρα γιά νά σταματήσουν οι έχθροπραξίες. 'Η Σ.Ε. κατηγορήθηκε ότι έέβαλε όρους και καθυστερούσε, γιατί αυτοί θέλαν άπλώς νά γίνει σεβαστή ή άνακωχή και νά μήν μπουν βάσεις γιά τό τί θά γίνει παρακάτω. 'Ενώ ή Σ.Ε. επέμενε ότι έπρεπε νά γίνει σεβαστή ή άνεξαρτησία, ή κυριαρχία τής Κύπρου και εισηγήθηκε μία διεθνή διάσκεψη γιά τήν έφαρμογή των αποφάσεων του ΟΗΕ. 'Οχτώ φορές εισηγήθηκε ή Σ.Ε. εις τήν 'Αμερική νά ένεργήσουν από κοινού γιά τήν έφαρμογή των ψηφισμάτων αλλά άρνήθηκαν γιατί αυτοί ήταν πίσω από τήν εισβολή και πώς θά μπορούσαν νά τά άναίρεσουν. Μάλιστα ο Κάρτερ ούτε καν έπανελάβε αυτό που έλεπε ο Νίξον γύρω από τό κυπριακό όταν συναντήθηκε μέ τή Σ.Ε., άρνήθηκε άκόμα και στα λόγια νά πει κάτι.

Σ.: Μήπως ή Κύπρος θεωρείται χώρος έπιρροής τής 'Αμερικής;

Χ.: Δέν είναι θέμα χώρου έπιρροής ή όχι. Είναι θέμα ότι εδώ υπάρχουν τά στρατεύματα των χωρών μέ τίς όποιες έχει συμφωνία ή Κύπρος. 'Εξάλλου όταν ή χώρα ή όποια βρίσκεται πίσω από τήν έπιδρομή είναι διατεθειμένη νά έπιμένει μέχρι παγκοσμίως πόλεμο τότε δέν θά άφελήσει ούτε έμας ούτε κανέναν μία πιό δυναμική επέμβαση. 'Η Σ.Ε. βοηθάει και μέ τή διπλωματία της. Πίσω από τά ψηφίσματα του ΟΗΕ βρίσκεται ή βοήθεια τής Σ.Ε. Σέ όλες τίς περιπτώσεις στον ΟΗΕ που περνούν ψηφίσματα είναι μέ τήν άποχή ή και τήν καλυσίεργεια των ΗΠΑ, αλλά ή Σ.Ε. είναι αυτή που φροντίζει νά υποστηριχτούν και μέσα στό υπόλοιπο σοσιαλιστικό στρατόπεδο αλλά και στους άδέσμευτους.

Σ.: Στο 'Αφγανιστάν όμως υπήρξε και δυναμική έμπλοκή.

Χ.: Έκεί υπάρχει διαφορά. Είναι μία χώρα ή όποια δέν είχε σύμβαση μέ καμιά άλλη χώρα παρά μέ τή Σοβ. Ένωση, δέν είχε άλλες συμμαχίες. Τό 'Αφγανιστάν έχει 2500 χλμ κοινά σύνορα μέ τή Σ.Ε. 'Όμως, αν θυμάσαι καλά, οι ίμπεριαλιστές όχι σήμερα που έξακολουθούν νά τό θεωρούν σπουδαίο θέμα διεθνές και νά παρενοχλούν, αλλά τότε κόντεψαν νά κάνουν παγκόσμιο πόλεμο. Παρ' όλο που ή Σ.Ε. ήταν και νομικά κατοχυρωμένη, έκπληρώνοντας υποχρεώσεις που άνέλαβε υπογράφοντας μία συνθήκη.

Σ.: Νά κλείσουμε τώρα μέ τήν περίφημη ιστορία του «φακέλου τής Κύπρου». Ποιές είναι τελικά οι δυνάμεις εκείνες που άποτρέπουν τό άνοιγμα του φακέλου;

Χ.: 'Εγώ πιστεύω ότι οι δυνάμεις αυτές είναι εκείνες οι αντίδραστικές δυνάμεις που βρίσκονται στον κρατικό μηχανισμό, στό στρατό και στην άστυνομία, όχι μόνο εδώ στην Κύπρο αλλά και στην 'Ελλάδα. Έχουν διασυνδέσεις πέρα από τά σύνορα τής 'Ελλάδας και ενδιαφέρονται αυτοί οι έπραν των συνόρων νά μήν άνοιχτεί ποτέ ο φακέλος γιατί θά φανεί πιό καθαρά αυτό που λέμε έμεις και τό ξέρουμε αλλά μέ έγγραφα πιά και άποδείξεις ότι τά πάντα σχεδιάστηκαν και έγινε ή μεγάλη προδοσία και τό έγκλημα από τούς ύπερατλαντικούς συμμάχους.

Σ.: Και ή σοσιαλιστική κυβέρνηση Παπανδρέου;

Χ.: 'Η σοσιαλιστική κυβέρνηση Παπανδρέου δέν φαίνεται νά έλέγχει όσο θά ήθελε ούτε τόν κρατικό μηχανισμό ούτε τό στρατό ώστε νά μπορεί νά άπαγκιστρωθεί από τίς δεσμεύσεις των ύπερατλαντικών που θέλουν νά σώσουν όσα είναι κρυφά.

Β. ΛΥΣΣΑΡΙΔΗΣ:

Μακροχρόνιος ἀγώνας

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: *Θά ήθελα νά μου πείτε ποιός είναι σήμερα ο δρόμος γιά μιά θετική λύση του κυπριακού προβλήματος.*

ΛΥΣΣΑΡΙΔΗΣ: Γιά νά ἀπαντήσω θά πρέπει πρώτα νά καθορίσουμε τί είναι το κυπριακό πρόβλημα. Γιά χρόνια υπήρχαν δύο απόψεις, έστω και άν φραστικά υπήρχε όμοφωνία τάχατες όσον άφορά την ύφή του Κυπριακού. Ή μιά είναι ότι τό Κυπριακό είναι μιά διακοινοτική διαφορά, επομένως μέ την εξομάλυνση των διαφορών μεταξύ των δύο κοινοτήτων θά μπορούσαμε νά βρούμε λύση στό Κυπριακό πρόβλημα, και ότι ή Τουρκία επομένως δέν βρίσκεται εδώ γιά έπεκτατικούς λόγους αλλά γιά νά προστατεύσει τά Τουρκοκυπριακά δικαιώματα. Καί ή δεύτερη άποψη, ή όποία είναι και ή δική μας, ότι τό Κυπριακό είναι θέμα κατοχής, εισβολής, καταπάτησης της ανεξαρτησίας μιάς χώρας και κυρίως πρόκειται περί μιάς εφαρμογής των έπεκτατικών σχεδίων της Τουρκίας πού σέ πρώτο στάδιο σκοπεύουν στη δημιουργία ενός προτεκτοράτου στό βορρά και σέ δεύτερο στάδιο την όλική κατοχή. Όσοι πίστευαν ότι μέ τίς κατοχικές δυνάμεις έκει και μέ την Τουρκία νά έξακολουθεί νά έχει αυτούς τους στόχους θά ήτο δυνατόν οι συνομιλίες νά έχουν κάποιο άποτέλεσμα σημαίνει ότι παρά τη φραστική τους αντίθεση τοποθέτηση πίστευαν ότι τό Κυπριακό είναι μιά διακοινοτική διαμάχη. Κάποτε τό Κυπριακό θά λυθεί μέ συνομιλίες. Πότε; "Όταν αλλάξουμε στρατηγική.

Σ.: *Υποστηρίζεται από την άλλη πλευρά ότι ή διεθνοποίηση του Κυπριακού έχει φτάσει σ' ένα αδιέξοδο. Καί άρα λένε, ότι ο μόνος δρόμος άν αποκλείσουμε την πολεμική σύγκρουση, είναι ο δρόμος του διακοινοτικού διαλόγου.*

Λ.: Αυτά τά άνύπαρκτα διλήμματα είναι πού κατέστρεψαν την Κυπριακή υπόθεση. Πόλεμος ή συμβιβασμός, συνομιλίες ή πόλεμος, ύποχώρηση ή τάνκς κλπ. Δέν είναι όμως έτσι τά πράγματα. Άσφαλέςτατα θά ήταν άφέλεια νά πιστεύει κανείς ότι ένας διεθνής όργανισμός είναι δυνατόν από μόνος του νά δώσει λύση, σέ όποιοδήποτε πρόβλημα. Άλλά ακόμα πιό άφέλές, ρομαντικά, άρρωστα άφελές είναι νά περιμένει κανείς ότι ή Τουρκία μαζοχιστικά λόγω των συνομιλιών θά έγκαταλείψει τους έπεκτατικούς της στόχους και θά δώσει την έλευθερία του στόν Κυπριακό λαό. Άρα θά πρέπει νά εξασφαλίσουμε μίαν άλλη στρατηγική. Ποιά είναι; Ένα τρίπτυχο.

Ή διεθνοποίηση, όχι όπως γίνεται σήμερα. Γιατί τί γίνεται σήμερα; Προσφεύγουμε στόν όργανισμό Ήν. Έθνών, εξασφαλίζουμε όρισμένα ψηφίσματα και μετά έμεις οι ίδιοι σωφρόνως και ρεαλιστικά λέμε ότι αυτά τά ψηφίσματα δέν μπορούν νά εφαρμοστούν. Άρα τά έγκαταλείπουμε. Όχι, τά ψηφίσματα είναι ένα πολιτικό όπλο στά χέρια ενός άγωνιζόμενου λαού. Άλλά τί κάνουν σήμερα; Όταν τό Κογκρέσο καλά ή κακά κάτω από τίς όρισμένες συνθήκες πού ξέρουμε είχε άποφασίσει

νά μειώσει τη βοήθεια πρós την Τουρκία, άναλαμβάνεται δήθεν ή νέα πρωτοβουλία Ντέ Κουεγιάρ, αρχίζουν οι δικόι μας νά μιλούν γιά την άνάγκη νέων προτάσεων και επανέναρχης του διαλόγου, επιτρέπουν στόν Ρήγκαν νά μιλήσει γιά κινητικότητα του Κυπριακού και επιτρέπουν στό Κογκρέσο νά επανέλθει στην παλαιά τακτική της αύξησης της βοήθειας πρós την Τουρκία.

Τό δεύτερο είναι ή άμυνα, ή άμυντική θωράκιση. Κανένας λαός δέν σώζεται από άλλους. Άν ο ίδιος δέν είναι διατεθειμένος νά υπερασπίσει την έλευθερία του, είναι ένας λαός πού έχει ήδη αυτοκτονήσει. Καί μεις όπως τό βλέπουμε, διάθεση αυτοκτονίας δέν έχουμε, ούτε είμαστε διατεθειμένοι νά είμαστε ή τελευταία γενιά των Έλληνοκυπρίων σ' αυτόν τον τόπο. Άμυνα δέν σημαίνει μόνο τεχνικό έξοπλισμό. Σημαίνει τη δημιουργία της σωστής νοοτροπίας, ένα λαό πού νά πιστεύει στη δυνατότητα του. Προσαρμογή της οικονομίας, σχεδιοποίηση, έμπλοκή του λαού μέ την πολιτοφυλακή κι όχι άπλως όπως έχουμε σήμερα μιά καταναλωτική κοινωνία, ή όποία δυστυχώς στρέφει τη νεολαία πρós κατευθύνσεις έντελώς ξένες πρós τά άντικατοχικά καθήκοντα.

Τό τρίτο σκέλος είναι ο πολιτικοστρατιωτικός περίγυρος. Ο πολιτικός περίγυρος είναι ο έξής: Θά πρέπει νά δούμε ποιών χωρών τά συμφέροντα συμπίπτουν μέ τό δικό μας άγώνα. Ή Άμερική θά δεχόταν και ένωση μέ την Έλλάδα και ένωση μέ την Τουρκία, και διπλή ένωση και μιά λύση διπλής μανάνας έφόσον χρησιμοποιεί την Κύπρο γιά τους στρατιωτικούς της σκοπούς. Άλλωστε είναι γνωστό ότι άν υπάρχει σήμερα ή Κυπριακή τραγωδία οφείλεται στόν Κίσιγκερ. Έπομένως τό νά μιλάμε γιά ένα άμερικανικό σχέδιο είναι σφάλμα. Ή Άμερική άπλως θέλει την κηδεμονία του χώρου και έπειδή ο εύκολότερος τρόπος αυτής της κηδεμονίας είναι μέσω της Τουρκίας, γι' αυτό προωθεί φιλοτουρκικές απόψεις. Μπορούμε νά έκβιάσουμε την Άμερική; Θά τό δούμε άργότερα. Ο δεύτερος χώρος είναι ο χώρος του σοσιαλιστικού μπλόκ. Αυτοί δέν θέλουν όπωσδήποτε την νατοποίηση της Κύπρου. Έπομένως οι μακρόχρο-νες προοπτικές μας δέν συγκρούονται καθόλου μέ τά δικά τους έθνικά συμφέροντα. Όμως προσωρινά θά πρέπει νά πούμε ότι ακολουθούν μιά πολιτική φιλία και πρós την Τουρκική πλευρά. Έτσι, ενώ δέν υπάρχει διαφωνία στους στόχους, υπάρχει διαφωνία στη σημερινή τοποθέτηση. Οι άδέσμευτοι έχουν όπωσδήποτε κάποιο λόγο νά μήν επιτρέψουν άν μπορούν, ή νά βοηθήσουν στό νά μήν επιτραπεί ή διάλυση της Κυπριακής δημοκρατίας γιατί αυτό θά διαλύσει όλως διόλου την πειστικότητα του κινήματος και θά όδηγήσει τον κόσμο σέ διεύρυνση των σφαιρών έπιρροής. Τώρα όμως αυτά όλα είναι πολύ θεωρητικά. Ένας είναι ο βασικός παράγων: ο έλλαδικός παράγων. Γιατί; Όχι άπλως γιατί είμαστε ένα τμήμα του Έλληνικού Έθνους, ούτε άπλως διότι ή Έλλάδα είναι μιά από τίς έγγυητριες δυνάμεις, αλλά γιατί υπάρχει ή όρθή διαπίστωση και από τόν Έλλαδικό χώρο ότι μιά παθητική στάση όταν ή Τουρκία θά ολοκληρώνει τους στόχους της γιά συρρίκνωση

του Κυπριακού Έλληνισμού θά έπαυξήσει σημαντικά τους κινδύνους γιά τό Αιγαίο, τη Θράκη και τά Νησιά. Προηγούμενες κυβερνήσεις της δεξιάς δυστυχώς, όπως ξέρετε, μάς έλεγαν ότι λόγω άποστάσεων δέν μπορούσαν νά δώσουν βοήθεια στόν κυπριακό Έλληνισμό κι αυτό ένεθάρρυνε ένα κλίμα ένδοτισμού και ήττοπάθειας πού έκαλλιεργείτο και από τά δύο μεγάλα κόμματα.

Μέ την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην έξουσία τά πράγματα έχουν δραματικά άλλιωθει. Τό ΠΑΣΟΚ και ο Παπανδρέου διακηρύττουν ότι είναι ένα μέγα διεθνές αλλά και μέγα έθνικό θέμα και είμαι βέβαιος και τό ξέρω ότι έχει διακηρυχθεί ότι κάθε νέα έπίθεση της Τουρκίας ένάντια στην Κύπρο γιά επέκταση της κατοχής θά έχει ευρύτερες Έλληνοτουρκικές συνέπειες.

Άλλά, σ' αυτήν την περίπτωση διαλύεται ή Ν.Α. πτέρυγα του ΝΑΤΟ. Δέν μπορεί ή Άμερική νά θέλει την άναμέτρηση μεταξύ δύο συμμάχων. Άρα, μέ αυτό τον τρόπο έκβιάζεται ή άμερικανική πολιτική νά μή δώσει πράσινο φώς στην Τουρκία. Άλλά πώς θά έλευθερωθεί ή Βορράς; Είναι εδώ πού έπίσης υπάρχει μιά νέα στρατηγική. Ή Τουρκία αισθάνεται τώρα ότι όσο περνάει ο χρόνος έδραιώνεται στόν βορρά.

Όταν όμως υπάρχει μιά δυναμική έμπλοκή της Έλλάδας στόν Κυπριακό χώρο, θά φοβάται ή Τουρκία ότι αυτή ή έμπλοκή, ενώ έδραιώνει τη δυναμική της παρουσία στό βορρά έδραιώνει έπίσης και τη δυναμική παρουσία της Έλλάδας στό νότο, πράγμα πού είναι άντιθέτο μέ τά συμφέροντά της. Έτσι, γιά πρώτη φορά, ή Τουρκία όταν άντιλαμβάνεται ότι ο χρόνος παύει νά είναι μονομερώς έπωφελής διάσταση γι' αυτήν, γιά πρώτη φορά θά έχει έλατήριο γιά νά επιτρέψει πράγματι λύση του Κυπριακού και τότε μπορεί νά λυθεί τό Κυπριακό μέ συνομιλίες.

Σ.: *Μήπως αυτό όμως όδηγεί όπως λένε άλλες πλευρές σέ μιά ντέ φάκτο διχοτόμηση και διπλή ένωση;*

Λ.: Μά δέν τό θέλει ή Τουρκία, αυτό λέω. Όύτε και μεις φυσικά ούτε και ή Τουρκία όμως θέλει τη διπλή ένωση διότι αυτό θά φέρει την Έλλάδα 50 μίλια από τη Βηρυττό και 150 μίλια από την Άλεξάνδρεια και τη διώρυγα του Σουέζ.

Σ.: *Πέρα απ' τη διπλή ένωση μήπως όμως υπάρχει διχοτόμηση;*

Λ.: Αυτή ή προοπτική υπάρχει τώρα μέ την παθητική παρέλευση του χρόνου και μέ την έδραιωση των τουρκικών δεδομένων στό βορρά και μέ τίς ψευδομιλίες οι όποιες δίνουν την έντύπωση κινητικότητας χωρίς αυτή νά υπάρχει. Καί δέν χρειάζεται νά άναγνωριστει τό Τουρκικό κράτος. Μάλιστα ίσως νά μή τό θέλουν. Γιατί μέ την άναγνώριση ενός χωριστού κράτους μπορεί νά τους έλαττώνει και τά δικαιώματα εις τό Νότο.

Σ.: *Είναι σέ εξέλιξη αυτή τη στιγμή ή πρωτοβουλία του Γ.Γ. του ΟΗΕ και έπικείται ή συνάντηση της*

■ «Καμία απομάκρυνση από τις αποφάσεις του ΟΗΕ».

■ «Άμεση άμυντική θεωρότηση, με δυναμική έμπλοκή της Ελλάδας».

■ «Έμμονή στη διεθνοποίηση, έως την αλλαγή των συσχετισμών».

■ «Η γραμμή του συμβιβασμού ύπνομευτεί τις πρωτοβουλίες Ντέ Κουεγιάρ».

Βιέννης. Πώς εκτιμάτε αυτή την πρωτοβουλία. Έχει δυνατότητες επιτυχίας;

Α.: Θα είμαστε οι ευτυχέστεροι απ' όλους αν πράγματι η πρωτοβουλία όπως έχει καθοριστεί από το Σ. Ασφαλείας μπορούσε να πετύχει. Το Συμβούλιο Ασφαλείας ανέθεσε στον Ντέ Κουεγιάρ, πρώτον να προσπαθήσει να αναιρέσουν οι άποσχιστικές ενέργειες, δηλ. το χωριστό κράτος, ή ανταλλαγή πρεσβευτών κλπ., πράγμα που μάς βρίσκει απολύτως σύμφωνους. Δεύτερον, να αναζητήσει μία συνολική λύση του Κυπριακού προβλήματος με βάση τις αρχές και τα ψηφίσματα του ΟΗΕ πράγμα που επίσης μάς βρίσκει απόλυτα σύμφωνους. Έπομένως θα υποστηρίξουμε ενθέρμως την επιτυχία μιας πρωτοβουλίας που βασίζεται πάνω σ' αυτούς τους δρους. Αλλά πολύ φοβούμαι ότι οι πιθανότητες επιτυχίας είναι σχεδόν ανύπαρκτες. Προτού ακόμα βγούμε από την αίθουσα του Συμβουλίου Ασφαλείας, τόσο ο Τούρκος αντιπρόσωπος όσο και ο Ντενκτάς δήλωσαν κυνικά ότι δεν δεσμεύονται από αυτά τα ψηφίσματα. Έπομένως η πρωτοβουλία ύπνομευτεί ήδη προτού αρχίσει από την τουρκική αδιαλλαξία.

Σ.: Ακούγεται από πολλές πλευρές στην Κύπρο ή ανάγκη για μία συμβιβαστική λύση. Θά λέγα ότι είναι λέξη της μόδας, γιατί θεωρείται ότι μέχρι τώρα ήταν μη έφικτη. Ακόμα και το πλαίσιο Κυπριακού θεωρείται ότι έχει πλευρές μη έφικτες στην παρούσα φάση. Πώς ακριβώς κρίνετε αυτές τις απόψεις;

Α.: Ως άπατη. Λυπούμαι που χρησιμοποιώ τόσο βαριά έκφραση. Γνωρίζουν πολύ καλά ότι δεν υπάρχει δυστυχώς συμβιβαστική λύση την οποία θα δέχονταν η Τουρκία. Διότι θα δέχονταν μόνο τέτοια συμβιβαστική λύση που θα ήταν προστάδιο της ολικής κατοχής. Είναι έτοιμοι να την δεχτούν; Γιατί δε μάς λένε τί είναι τέλος πάντων η συμβιβαστική λύση την οποία κατά τη γνώμη τους θα δέχονταν ποτέ η Τουρκία; Αν δέχονταν τό ότι η Τουρκία εύρσκειτα εδώ για έπεκατικους λόγους, πώς η Τουρκία θα έπρεπε συμβιβαστική λύση του Κυπριακού προβλήματος; Και θα δώσω όρισμένα παραδείγματα. Μας είπαν κάποτε, αν δεχτούμε όμοσπονδία, τό Κυπριακό θα λυθεί εντός μιας έβδομάδος. Έμεις λέγαμε ότι δεν θα λυθεί εντός μιας έβδομάδος και είμαστε και τότε εκείνοι που άμφισβητούσαμε αυτή την τοποθέτηση. Έδόθη ή όμοσπονδία. Δεν είχαμε λύση.

Σ.: Λένε όμως ότι τώρα είναι άλλη φάση. Αν ή όμοσπονδία δινόταν εκείνη τή στιγμή ίσως είχαμε λύση.

Α.: Έδόθη εκείνη τή στιγμή. Δόθηκε άμέσως. Μάλιστα ήρθε εδώ ό Κλίφορντ και είπε στό Μακάριο ότι αν δώσει προτάσεις επί χάρτου και συνταγματικές προτάσεις αναλάμβανε την ευθύνη να πιέσει την Τουρκία για λύση και τις έδειξε ό Μακάριος αυτές τις προτάσεις και ό Κλίφορντ ανέλαβε την ευθύνη. Μόνοι έμεις διαφωνήσαμε και είπαμε ότι πρόκειται περί άπάτης άμερικανικής.

Γιατί; Γιατί αν ό Κλίφορντ ήθελε λύση έπρεπε να πάει πρώτα στον Ισχυρό, και μεις ως ή άσθενής πλευρά θα ήταν εύκολο να δεχτούμε μία συμβιβαστική λύση έφόσον ξέραμε ότι αυτή ή λύσις είχε προεγκριθεί από την Τουρκία. Γιατί δεν μάς λένε καθαρά αν δέχονται ότι ή Τουρκία εδώ είναι πράγματι ως ειρηνευτική δύναμη, έπομένως αν ικανοποιήσουμε όρισμένες βλάνεις τής τουρκικής κοινότητας ή Τουρκία θα άποσυρθεί. Δέχονται αυτή την τοποθέτηση; Τότε πράγματι μπορούσαν να μάς προτείνουν και λύσεις. Αν όμως δέχονται ότι ή Τουρκία είναι εδώ για έπεκατικούς στόχους πώς είναι δυνατόν να μιλούν για συμβιβασμό; Συμβιβασμό έμεις θέλουμε, ή Τουρκία δεν θέλει.

Σ.: Τώρα τελευταία ό κύριος Κληρίδης έκανε μία πρόταση. Είπε ό Γ.Γ. να όρίσει ένα πλαίσιο γενικό και μέσα σ' αυτό να έχουμε έναρξη του διακοινοτικού διαλόγου χωρίς ανάκληση του Τουρκοκυπριακού κράτους και χρησιμοποεί τον δρο «παγοποίηση» του Τουρκοκυπριακού κράτους.

Α.: Φαίνεται ότι ξέχασε ότι πήγαμε στό 'Ην. Έθνη όλοι μαζί και ενώ έζητησε ό ίδιος ό Γ.Γ. την παγοποίηση άντι γι' αυτό είχαμε την ανταλλαγή πρεσβευτών. Παγοποίηση υπάρχει ήδη αυτή τή στιγμή και είναι ή έδραίνση του κράτους. Δεύτερο λένε ότι είναι άνέφικτη ή ανάκληση του κράτους και πιστεύω ότι είναι. Θά θέλα να ρωτήσω: είναι έφικτό να αναμένει κανείς αυτή τή στιγμή ότι μπορεί ό Ντέ Κουεγιάρ να προτείνει λύση, την οποία να άποδεχτεί ή Τουρκία αν ή Τουρκία εξακολουθεί να έχει στόχο την κατάληψη τής Κύπρου; Άρα μάς άντικαθιστούν ένα άνέφικτο μέ κάτι άλλο άνέφικτο, τό όποιο άποτελεί δική μας ύποχωρητικότητα.

Σ.: Έκτός από την κατάκτηση όλης τής Κύπρου ή τουρκική πλευρά έχει κάποια άλλη εναλλακτική πολιτική στον Κυπριακό χώρο; Όπως π.χ. μία συνομοσπονδία.

Α.: Συνομοσπονδία με διοικητικά δικαιώματα στό νότο. Αυτό είναι προστάδιο του τελικού στόχου. Οι μόνες συμβιβαστικές λύσεις που θα δέχονταν θα ήταν εκείνες που θα έφερναν πιο κοντά τον τελικό της στόχο. Αλλά σέ καμιά περίπτωση δεν θα δέχονταν μία λύση που να άπομάκρυνε τά τουρκικά στρατεύματα από δώ, έπομένως, θα άπομάκρυνε την έπεκατική της τοποθέτηση όσον άφορά την Κύπρο.

Σ.: Έχετε τονίσει κατ' επανάληψη στίς δηλώσεις σας ότι όρισμένες ήγεσίες εισηγούνται τή σαλαμοποίηση του Κυπριακού.

Α.: Ένώ είπαμε πολλές φορές ότι τό Κυπριακό δεν είναι Άμμόχωστος, δεν είναι μερικές συνοικίες τής Άμμοχώστου, καταφέραμε με τή δική μας πολιτική όλόκληρη διεθνής κοινή γνώμη έπι μήνες όλόκληρους άντι να στρέφονται προς την καταπάτηση τής κυριαρχίας τής χώρας μας, να στρέφεται προς το γεγονός, αν ή Τουρκία θα δώσει μερικές συνοικίες τής Άμμοχώστου, λές και μ' αυτό τον τρόπο θα λυνόταν τό Κυπριακό πρόβλημα. Δηλαδή μόνοι μας ύπνομευόυμε ότιδήποτε πετύχουμε. Όπως γίνεται τώρα και με τον Ντέ Κουεγιάρ. Όμόφωνα είχαμε άποφασίσει στη Νέα Υόρκη ότι έπρεπε να επιμένουμε στην άναίρεση των άποσχιστικών ενεργειών και σέ συνολική λύση με βάση τά ψηφίσματα των 'Ην. Έθνών. Διότι οι δικές μας προτάσεις είχαν ξεπεράσει ήδη και τά όρια άσφαλείας. Μόλις γυρίσαμε πίσω άρχισαν μερικές πλευρές να λέγουν: Άν μάς καλέσει ό Ντέ Κουεγιάρ σέ συνομιλίες πρέπει να πάμε χωρίς να άναιρούνται οι άποσχιστικές ενεργείες.

Όταν έμεις οι ίδιοι του λέμε ότι θα κάνουμε νέες προτάσεις τότε λέμε στον Ντέ Κουεγιάρ: μήν επιμένεις να έγκαταλειφθεί ή αδιαλλαξία τής Τουρκίας, περίμενε να δείς και τή νέα μας ύποχωρηση! Δεν θα ήθελα να χρησιμοποιήσω βαρύ δρο.

Θα πω μόνο ότι αυτό άποτελεί πολιτικό μαζοχισμό.

Σ.: Οι Κύπριοι είναι διατεθειμένοι να πολεμήσουν για την ανάκτηση των χαμένων έδαφών; Πόσο έχει συμβάλει σέ μία πιθανή άρνητική άπάντηση και ή άστικοποίηση τής οικονομίας τής Κύπρου;

Α.: Δεν είναι μόνο άστικοποίηση. Έδώ έχουμε μία οικονομία πολύ παράδοση, ενώ τό επίπεδο ζωής είναι ψηλό, λόγω είσοδης πολλών κεφαλαίων από τό έξωτερικό, ή οικονομία είναι άρρωστη. Τά δημόσια χρέη είναι τεράστια και ύπάρχει μία στροφή του λαού προς μία καταναλωτική κοινωνία, ή όποια πιστεύω ότι έγινε σκόπιμα και με τή βοήθεια του άμερικανικού παράγοντα που έδωσε πολλά λεφτά αλλά για συγκεκριμένους μόνο στόχους. Είναι φυσικό ως ένα βαθμό να προσπαθούν να εξατμίζουν την άγωνιστικότητα αυτού του λαού. Όμως δεν ύπάρχει λαός ό όποιος την ώρα τής κρίσης να μην άντιλαμβάνεται ποιο είναι τό ούσιαστικό του καθήκον. Κι ό κυπριακός έλληνοισμός έδειξε ότι και τά φόντα έχει, και τις παραδόσεις και την άγωνιστικότητα και την καλικάριά να κάνει αυτό που πρέπει, είτε λέγεται 55-59 είτε 63-64 είτε λέγεται 74.

Σ.: Κύριε Πρόεδρε, μου κάνει έντύπωση τό έξης: ότι στό ΔΗΣΥ έχουν μαζευτεί άρκετά στελέχη τής ΕΟΚΑ Β' που ήταν ύποτίθεται οι πρώτες γραμμές πατριώτες που άγωνιζόντουσαν για την ένωση ενώ τό κόμμα αυτό σήμερα προεζάρχει στον άγώνα για μία συμβιβαστική λύση του κυπριακού. Πώς γίνεται αυτό;

Α.: Αυτό τους ρωτάμε και μεις. Τότε μάς έλεγαν, όταν τους κατηγορούσαμε ότι είσατε με τους δήμιους του έλληνικού λαού, μάς έλεγαν έμεις είμαστε με την εκάστοτε έλληνική κυβέρνηση. Πότε δεν ήσαν με τις έλληνικές κυβερνήσεις; Όταν ήσαν προϊόντα τής λαϊκής θέλησης. Αλλά ήσαν με τις έλληνικές κυβερνήσεις όταν ήσαν προϊόντα τής Άμερικανικής θέλησης. Γι' αυτό, αυτό με κάνει να πιστεύω ότι τέτοια ήγετικά στελέχη είναι περισσότερο Άμερικανοί παρά Έλληνες. Δέ μιλάω για τό λαό, διότι εγώ πιστεύω ότι μάζες παρασύρθηκαν από καλόχη συνθήματα και τράβηξαν προς αυτή την κατεύθυνση, αλλά αυτοί τώρα τί δικαιολογητικό έχουν να κρατούν αυτή την άρνητική στάση έναντι μιας έλληνικής κυβέρνησης που κράτησε την πιο σωστή στάση πάνω στο κυπριακό πρόβλημα;

Σ.: Κατά καιρούς έχει παρουσιαστεί μία διασπορά μεταξύ έλληνικής κυβέρνησης και κυπριακής κυβέρνησης.

Α.: Είναι τό μίνιμουμ πρόγραμμα. Είναι τότε που δυστυχώς ό Κυπριανός, στην προσπάθειά του να εξασφαλίσει έξουσία, συνεργάστηκε με τό ΑΚΕΛ πάνω σ' ένα πρόγραμμα που ήταν έντελώς άπάρδεκτο, από πλευράς τοποθέτησης, και από πλευράς προοπτικών και από πλευράς αξιοποίησης του έλλαδικού παράγοντα και είναι φυσικό αυτό να είχε δημιουργήσει αυτές τις αντίθέσεις. Θέλω να έλπίζω ότι οι καταστάσεις σήμερα είναι πολύ καλύτερες.

Σ.: Έχουν συμπληρωθεί 10 χρόνια από τό πραξικόπημα και την είσβολή και ό φάκελος τής Κύπρου ακόμα να άνοιχτεί.

Α.: Έγώ πιστεύω ότι πρέπει να άνοιχτεί. Τώρα να μην έχουμε αυταπάτες ότι ό φάκελος θα περιέχει στοιχεία για άτομα πολλά, διότι τί σημαίνει φάκελος; Θά δείξει τό ρόλο των διαφόρων κυβερνήσεων, των ύπηρεσιών και όμάδων. Κι αυτό πιστεύω είναι μία έθνική άναγκαιότητα, όχι μονάχα για να γνωρίσουμε τί έγινε και ίσως να μάθουμε ποιοι είναι οι αίτιοι για να τιμωρηθούν αλλά για να μην έπιτρέψουμε ποτέ άναβίωση τέτοιων καταστάσεων. Πιστεύω ότι είναι μία έθνική άναγκαιότητα.

Γ. ΚΛΗΡΙΔΗΣ: "Άμεση έναρξη διακοινοτικών"

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Ποιές είναι οι κύριες πλευρές του Κυπριακού προβλήματος που από την τελική τους διαμόρφωση εξαρτάται κατά τη γνώμη σας μία θετική επίλυσή του;

ΚΛΗΡΙΔΗΣ: Ασφαλώς πρωτεύοντα ρόλο για την εξέλιξη του Κυπριακού έχει δυστυχώς η "Αγκυρα, γιατί χωρίς τη συγκατάθεση της "Αγκυρας ή Τουρκοκυπριακή πλευρά δεν πρόκειται να προβεί σε οιοσδήποτε διαλλακτικές θέσεις.

Σ.: Η τοποθέτηση ότι το Κυπριακό είναι θέμα εισβολής, κατοχής της Τουρκίας είναι σωστή σήμερα;

Κ.: Τό πρόβλημά μας δεν είναι αν αυτό που έκανε η Τουρκία είναι τό εγκλημα της εισβολής και της κατοχής, αν αυτό καταδικάζεται διεθνώς, αλλά είναι πώς φεύγεις από την κατοχή και την εισβολή. Οι τρεις τρόποι που υπάρχουν είναι οι εξής: ο ένας ότι ανατρέπεις την εισβολή διότι εκδιώκεις τόν εισβολέα διά της δυνάμεως τών όπλων, ο δεύτερος είναι ότι τόν ανατρέπεις διότι τά "Ηνωμένα Έθνη, τό Συμβούλιο Ασφαλείας λαμβάνει ουσιαστικά μέτρα, και ο τρίτος είναι να βρεις κάποια συμβιβαστική λύση, αποτέλεσμα της οποίας είναι ή αποχώρηση τών κατοχικών στρατευμάτων. "Αν εξετάσουμε τις τρεις αυτές περιπτώσεις, πρώτον ο πόλεμος έχει αποκλεισθεί και από την κυπριακή και την ελλαδική κυβέρνηση και από προηγούμενες ελλαδικές κυβερνήσεις. Δεύτερον, ή εκδίωξη του εισβολέα διά της εφαρμογής τών ψηφισμάτων είναι τελείως εκτός πραγματικότητας.

Σ.: Μήπως αυτή ή τοποθέτηση ως προς την αξία τών ψηφισμάτων οδηγεί σε μία αποδιεθνοποίηση του Κυπριακού;

Κ.: "Ας δοϋμε. "Η διεθνοποίηση έγινε εφόσον τό Κυπριακό έχει πάει στον ΟΗΕ, έχει συζητηθεί κατά κόρον και έχουν βγει τά ψηφίσματα. Τό πρόβλημα δεν είναι να πείσεις τις κυβερνήσεις τών διαφόρων χωρών ως προς τό τι συνέβη στην Κύπρο, όλοι τό ξέρουν, αλλά να τις πείσεις να αναλάβουν ουσιαστική δράση. Αυτό όμως δε γίνεται ούτε πρόκειται να γίνει κι αν θέλετε να σάς δώσω ένα παράδειγμα, ή ίδια ή "Ελλάς έχει μήπως διακόψει διπλωματικές σχέσεις με την Τουρκία; Έχει μήπως διακόψει τις εμπορικές σχέσεις; Τό άλλο θέμα είναι από κοινού τό Συμβούλιο Ασφαλείας να λάβει όρισμένα μέτρα κατά της Τουρκίας. Ούτε κι αυτό όμως πρόκειται να γίνει. Γιατί πρώτα μετά την Κορέα τά "Ηνωμένα Έθνη δεν αποστέλλουν πλέον στρατιωτικές δυνάμεις σε καμία χώρα και δεύτερον, έχει αποδειχτεί ότι οι κυρώσεις δεν αποτελούν ουσιαστικό μοχλό πίεσης, έχουμε τό παράδειγμα της Ν. Αφρικής, και τρίτο ότι πολλές χώρες, τουλάχιστον τρία από τά μόνιμα μέλη είναι έναντιόν της χρήσεως του κεφ. 7 διά οίανδήποτε περίπτωση. "Αρα ο μόνος δρόμος που απομένει είναι ο δρόμος της συνεννόησης. Κι αν δεν ακολουθήσουμε αυτό τό δρόμο ο χρόνος θα εργάζεται εις βάρος μας.

Σ.: Όταν λέτε συνεννόηση έννοείτε επάνοδο στον διακοινοτικό διάλογο;

Κ.: "Οχι, δεν είμαι υπέρ της επάνοδου στον διακοινοτικό διάλογο. Πιστεύω ότι πρώτα πρέπει να έρθει ο Γ.Γ. και να μάς πει: έδω έχετε δεχτεί τά εξής πράγματα, ότι ή λύση του Κυπριακού θα είναι ανεξάρτητο, αδέσμευτο, κυρίαρχο, όμοσπονδο, διεπριφερειακό, δικαιοκοινοτικό κράτος.

Σ.: Αποστρατικοποιημένο;

Κ.: Αυτό δεν είναι μέσα στη συμφωνία. Λέω τι έχει επιτευχθεί μέχρι τώρα. Ποιά είναι τά προβλήματα που έχετε; Έχετε ένα πρόβλημα ως προς τη συμμετοχή στην όμοσπονδη κυβέρνηση. Ποιά θα είναι ή εκπροσώπηση τών "Ελλήνων και τών Τουρκοκυπρίων. Έσείς έχετε πει 80% "Ελληνες και 20% Τούρκοι, οι Τούρκοι είπαν όχι θέλουμε ίση εκπροσώπηση, εγώ λέω 70% με 30% που ήταν και οι συμφωνίες της Ζυρίχης πρέπει να είναι ή βάση πάνω στην οποία θα διαπραγματευθούμε. Κάτι τέτοιο βλέπω να κάνει ο Γ.Γ. του ΟΗΕ.

Σ.: Αυτό όμως θα έχει σαν προϋπόθεση την ανάκληση του Τουρκοκυπριακού κράτους; Διότι αλλιώς υπάρχει ο κίνδυνος πάλι να οδηγηθούμε σε αδιέξοδο.

Κ.: Κάποιος κίνδυνος πάντα θα υπάρχει. "Αλλά δεν υπάρχει τρόπος να γίνει ανάκληση. Έγώ σάς λέω και αν ακόμα κάνουν ανάκληση δεν υπάρχει τίποτα που να τούς εμποδίζει αν ναυαγήσουν οι συνομιλίες να επανέλθουν στο ανεξάρτητο κράτος. Καί ή Τουρκία και πάλι θα τό αναγνωρίσει. Καί θα είναι και πάλι ή μόνη χώρα που θα τό αναγνωρίσει, όπως έγινε και τώρα.

Σ.: Μήπως αυτό ανοίξει τό δρόμο πλέον για αναγνώριση κι από άλλες χώρες και οδηγήσει τελικά σε μία ντεφάκτο διχοτόμηση;

Κ.: "Ο κίνδυνος για να οδηγηθούμε σε μία ραγδαία και όχι σταδιακή αναγνώριση μπορεί να προέλθει αν αποτύχει ή πρωτοβουλία του Γ.Γ. και αν εις τό στάδιο της πρωτοβουλίας αυτής οι Τούρκοι δείξουν τέτοια διαλλακτικότητα ή οποία θα τούς επιτρέπει να πουν: "Ορίστε, κύριε, εμείς κάναμε χειρονομίες καλής θέλησεως: ή άλλη πλευρά δεν ανταποκρίθηκε, πρέπει τώρα να χωρίσουμε.

Σ.: Δεδομένης της παρούσας αδιαλλαξίας Ντενκτάς;

Κ.: Βεβαίως, και ήδη οι Τούρκοι τό κατανόησαν. Καί εξηγώ: Εις τās προτάσεις που έδωσαν στον Γ.Γ. διά πρώτη φορά λένε ότι ναί ζητάμε να είμεθα ισότιμοι στο κυπριακό κράτος αλλά αυτό δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ίση αριθμητική εκπροσώπηση. "Ενώ προηγούμενες έπενεαν σ' αυτό. Διά πρώτη φορά μιλούν για έπιστροφή "Αμμοχώστου χωρίς να τό συνδέουν με άρση του εμπάργκο. Διά πρώτη φορά λέγουν ότι μπορούν να συζητήσουν τό εδαφικό με βάση τό 30% και πρόθεση να κατέβουν, ενώ προηγούμενες δεν κατέβαιναν απ' τό 33%.

Σ.: Μιλήσατε και σεις προηγουμένως και μου φαίνεται ότι πλανάται στην Κύπρο μία λέξη, ή ανάγκη ενός πολιτικού συμβιβασμού με την Τουρκοκυπριακή πλευρά. Θα θέλα να μου πείτε τις πλευρές τις «έξτρεμιστικές» κατά τη γνώμη σας του πλαισίου Κυπριανού μέχρι τώρα και ποιά θα ήταν τά όρια του συμβιβασμού;

Κ.: Πιστεύω ότι δεν θα έπρεπε να χρησιμοποιήσουμε τόν όρο ότι ή ελληνική πλευρά υιοθέτησε έξτρεμιστικές λύσεις. Πιστεύω όμως ότι ή ελληνοκυπριακή πλευρά διακήρυξε θέσεις τις οποίες δικαιολογημένα ζητούσε, οι οποίες όμως ήταν ανέφικτες υπό τά σημερινά δεδομένα. Τό λάθος μας ήτο ότι διακηρύτταμε θέσεις ανέφικτες και ίσως να ήτο όρθόν για να έχουμε διαπραγματευτικά περιθώρια αλλά δεν διαπραγματευόμεθα να κατεβούμε από αυτές τις θέσεις, παραμέναμε εκεί άνυποχώρητοι μέχρις ότου έδημιουργούντο αδιέξοδα επικίνδυνα, κατόπιν εκάναμε μία χειρονομία και έδεχόμεθα χωρίς να διαπραγματευθούμε και να πάρουμε οποιοδήποτε αντίλλαγμα.

Σ.: Μπορείτε να μου πείτε ένδεικτικά ποιές είναι οι ανέφικτες θέσεις μέσα σ' αυτό τό πλαίσιο Κυπριανού;

Κ.: Θα σάς πω. "Ο κ. Κυπριανού έχει προτείνει όρισμένες άρμοδιότητες της κεντρικής κυβερνήσεως οι οποίες όπως είπα δεν απέχουν πολύ απ' τις τουρκικές και επομένως μπορείς να πεις ότι είναι έφικτές. Έχει προτείνει σύνθεση της όμοσπονδου κυβερνήσεως κατ' αναλογία πληθυσμού κι αυτό μπορεί να είναι επίσης έφικτό. "Αλλά επί όρισμένων θεμάτων επί τών οποίων διά της Ζυρίχης οι Τούρκοι είχαν είτε χωριστές πλειοψηφίες είτε δικαιώματα άρνησικυρίας θέλει και αυτά να αποφεύγονται διά της πλειοψηφίας. Είναι άδύνατο σήμερα οι Τούρκοι να δεχτούν κάτι όλιγότερο απ' ό,τι είχαν τό '60 υπό πολύ καλύτερες συνθήκες από μās με την Ζυρίχη.

Τό δεύτερο τό όποιο εισηγείται ο κ. Κυπριανού είναι 25% επί του εδάφους αλλά ζητά να απαγιστρωθεί από τις Τουρκικές έγγυήσεις. Δεν νομίζω πως οι Τουρκοκύπριοι και οι Τούρκοι θα δεχτούν ποτέ έγγυήσεις που να μην είναι και ή Τουρκία μέσα.

Σ.: Υπάρχει μία σύμπτωση στο ένθικό θέμα μεταξύ ΔΗ-ΣΥ και ΑΚΕΛ παρ' όλες τις διαφορετικές ιδεολογικές και κοινωνικές αντιλήψεις και δυνάμεις που εκφράζουν σαν πολιτικοί σχηματισμοί. Πώς τό έκτιμάτε αυτό;

Κ.: Δεν έχει γίνει καμία συνεννόηση μεταξύ μās και του ΑΚΕΛ. Υπάρχει σύμπτωσης προς όρισμένα βασικά σημεία. Πρώτον ότι ο χρόνος δεν εργάζεται υπέρ μās, δεύτερον ότι ή διεθνοποίησης αναγκαία μέν διά να κρατά τό Κυπριακό σε κάποιο διεθνές προσκήνιο, δεν είναι όμως δυνατό να δώσει λύση, τρίτον, ότι για να παραμείνει τό Κυπριακό μέσα στα πλαίσια τών "Ηνωμένων Έθνών πρέπει να ένθαρρύνεται ο Γ.Γ. να αναλάβει πρωτοβουλίες για τη λύση του Κυπριακού και

■ «Υπάρχει σύμπτωση με τό ΑΚΕΛ σε όρισμένα βασικά σημεία».

■ «Όχι ανάκληση αλλά «παγοποίηση» του Τουρκοκυπριακού κράτους».

■ «Στους υποστηρικτές μας βρίσκονται μέλη της ΕΟΚΑ-Β».

■ «Οι αποφάσεις στο Έθνικό θέμα να λαμβάνονται με πλειοψηφία, αλλιώς δεν έχει νόημα τό Έθνικό Συμβούλιο».

τέταρτον εφόσον δεν έχουμε τή δυνατότητα να επιβάλλουμε λύσιν όπως τήν θέλουμε έμεις ό συμβιβασμός είναι αναπόφευκτος. Σ' αυτά τά συμπεράσματα έχουμε καταλήξει τά δύο κόμματα χωρίς καμιά προσυνεννόηση. Υπάρχει ίσως μία διαφορά τελευταίως εις τās θέσεις μας. Τό ΑΚΕΛ εισηγείται τήν επάνοδο εις τήν τράπεζα τών διαπραγματεύσεων, έμεις όχι.

Σ.: Η έπικτή πολιτική πού προτείνετε πόσο έχει νά κάνει και μέ μιά απροθυμία τών Κυπρίων νά πολεμήσουν γιά τήν ανάκτηση τών χαμένων εδαφών;

Κ.: Άν ό Τουρκός δοκιμάσει νά έπεκταθεί θά τόν αντιμετώπισουμε μέ ό,τι έχουμε, αλλά δεν πιστεύω ότι υπάρχουν Κύπριοι πού λένε ότι θά κάνουμε πόλεμο γιά νά ανακτήσουμε τά απωλεσθέντα εδάφη εκτός άν ό πόλεμος μάς επιβληθεί. Άλλη θά ήταν ή εικόνα άν τό Έθνος τών Έλλήνων απέφασιζε νά μπει σέ Έλληνοτουρκικό πόλεμο. Έκεί θά ήταν τελείως διαφορετικά.

Σ.: Υπάρχουν στελέχη της ΕΟΚΑ Β μέσα στο ΔΗ-ΣΥ;

Κ.: Στελέχη όχι, υποστηρικτές ναι! Άλλά παίρνω τούς αγωνιστές της πρώτης ΕΟΚΑ πού έχουμε στο ΔΗ-ΣΥ, κι όταν μιλήσουμε μαζί τους είναι πανέτοιμοι άν αύριο ή Έλλάς πει ότι θά μπώ σέ Έλληνοτουρκικό πόλεμο νά βρεθούν στην πρώτη γραμμή τού πυρός. Άλλά άν τούς πεις τώρα ότι μόνοι μας θά αποπειραθούμε νά διώξουμε τόν Τουρκο θά σοϋ πουν: σταθείτε γιατί κινδυνεύουμε νά χάσουμε και τήν υπόλοιπη Κύπρο.

Σ.: Πώς κρίνετε τήν Έλληνική Κυπριακή πολιτική της συμπαρατάξης πού ακολουθεί ή κυβέρνηση Παπανδρέου.

Κ.: Ός θεωρία τό ότι ή Έλλάς και ή Κύπρος συμπαρατάσσονται εις τόν άγώνα της ανεξαρτησίας της Κύπρου, είναι μία πολύ σωστή θεωρία. Συμπαρατάξη σημαίνει, όπως έχει δηλώσει και ή Έλληνική κυβέρνηση, ότι κάθε περαιτέρω επεκτατική ενέργεια τών Τούρκων θά αντιμετωπιστεί μέ δυναμική άναμέτρηση Έλλάδος και Τουρκίας κι αυτό είναι χρήσιμο διότι ασφαλώς έχει μιάν επίπτωση εις τούς προβληματισμούς και τών συμμάχων της Έλλάδας αλλά και της Τουρκίας ότι δεν πρόκειται νά άναμετρηθούν μόνον μέ τήν Κύπρο αλλά και μέ τήν Έλλάδα. Άν όμως ή συστράτευσις είναι εις τό ότι άναμένονεν άνυποχώρητοι και στηριζόμεθα εις τή διεθνοποίηση διά νά επιτύχουμε λύση θά επιτύχουμε τό αντίθετο διότι διά της παρόδου τού χρόνου θά υπάρξει σταδιακή άναγνώριση και πλέον τό Κυπριακό θά είναι λυμένο μέ τήν απόσχιση και άναγνώριση της απόσχισως τού Βορρά.

Σ.: Έχουμε τήν τελευταία έκθεση Ρήγκαν. Θέλουν, κατά τή γνώμη σας οι Άμερικάνοι νά βοηθήσουν μονομερώς τήν Τουρκία στην Κυπριακή υπόθεση;

Κ.: Πιστεύω ότι θά μπορούσε νά συνοψίσει κανείς τήν άμερικανική πολιτική πάνω στο Κυπριακό, στά ακόλουθα σημεία: Πρώτον ότι άν ήτο δυνατόν νά επιτευχθεί μία λύσις εις τό Κυπριακό θά ήθελαν τήν λύσιν διότι μέ τήν έξεύρεσιν της θά έβγαине ένα άγκάθι από τās σχέσεις Έλλάδος και Τουρκίας πού είναι και οι δύο σύμμαχοι της και πού ή έντασις εις τās σχέσεις των δημιουργεί προβλήματα εις τήν συμμαχία. Δεύτερον, άν είχαν οι Άμερικάνοι νά εκλέξουν μεταξύ τού νά δυσανεστήσουν σ' ένα όρισμένο βαθμό Έλλάδα και Κύπρο ή Τουρκία, θά προτιμούσαν νά δυσανεστήσουν τήν Έλλάδα και τήν Κύπρο, διότι πιστεύουν ότι τά συμφέροντά τους έξυπηρετούνται καλύτερα μέ τήν διατήρηση πολύ καλών σχέσεων μέ τήν Τουρκία.

Σ.: Θά ήθελα τώρα μία εκτίμηση γιά τό ρόλο της Σοβ. Ένωσης στο Κυπριακό πρόβλημα;

Κ.: Γιά διαφορετικούς λόγους και οι Σοβιετικοί θέλουν μία λύση τού Κυπριακού διότι φοβούνται πώς ή διαιώνισις θά οδηγήσει στη σταδιακή διχοτόμηση, ό Βορράς θά αποσχιστεί και άντι νά είναι τμήμα ενός αδέσμευτου κράτους θά είναι τμήμα ενός νατοϊκού κράτους και ίσως και ό Νότος νά ακολουθήσει τό ίδιο μέσω Έλλάδος. Επομένως και οι Σοβιετικοί θέλουν μία λύση. Τό πρόβλημα είναι όμως ότι ούτε και οι Σοβιετικοί είναι διατεθειμένοι νά πείσουν σέ τέτοιο βαθμό γιατί έχουν κι εκείνοι πολιτική καλής γειτονίας μέ τήν Τουρκία και έλπίζουν ότι μ' αυτή τήν πολιτική θά αποδεσμεύσουν σταδιακά τήν Τουρκία από τή συμμαχία της.

Σ.: Οι αποφάσεις γιά τό Έθνικό θέμα στά πλαίσια της Έλληνοκυπριακής κοινότητας υποστηρίζατε τώρα τελευταία ότι πρέπει νά λαμβάνονται βάση της αρχής της πλειοψηφίας. Αυτό σημαίνει έμμεσα άλλαγή της Κυ-

βέρνησης;

Κ.: Νά σās πώ. Έάν ή Κυβέρνηση Κυπριανού θέλει νά αναλάβει τήν πλήρη ευθύνη της λύσης τού Κυπριακού ασφαλώς δεν έχει παρά νά χαράξει τήν πολιτική της και νά αφήσει τήν αντιπολίτευση νά τήν κρίνει και νά τήν επικρίνει. Έχει τήν υποχρέωση νά ενημερώνει τήν αντιπολίτευση πάνω σέ διάφορα θέματα, άν θέλει άκούει τις άπόψεις της αντιπολίτευσης άν δεν θέλει δεν τις άκούει. Ποιά όμως είναι ή πραγματικότητα; Μπορεί ή κυβέρνηση Κυπριανού νά αναλάβει μόνη της τήν ευθύνη γιά τήν επίλυση τού Κυπριακού προβλήματος και άν μπορεί γιατί θέλει συσκέψεις και γιατί εισηγήθηκε τήν επαναδραστηριοποίηση τού Έθνικού Συμβουλίου; Θά μου πείτε θέλει νά συζητά γιά ν' άκούει άπόψεις αλλά νά διατηρεί εις τόν έαυτό της τό δικαίωμα νά αποφασίζει. Άν ή κυβέρνηση θέλει νά άκούει άπόψεις δεν έχει παρά νά καλέσει τήν αντιπολίτευση νά τούς πει έχουμε αυτές τις προτάσεις ποιά είναι ή γνώμη σας κι άν θέλει νά τή δώσουμε και γραπτώς, αλλά δεν μπορεί νά μιλά γιά συλλογικότητα στη λήψη τών αποφάσεων άν δεν δέχεται τήν άρχή ότι εκεί πού συμφωνούμε όλοι είναι εύκολο αλλά εκεί πού δεν συμφωνούμε ή συλλογική άπόφασις νά λαμβάνεται διά σεβασμού της πλειοψηφίας.

Σ.: Γιατί κατά τή γνώμη σας δεν άνοίγει ό φάκελος της Κύπρου;

Κ.: Τό πρόβλημα είναι άν ό φάκελος της Κύπρου θά άρχισι από τό '60 πού έγινε ή ανεξαρτησία ή άν θα άρχισι στις παραμονές τού '74 ή λίγο πριν. Γιά νά έξάγουμε σωστά συμπεράσματα πρέπει νά άνοίξει ολόκληρος ό φάκελος ώστε νά μίν επαναλάβουμε τά ίδια λάθη πού κάναμε από τό '60 και δώ.

Μεταξύ «ένδοτικότητας» και «παλικάρισμού»

Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΙΣΒΟΛΗ τό 74, μετά τό προδοτικό πραξικόπημα και ή κατοχή σχεδόν πάνω από 37% τού Κυπριακού εδάφους, δημιούργησε μία έντελώς νέα κατάσταση στο Κυπριακό πρόβλημα. Άν προσθέσει κανείς τήν ανταλλαγή πληθυσμών, πού έγινε μέ βαρύτατη ευθύνη τού προεδρεύοντος τότε Κληρίδη — πριν επιστρέψει ό Μακάριος — έτσι ώστε στα κατεχόμενα εδάφη νά υπάρχουν μόνο Τουρκοκύπριοι και έποικιο Τούρκοι και στην έλευθερή Κύπρο μόνο Έλληνοκύπριοι — πλύν έλαχίστων έγκλωβισμένων — ή διχοτόμηση έχει γίνει. Και μάλιστα μέ πολλαπλά καλύτερους όρους έδαφικούς, πληθυσμιακούς και νομικούς άπ' ό,τι πρόβλεπε τό σχέδιο Άτσεσον τό 1964.

Χρειάζεται όμως και κάτι άκόμα ή Τουρκική πλευρά πού της λείπει. Είναι ή νομιμοποίηση της διχοτόμησης πού θά σταθεροποιήσει τις κατακτήσεις της και θά άποτελέσει τήν ασφαλή βάση των μελλοντικών της επιδιώξεων, μία και όλα δείχνουν ότι οι κυρίαρχες πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις τού Τουρκικού κράτους έχουν σάν στρατηγικό στόχο τήν γεωπολιτική του διεύρυνση προς δυσμάς. Έχοντας πετύχει στην Κύπρο από τό 74 μέχρι σήμερα τό μάξι-

μουμ των επιδιώξεών τους μέ βάση τούς τοπικούς και διεθνείς συσχετισμούς, έχει φαίνεται άρκετά περιθώρια διαπραγματευτικών παραχωρήσεων γιά νά επιτύχει τή νομιμοποίηση των κατακτήσεών του και αυτή παζαρεύει σκληρά, κρατώντας είναι αλήθεια στα χέρια του, μέ τά σημερινά δεδομένα, τό σύνολο των πρωτοβουλιών.

Άπό τις μέχρι τώρα δηλώσεις, συνεντεύξεις, έπαφές και συναντήσεις, έχει διαρρεύσει από τήν Τουρκική Πλευρά μόνο ή διάθεσή της γιά κάποιες έδαφικές παραχωρήσεις. Άντίθετα, στη Συνταγματική πτυχή τού Κυπριακού προβλήματος εμφανίζεται αδιάλλακτη, γιατί παρ' ό,τι μιλάει γιά διζωνική όμοσπονδία, στην ουσία εύνοει χαλαρή συνομοσπονδία, μέ δύο χωριστά όμόσπονδα κράτη μέ δική τους τό κάθε ένα οικονομική δραστηριότητα και στρατιωτική δύναμη και τό σπουδαιότερο χωρίς έλεύθερη διακίνηση πληθυσμών και μέ έγγυητρια δύναμη πάντα τήν Τουρκία όχι μόνο γιά τό όμόσπονδο Τουρκοκυπριακό κράτος, αλλά γιά όλη τήν Κύπρο. Στην ουσία επιδιώκει τή νομιμοποίηση τού Τουρκοκυπριακού κράτους μέσω μιά χαλαρής διζωνικής συνομοσπονδίας μέ άντάλλαγμα

ορισμένες έδαφικές παραχωρήσεις. 'Αλλά αυτή είναι μία λύση του Κυπριακού που δύσκολα μπορούν να υπογράψουν, τόσο ο Κυπριανός όσο και ο Παπανδρέου.

Και τό έρώτημα που τίθεται από πολλές πλευρές είναι τό άδιέξοδο και ή έκκρεμότητα ποιόν ωφελούν; Τό σίγουρο είναι, ότι στην Τουρκική πλευρά όλο και περισσότερο κερδίζει έδαφος ή άποψη ότι ή διατήρηση σέ έκκρεμότητα της κατάστασης που δημιούργησε ή είσβολή του 74 καθιστά μακροπρόθεσμα έπισημολή και έπικίνδυνη τήν Τουρκική θέση. Είναι χαρακτηριστικό ότι ό γνωστός Τούρκος δημοσιογράφος 'Αλή Μπιράντ, ένας από τους πιο ένημερωμένους μελετητές του Κυπριακού, υποστήριζε πρόσφατα στη «Μιλλιέτ» ότι «είναι εύκολο ό,τι κερδίσαμε αυτά τό δέκα χρόνια νά τό χάσουμε τό έπόμενα δέκα άν δέν δείξουμε σωφροσύνη». Συμβουλεύει τήν έναρξη διαλόγου χωρίς άδιαλλαξία για μία λύση στη βάση της διζωνικής όμοσπονδίας. Πάνω άπ' όλα όμως, πρέπει νά σημειωθεί ότι εκείνο που περισσότερο θέλει νά αποφύγει ή Τουρκία είναι ή 'Ελληνική στρατιωτική παρουσία στην Κύπρο. Θέλει τή διχοτόμηση χωρίς όμως τό 'Ελληνο-Τουρκικά σύνορα νά έκεκταθούν και στην Κύπρο και όσο ή έκκρεμότητα διαρκεί όλες οι εξέλιξεις παραμένουν άνοιχτές.

Κάτω άπ' αυτή τήν όπτική ή παράταση της σημερινής κατάστασης και ή μή νομιμοποίηση του Τουρκοκυπριακού κράτους φαίνεται ότι μπορεί νά εξέλιχθεί σέ παράγοντα άποφασιστικής πίεσης για τήν Τουρκική πλευρά εάν συνδυασθεί μέ ένίσχυση των προσπαθειών για διεθνοποίηση και παράλληλη άμυντική θωράκιση.

Δέν είναι λίγοι εκείνοι στην Κύπρο και τήν 'Ελλάδα που υποστηρίζουν ότι άρνούμενη τή νομιμοποίηση της διχοτόμησης, ή Κύπρος δέν έχει νά χάσει τίποτα περισσότερο άπ' όσα μέχρι τώρα έχασε. Και αυτή ή συλλογιστική φαίνεται νά κυριαρχεί τόσο στην Κυπριακή όσο και στην 'Ελληνική κυβέρνηση, αλλά και στό Σοσιαλιστικό κόμμα ΕΔΕΚ του Βάσου Λυσσαρίδη.

'Από τήν άλλη μεριά, τό φιλοσοβιετικό Α-ΚΕΛ και τό φιλοδυτικό ΔΗΣΥ του Γλαύκου Κληρίδη θεωρούν τους χειρισμούς του Προέδρου Κυπριανού που έχουν και τή συγκατάθεση

του κ. Παπανδρέου «άνεδαφικούς». Μέ τόν «δέρα» ότι και τό δύο κόμματα, παρά τις διαμετρικά αντίθετες ιδεολογικές άφετηρίες τους, συγκεντρώνουν περίπου ένα 70% του Κυπριακού λαού πιέζουν άσφυκτικά προς τήν κατεύθυνση της έναρξης άμεσα του διακοινοτικού διαλόγου. «'Ο χρόνος τρέχει εις βάρος μας» διακηρύσσουν σ' όλους τούς τόνους. 'Η παράταση της έκκρεμότητας οδηγεί άργά και σταθερά στην όλοκλήρωση του Τουρκοκυπριακού κράτους και στην άναπόφευκτη μέ τήν πάροδο του χρόνου νομιμοποίησή του. 'Η μόνη αντίρρηση διαδικασία είναι ή «κινητικότητα» του Κυπριακού προβλήματος που μπορεί νά εξασφαλισθεί μόνο μέ τήν υποστήριξη των πρωτοβουλιών του Γ.Γ. του ΟΗΕ για επανεξέταση του διακοινοτικού διαλόγου. 'Αλλά για νά γίνει αυτό πρέπει ή 'Ελληνική πλευρά νά κατανοήσει ότι τό σύνολο των διαπραγματευτικών πλεονεκτημάτων βρίσκονται στό χέριο των Τούρκων και νά παραιτηθεί από μη ρεαλιστικές θέσεις όπως π.χ. «προϋπόθεση για τήν έναρξη του διαλόγου είναι ή άπομάκρυνση των Τουρκικών στρατευμάτων κατοχής και ή άνάκληση του Τουρκοκυπριακού κράτους».

Τήν έναρξη όμως των διακοινοτικών συνομιλιών φαίνεται ότι εύνουν για διαφορετικούς λόγους τόσο οι ΗΠΑ όσο και ή ΕΣΣΔ.

Οι ΗΠΑ, γιατί άφενός θέλουν νά δώσουν τήν αίσθηση ότι ύπάρχει πρόοδος στό πρόβλημα έν όψει μάλιστα προεδρικών εκλογών (έλληνικό λόμπυ) και άφετέρου γιατί τούς διευκολύνει στην παροχή οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας προς τήν Τουρκία. Πάνω άπ' όλα όμως γιατί πιστεύουν ότι άν χάσουν τόν έλεγχο του προβλήματος, έλεγχο που εξασφαλίζεται μέ τόν διακοινοτικό διάλογο, κινδυνεύει νά διαλυθεί ή Ν.Α. πτέρυγα του ΝΑΤΟ και νά άποδυναμωθεί ό άποφασιστικός ρόλος τους στις εξέλιξεις στην 'Ελλάδα τήν Τουρκία και τήν Κύπρο.

'Από τήν άλλη μεριά, ή ΕΣΣΔ φοβάται ότι ή έκκρεμότητα και ή άκίνησία του προβλήματος στό σημερινά δεδομένα, άνοίγει τό δρόμο της άμεσης ή έμμεσης 'Αμερικανικής στρατιωτικής έγκατάστασης στην Κύπρο, γίνεται δηλ. αυτό που πάντα ήθελε νά αποφύγει ή ΕΣΣΔ, τό «άβύθιστο άεροπλανοφόρο των ΗΠΑ» για τόν έλεγχο της Ν.Α. Μεσογείου και του Μεσανατο-

λικού χώρου. 'Αντίθετα, ή προώθηση ενός διακοινοτικού διαλόγου και ή λύση του προβλήματος, έστω και μέ διζωνική συνομοσπονδία, αλλά μέ διεθνείς έγγυήσεις —που πιστεύει ότι άναγκαία πιά θά ζητηθούν— άποτρέπει τήν άμεση 'Αμερικανική παρουσία στην Κύπρο.

'Ετσι ή πρωτοβουλία του Γ.Γ. του ΟΗΕ στηρίζεται προφανώς στη συγκατάθεση και της Ουάσιγκτων και της Μόσχας. Οι «ιδέες» που άνέπτυξε προφορικά ό Γ.Γ. στους εκπροσώπους των δύο πλευρών στη Βιέννη έθεταν σάν προϋπόθεση του διακοινοτικού διαλόγου ένα «πλαίσιο κοινής άποδοχής». Σάν «σημεία εργασίας» για τή διαμόρφωση του πλαισίου —όπως έγινε γνωστό από σχετικές διαρροές— πρότεινε:

■ Τήν έπιστροφή τμήματος της 'Αμμοχώστου στους 'Ελληνοκύπριους που θά βρίσκεται όμως κάτω από τήν έποπτεία του ΟΗΕ.

■ Τήν επαναλειτούργια του άεροδρομίου της Λευκωσίας και για τις δύο πλευρές.

■ Τήν έναρξη του διακοινοτικού διαλόγου χωρίς προηγούμενη άνάκληση του Τουρκοκυπριακού κράτους και άπομάκρυνση των Τουρκικών στρατευμάτων κατοχής και τέλος

■ Τήν «παγοποίηση» των διαδικασιών όλοκλήρωσης του Τουρκοκυπριακού κράτους (κοπή νομίσματος, σύνταγμα, εκλογές κλπ.)

Είναι ιδιαίτερα αξιοπρόσεκτο τό γεγονός ότι πολύ νωρίτερα από τόν Γ.Γ. του ΟΗΕ, ό κ. Κληρίδης είχε διατυπώσει μία διαδικασία επίλυσης του προβλήματος σχεδόν πανομοιότυπη άκόμα και στό «σημεία εργασίας» μέ αυτήν του κ. Κουεγιάρ, όπως φαίνεται και στην άποκλειστική συνέντευξη που παραχώρησε στό ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ. 'Αλλά έκτός από τήν άνοιχτή υποστήριξη της πρωτοβουλίας Κουεγιάρ από τό ΑΚΕΛ και τό ΔΗΣΥ θά πρέπει νά έπισημανθούν ή έπιφυλακτική στάση του Προέδρου Κυπριανού (που φαίνεται νά συμμερίζεται και ή κυβέρνηση Παπανδρέου) και ή άπορριπτική τοποθέτηση της ΕΔΕΚ του Βάσου Λυσσαρίδη. Σκεπτικισμός, που δέν φαίνεται νά είναι άβάσιμος άν λάβει κανείς ύπ' όψη του:

■ Πρώτων ότι τό προτεινόμενο «σημεία εργασίας» βρίσκονται έξω από τό πλαίσιο λύσης του Κυπριακού που έθεσαν τό ψηφίσματα 541 και 550 του ΟΗΕ και διαμόρφωναν ένα εύνοϊκό πεδίο για τή λύση του προβλήματος. Και τό έρώτημα είναι άν τό ύπονομεύει μέ τις πράξεις της ή 'Ελληνική πλευρά γιατί νά δεσμευτούν τρίτες χώρες και ή διεθνής κοινότητα;

■ και δεύτερον ότι δημιουργείται ό κίνδυνος μέσα από τήν μακρόσυρτη διαδικασία του διακοινοτικού διαλόγου νά νομιμοποιηθεί ουσιαστικά τό Τουρκοκυπριακό κράτος και νά «σαλαμοποιηθεί» τό Κυπριακό, χωρίς καμία τελικά λύση του.

'Όλα αυτά όμως, γίνονται άπλά παιχνίδια τακτικής, που μπορεί σήμερα νά είναι έτσι και αύριο άλλιώς, συγκαλύπτουν τις κοινωνικές ιδεολογικές και πολιτικές αντιθέσεις που διαπερνούν κάθε έθνικό θέμα, τή στιγμή που ή άποκρυπτογράφηση τους είναι κάτι παραπάνω από άναγκαία για τήν 'Αριστερά. 'Αν θέλει βέβαια νά μήν κινείται μεταξύ «παλικαρισμού» και «ένδοτισμού», «έφικτου» και «άνέφικτου».

'Ετσι —φεύ— όρισμένες «θετικές ένέργειες» της κυβέρνησης Παπανδρέου δέν φαίνεται νά ξεπερνούν τό όριο του «παλικαρισμού» όταν «κατά τό άλλα» ή έσωτερική και έξωτερική της πολιτική κυριαρχείται από έπιλογές που ένισχύουν τις εξαρτήσεις και τή δύναμη εκείνων που μπορούν νά μετατρέπουν τό Κυπριακό και τις 'Ελληνοτουρκικές διαφορές σέ μοχλούς παγίδευσης και ναρκοθέτησης όποιασδήποτε πολιτικής και κοινωνικής εξέλιξης στην 'Ελλάδα και τήν Κύπρο.

Παν. Παναγιώτου

ΕΝ ΕΙΔΕΙ ΑΓΟΡΑΣ οίκιακού εξοπλισμού, πολιτικοί, δημοσιογράφοι και διανοούμενοι προκρίνουν και καταθέτουν γνώμες για όπλα συστήματα, για την «Άμυνα της Χώρας», δηλαδή. Φέτος το καλοκαίρι, όσο ποτέ πριν, οι τύποι των αεροσκαφών, τα κανόνια και οι φρεγάτες τίθενται στην ημερήσια διάταξη με ένα ανατριχιαστικά ανέξοδο τρόπο. Τά δισεκατομμύρια του κόστους των πολλαπλών εξοπλισμών θεωρούνται εθνικό χρέος, δεδομένη πατριωτική θυσία. Ήδη ιδιώτες και σωματεία — τελωνειακοί του Έβρου επί παραδείγματι — συνεισφέρουν στη δαπάνη. Η άμφιβόλου αξίας σκέψη κάποιου Λατίνου (Βεγέτιος) «Si vis pacem, para bellum» — εάν θέλεις ειρήνην παρασκεύαζε πόλεμο — έμπνέει σήμερα τους κυριότερους δοκιμιογράφους — συνήγορους των εξοπλισμών. Από τις στήλες του «ΒΗΜΑΤΟΣ» καθηγητής της Παντείου απαιτεί *Άτομική Βόμβα* (31.7.84 Στ. Θεοφανίδης), στην «Ελευθεροτυπία» (13.8 Σ. Καρατζαφέρης) διαβάσουμε πώς: «*μέ 17 δίσ δολάρια εξαγοράζουμε την ήσυχία μας*». Σέ περιοδικό της ανανέωσης επανέρχεται η πρόταση περί: «*ευαρίθμων, απλής τεχνολογίας πυραύλων σέ κάθε νησί*», ο Χ.Κ. Μπουσμπουρέλης επικροτεί και προσθέτει: «*...εύχρηστα όπλα συστήματα που νά χρησιμοποιηθούν απ' τους κατοίκους (των νησιών) και τό καλοκαίρι κι από τους παραθεριστές...*»

Πρό ολίγων εβδομάδων ο Χ. Φλωράκης γνωμάτευσε υπέρ κάποιων Σουηδικών αεροσκαφών. Ο κύριος Von Clausewitz (τεχνικός πολέμου) αναδεικνύεται ο αγαπημένος συγγραφέας και όχι μόνο στις παραγωγικές σχολές των Έν. Δυνάμεων.

«*Τά όρια μεταξύ άμυνας και επίθεσης είναι συγκεχυμένα*» γράφει ο Άντωνης Στρατής, σύμβουλος του Πρωθυπουργού.

Αυτά που ξέραμε για την Άνεξαρτησία, τό ΝΑΤΟ, τίς βάσεις, τόν Στρατό, την Ειρήνη πρέπει νά τά ξεχάσουμε. Σοσιαλισμός σημαίνει κυρίως εξοπλισμός! Έχουμε νά κάνουμε μέ ένα αληθινό παραλήρημα, μιά έξαρση «μιλιταρισμού» μέ άμφιβολή έκβαση και σοβαρό κόστος, αλλά *σήμερα* κερδισμένους τους κατασκευαστές των όπλων και φυσικά τά στρατιωτικά έπιτελεία.

Ο πρωθυπουργός, στίς 15.8, ημέρα της Παναγίας και των Έν. Δυνάμεων, δήλωνε πώς συνδέεται τό όνομά του μέ «*έναν έκσυγχρονισμό που θά έγγραφε τόλμαχιστον έτοιμότητα για τά επόμενα 20 χρόνια*».

Ούδεις πολιτικός του αντίπαλος του τό άμφισβήτησε. Οι πάντες — πλην του ΚΚΕ που αντίσταται, αλλά ως τότε; — έκστασιάζονται στό νέο δράμα:

«*Γινόμαστε Άστακοί*».

Αυτά όλα διαδραματίζονται άμέσως μετά τίς ειρηνιστικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης που και πάλι μάς έκαναν νά «νιώθουμε υπερχείνεια». Η «*επίθεση φιλίας*» του κου Όζάλ θεωρείται ύποκρισία, άφου' κρύβει πίσω τόν Άμερικάνικο Ίμπεριαλισμό. Έτσι, ο λαός μας υποβάλλεται σέ μιά πρωτοφανή θυσία.

Παίζοντας τό χαρτί της άμυνας τό ΠΑΣΟΚ, μέ φιλοδυτικό τρόπο, κατακτά μιά άνευ προηγουμένου ήγεμονία στην πολιτική σκηνή. Αυτή η πατριωτική στροφή τό συνδέει μέ τά κεντρογενή και τά «*πεφωτισμένα*» συντηρητικά στρώματα και μέ τους στρατοκράτες, ανακαταλαμβάνοντας έτσι τό χαμένο έδαφος που του στοιχισε η πρόσφατη έκλογική άναμέτρηση. Η Δεξιά άπλως άμύνεται σκεπάζοντας τά σκάνδαλα της προηγούμενης φάσης εξοπλισμών που τό ΠΑΣΟΚ δημοσιοποιεί. Οι άρχές, των πρώτων μεταπολιτευτικών χρόνων, περί κινητοποιημένου λαού, Λαϊκού στρατού και διεθνισμού διακωμωδούνται.

Τί τά θέλουνε τά όπλα;

Η θεμελιώδης διένεξη μέ τή Δεξιά, στό πρόσφατο παρελθόν, περί του φιλοδυτικού της προσανατολισμού πέφτει στό κενό αν σκεφτούμε πώς η βασική θέση ότι: «*οί Άμερικάνοι βρίσκονται πίσω απ' τους Τούρκους σωβινιστές*» φαίνεται σήμερα επίσης νά εγκαταλείπεται. Διότι πώς νά ερμηνεύσουμε την παραμονή στό ΝΑΤΟ, τή συμφωνία για τίς βάσεις, τή Συμμετοχή και μέ τουρκικές δυνάμεις σέ στρατιωτικές άσκήσεις (π.χ. 10.10.84 Deterent Force) τίς «*αγορές του αιώνα*» απ' τίς ίδιες ακριβώς πηγές μέ αυτές που εξοπλίζουν τήν Τουρκία; Είχαμε συνηθίσει παλαιότερα νά θεωρούμε τήν στρατιωτική Ισορροπία στό Αιγαίο άνέφικτη μέ δεδομένη τήν Άμερικανική ύποστήριξη στόν αντίπαλο. Κάθε εξοπλιστική πρωτοβουλία δεχόταν τά πυρά του ΠΑΣΟΚ (πριν τό '81) άφου διεήγηση στό πλαίσιο του ΝΑΤΟ και των Άμερικανών. Τότε για τήν Άριστέρα και βεβαίως τό ΠΑΣΟΚ, ύπήρχε «*φαύλος κύκλος*» μέ κόστος τό βιοτικό επίπεδο του λαού. Στίς ψηφοφορίες όμως για τόν άμυντικό προϋπολογισμό, πριν τό '81, «*κάτι*» πάντα συνέβαινε και τό ΠΑΣΟΚ έδινε τή συγκατάθεσή του.

Και τό θέμα της τουρκικής άπειλής; Έφόσον ο καθένας διακρίνει πώς τό πλαίσιο παραμένει τό ίδιο, και μάλιστα περισσότερο σταθεροποιημένο μετά την πρόσφατη συμφωνία Ρότζερς, δύσκολα μπορεί νά πιστέψει τήν κυβερνητική έπιλογή της άναγκαιότητας του υπέρ-όπλοστασίου. Άκόμα όμως και αν άναγνωρίσουμε τήν πιθανότητα ενός θερμού έλληνοτουρκικού έπεισοδίου, αλλά και πιο σκοτεινών έκδοχών, τήν «*αγορά του αιώνα*» θά 'πρεπε νά τήν αντιμετώπιζουμε σαν λάδι στη φωτιά! Μήπως είμαστε πιο έφησυχασμένοι απ' ό,τι θά 'πρεπε; Καθόλου! Όμως τό στρατιωτικό καθεστώς της Άγκυρας δέν συναρτά τίς κινήσεις του απ' τήν εξοπλιστική λογική της Άθήνας. Έντείνεται η έπιθετικότητα όσο ο Έλληνικός λαός χάνει τήν πολιτική του συνοχή και τίς έλπίδες του για ένα αύριο άξιο νά πολεμήσει γι' αυτό, ένα δικό του αύριο. Και μιά «*αγορά*» που τό μόνο αύριο που προσφέρει είναι περισσότερη έξουσία στό Έλληνικά στρατιωτικά κέντρα, δέν μπορεί νά αντίσταθίσει τά άποτελέσματά της στίς συνειδήσεις του έλληνικού λαού που έντός της νέας λιτότητας και περιορισμών θά κληθεί άποσβολωμένος νά υπερασπίσει τό μέλλον «*του*».

Έτσι η θεωρία της σημερινής προπαγάνδας του ΚΚΕ φαίνεται πέρα για πέρα άληθινή (νατοϊκή προσταγή). Φυσικά τό ΚΚΕ δέν διαθέτει τήν καλή μαρτυρία, αλλά δέν παύει νά έχει

δίκιο στην έπισήμανση της άθέτησης του πασοκικού άντι-νατοϊσμού.

Όταν ο κυβερνητικός εκπρόσωπος σπείδει νά χαρακτηρίσει περίπου προδοτικό τό ΚΚΕ, όταν δημοτικός σύμβουλος δέχεται κυρώσεις διότι τόλμησε νά κρίνει ως μαύρο τό παρελθόν των ένόπλων δυνάμεων ('67-'74) έμεις συμπεραίνουμε πώς τό μέλλον διαγράφεται ζοφερό.

Η ιδιότυπη έθνικότητα πλέον όμοφυχια δέν θά μπορεί νά άνέχεται τίς διεκδικήσεις των συνδικάτων, οι οικονομικές άνάγκες των λαϊκών στρωμάτων θά εξαρτώνται απ' τίς έπιλογές των Τεχνοκρατών του σύγχρονου πολέμου. Η δέ ένότητα, η συνοχή της νοτιοανατολικής πτέρυγας του ΝΑΤΟ θά άποκαθίσταται.

Πέρα από τό ποιός καρπούται τίς «*προμήθειες*» των αγορών (που φυσικά ύπάρχουν) η τό μέ πόση διαφάνεια διενεργούνται οι διαπραγματεύσεις, η μέ τί αντίσταθμιστικά όφέλη, τό σίγουρο είναι πώς βρισκόμαστε ένώπιον μιάς σοβαρότατης ύποχώρησης. Η δεδομένη αναβάθμιση του είδικού βάρους του Στρατού στην Έλληνική κοινωνία και η άνάδειξή του εκ νέου σέ κυρίαρχη, οργανωμένη και άποφασιστική δύναμη, είναι τό πρώτο άποτέλεσμα αυτών των όπλικών έκσυγχρονισμών. Άντίθετα, τήν παρούσα στιγμή φέρεται ως «*άριστερή κριτική*» σ' αυτή τήν ύπόθεση, η ύπενθύμιση του έκδημοκρατισμού στό Στρατό. Κάτι γράφτηκε λοιπόν για τους φαντάρους και τό ήθικό τους, τό έμψυχο υλικό δηλαδή και σκέφτηκαν πώς τόσα δίσ για τά όπλα θά 'πρεπε νά συνοδεύονται και από κανένα καμινέ στους στρατώνες.

Αλλά ως γνωστόν πο'ο λίγο σχέση έχει τό «*ήθικόν*» των φαντάρων μέ τά ύδραυλικά. Αυτοί που σκέφτονται κριτικά άς σταθούν προσεκτικά στίς αίτίες της γενικευμένης δυσάρεσκειας στό στρατό.

Συμπερασματικά, και ένώ άναμένεται η έμπρακτη έκδήλωση της αντίθεσης του ΚΚΕ (άμφιβολής άποτελεσματικότητας), τό κυνήγι των μαγισσών θά συνεχίζεται και τό επόμενο βήμα θά 'χουν ίσως οι Πέρσινγκ και οι Κρούζ. Και αυτοί άποτρεπτικοί μπορούν νά λογισθούν! Τά ειρηνιστικά κινήματα έν τώ μεταξύ άλαφιασμένα θά άνταγωνίζονται για τό ποιός θά όργανώσει τήν αυθεντική πορεία στα βήματα του Λαμπράκη.

Έκείνες που θά βρεθούν επίσης σέ πραγματική άμηχανία θά 'ναι κάτι μανάδες που έπιμένουν νά μήν αγοράζουν πολεμικά παιγνίδια για τά παιδιά τους.

Δημήτρης Τρίμης

Τό Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα στην κρίση

Ξεκαθάρισμα λογαριασμών

ΟΙ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ αποτέλεσαν μιάν ευ-
πρόσδεκτη και (υποτίθεται) χωρίς άμεσες επι-
πτώσεις ευκαιρία για σφυγμομέτρηση και κατα-
γραφή των δυνάμεων των κομμάτων στις χώρες
της ΕΟΚ. Μόνη εξαίρεση αποτέλεσε η Γαλλία
όπου μηχανισμός πολιτικών εξελίξεων τέθηκε
σέ κίνηση με αποτέλεσμα θεαματικές ανακατα-
τάξεις. Οι έγκυροι σχολιαστές συμφώνησαν ότι
ή κυβερνητική αλλαγή στη Γαλλία δεν είναι
μιά απλή συμβολική χειρονομία, αλλά αποτελεί
ένδειξη για αναδιάταξη δυνάμεων στον ένδοκυ-
βερνητικό συσχετισμό προς όφελος των «μο-
ντερνιστών». Και παραπέρα ή προκήρυξη δημο-
ψηφίσματος (για τη διεύρυνση των δυνατοτή-
των... δημοψηφίσματος) αποτελεί επίθεση των
σοσιαλιστών στο πεδίο των «ελευθεριών του
πολίτη» που μέχρι πρόσφατα μονοπωλούσε ή
δεξιά, μέ κορύφωση τις διαδηλώσεις που όργα-
νωσε για τα ιδιωτικά (θρησκευτικά) σχολεία.
Τέλος ή αποχώρηση των κομμουνιστών από την
κυβέρνηση έρμηνεύεται ως ένδειξη σκληρυ-
σης ή και αλλαγής της πολιτικής του Κ.Κ.Γ.
πού φαίνεται πλέον να αποκλίνει προς μία
γραμμή σκληρής αντιπολίτευσης.

Πρώτοι απ' όλους οι ήγέτες του Γ.Κ.Κ. φρο-
ντίζουν να τονίζουν επανειλημμένα, ότι ή εξο-
δος από την κυβέρνηση δεν συνεπάγεται στρο-
φή πολιτικής. 'Απλώς υπογραμμίζει τις ανησυ-
χίες των εργατών για την ακολουθούμενη οίκο-
νομική πολιτική και τις συνέπειες που αυτή
έχει στο ποσοστό ανεργίας και την ανάπτυξη'.
Τό ΚΚΓ δήλωσε χαρακτηριστικά ότι δεν έλαβε
ικανοποιητική απάντηση στα δύο αυτά ζητήμα-
τα και γι' αυτό αποχώρησε από την κυβέρνηση.
'Η ίδια όμως συγκυρία και ίσως σέ οξύτερη
μορφή διαμορφώθηκε και πρίν μερικούς μήνες
μέ την απόφαση του προέδρου Μιττεράν για τη
σιδηρουργία στη Λοραίνη: μαζική απόλυση
30.000 εργατών και συρρίκνωση των βιομηχα-
νιών χάλυβος. Μόνο που τότε οι κραυγές δια-
μαρτυρίας του ΚΚΓ κατέληγαν στο ακριβώς
αντίθετο συμπέρασμα: παραμονή στην κυβέρ-
νηση για την καλύτερη δυνατή υπεράσπιση των
δικαιωμάτων των εργατών. Τα ίδια αυτά αίτια
και οι αυτές προθέσεις οδηγούν σέ διαφορετι-
κούς χειρισμούς. 'Αν αυτό δεν σημαίνει άνορ-
θολογισμό και τυχαίοτητα, τότε υποδηλώνει
έλλειψη πολιτικής και αντανάκλαστική στάση
στις κινήσεις που επιλέγονται ή πραγματώνο-
νται από τον αντίπαλο. Μερικοί βέβαια θά μās
πούνε ότι τό ΚΚΓ σύρθηκε στην ενόχλητα και
τήν κυβερνητική εϋθύνη από τους «ένωτικούς»
σοσιαλιστές, και όντας φιλοσοβιετικό περίμενε
τήν ευκαιρία να αποσκιρτήσει μιά και ό δογμα-
τισμός και σεχταρισμός αντιστοιχούν στη βα-
θύτερη φύση του. Θά 'πρεπε όμως τότε να μās
έξηγήσουν μέ ποιο διαφορετικό σκεπτικό και
ποιά ένωτική ιδεολογία οι εύρωκομμουνιστές
Ιταλοί του Ι.Κ.Κ. απαγκιστρώθηκαν από τον
«ιστορικό συμβιβασμό» και προχώρησαν σέ
σκληρή αντιπολίτευση απέναντι στην κεντροα-
ριστή Ιταλική κυβέρνηση, ενώ ταυτόχρονα
ζητούν την κυβέρνηση της άριστερας, δηλ.
συμμαχία μέ τους σοσιαλιστές, που είναι οι
κύριοι έμπνευστές της νέας επιθετικής αστικής

γραμμής (όπως κατάργηση κινητής κλίμακας
μισθών (ΑΤΑ) κ.λ.π.).

Τά τεκτονόμενα λοιπόν στη γαλλική πολιτική
σκηνή δεν αποτελούν παρά κατά δευτερεύοντα
λόγο ιδιομορφία του Κ.Κ.Γ., αλλά είναι συνέ-
πεια των ιδιομορφών συνθηκών έναλλαγής των
κομμάτων στην κυβερνητική διαχείριση δηλ.
άμεσα πολιτικά αποτελέσματα της ταξικής πά-
λης στη Γαλλία. 'Ενδεικτικά μόνον αναφέρου-
με ότι ή κρίση εκπροσώπησης και ή κυβερνητι-
κή αστάθεια της 4ης γαλλικής Δημοκρατίας,
επέβαλλαν ιστορικά μιά εκ των άνω όμογενο-
ποίηση των πολιτικών σχηματισμών και ένα
συγκεντρωτικό προεδρικό καθεστώς που είχε
δύο βασικά αποτελέσματα: 1) Συγκρότηση γύρω
από τον γκωλισμό των ιστορικών τάσεων της
δεξιάς μετά από άρνηση της ιστορίας τους. 2)
'Αποσυγκρότηση των εκτός γκωλισμού ιστορι-
κών τάσεων του σοσιαλισμού και της σοσιαλ-
δημοκρατίας, ενώ τό ΚΚΓ παρέμεινε μόνιμα
εκτός νυμφώνος. 'Η κίνηση που άρχισε να
φαίνεται στις άρχές της δεκαετίας του '70
σ' αυτό τό σχήμα δεν άνέτρεψε τους βασικούς
συσχετισμούς και διαμορφώθηκε μιά συγκυρία
όπου ή σταθεροποιητική (για τό νομιμοποίηση
της κρατικής εξουσίας και την ένσωμάτωση
των λαϊκών αντιστάσεων) έναλλαγή κομμάτων
στην κυβέρνηση, έπρεπε να περάσει μέσα από
τήν επανασυγκρότηση του ΣΚΓ και την «ένότη-
τα της άριστερας», δηλ. την υπαγωγή του ΚΚΓ
σ' αυτό τό πολιτικό παιχνίδι. 'Αντίθετα, σ' όλες
τις άλλες εύρωπαϊκές χώρες, ή έναλλαγή εξα-
σφαλίζεται στα πλαίσια του αστικού κυβερνητι-
κού μπλόκ. 'Αρα: «Δέν είναι τό ΚΚΓ διεστρα-
μμένο, αλλά διεστραμμένες είναι οι συνθήκες
κάτω από τις όποιες ζεί». Τουλάχιστον όχι
περισσότερο «διεστραμμένο» από τά άλλα δυτι-
κά ΚΚ. 'Αρα και τά περί σοβιετοφιλίας και
δογματισμού δέν μās φωτίζουν ιδιαίτερα. 'Απλά
τό ΚΚΓ είχε την «ιστορική άτυχία» να βρεθεί
στό κέντρο μιάς συγκυρίας που έφερε έκρηκτι-
κά στην επιφάνεια αντιφάσεις, που έλλοχεύουν
σέ όλα τά δυτικά ΚΚ, εύρωκομμουνιστικά και
μή. Μιά και ή αντιπολίτευση ήταν άνέφικτη τό
κόμμα σύρθηκε στη στάση του δίδυμου: κυβερ-
νητικά αντιπολιτευτικό / αντιπολιτευτικά κυ-
βερνητικό και μάλιστα κατά τρόπο έκκωφαντι-
κά τραγελαφικό.

'Αρα όταν τό ΚΚΓ διατείνεται ότι ό στόχος
του είναι ή υπεράσπιση των δικαιωμάτων των
εργατών, δηλ. ή προστασία τους από την άνερ-
γία, λέει την αλήθεια. Δηλώνει δηλ. ότι σέ
έσχατη συνέπεια παραιτείται από την πολιτική,
όργανώνει την άμυνα για τις καλύτερες δυνατές
συνθήκες πώλησης της εργατικής δύναμης, άγε-
ται δηλ. σέ τελευταία άνάλυση προς κάποιου
τύπου συνδικαλισμό. Και όταν ό «πολιτικός»
του λόγος είναι ό πάγιος άριστερός κένσινανι-
σμός (ανάπτυξη, τόνωση ζήτησης, έσωτερική
άγορά) δηλ. μιά καπιταλιστική στρατηγική διε-
ξόδου που είναι στη σύγχρονη κρίση εκτός
συγκυρίας, αυτό υπογραμμίζει ακόμη μιά φορά
τήν άπουσία της πολιτικής. Τό ότι αυτή ή τάση
ύστέρησης του πολιτικού, άπόρροια της έγκα-
τάλειψης όποιασδήποτε αντικαπιταλιστικής

στρατηγικής, οδηγεί τό κόμμα, υπό συνθήκες
κυβερνητικής συνδιαχείρισης μέ τους σοσιαλι-
στές, σέ έκρηκτικές αντιφάσεις και στιγμές
τραγικής άμηχανίας μπροστά στη συνοχή και
άποδεικτικότητα του λόγου της εξουσίας που
υποτίθεται ότι και αυτό διαχειρίζεται, δέν είναι
περίεργο.

'Ότι ως μηχανισμός προάσπισης εργατικών
δικαιωμάτων, μπορεί να παίρνει τις άποστάσεις
του από τον κυβερνητικό μηχανισμό (στόν
όποιο μέχρι τώρα συμμετείχε) χωρίς να μπορεί
ποτέ έμπρακτα να άμφισβητήσει τον κρατικό
λόγο, ούτε κι αυτό μās έκπλησσει. Είναι παρ' ό-
λα αυτά όδυνηρό να άντικρύζει κανείς άνοιχτά
τις άκραίες συνέπειες μιάς στρατηγικής που
όντας κοινή στα δυτικά Κ.Κ., μόνο στη Γαλλία
έδειξε καθαρά (και δυστυχώς, όχι ακόμη σέ
πλήρη έκταση) τις συνέπειές της.

'Αν συνοψίσουμε επιγραμματικά τις διαπι-
στώσεις μας μέχρι εδώ θά διατυπώσουμε τά εξής
σημεία:

(1) 'Η αλλαγή της θέσης του ΚΚ δέν συνεπά-
γεται μιά στροφή πρακτικής, υποδηλώνει μόνο
τήν άπουσία πολιτικής.

(2) Στη βάση της δέν βρίσκεται ό σοβιετόφι-
λος δογματισμός του ΚΚ, αλλά μπορεί να
συνδιαστεί και μέ εύρωκομμουνιστικά χαρακτη-
ριστικά.

(3) Είναι άκραία συνέπεια της άπουσίας στρα-
τηγικής και πολιτικής των δυτικών Κ.Κ., πράγ-
μα που οι ιδιομορφίες της γαλλικής πολιτικής
σκηνης άνέδειξαν.

(4) Σημαίνει την καταγραφή του κόμματος ως
ιδιότυπου μηχανισμού προστασίας εργατικών
δικαιωμάτων, τη μετατροπή του σέ ιδιόμορφο
«συνδικάτο».

Τό Κ.Κ.Γ. πραγματοποιεί «στροφή» ακολου-
θώντας την «εϋθεία» των δυτικών ΚΚ. 'Η πο-
ρεία του, συνέπεια της άπουσίας επαναστατικής
στρατηγικής (γνώρισμα όλων των ΚΚ), έχει
οξύτατες άρνητικές ιδιομορφίες και ή πτώση
του είναι αισθητή, γιατί ή ιστορική συγκυρία
στή Γαλλία είναι τέτοια, που συντονίζονται
ένισχυτικά όλοι οι (συγκυριακά) άρνητικοί
προσδιορισμοί. Και ενώ κάποιοι θα συνεχίζουν
να κατακεραυνώνουν τη σοβιετοφιλία, τον σε-
χταρισμό και τό άλλοπρόσαλλο του Κ.Κ.Γ.¹
έμεις θά βλέπουμε στα φαινόμενα, τη συντριβή
ένός άποπροσανατολισμένου εργατικού κινήμα-
τος, και την άμηχανία του μπροστά στην έντει-
νόμενη επίθεση της αστικής τάξης για να
ξεπερασθεί ή κρίση και να έκκαθαρισθούν τά
συμπτώματά της. 'Ας μήν ξεχνάμε ότι ή «θετική
διέξοδος» από την καπιταλιστική κρίση, έφó-
σον δέν είναι ή επανάσταση, είναι ή καταστρο-
φή παραγωγικών δυνάμεων σέ μαζική έκταση.
'Ας μήν ξεχνάμε ακόμη ότι ή σπουδαιότερη
παραγωγική δύναμη είναι ή εργατική τάξη.
'Ενας τρόπος «καταστροφής» της είναι ή άνερ-
γία. 'Η πολιτική της εκπροσώπηση σέ επανα-
στατική αντικαπιταλιστική κατεύθυνση είναι
απ' την άλλη ένας μόνιμος πονοκέφαλος για
τήν αστική εξουσία.

Τάσος Κυπριανίδης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. 'Απόφαση Κ.Ε. του Κ.Κ.Γ. 19.7.74 και συνεντεύξεις
των μελών του Π.Γ. στη γαλλική τηλεόραση Φιτερνάν
και Λαζουανί.

2. 'Ο Ζ. Μαρσαί σέ τηλεοπτική συνέντευξη άφησε να
έννοηθεί καθαρά ότι απέτυχε ή στρατηγική της αστικής
τάξης να διασπάσει τό κυβερνητικό μέτωπο μέ άφορμή τη
σιδηρουργία.

3. Δάνειο από τό γερμανικό φιλμ του Rosa von
Praunheim: «Nicht der Homosexuelle ist pervers, sondern
die situation in der er lebt».

4. Βλέπε π.χ. Π. Πιζάνια, Δεκαεπθήμερος Πολίτης, 18,
29 (1984).

ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ που η Ίντιρα Γκάντι έστειλε το στρατό να πνίξει στο αίμα την εξέγερση των Σίχ στο Χρυσό Τέμενος πολλοί ήταν εκείνοι που αντιμετώπισαν την αντίσταση στο Παντζάμπ σαν κάποιου είδους «έθνικοαπελευθερωτικό αγώνα». Τα γεγονότα έχουν πολλά απ' τα εξωτερικά χαρακτηριστικά μιας τέτοιας εξέγερσης — θρησκευτικές διαφοροποιήσεις, μειονότητα που διεκδικεί εθνική ιδιαιτερότητα κλπ κλπ. Όμως, η πραγματικότητα πολύ απέχει από μια τέτοια εκτίμηση.

Μέχρι το 1880 οι Σίχ θεωρούσαν τους ξαντούς τους σαν ένα «κλάδο» του Ινδουισμού. Στη δεκαετία αυτή ξεκίνησε ένα κίνημα από μία μικρή ομάδα γεωκτημόνων, μικροαστών της πόλης και Ιερωμένων που αποσκοπούσε στην αποκάτασταση μιάς ξεχωριστής ταυτότητας των Σίχ. Η πραγματική αιτία που κρυβόταν πίσω από τις θρησκευτικές διαφοροποιήσεις ήταν η αντίθεση ενάντια στην αυξανόμενη δύναμη μιάς αναπτυσσόμενης εθνικής αστικής τάξης στην Ίνδια σαν σύνολο. Μία τέτοια διαδικασία απειλούσε τον ήγετικό ρόλο εκείνων των κομματιών της παλιάς άρχουσας τάξης που επιβίωναν κάτω από τη βρετανική κυριαρχία και του τμήματος των άστων που συνεργάζονταν μαζί τους.

Η προσπάθεια αυτή των Σίχ ταίριαζε θαυμάσια με την άποψη που είχε προωθήσει ο βρετανικός Ιμπεριαλισμός για την Ίνδια μετά το 1857. Σύμφωνα μ' αυτήν την άποψη η Ίνδια ήταν μία «συλλογή» ξεχωριστών εθνικών ομάδων και θρησκευτικών κοινοτήτων με διαφορετικά συμφέροντα και διεκδικήσεις. Η Ίνδια δεν υπήρχε σαν έθνος, πέρα από την ένοποιήση που επέβαλλε το ίδιο το καθεστώς της Βρετανικής Αυτοκρατορίας.

Έτσι, σ' ένα μεγάλο βαθμό η βρετανική κυριαρχία παρήγαγε μία κάθετη διαίρεση στην Ίνδική κοινωνία που ουσιαστικά ήταν ανύπαρκτη στην προηγούμενη ιστορία της Ίνδιας. Μία τέτοια διαίρεση βασίστηκε στο συνδυασμό της Ιμπεριαλιστικής κυριαρχίας με τις διαθέσεις της κατά περιοχές παλιάς άρχουσας τάξης.

Η ανάπτυξη των Σίχ σαν ξεχωριστή κοινότητα εκφράζει αυτήν τη γενική κατάσταση. Το 'Ακάλι Ντάλ, το κόμμα των Σίχ, αντιστοιχεί σ' αυτή την αυτονομιστική διάθεση. Από την ίδρυσή του στη δεκαετία του 1920 μέχρι το 1962 ήταν ένα κόμμα των Σίχ μικροαστών της πόλης που βρίσκονταν σε κατώτερη θέση κοινωνικά και οικονομικά από τους Ίνδουϊστές της έπαρχίας του Παντζάμπ. Οικονομικά, γιατί το εμπόριο κυριαρχείτο από τις κάστες των Ίνδουϊστών μικροαστών και κοινωνικά, γιατί η άφομοίωσή τους σ' ένα κυρίαρχο Ίνδουϊστικό περιβάλλον ήταν ένα καθημερινό φαινόμενο. Ο θρησκευτικός φανατισμός ήταν το πολιτικό μέσο με το οποίο οι μικροαστοί Σίχ θέλησαν να προστατεύσουν την ξεχωριστή τους ταυτότητα.

Στην αγροτική περιφέρεια της έπαρχίας Παντζάμπ οι Σίχ αποτελούσαν την πλειοψηφία του πληθυσμού. Αντίθετα από τα συνηθισμένα στερεότυπα, οι αγρότες Σίχ ήταν πολύ πιο «φιλελεύθεροι» κοινωνικά και θρησκευτικά απ' ό,τι οι μικροαστοί των πόλεων, ακριβώς γιατί σ' αυτές τις περιοχές δεν απειλούνταν η κοινωνική και οικονομική τους ανωτερότητα. Έτσι, οι αγρότες Σίχ όχι μόνο δεν έδειχναν αυτονομιστικές διαθέσεις, αλλά συχνά υποστήριζαν και το κόμμα του Κονγκρέσου (το σημερινό κόμμα της Ίντιρα Γκάντι) που δημιουργήθηκε το 1919 σαν κόμμα των πλούσιων αγροτών.

Μετά το 1962 η ήγηση του 'Ακάλι Ντάλ (του κόμματος των Σίχ) πέρασε σε μία ομάδα που εκφράζε τα συμφέροντα των «μοντέρνων» καπιταλιστικού τύπου μεγαλοκτηματιών. Το αίτημα της αυτονομιστικής εγκαταλείφθηκε και το 'Ακάλι Ντάλ έφτασε στο σημείο να συμμετέχει με

δύο υπουργούς στην κεντρική κυβέρνηση της Ίνδιας στην περίοδο 1977-79.

Η Πράσινη Έπανάσταση — ή εκμηχάνιση της αγροτικής οικονομίας — δημιούργησε μία έλλειψη εργασίας στο Παντζάμπ που σαν συνέπεια είχε την εισροή μεγάλων αριθμών εργατών απ' την υπόλοιπη Ίνδια στην περιοχή. Από 60% του πληθυσμού το 1971, οι Σίχ έπεσαν στο 50% το 1981. Αυτό μείωσε ακόμα περισσότερο τις προοπτικές για αυτονομιστική των Σίχ του Παντζάμπ.

Έτσι, το 1978 δημιουργείται μία ομάδα Σίχ που χρησιμοποιώντας τον παλιό θρησκευτικό φανατισμό, κατηγορεί το 'Ακάλι Ντάλ για προδοσία, οργανώνει αυτονομιστικές διαδηλώσεις και καταλήγει μέχρι τις δολοφονίες πολιτικών αντιπάλων. Αυτήν την ομάδα προσπάθησε να χρησιμοποιήσει το Κόμμα του Κονγκρέσου για να έξασθενήσει το 'Ακάλι Ντάλ — που ναί μόνον δεν έδειχνε ιδιαίτερα αυτονομιστικό, αλλά που αποκτούσε όλο και περισσότερη έπιρροή στο Παντζάμπ.

Αυτή η προσπάθεια του Κονγκρέσου άποτυχε ολκρά. Ουσιαστικά αυτό που κατώρθωσε ήταν να σπρώξει το 'Ακάλι Ντάλ ξανά στην αυτονομιστική στρατηγική. Αυτό έγινε για δύο λόγους:

Η αυτονομιστική προοπτική απόκτησε μετά το 1980 άρκετη έπιρροή στη μάζα των μικροαστών της πόλης και ειδικά ανάμεσα στους σπουδαστές. Ουσιαστικά τα στρώματα αυτά, όχι μόνο δεν έπωφελήθηκαν, αλλά χτυπήθηκαν άγρια από την Πράσινη Έπανάσταση. Στα τέλη του 1982 ένας μεγάλος αριθμός σπουδαστών Σίχ ανήκε σε νεο-φασιστικού τύπου «αυτονομιστικές» οργανώσεις.

Κατά δεύτερο —και πιο κύριο— λόγο, η οικονομική κρίση έφερε την κατάρρευση των καπιταλιστικού τύπου μεγαλοαγροκτημόνων Σίχ, που ήταν αυτοί που αντιδρούσαν στις αυτονομιστικές προοπτικές των μικροαστών. Η εκμηχάνιση της γεωργίας, συνδυασμένη με μία κλασικού τύπου υπερπαραγωγή έσπρωξε τις τιμές των προϊόντων τους πολύ χαμηλά.

Έτσι φτάνουμε στο σημείο της εξέγερσης των Σίχ. Ουσιαστικά στη συγκεκριμένη περίπτωση το αίτημα της αυτονομίας αντιπροσω-

πενε την απελπισμένη προσπάθεια των καπιταλιστών μεγαλοκτηματιών Σίχ να προστατεύσουν τα οικονομικά και πολιτικά τους συμφέροντα. Αυτή η προσπάθεια ταυτίστηκε για πρώτη φορά με τις διαθέσεις των μικροαστών Σίχ στις πόλεις και γι' αυτό κατώρθωσε να πάρει μαζικές διαστάσεις.

Αυτό που σίγουρα δεν ήταν η όλη υπόθεση, είναι ένας έθνικοαπελευθερωτικός αγώνας. Ουσιαστικά ήταν η συνδυασμένη πάλη δύο κομματιών μιάς τοπικής άρχουσας τάξης να διατηρήσει την οικονομικοπολιτική της ανωτερότητα. Σ' αυτή την προσπάθεια χρησιμοποίησε το θρησκευτικό φανατισμό για να κινητοποιήσει τις μάζες για υποστήριξη της. Οι μόνοι που ήταν ανύπαρκτοι σ' αυτή τη διαμάχη ήταν οι χιλιάδες άγρεργάτες που συγκέντρωσε στην περιοχή η Πράσινη Έπανάσταση.

Είναι χαρακτηριστικό ότι όλη η άριστερά (το Κομμουνιστικό Κόμμα Ίνδιας, το Κομμουνιστικό Κόμμα — Μαρξιστικό και οι Μαιοικοί) υπεράσπισαν το αυτονομιστικό «κίνημα» των Σίχ. Και τα δύο Κομμουνιστικά Κόμματα τάχτηκαν υπέρ της πιο μετριοπαθούς φράξιας του 'Ακάλι Ντάλ. Ουσιαστικά, αποδέχτηκαν ολοκληρωτικά την παλιά θεωρία του βρετανικού Ιμπεριαλισμού ότι στο Παντζάμπ υπάρχει «έθνικό» ζήτημα και κατά συνέπεια προσπάθησαν να κινητοποιήσουν τις Όμοσπονδίες Άγρεργατών που έλέγχουν σε υποστήριξη του 'Ακάλι Ντάλ. (Έπειδή, βέβαια, δεν άρέσκονται στα «έκτροπα», η υποστήριξη τους κατευθύνθηκε στα πιο μετριοπαθή στοιχεία που αποβλέπουν σε μία «αυτονόμηση μέσα από διαπραγματεύσεις»). Φυσικά, η συμμετοχή των άγρεργατών σ' αυτό το «κίνημα» ήταν ανύπαρκτη, παρά τις εκκλήσεις των δύο Κομμουνιστικών Κομμάτων και των Μαιοικών.

Έτσι, μετά την καταστολή των Σίχ, αυτό που φαίνεται σαν πιο πιθανό είναι κάποιος «συμβιβασμός» ανάμεσα στο 'Ακάλι Ντάλ και την Ίντιρα Γκάντι, που ουσιαστικά θα έξοντώσει κάθε «μαχητικό» τύπου αυτονομιστική διάθεση. Άν, βέβαια, μετά τη σφαγή στο Χρυσό Τέμενος τολμά κανείς να υποστηρίξει πάλι ένα τέτοιο αίτημα.

Κώστας Πίττας

Έπί ίσοις όροις

Διαμαρτύρεται, έστω και καθυστερημένα, ό άνώνυμος συντάκτης της στηλής «Αντιθέσεις» του 'Αντί (τεύχος 267, 3 Αυγούστου) για την ύπαναχώρηση της κυβέρνησης στο ζήτημα της νομιμοποίησης των εκτρώσεων. Πνίγεται ό άνθρωπος από τό δικίο του και βάζει τίς φωνές σ' αυτή την κυβέρνηση που άλλα ύπόσχεται και άλλα κάνει: «'Αλλ' όμως πίσω απ' όλα αυτά υπάρχουν και οι ίδιες οι εκτρώσεις και οι άνθρωποι (και των δύο φύλων) που τίς ύφίστανται ως ταπεινωτική, παράνομη και πολύέξοδη διαδικασία, την ώρα που θάπρεπε νά αποτελεεί ένα αυτόνομο δικαίωμα».

Δέν είναι ή πρώτη φορά που ό όδοσρωτήρας του έξισωτισμού οδηγεί σέ μαργαριτάρι αυτού του τύπου. 'Η μήπως είναι εκείνο τό άτιμο τό «πολύέξοδη» που περιπλέκει τά πράγματα και σφυρηλατεί την άλληλεγγύη των δύο φύλων;

‘Αν πάντως έχει δικίο ό συντάκτης του ‘Αντί», άν πράγματι ή έκτρωση είναι αυτόνομο δικαίωμα και δικό σας (των ανδρών) και δικό μας (των γυναικών), τότε έγώ (ως γυναίκα) είμαι διατεθειμένη νά πληρώσω τά μαλλιοκέφαλά μου προκειμένου νά καπνίσω μερικά άπανωτά τσιγάρα στην αίθουσα άναμονής την ώρα που ό καλός μου θά ταπεινώνεται κι αυτός μία φορά σέ κάποιο παράνομο χειρουργείο...

Α.Ψ.

Πανελλαδική συνάντηση γυναικών

‘Η ιδέα για μία πανελλαδική συνάντηση γυναικών του αυτόνομου γυναικείου κινήματος συζητιέται εδώ και πολύ καιρό και βρίσκει σύμφωνες τίς περισσότερες γυναίκες από τίς διάφορες πόλεις.

Στίς περισσότερες πόλεις υπάρχουν ή ύπήρχαν ομάδες, «σπίτια», «καφενεία», μέ μικρότερη ή μεγαλύτερη διάρκεια ζωής. ‘Ανάμεσά τους ή επαφή ήταν ελάχιστη και ακόμα λιγότερη ή συνεργασία.

‘Όλες έμεις που συμμετείχαμε ή συμμετέχουμε σ' αυτές, ούτε καν γνωρίζομαστε μεταξύ μας, ενώ ή ζωή μας γίνεται όλο και πιό δύσκολη, όλο και πιό παρανοϊκή.

‘Όλες έμεις που κάποτε άσχοληθήκαμε «μ' αυτά», που αναλωθήκαμε, καταναλωθήκαμε, ζήσαμε, νιώσαμε αυτό που λέμε «γυναικείο κίνημα».

‘Εμείς που βαρεμένες, άπογοητευμένες, σταματήσαμε τώρα νά 'χουμε κάθε επαφή μ' αυτό. ‘Εμείς που έξακολουθούμε νά 'χουμε κάποια σχέση, που γράφουμε κανένα άρθράκι σέ κάποιο περιοδικό, που τυπώνουμε έστω και μία προκήρυξη τό χρόνο.

‘Εμείς που σάν δορυφόροι κάνουμε κύκλους γύρω από τό πρόβλημα που πλησιάζουμε ή άπομακρυνόμαστε από τό κέντρο του, που όμως έτσι ή άλλιώς ή καθημερινότητά μας καθορίζεται απ' αυτό. ‘Εμείς που ό,τι κι άν κάνουμε, μ' ό,τι κι άν ασχολούμαστε ή υπόθεση «γυναικείο ζήτημα» μάς πονάει.

—Χρειαζόμαστε λοιπόν μία συνάντηση. Σέ μία εποχή που σφίγγει γύρω μας ό κλοιός, που σιγά-σιγά μάς οδηγεί στην άπομόνωση ή στην τρέλα, άς βρεθούμε μόνο και μόνο για νά τά πούμε, νά νιώσουμε για άλλη μία φορά ότι δέν είμαστε μόνες, σέ μία στιγμή που ή επικοινωνία ανάμεσά μας γίνεται όλο και πιό δύσκολη.

Αυτά που θά μπορούσαμε νά συζητήσουμε πάνω κάτω όπως βγαίνουν από τίς επαφές που είχαμε και μέ άλλες ομάδες είναι:

—‘Η κατάσταση του γυναικείου κινήματος σήμερα, προβλήματα της δουλειάς μας και της λειτουργίας των ομάδων μας, οι δυνατότητες που έχουμε για συνεργασία.

—Ένας άπολογισμός για τό τί έχει γίνει μέχρι σήμερα και κυρίως τί μπορούμε νά κάνουμε από δω και πέρα.

—Τί σημαίνει για την κάθε μία τό όνομα που μάς στεγάζει: «αυτόνομία».

—Και ό,τι άλλο προκύψει.

Κεντρική εισηγήση από μεριάς μας δέν θά ύπάρχει και ή διαδικασία θά όριστεί από όλες μας την πρώτη μέρα. Γι' αυτό όσες γυναίκες ή ομάδες μπορούν από πριν νά ετοιμάσουν γραπτά όσα έχουν νά πουν, θά διευκολύνουν πολύ την κατάσταση, γιατί ύπάρχει ή ιδέα άν τελικά βγει κάτι καλό, αυτά τά ύλικά νά ταξινομηθούν και νά εκδοθούν. ‘Επίσης θά θέλαμε νά έρθει, ό,τι ύλικό ύπάρχει από εκθέσεις, έντυπα προκηρύξεις κλπ.

Γιά καλό και για κακό άν βαρεθούμε ή μετανιώσουμε, οι χαρτορίχτρες νά φέρουν τίς τράπουλες και οι μάγισσες όλα τά σύνεργα (οι επιδείξεις θά γίνονται σέ ειδική αίθουσα).

‘Όσες έχουν ότιδήποτε για πούλημα, παλιά ρούχα, κοσμήματα, έργα, χειρα, συνταγές μαγειρικής, πίνακες ζωγραφικής νά τά φέρουν για νά κάνουμε παζάρι. ‘Απαγορεύεται ή πώληση οίνοπνευματωδών 7-11 μ.μ. και έκρηκτικων ύλών όλες τίς ώρες.

‘Όσες ξέρουν νά τραγουδάνε, νά παίζουν μουσική ή θέατρο, νά οργανώνουν «χάπενιγκς», είναι εύπρόσδεκτες άρκει νά μη μάς βάλουν φωτιά.

Θά σερβίρεται μακροβιωτική σούπα, τσάι, καφές, δωρεάν (μόνο ή σούπα).

Γιά κάθε ένδεχόμενο:

—Θά ύπάρχει παιδικός σταθμός όπου τά παιδιά θά δένονται και θά φιμώνονται

—Φαρμακείο μέ όλα τά ήρεμιστικά και επί πλέον κώνειο.

—Ψυχίατρος, ψυχαναλύτρια, ψυχοθεραπεύτρια, ψυχογεννήτρια και ψυχωτική γυναικολόγος, και

—Κινητό χειρουργείο για την περίπτωση που ύπάρξουν τραυματισμοί.

Στέγη θά σάς έξασφαλίσει ή οργανωτική επιτροπή των όργων.

Ξέρουμε ότι πολλές έχουν δουλειές, παιδιά, ύποχρεώσεις και ότι τό ραντεβού είναι λίγο φλού

Κ Α Λ Ο Υ Μ Ε

όμως όσες, γυναίκες θέλουν και μπορούν νά πάρουν τά μογαλάκια και τά διαπιστευτήριά τους και νά 'ρθουν στη ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ την Παρασκευή 19

Σάββατο 20

Κυριακή 21

‘Οκτώβρη 1984

στις 7 μ.μ. στο άμφιθέατρο της ΝΟ-

ΜΙΚΗΣ

—ΤΗΛΕΦΩΝΑ για συνεννοήσεις
καί πληροφορίες: Έλένη 814.263,
Ευγενία 855.074, Ράνια 274.927.

(Τό τελευταίον νούμερο δίνεται για λόγους προσωπικής εκδίκησης. Παρακαλοῦνται νά τό καλοῦν ὅσο τό δυνατόν περισσότερες ὄλες τίς ὥρες).

**ΣΠΙΤΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

**Ἄν τήν ἀλλάξεις
(τή στέγη)
μπορεῖς
νά τή φτιάξεις
(τή δουλειά)**

Όταν ο 'Αντ. Τρίτσης έταξε αδριάντες «στόν αὐθαίρετο οικιστή», πολλοί όνειρεύτηκαν τήν άφεντιά τους σέ φυσικό μέγεθος, μέ στάση θριαμβευτική πάνω σέ βάθρο κάμποσων τετραγωνικών άπό τσιμεντόλιθους. Στή συνέχεια, όταν ο Ν. 1337/83 πρόβλεπε κατεδαφίσεις τών νέων αὐθαιρέτων καί ο Στ. Μάνος δήλωνε ότι δέν θά μπορέσει νά εφαρμοστεί, πολλοί σχετικοί, δεξιοί καί άριστεροί, ήταν κομπωμένοι καί περιέμεναν τήν Ιστορία.

Τελευταία δημοσιεύτηκε δείγμα των «δομικῶν δυσκολιῶν» στὴν ἀντιμετώπιση τῆς αὐθαίρετης δόμησης (τό Βῆμα 4.8.84): Ὑπαρχιφύλακας τῆς ἀσφάλειας, κάτοχος αὐθαίρετου 47 τ.μ., ἀφοῦ τὸ δῆλωσε κανονικά (καί μέ τὸ νόμο 1337, πού λένε), πάνω στὴν ἀναμπουμπούλα τῶν εὐρωεκλογῶν ρίχνει πάνω καὶ πέρα ἀπ' αὐτὸ μιὰ πλάκα 130 τ.μ., ἐτοιμάζοντας τὴ «βιλάρ» του. Ὁ συνάδελφός του διοικητῆς τοῦ Δ' παρ. ἀσφαλείας πού ἔκανε «αὐτοψία», δῆλωσε ὅτι κακῶς ἐδημιουργήθη θέμα ἐν προκειμένῳ, δοθέντος ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ νομοτύπως δηλωθέντος κτίσματος 47 τ.μ., τοῦ ὁποῖου ἀπλῶς ἀντεκατέστη ἡ στέγη!

Συναδελφική ἀλληλεγγύη, ἡ τὰ σώματα ἀσφαλείας (ἐνωμένα πιά) στό πλευρό τοῦ λαοῦ στόν ἀγώνα γιά τή λύση τοῦ στεγαστικοῦ προβλήματος;
Ἄκης Ἀηδόνης

Ἀφιερωμένο στή Γ' Πανελαδική...

Κρητικοί φαντάροι αναγνώστες μας, επειδή λόγω ανειλημμένων υποχρεώσεών τους... δέν προλαβαίνουν νά γράψουν θέσεις, μάς τηλεφώνησαν μαζί ιδέα. Πρόκειται γιά ένα φανταζιά κόλλο που ο ίδιος δοκίμασαν στό Α.Υ.Π. Κρήτης, στά Χανιά.

Ὑπὸ τὴν μορφήν συνταγῆς λοι-
πόν:

«Τὰ χαράματα τοποθετοῦμε προκηρύξεις, κατὰ προτίμησιν ἀνατρεπτικοῦ περιεχομένου, στὴ στέγη τοῦ διοικητηρίου. *Οἱ προκηρύξεις δέον να εἶναι μουσικημένες.* Στὴ διάρκεια τοῦ προσκλητήριου καὶ ἐνὸς οἱ φαντάροι συντάσσονται γιὰ τὴν ἔπαρση τῆς σημαίας, ὁ ἥλιος στεγνώνει τὰ χαρτιά. Ἐλαφρές πλέον καὶ θάλας οἱ ἰδέες σκορπιζονται ἀπὸ τ' ἀεράκι καὶ προσγειώνονται ἐκτρέποντας τὴν πρωϊνὴν τελετὴν. Γιὰ καλύτερο ἀποτέλεσμα, ἡ ἐντυπωσιακὴ πτήση τῶν προκηρύξεων πρέπει νὰ συνοδεύεται ἀπὸ ἐπιφωνήματα ἐκκλησης. Μετὰ τὸ γεγονός ἀποφεύγουμε, χάριν ἀσφαλείας, νὰ «κοκορευόμαστε» δεξιὰ καὶ ἀριστερά».

Μιά άλλη έκδοχη «διάδοσης ιδεών»
σέ στρατόπεδο έγινε πρίν λίγα χρό-
νια κάπου στόν Έβρο. Μέ έναν άπλό
άλλά έξίσου άποτελεσματικό τρόπο:
Τό στρατιωτικό ταχυδρομείο. Έκα-
τοντάδες προκηρύξεις στάλθηκαν ό-
νομαστικά σ' όλους τούς φαντάρους!
Έπ' εύκαιρία, καί πέραν του «ακτιβι-
σμού» τής παρανομίας, ξαναγράφου-
με:

1. Γ' Πανελλαδική συνδιάσκεψη
έπιτροπών φαντάρων, Ἀθήνα, μετα-
ξύ 15-28 Σεπτεμβρίου.

2. 6η Συνδιάσκεψη ECCO 28, 29,
30 Σεπτεμβρίου, Ξενοδοχείο Μάρμαρα
(Πλ. Κάνιγγος) στην Ἀθήνα.

Δ.T.

Ρύπανση καί πρόστιμα

Πρίν από ένα χρόνο περίπου οι άκτές της Αίγινας, του Πόρου και των Μεθάνων ρυπάνθηκαν από τό πετρέλαιο ενός αγγλικού πλοίου.

Τό 'Υπουργείο 'Εμπορικής Ναυτιλίας επέβαλε πρόστιμο 15 εκ. δρχ. καί τό κοινό αίσθημα — δσων άγωνιούν γιά τό περιβάλλον — ικανοποιήθηκε κάπως, όπως άκριβώς ένας σύζυγος δέχεται τή χρηματική απο-

ζημίωση για τό θάνατο από κάποιον
ἀτύχημα τοῦ συζύγου του.

Ἐντούτοις πρόσφατα μάθαμε ὅτι ὁ νόμος (743/77) μέ τόν ὁποῖο ἐπιβλήθηκε τό πρόστιμο χαρακτηρίζεται ἀπό τούς πλοιοκτῆτες ἀντισυνταγματικός καί προσέφυγαν στό Σ.Τ.Ε. γιά τήν ἄρση τοῦ προστίμου.

Και ενώ έχουν εκφραστεί σοβαρές απόψεις ότι ο νόμος αυτός για το θαλάσσιο περιβάλλον είναι αντισυμβατικός κατά το ότι κυρώνοντας μια διεθνή σύμβαση περιέλαβε αντίθετες προβλέψεις υπέρ των εθνικιστικών συμφερόντων, τώρα οι ίδιοι οι κλοιοκτῆτες έρχονται από άλλη σκοπιά να αμφισβητήσουν τη συμβατικότητα του νόμου για να πετύχουν την ακόμα καλύτερη «εξυπηρέτησή» τους.

Ἄν καὶ τὰ πρόσιμα πού μέχρι τώρα ἀναγγέλλεται ὅτι ἐπιβλήθηκαν σέ κλοῖα γιὰ ρύπανση δέν γνωρίζουμε κατὰ πόσο πληρώνονται, βλέπουμε τόν κίνδυνο ἀρσης ἀκόμα καὶ αὐτοῦ τοῦ πιθανοῦ ἐκφοβιστικοῦ μέτρου. Ἀλλ'θεοι, ἂν τὸ νομοσχέδιο γιὰ τὸ περιβάλλον στήν Ἑλλάδα πού φαίνεται ὅτι ἔχει σκαλώσει εἶχε ψηφιστεῖ, δέν θά ἦταν μιὰ ἐλάχιστη προσφορά γιὰ τὴ βελτίωση τοῦ διατηρητοῦ θεσμικοῦ πλαίσιου πού ἴσχυε σήμερα; Ἡ μήπως σημαντικὰ συμπερόντα σάν αὐτὰ τῶν κλοικοκτητῶν ἐμποδίζουν τὴν πρόωξη τοῦ τοῦ;

Σ.Π.

Συνταγματική ρύπανση

Ἡ ἀκύρωση ἀπὸ τὸ Σ.τ.Ε. τῆς ἐπιβολῆς προστίμου, σὲ ἀγγλικό πλοιο γιὰ τὴ ρύπανση πού προκάλεσε πρέπει νὰ προβληματίσει τὸν ἄνθρωπο τῆς Ἀθῆνας. Ἄν ὁ συνήγορος τῶν ξένων πλοιοκτητῶν κατάφερε νὰ βγάλει ἀντισυνταγματικὸν κατὰ μέτρο τῆς ἐπιβολῆς προστίμου γιὰ μιὰ πράξη τόσο ἀντιαισθητικὴ ὅσο τὸ βρώμισμα τῆς θάλασσας μὲ πετρέλαια, πῶς θὰ σταθοῦν τὰ πρόστιμα πού κάθε τόσο ἐπιβάλλει γιὰ ρύπανση ἀπὸ ἀφίσες.

Σ.

Μέ τί μοιάζει;

Μελετώντας τὰ δυὸ ἀπάνωτ' στρατιωτικὰ ρεπορτάζ τοῦ περιοδικοῦ «ΕΝΑ», ἀποφασίσαμε διὰ τελικὰ μοιάζει μὲ τὰ προπαγανδιστικὰ φυλλάδια τοῦ ΓΕΕΘΑ.

■ Στο πρώτο άφιέρωμα στους νεοσυλλεκτους του ΚΕΤΘ (τεθωρακισμένα Αύλωνα), μάθαμε ότι «ο άφροσικωμένος στην πατρίδα» διοικητής, «απαγορεύει όλο τον Τύπο... διότι, τί θά γίνει άν αρχίσουν οι διαξίφισμοί; Έπι πλέον: οι απόψεις των φανταρχών κατά ιερές φάνειες, κατά της διάρκειας της θητείας τους, νά τίς εγκαταλείπουν! Όλη ή ιδέα του γραπτού αποκαλύπτεται στη διαπίστωση: «του ένθουσιασμού των νοεσυλλέκτων» και «τήν ήπακοή και αύξημένη πειθαρχία που χρειάζεται τό βαρύ αυτό όπλο» (sic).

Δέν μου τό βγάζετε απ' τό μυαλό πώς ὁ δημοσιογράφος τοῦ «ΕΝΑ» ἀπό μικρός ἤθελε νά γίνει μαυροσκούφης.

■ Ένας άλλος δαιμόνιος ρεπόρτερ, κατάφερε νά εισχωρήσει στο ΑΗΜΝΟΣ. Στο «καμάρι μας», «... που μπορεί νά διαπεράσει χωρίς κίνδυνο μέσα από πυρηνικό γραβιτόν» όπως έκτασιασμένοι γράφει: 'Εχειδή τό «ΕΝΑ» επιμένει στήν μονομερή ανάπτυξη των τεχνικών ἀρετών τῆς φρεγάτας καί τῆς ἡγεσίας της, ἐμεῖς θά «συμπληρώσουμε» καί τά παρά κάτω. Ὅπως καταγγέλλει «ἐπιστροφή ναυτῶν τοῦ ΑΗΜΝΟΣ» (τῆς Ὁλλανδικῆς περιόδου) στοῦ τεύχους 6 τοῦ περιοδικοῦ «γιά τό τεῖχος»:

1. Τόν Μάιο του 1982 οι ναύτες του ΛΗΜΝΟΣ στήν 'Ολλανδία, κατά την έκει εκπαίδευσή τους, «στερηθήκαν» 40.000 δολάρια περίπου, απ' τις έκτός Έδρας άμοιβές τους. Κάποιοι άξιωματικοί του οικονομικού ακόμα δέν έχουν άπαντήσει.

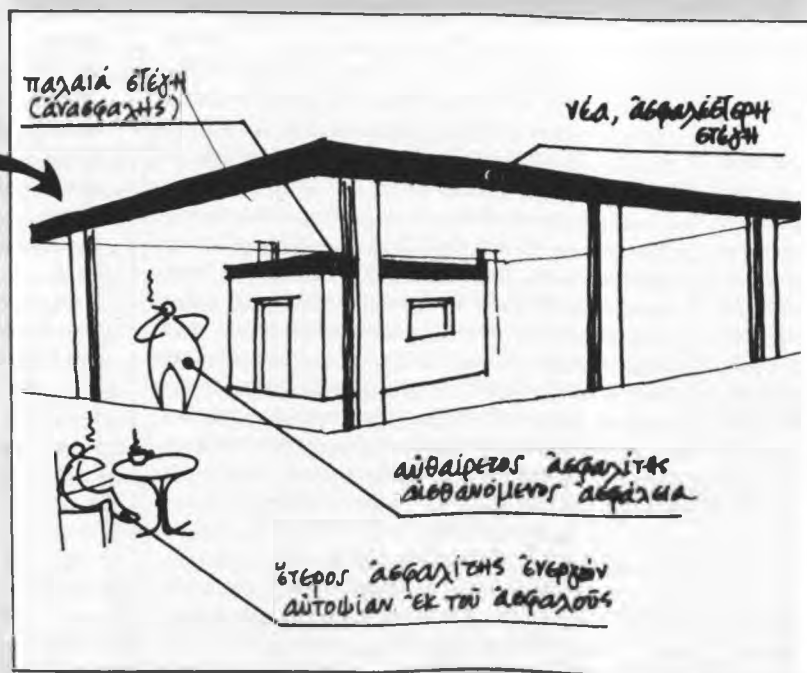
2. Για λόγους άμυνας στην έξοντα-
τική εργασία, οι ναύτες του ΛΗ-
ΜΝΟΣ στην ίδια εποχή πραγματο-
ποίησαν «στάσεις εργασίας», φαινόμε-
νο μοναδικό για τό Στρατό.

3. Τα στελέχη του ΛΗΜΝΟΣ βραβεύτηκαν σε διεθνή διαγωνισμό στην 'Αγγλία για τις Ικανότητές τους, γράφει το «ΕΝΑ». Ταξιδεύοντας για τη Μεσόγειο, απ' τόν 'Ατλαντικό ή φρεγάτα δέν κατάφερε νά «στρίψει» στό Γιβραλτάρ γιατί ήταν σκοτεινά... γράφουν οι ναύτες.

Πέρα από «τεχνολογικό θαύμα», μήπως αυτό τό καράβι είναι καί «κάτεργο πολυτελείας» όπως τό όνομάζουν στόν Ναύσταθμο; Ό δημοσιογράφος τοῦ «ΕΝΑ» ἔς μάθει γιά τίς 118 μέρες περιορισμοῦ, πού στοιχίσε στούς κληρωτούς ἓνα ταξιδάκι στήν Πάρο τό '83 γιά παράδειγμα καί ἡμέσως νά ἀνασκευάσει τήν ἀπωγή τοῦ.

Η μήπως ο κος Δροσογιάννης τότε θά «κόψει» τις αποκλειστικές άδειες εισόδου στο ΕΝΑ, σε στρατιωτικές μονάδες;

A.T.

Προβλήματα και προοπτικές της ΟΒΕΣ

Ύδιέξοδα του βιομηχανικού συνδικαλισμού

ΓΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ κατά συνέχεια φορά μέσα στο καλοκαίρι, μετά την πρώτη περίπτωση του περυσινού φθινοπώρου, ή διεκδίκηση της ΟΒΕΣ (Όμοσπονδίας Βιομηχανικών Έργατοῦπαλληλικών Σωματείων), για τη σύναψη Συλλογικής Σύμβασης Έργασίας που να καλύπτει τους βιομηχανικούς εργαζόμενους οδηγήθηκε σε άδιέξοδο. Ήδη από τα μέσα του προηγούμενου χρόνου ή ΟΒΕΣ ξεκίνησε έναν διεκδικητικό αγώνα για να επιβάλει στον ΣΕΒ (Σύνδεσμο Έλληνικών Βιομηχανιών) την απόσπαση ορισμένων, θεσμικών κατά κύριο λόγο αιτημάτων, πραγματοποιώντας μία πρώτη πανελλαδική απεργία σε πάνω από 150 εργοστάσια στις 12 Σεπτέμβρη 83, που περιορισμένα αλλά δυναμικά, ταρακούνησε τα νερά του βιομηχανικού συνδικαλισμού μέσα στην οξυμένη κρίση της ελληνικής καπιταλιστικής βιομηχανίας με την μαζική ανάπτυξη της ανεργίας, το κλείσιμο δεκάδων επιχειρήσεων, το πάγωμα των επενδύσεων και τη συμπίεση των εργατικών άμοιβων.

Μετά την νομοθετική καταστολή του εργατικού συνδικαλισμού στην Κοινή Ώφέλεια με τον Ν. 1365/83, ή αγωνιστική κινητοποίηση της ΟΒΕΣ υπήρξε ένα εξαιρετικά ελπιδοφόρο γεγονός. Στη συνέχεια όμως, ή δεύτερη απεργιακή κινητοποίηση που είχε προγραμματιστεί για τις 24 Νοέμβρη 83 οδήγηθηκε στη ματαίωση και ακολούθησε μία πολύμηνη δυστοκία που όμως κατέληξε στην νέα κήρυξη δύο πανελλαδικών βιομηχανικών απεργιών για τις 18 και 30 Ιούλη 84. Κι αυτές όμως με τη σειρά τους κατέληξαν στην αναστολή, μετά την παραπομπή της συλλογικής διαφοράς στην υποχρεωτική διαιτησία από το υπουργείο Έργασίας. Ή εμπλοκή αυτή που διαμορφώνεται στις σχέσεις του τρίγωνου: βιομηχανικοί εργάτες — κεφάλαιο — κράτος, είναι τόσο ένδεικτική του σημερινού επιπέδου συσχετισμού των ταξικών δυνάμεων, όσο και κρίσιμη για την παραπέρα εξέλιξη της

κοινωνικής αλλαγής και του ρόλου της εργατικής τάξης σ' αυτήν.

Μία πρωτοποριακή συνδικαλιστική δυναμική στα εργοστάσια

Όπως τα εργοστασιακά συνδικάτα στάθηκαν οι πρώτες και αυθεντικότερες μορφές ταξικής κοινωνικής συγκρότησης των βιομηχανικών εργαζομένων στις μεγάλες επιχειρήσεις στην πρώτη περίοδο της μεταπολίτευσης, έτσι και ή ΟΒΕΣ υπήρξε ή πιο μαζική δευτεροβάθμια και πανελλήνιου χαρακτήρα συνδικαλιστική οργάνωση του βιομηχανικού προλεταριάτου. Ή διαμόρφωση και ανάπτυξη της δημιούργησε τό αντίπαλο εργατικό δέος απέναντι στην οικονομική, πολιτική και μορφωτική κυριαρχία του συνολικού βιομηχανικού κεφαλαίου. Ήμπερία πρωτοποριακή στη συνδικαλιστική πραγματικότητα της καπιταλιστικής Εύρώπης, έτεινε να διαμορφώσει έντελώς καινούργια δεδομένα για τό ελληνικό εργατικό κίνημα, αναδεικνυόμενη στον δεύτερο ισχυρό πόλο του ελληνικού συνδικαλισμού, παράλληλα μ' εκείνον της Κοινής Ώφέλειας. Γιατί στο βαθμό που συσπείρωνε δεκάδες στην αρχή και εκατοντάδες στη συνέχεια εργοστασιακά σωματεία σ' όλη τη χώρα, συγκροτώντας περιφερειακά οργανωτικά γραφεία σε κάθε βιομηχανική ζώνη, αναδεικνυόταν σαν ή πλέον φερέγγυα και σημαντικότερη κοινωνική εργατική δύναμη, συσπειρώνοντας δευτεροβάθμια τό σύνολο του βιομηχανικού εργατοῦπαλληλικού κόσμου. Συνεκτικός ιστός των εργατικών συνδικάτων έπαυε να είναι ή συνεχνιακή κοινότητα του παραγωγικού κλάδου, συνέπεια του κατακερματισμού της καπιταλιστικής παραγωγής και καταμερισμού της έργασίας, και γινόταν ή ταξική συγκρότηση απέναντι στις κεφαλαιοκρατικές παραγωγικές σχέσεις, κυρίαρχες σ' όλους τους βιομηχανικούς

κλάδους. Μέσα απ' αυτό τό εργατικό πλαίσιο ξεπήδησαν αυθεντικά σοσιαλιστικές διεκδικήσεις, όπως ή εργατικός έλεγχος στις λειτουργίες της επιχείρησης, ή ανάγκη του καινούργιου ορίζοντιου καταμερισμού της έργασίας, ή κατάκτηση του έλέγχου των εκπαιδευτικών μηχανισμών και ή κοινωνικοποίηση της γνώσης, ή ανατροπή του διεθυντικού δικαιώματος του κεφαλαίου: Ένας ορίζοντας εργατικών διεκδικήσεων που μπορούσε να αποτελέσει τό πλαίσιο της ίδιας της επαναστατικής δραστηριοποίησης της εργατικής τάξης στην προοπτική της κοινωνικής της χειραφέτησης.

Ήριστερό κίνημα και εργοστασιακός συνδικαλισμός σε αντιπαράθεση

Έφόσον λοιπόν ή προσανατολισμός της ΟΒΕΣ εκφράζει σ' έναν ορισμένο βαθμό έναν επαναστατικό κοινωνικό δυναμισμό σε σχέση με τη συντηρητική και συνεχνιακή νοοτροπία των κλαδικών Όμοσπονδιών (π.χ. Οίκοδόμων, ΟΣΝΙΕ κλπ.), και έφόσον τό ήριστερό κίνημα σ' όλο του τό φάσμα επικαλείται την ανάγκη του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού, πώς εξηγείται ή έλαχιστοποίηση των επιδιώξεών της, ή ανασταλτικότητα και υποχωρητικότητα της τακτικής της, τη στιγμή που ή κλιμάκωση των πανελλαδικών απεργιακών της κινητοποιήσεων θά μπορούσε να ανατρέψει τόν ταξικό συσχετισμό δυνάμεων στη βιομηχανία σε βάρος του ΣΕΒ; Ή κυβερνητική πολιτική του ΠΑΣΟΚ στο οικονομικό και κοινωνικό πεδίο, ή συνδικαλιστική πρακτική του ΚΚΕ, καθώς και ή εργατική ανεπάρκεια του ΚΚΕ έσ. αποτελούν στη σημερινή κατάσταση τους ανασταλτικούς παράγοντες στην επαναστατική δραστηριοποίηση των βιομηχανικών εργαζομένων.

Ή κυβερνητική έξουσία του ΠΑΣΟΚ επιδιώκοντας την «εργασιακή ειρήνη», (την ενίσχυση της «αυτοδύναμης οικονομικής (καπιταλιστικής) ανάπτυξης», την αύξηση της παραγωγικότητας με καθεστώς καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής, την άποχή παρέμβασης στον εργοστασιακό χώρο, την κρατική διευθέτηση των συλλογικών διαφορών, περισφίγγει θανάσιμα τόν αγώνα των βιομηχανικών εργαζομένων, επιζητώντας την άνεργοποίηση τους. Και έδώ άκριβώς αναδεικνύεται τό σημείο έντασης στις σχέσεις κοινωνικού κινήματος και κρατικής έξουσίας: ή αντίθεση ανάμεσα σε ευρύτατες εργατικές δυνάμεις της συνδικαλιστικής επιρροής του ΠΑΣΟΚ και στην πολιτική άστικής διαχείρισης της οικονομικής κρίσης από την κυβέρνηση. Ή πολιτικός προσανατολισμός της ΟΒΕΣ για στήριξη της πολιτικής αλλαγής του ΠΑΣΟΚ (έφόσον τό παραδοσιακό κομμουνιστικό κίνημα, δέν διαμόρφωνε καμιά άλλη έναλλακτική κοινωνική προοπτική, μία και τό ΚΚΕ την καταπολεμούσε, ένώ τό ΚΚΕ έσ. την άγνοούσε), έρχεται τελικά σε ρήξη με τις κοινωνικές της επιδιώξεις απέναντι στο βιομηχανικό κεφάλαιο.

Οι συνδικαλιστικές δυνάμεις του ΚΚΕ από την άλλη πλευρά, είτε έπιζητούν τη διάλυση της ΟΒΕΣ, δηλαδή της πανελλαδικής συνδικαλιστικής οργάνωσης του βιομηχανικού προλεταριάτου, είτε σαμποτάρουν άνοιχτά τόν απεργιακό της αγώνα ενάντια στον ΣΕΒ, είτε έδρύνουν διασπαστικούς συνεχνιακούς συνδέσμους στη βιομηχανία. Όπως τό ΣΤΕΒ (Σωματείο Τεχνικών Έπιστημόνων Βιομηχανίας). Ή άντεργατική αυτή αντίθεση της «ορθόδοξης» πτέρυγας του ελληνικού κομμουνισμού προέρχεται απ' την έπίγνωσή της ότι ή ανάπτυξη της ΟΒΕΣ σε ήγεμονική συνδικαλιστική δύναμη στον ιδιωτικό τομέα της οικονο-

μίας θά καταστήσει ολοφάνερη την εργατική ανέπάρκεια της, μιά και στηρίζεται κατά κύριο λόγο σέ συντεχνιακά, άμαζα και άδύναμα κλαδικά σωματεία, θά έκμηδενίσει τό μύθο του ΚΚΕ έκπροσώπου της βιομηχανικής εργατικής τάξης. Προέρχεται έξίσου άπ' αυτή την ίδια την αντίθεσή του στους στόχους του εργατικού έλέγχου στην παραγωγή και τους κοινωνικούς μηχανισμούς, στην κατάργηση του ιεραρχικού καταμερισμού της εργασίας, της γνώσης και της έξουσίας στό έργοστάσιο, στην επιδίωξη της σοσιαλιστικής αυτοδιαχείρισης.

Η «άνανεωτική» τέλος έκφραση της ελληνικής άριστεράς, μή έχοντας άναπτύξει όργανικές προσβάσεις στό οργανωμένο βιομηχανικό κίνημα, και έχοντας άδιαφορήσει για την άνάπτυξη και τις έπεξεργασίες της ΟΒΕΣ έξαιτίας της πολιτικής του γραμμής και ιδεολογίας, άναδεικνύεται άνεπαρκής νά διαδραματίσει όποιονδήποτε ρόλο σήμερα πολιτικής και συνδικαλιστικής πρωτοπορίας των βιομηχανικών εργαζομένων. Άλλωστε είναι τέτοιο τό χάσμα που χωρίζει τό ΚΚΕ ές, άπ' την σωρευμένη ταξική έμπειρία των εργοστασιακών συνδικάτων, ώστε νά προτείνει σήμερα στην κυβερνητική έξουσία νέους «συμμετοχικούς» θεσμούς όπως τά Συμβούλια Προσωπικού Έπιχείρησης, κατά τά γαλλικά και γερμανικά πρότυπα, πού ούτε τις καπιταλιστικές παραγωγικές σχέσεις άμφισβητούν, ούτε τόν ταξικό άγώνα των εργαζομένων μπορούν νά άναπτύξουν.

ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΤΣΙ φανερό ότι ή έμπλοκή των διεκδικήσεων της ΟΒΕΣ άναδεικνύει ένα πρόβλημα καθοριστικά πολιτικό: την ριζική άναντιστοιχία άνάμεσα στόν εργατικό έπαναστατικό δυναμισμό και την πολιτική άριστερή έκπροσώπηση. Τό βιομηχανικό προλεταριάτο είτε θά διεκδικήσει έμπρακτα την έπιβολή του εργατικού έλέγχου στις έπιχειρήσεις και τους κοινωνικούς θεσμούς, διαδραματίζοντας μ' αυτό τόν τρόπο έναν πρωτοποριακό κοινωνικό ρόλο, είτε θά άποδεχθεί την ύπαγωγή του στην πολιτική της «εργασιακή ειρήνη», του συντηρητικού συντεχνιασμού και της συμβολής στην «έθνική αυτόδύναμη (καπιταλιστική) άνάπτυξη», άποποιούμενο την ίδια του την ιστορική ταξική φυσιογνωμία. Καί έδω άκριβώς είναι πού άπαιτείται ένας ριζοσπαστικά διαφορετικός πολιτικός προσανατολισμός των εργοστασιακών συνδικάτων έφόσον προσβλέπουν μέ τη δράση τους στην τροπή της άστικής κυριαρχίας: ή τακτική της στήριξης της κυβερνητικής οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής της έξουσίας του ΠΑΣΟΚ στην τριετία 1981-84, όδήγησε στις ύπαναχωρήσεις της ΟΒΕΣ, στις άναστολές και στην άποδυνάμωση. Η πραγμάτωση του ταξικού ρόλου του βιομηχανικού συνδικαλισμού προϋποθέτει την αυτόνόμενη άπό τους κυβερνητικούς προγραμματισμούς, κι άκόμη την άντιπαλότητα στην κυβερνητική έξουσία, έφόσον δέν δρά σαν δύναμη ένίσχυσης του συνδικαλιστικού άγώνα για την άνατροπή των καπιταλιστικών παραγωγικών σχέσεων, αλλά άντίθετα συμβάλλει στη σταθεροποίησή τους και στην όρθολογικοποίηση της άναπαραγωγής τους. Διαφορετικά, όσο ιστορικής σημασίας προώθηση υπήρξε ή εργοστασιακή ταξική υποκειμενοποίηση του βιομηχανικού εργατοϋπαλληλικού κόσμου μέ την άνάπτυξη των εργοστασιακών σωματείων και της ΟΒΕΣ, άλλο τόσο ιστορικής σημασίας όποσοδορόμηση θα είναι ή έλαχιστοποίηση των στόχων του εργατικού έλέγχου, και ή άδρανοποίηση του βιομηχανικού συνδικαλισμού μέ την ύποταγή του στις άνάγκες της άστικής διαχείρισης της κρίσης.

Θεσσαλονίκη, Άύγουστος 1984

Άνέστης Τσιπάγκος

Πρόεδρος Σωματείου ΕΛΛ-ΚΑΤ

Μετά την άνάπαυλα

Οί οικονομικές εξελίξεις

Η ΕΞΕΛΙΞΗ των «οικονομικών» λεγόμενων προβλημάτων και των μέτρων «οικονομικής πολιτικής», έχουν έμπλακεί σέ μία ιδιόμορφη άλληλοδιαδοχή περιόδων άναμονής μέτρων και περιόδων άναγγελιών μέτρων: οι πρώτες άποτελούν και περιόδους αυτοκριτικής και διόρθωσης των μέτρων πού οι δεύτερες άνέδειξαν, οι όποιες όμως μέ τη σειρά τους δέν άναγγέλλουν παρά νέες φάσεις όμολογίας λαθών, καταλογισμού εθθυνών, στό γνωστό πάντα σιδηροδρομικό κλίμα των «σηματοδοτήσεων» και των «δρομολογήσεων».

Αυτή τη στιγμή βρισκόμαστε πρός τό τέλος της άνάπαυλας πού άκολούθησε τά «μέτρα Κεδίκογλου», τις άποφάσεις για τις διοικήσεις και τά χρέη των προβληματικών, και την χωρίς προηγούμενο κινητοποίηση των έπιχειρηματικών όργανώσεων, και άναμένονται νέες άποφάσεις ό οι όποιες θά επιδιώξουν νά διατηρήσουν αυτή την ιδιόμορφη, αλλά τόσο ουσιαστική σταθερότητα, και νά την «τσουλήσουν» ως τις έκλογές. Καί όπως γίνεται πλέον μόνιμα, ή αξιολόγηση των οικονομικών εξελίξεων και των μέτρων οικονομικά πολιτικής δέν γίνεται μέ βάση κάποια ποσοτικά έστω κριτήρια, αλλά σέ συνάρτηση μέ τη διατάραξη κάποιας πολιτικής ισορροπίας, ή μέ την άποκατάστασή της. Στην περίπτωση των «μέτρων Κεδίκογλου», δέν βρέθηκε ούτε ένα κυβερνητικό στέλεχος νά τά καταδικάσει, ή νά τά υπερασπιστεί μέ μία μεσοπρόθεσμη, ή μακροπρόθεσμη «οικονομική» θεώρηση, αλλά ό τελευταίος ύπάλληλος των άρμόδιων ύπουργείων, και κυρίως ό τελευταίος οικονομικός συντάκτης, ξέρει πολύ καλά ότι ό «Κεδίκογλου την πάτησε». Στην έξίσου χαρακτηριστική περίπτωση των προβληματικών, κανείς δέν φαίνεται νά ξέρει τί θά παράγουν και πόσο, πώς θά ξεπληρώσουν τά χρέη τους άν τά ξεπληρώσουν, αλλά ή κυβερνητική άπόφαση νά έπιστραφούν στόν ιδιωτικό τομέα σέ 2-3 χρόνια, δηλαδή τό συντομότερο δυνατό, θεωρήθηκε τό πιά φυσιολογικό πράγμα στόν κόσμο, και οι φιλοκυβερνητικοί σχολιαστές έδειξαν πόσο καλοί Παπανδρόπουλοι είναι στην πραγματικότητα.

Σ' αυτές τις συνθήκες τί νά σκεφτεί κανείς για την άναγγελία της άναγγελίας τό Σεπτέμβριο των άναμενόμενων «κλαδικών βιομηχανικών προγραμμάτων»; Η άνάγκη τέτοιων προγραμμάτων είναι τό άποτέλεσμα της έκτιμησης ότι ή «σχετική» άνάπτυξη της βιομηχανίας και ή ίδια ή κρίση των βιομηχανικών κλάδων, είναι τό άποτέλεσμα της έλλειψης προγραμματισμού και βιομηχανικής πολιτικής. Καί ότι άρκει «νά

ξέρει τί θέλει» ή κυβέρνηση για νά γνωρίσει μία νέα άνθηση ή μεταποιητική δραστηριότητα. Στόν κόσμο των ιδεών αυτή ή έκπληκτική κατάκτηση της κριτικής σκέψης, ήταν άπό καιρό γνωστή μεταξύ των καθώς πρέπει Άριστερών, αλλά άρχισε νά άπασχολεί τις ύπηρεσίες του ύπουργείου Έθνικής Οικονομίας όταν άποδείχτηκε ότι ή Πασοκική έκδοχή του «νόμου περί κινήτρων», ούτε «άνέπτυσσε», ούτε «άναδιάρθρωσε» τη βιομηχανία. Βέβαια, είναι ήδη γνωστό, και είναι έξάλλου προφανές, ότι για την έπεξεργασία ενός κλαδικού προγράμματος άνάπτυξης ύπάρχουν σημαντικές δυσκολίες σέ επίπεδο στόχων: τί θά επιδιώκει άκριβώς, τη διατήρηση του επιπέδου παραγωγής, την αύξησή του, τη διατήρηση της άπασχόλησης, την αύξησή της, την αύξηση της παραγωγικότητας, την άλλαγή των προϊόντων; Η άνακοίνωση του «πενταετούς» προγράμματος άνάπτυξης έδειξε ήδη ότι ή κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ δέν έχει στην πραγματικότητα τη δυνατότητα νά διατυπώσει συγκεκριμένους στόχους για τά βασικά οικονομικά μεγέθη.

Η μόνη σκοπιά άπό την όποία άντιμετωπίζει τό ΠΑΣΟΚ τά προβλήματα βιομηχανικής πολιτικής είναι ή άναζήτηση της αύξησης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας: πρόκειται για μία προσέγγιση πού πολύ λίγη σχέση έχει με τόν προγραμματισμό, και πού όδηγεί μέ μαθηματική άκρίβεια άν όχι στη μείωση της παραγωγής, τουλάχιστον στη μείωση της άπασχόλησης. Δηλαδή σέ μία άντι-άναπτυξιακή προοπτική, σύμφωνα μέ τά «κλασικά» κριτήρια.

Μία άπό τις σημαντικότερες μακροπρόθεσμα ένδείξεις για την έξέλιξη της οικονομικής και κοινωνικής πραγματικότητας είναι ή έγκατάλειψη στην ούσία άπό την κυβέρνηση του στόχου της συγκράτησης και μείωσης της άνεργίας, και ή ταυτόχρονη άποσιώπηση του πραγματικού άριθμού των άνέργων στις έπίσημες στατιστικές. Ο κ. Άρσένης σκέφτηκε ίσως ότι αυτό τό μέγεθος έχει πολύ μεγάλη σχέση μέ την κοινωνική πραγματικότητα για νά συνεχίζει νά άπασχολεί ρητά τις κυβερνητικές έκτιμήσεις.

Η επιδίωξη αυτή δέν είναι παράλογη: οι άνακοινώσεις πού θά κάνει στην άρχή της Φθινοπωρινής «σαιζόν» ό ύπουργός Έθνικής Οικονομίας άναμένεται νά έχουν κυρίως σαν στόχο την άνάκτηση της έπιρροής του ΠΑΣΟΚ σέ χώρους έπιχειρηματικούς και έπαγγελματικούς. Κάτι πού συνοδεύεται άπό την άνάδειξη των διεκδικήσεων αυτών των κατηγοριών σέ βασικά οικονομικά ζητήματα.

Πάνος Γεωργίου

«Η αγορά πολιτική οικονομία δεν είναι παρά μία διδακτική, λίγο-πολύ δογματική έρμηνεία των καθημερινών τρεχουσών αντιλήψεων των πραγματικών παραγόντων της παραγωγής».

Κ. Μάρξ, Τό Κεφάλαιο τ. 3 σελ. 1020

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΛΗΨΗ της διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ, δόλοκληρη ή 'Αριστερά διατείνεται ότι, επιτέλους, μπορεί να επιτευχθεί η «αυτοδύναμη ανάπτυξη» της ελληνικής (καπιταλιστικής) οικονομίας. Έτσι τα «όλοκληρα» σχήματα για την «περιφερειακή» και «ολόπλευρα εξαρτημένη» Ελλάδα αποσύρονται από το προσκήνιο και περιορίζονται σε έσοκοματικές χρήσεις. Η «ανάγκαιότητα» όμως (για την εξουσία) του να παρουσιάζεται ότι το κύριο πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας, δεν είναι ο καπιταλιστικός της χαρακτήρας, αλλά η «περιορισμένη ανάπτυξη» της, δεν εξέλπει.

Σ' αυτή τη συγκυρία εισβάλλουν λοιπόν κάποιες νέες «θεωρίες» για την ελληνική «υπανάπτυξη». Παρά τον αποσπασματικό τους χαρακτήρα, οι νέες «θεωρίες» χρωστούν την έμβελέα τους στο γεγονός ότι εκφέρονται από κάποιους «ειδικούς».

Ο «κρατικός βροντόσαυρος»

Τό πρώτο από τα νέα ιδεολογήματα αναφέρεται στον «αντιπαραγωγικό» ρόλο του ελληνικού κράτους. Η υπερδιόγκωση, ή χαμηλή παραγωγικότητα και ο παρασιτισμός του κράτους, ισχυρίζονται, βαθαίνει την οικονομική κρίση (κυρίως με τη διόγκωση των δημοσίων ελλειμμάτων) και τροχοπεδεί την οικονομική ανάπτυξη.

Οι απόψεις αυτές έχουν γίνει στο παρελθόν αντικείμενο διεξοδικής κριτικής και γιαυτό δεν θα επανέλθουμε. Έδω αξίζει μόνο να σημειώσουμε κάποια συμπεράσματα της μελέτης που εκπόνησε ο Ι. Χασσιδ για λογαριασμό του 'Ινστιτούτου Οικονομικών και Βιομηχανικών Έρευνών: Η παραγωγικότητα λοιπόν της εργασίας, που υπολογίστηκε από τη σχέση ΑΕΠ/άπασχόληση, ήταν (τό 1973) για τον τριτογενή τομέα (που περιλαμβάνει κυρίως τις κρατικές λειτουργίες), κατά 39,6% ψηλότερη από τη μέση παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας. Αντίθετα η παραγωγικότητα του δευτερογενή τομέα υπερείχε μόνο κατά 19,5% της μέσης. Έτσι στις διεθνείς συγκρίσεις, π.χ. με τη Γαλλία, ενώ η σχέση ανάμεσα στη μέση γαλλική και τη μέση ελληνική παραγωγικότητα της εργασίας ήταν 213,6% (υπεροχή γαλλικής κατά 113,6%), η σχέση αυτή ήταν για τον τριτογενή τομέα μόλις 120,8% (τόσο για τον πρωτογενή όσο και για τον δευτερογενή η σχέση ήταν περίπου 250%).

Πολύ γρήγορα βέβαια, ιδιαίτερα μετά τη συγκρότηση του «έθνικού μετώπου» της «ιδιωτικής πρωτοβουλίας» υπό το σύνθημα «κράτος γίγας, πολίτης νάνος», ή φιλολογία για τον «κρατικό βροντόσαυρο» έχασε την ευχέρειά της να παρουσιάζεται σαν «προοδευτική» ή έστω «άντικειμενική». Η συμπόρευση μιας μερίδας «αριστερών» διανοουμένων με τις απόψεις του μονεταρισμού, της Δεξιάς και των κεφαλαιοκρατικών οργανώσεων έγινε προφανής.

Η «άντιαναπτυξιακή» βιομηχανική διάρθρωση

Ένας επιπλέον μύθος που ανασύρθηκε πρόσφατα στην επικαιρότητα είναι αυτός που θεωρεί πως η δομή της ελληνικής βιομηχανίας διαφοροποιείται ριζικά από αυτή των άλλων δυτικών χωρών, καθόσον στην Ελλάδα υπερτερούν οι κλάδοι της βιομηχανίας καταναλωτικών αγαθών, κλάδοι με χαμηλή παραγωγικότητα.

Νέοι μύθοι για την ελληνική «υπανάπτυξη»

Ο μύθος αυτός είναι περισσότερο ανθεκτικός από τον προηγούμενο, ανάμεσα στα άλλα, γιατί έχει μία μεγαλύτερη σχέση με την πραγματικότητα: Η ελληνική βιομηχανία υστερεί σημαντικά στους νευραλγικούς κλάδους παραγωγής μηχανών και προϊόντων από μέταλλο (δπως επίσης και στις βιομηχανίες χαρτιού και έκτυπσεων-εκδόσεων).

Όμως αυτή η υστέρηση δεν επικυρώνει τη θεωρία της «άντιαναπτυξιακής» διάρθρωσης. Κατ' αρχάς η ελληνική βιομηχανία παρουσιάζεται αναπτυγμένη (σε ευρωπαϊκή σύγκριση) στους κλάδους των μη μεταλλικών δορυκτών, στη βασική μεταλλουργία, στη χημική βιομηχανία και την κλωστοϋφαντουργία. Η υστέρηση εξάλλου των ελληνικών βιομηχανιών μηχανημάτων και προϊόντων από μέταλλο αφορά κυρίως τη σύγκριση με τις μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες. Αντίθετα μία υστέρηση των ίδιων κλάδων εμφανίζουν και άλλες μικρές ευρωπαϊκές χώρες και κυρίως η 'Ιρλανδία. Όλες άλλωστε σχεδόν οι μικρές ευρωπαϊκές χώρες εμφανίζουν σημαντικές υστερήσεις σε κάποιους κλάδους της βαριάς βιομηχανίας (π.χ. στη Δανία σχεδόν απουσιάζει ο κλάδος της βασικής μεταλλουργίας). Στις χώρες αυτές εξάλλου όριστες ελαφριές βιομηχανίες έχουν μεγαλύτερο ειδικό βάρος απ' ό,τι οι αντίστοιχοι κλάδοι της ελληνικής βιομηχανίας.

Όλα αυτά διαφεύγουν βέβαια από τους θεωρητικούς της «άντιαναπτυξιακής» διάρθρωσης. Γράφει για παράδειγμα ο Θ. Μαργκός στο 'Αντί 266 (20/7/84): «Η βιομηχανία είναι συγκεντρωμένη σε κλάδους που αυτοί καθ' αυτοί είναι υπερτροφικοί (σχεδόν 26% της βιομηχανικής παραγωγής προέρχεται από την κλωστοϋφαντουργία και τα έτοιμα ενδύματα όταν το ανάλογο ποσοστό στην Ευρώπη δεν ξεπερνά το 10% με εξαίρεση την 'Ιταλία, 15%, και την 'Ισπανία, 19%). Φυσικά ο κ. Μαργκός δεν κάνει τον κόπο να παρατηρήσει πως (τό 1973) οι κλάδοι τροφίμων και ποτών, που στην Ελλάδα συγκεντρώνουν το 16% της προστιθέμενης αξίας της βιομηχανίας, συγκεντρώνουν στο Βέλγιο και την 'Ολλανδία το 17,1%, στη Δανία το 19,1% και στην 'Ιρλανδία το 30,2% της προστιθέμενης βιομηχανικής αξίας. (Και κάτι για τα στοιχεία του κ. Μαργκό: Οι κλάδοι κλωστοϋφαντουργίας και έτοιμων ενδυμάτων συγκεντρώναν τό 1975 στην Ελλάδα τό 18,4% της ακαθάριστης βιομηχανικής αξίας παραγωγής και τό 21% της προστιθέμενης αξίας στη βιομηχανία. Βλ. Ι. Χασσιδ όπ. π. σελ. 84. Τό 1982 η υφαντουργία

άπασχολούσε τό 14% του ένεργητικού κεφαλαίου της βιομηχανίας, έναντι π.χ. 10,6% των μη μεταλλικών δορυκτών. Οικ. Ταχυδρόμος 10/8/84).

Αν κοιτάξουμε τώρα τη συνολική εικόνα, ο λόγος της προστιθέμενης αξίας στους κλάδους παραγωγής καταναλωτικών αγαθών προς την προστιθέμενη αξία στους κλάδους ενδιάμεσων και κεφαλαιουχικών αγαθών ήταν (τό 1973) για την Ελλάδα 0,8, έναντι 0,6 για τό Βέλγιο και τη Δανία, 0,4 για τη Βρετανία, αλλά 1,1 για την 'Ιρλανδία.

Έδω αξίζει να τονίσουμε ότι, όπως υποδεικνύει η μαρξιστική θεωρία, στον οικονομικό τομέα που γενικά ονομάζεται «τομέας παραγωγής μέσω παραγωγής» κατατάσσεται η παραγωγή που τα αποτελέσματά της, τα έμπορεύματα που παράχθηκαν, καταναλώνονται παραγωγικά, δηλαδή κατά τη διάρκεια μιας παραγωγικής διαδικασίας. Αντίθετα, ο «τομέας μέσω κατανάλωσης» διακρίνεται από τό ότι τα έμπορεύματα που προσφέρει καταναλώνονται άτομικά. Οι στατιστικές στις όποιες αναφερθήκαμε παραπάνω δεν λαμβάνουν βέβαια υπόψη τους αυτή τη θεωρητική διατύπωση. Έτσι κατατάσσουν τα προϊόντα της κλωστοϋφαντουργίας στα «καταναλωτικά αγαθά» ενώ, όπως αποδεικνύεται από μία μελέτη που εκδόθηκε πρόσφατα, τό 73,5% της συνολικής προσφοράς της ελληνικής κλωστοϋφαντουργίας καταναλώθηκε — κατά τό 1970 — παραγωγικά, καθώς αποτέλεσε (ενδιάμεση) είσοδο κυρίως της — καταναλωτικής — βιομηχανίας ρούχων.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε πως, αντίθετα με τη συγκεκριμένη ανάλυση που υποδεικνύει ότι «γενικά η ανάπτυξη των ελληνικών βιομηχανικών κλάδων ακολούθησε την αντίστοιχη άλλων βιομηχανικά αναπτυγμένων χωρών» (Ι. Χασσιδ, όπ. π. σελ. 121), ο μύθος της «άντιαναπτυξιακής» βιομηχανικής διάρθρωσης έρχεται να υπηρετήσει κυρίως πολιτικές σκοπιμότητες: θεωρεί τη «στρεβλή» ανάπτυξη αποτέλεσμα του «μοντέλου ανάπτυξης» που επιλέχθηκε, προπαγανδίζει τη «σωστή» (καπιταλιστική) ανάπτυξη και εμφανίζει σαν προϋπόθεσή της την αύξηση της παραγωγικότητας. Η αύξηση της παραγωγικότητας θεωρείται έτσι σαν έθνικό καθήκον του κάθε εργαζόμενου, πέρα από τις σχέσεις εκμετάλλευσης και τους ταξικούς ανταγωνισμούς.

Η «μικρομεσαία» ή «μικροαστική» Ελλάδα

Σάν «μύθος της μόδας» θά μπορούσαμε σήμερα

νά χαρακτηρίσουμε μία προβληματική που ξεκινώντας — υποτίθεται — από τη δομή της απασχόλησης, επιχειρεί να παρουσιάσει την Ελλάδα του μονοπωλιακού καπιταλισμού σαν χώρα «μικροαστική».

Ο κ. Κωνσταντίνος Τσουκαλάς, κοινωνιολόγος, διατυπώνει με τον σαφέστερο ίσως τρόπο την ιδέα της «μικροαστικής» Ελλάδας (βλ. *Αντί* τ. 260, 11/5/84), με βασικά επιχειρήματα τό ότι στην Ελλάδα διατηρείται ένα υπερβολικά υψηλό ποσοστό αυτοαπασχολούμενων, ακόμα και στον μη αγροτικό ενεργό πληθυσμό, ενώ παράλληλα «η Ελλάδα παρουσιάζει πολύ μικρό ποσοστό μισθωτών στον τομέα της μεταποίησης». Καταλήγει έτσι στο συμπέρασμα ότι «περισσότερο απ' όλες τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες ή Ελλάδα εξακολουθεί να κυριαρχείται από μορφές απασχόλησης μικροαστικές και αντιπαραγωγικές» (ή υπογράμμιση δική μου, Γ.Μ.).

Όμως τα περισπούδαστα στατιστικά στοιχεία που μάς παραθέτει ο Τσουκαλάς για να θεμελιώσει τα συμπεράσματά του μάς δείχνουν τό εξής καταπληκτικό: Στη σύγκριση 5 μεσογειακών κρατών ως προς τό ποσοστό μισθωτών στον μη αγροτικό ενεργό πληθυσμό τό υψηλότερο ποσοστό έχει ή Πορτογαλία μέ 90%, ενώ δεύτερη έρχεται ή Τουρκία μέ 82,3%. Αντίθετα, για την Ελλάδα τό ποσοστό αυτό είναι 66,4%.

Τά στοιχεία είναι καταπληκτικά γιατί ξέρουμε ότι: Ενώ μετά τον Πόλεμο, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '50, ή ελληνική οικονομία βρισκόταν (μέ κριτήριο τό κατά κεφαλήν ΑΕΠ) στό ίδιο περίπου επίπεδο ανάπτυξης μέ την τουρκική και την πορτογαλική οικονομία, αναπτύχθηκε στη συνέχεια μέ πολύ γρηγορότερους ρυθμούς, μέ αποτέλεσμα στό τέλος της δεκαετίας του '70, (τό 1977), και σε σταθερές τιμές, τό κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Τουρκίας να είναι μόλις τό 42% του ελληνικού, και της Πορτογαλίας μόλις τό 62% του ελληνικού.

Φαίνεται λοιπόν πώς αν ό προοδευτικός κοινωνιολόγος πραγματικά πιστεύει πώς υφίσταται κάποια σαφής συσχέτιση ανάμεσα στα στοιχεία που παραθέσει και στη δυναμική της καπιταλιστικής ανάπτυξης, τά συμπεράσματά του θα έπρεπε να είναι τά ακριβώς αντίθετα. Γιατί πραγματικά, οι ρυθμοί ανάπτυξης του ελληνικού καπιταλισμού ήταν μεταπολεμικά σημαντικά υψηλότεροι από τους ρυθμούς των άλλων χωρών που συγκρίνει (μέ εξαίρεση την Ισπανία).

Ποιά είναι όμως ή πραγματικότητα πίσω από

τά αμφίβολα συμπεράσματα των «μικρομεσαίων» προβληματικών; Στην Ελλάδα τό χαμηλό ποσοστό μισθωτών στον ενεργό πληθυσμό είναι κυρίως αποτέλεσμα της αγροτικής οικονομίας που ενσωματώθηκε στην καπιταλιστική ανάπτυξη μέσα από τους μηχανισμούς της αγοράς, χωρίς δηλαδή να ανατραπεί τό καθεστώς των οικογενειακών εκμεταλλεύσεων. Στους μη αγροτικούς τομείς οι διαφορές ανάμεσα στην Ελλάδα και στις άλλες χώρες της ΕΟΚ είναι ύπαρκτες, αλλά πολύ μικρότερες απ' ό,τι στον πρωτογενή τομέα. Στον δευτερογενή τομέα ή αναλογία των μισθωτών στο σύνολο του εργατικού δυναμικού ήταν, τό 1971, 72,4% ποσοστό που αποτελούσε τό 0,78 της μέσης κοινοτικής αναλογίας και τό 0,84 της Ιταλικής (Ι. Χασσιδ, όπ. π. σελ. 32).

Όμως, όπως αναφέραμε ήδη στα προηγούμενα, ή δομή της απασχόλησης δεν άρκει για να ερμηνεύσει τη δυναμική της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Αντίθετα, ξεκινώντας από τη δυναμική της καπιταλιστικής ανάπτυξης, μπορούμε να επιχειρήσουμε μία ερμηνεία της δομής της απασχόλησης: Τό υψηλό ποσοστό κέρδους στην ελληνική οικονομία και ό ταξικός (και πολιτικός) συσχετισμός των δυνάμεων ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία φαίνεται πώς ήταν οι βασικοί παράγοντες που έκαναν δυνατή την οποία «δυναμικότητα» των μικρών επιχειρήσεων και των «αυτοαπασχολήσεων». Τό ζήτημα πρέπει να αποτελέσει βέβαια αντικείμενο μιάς συγκεκριμένης ανάλυσης.

Ό ο μύθος της «μικροαστικής» Ελλάδας αποφεύγει την οποιαδήποτε αναφορά στη δυναμική της καπιταλιστικής ανάπτυξης, στην ταχύρρυθμη αύξηση της καπιταλιστικής παραγωγής και της παραγωγικότητας της εργασίας, γιατί ακριβώς προσπαθεί να αποκρύψει τον κοινωνικό χαρακτήρα αυτών των διαδικασιών.

Όμως για να μπορέσει, έστω και μέσα από τη «δομή της απασχόλησης», να θεμελιώσει τον «αντιαναπτυξιακό» χαρακτήρα της ελληνικής κοινωνίας, αναγκάζεται να καταφύγει σε χονδροειδείς παραποιήσεις της πραγματικότητας:

Θεωρεί ό Τσουκαλάς ότι υπάρχει «εξαιρετικά χαμηλή συμμετοχή των μισθωτών στον τομέα της μεταποίησης» όταν ή συμμετοχή αυτή ξεπερνούσε τό 72% των απασχολούμενων στη μεταποίηση.

Γράφει ό Τσουκαλάς ότι «τά τελευταία δέκα χρόνια τό ποσοστό του συνολικού ενεργού πληθυσμού σε σχέση με τό συνολικό πληθυσμό, μόλις ξεπερνάει (στην Ελλάδα) τό 35%, ενώ στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες είναι της τάξεως του 45%», ενώ ή πραγματικότητα διαφέρει σημαντικά: «Η αναλογία του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στο σύνολο του πληθυσμού μειώθηκε από 43,3% τό 1961 σε 36,6% τό 1971... Τό ίδιο έτος ή μέση αναλογία για την ΕΟΚ-9 ήταν 41% (40% τό 1975, Γ.Μ.) μέ ελάχιστη τιμή στην Ιρλανδία (35,4%) και μέγιστη τη Δανία (48,06%)... Ιταλία (36,5%), Ολλανδία (35,8%), Βέλγιο (38,5%)... Η αναλογία του εργατικού δυναμικού στο συνολικό πληθυσμό της Ελλάδας δεν φαίνεται να διαφέρει από εκείνη που παρατηρείται σε αρκετές χώρες-μέλη της Κοινότητας». (Ι. Χασσιδ, όπ. π. σελ. 29).

Υποστηρίζει ακόμα ό Τσουκαλάς στην Ελλάδα ότι «ό χαμηλός δείκτης απασχόλησης των γυναικών επηρεάζει προς τά κάτω τό γενικό δείκτη», ενώ ή συμμετοχή των γυναικών στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό είναι (συγκριτικά μέ τις άλλες δυτικές χώρες) εξαιρετικά υψηλή. Χαρακτηριστικά τό 1973 ή συμμετοχή των γυναικών στο δευτερογενή τομέα ήταν στην Ελλάδα μέ 26% υψηλότερη απ' όλες τις χώρες της ΕΟΚ-9!!! (Τό υψηλότερο ποσοστό στην ΕΟΚ-9 είχαν ή Γερμανία και ή Γαλλία μέ 24,9% και τό χαμηλότερο τό Λουξεμβούργο μέ 8,7%. Χασσιδ, όπ. π. σελ. 344).

Όμως δεν έχει κανένα νόημα να συνεχίσουμε την απarıθμηση των κακότεχνων παραποιήσεων.

Τό κύριο έρώτημα βρίσκεται άλλου: Πρός τί όλος αυτός ό «μικρομεσαίος» στοχασμός;

Δέν θα δυσκολευτούμε να ανακαλύψουμε την απάντηση: Μέ πρόσχημα την καταδική της «μικροαστικής άσυδοσίας» νομιμοποιείται τό αίτημα για μία κατασταλτική κρατική παρέμβαση.

«Μπορεί κανείς να αναρωτηθεί για τό κατά πόσον ό πολυπράγμων μικρομεσαίος «λαός»... είναι διατεθειμένος να άποδεχθεί μία «σκληρή» μεταρρυθμιστική πολιτική» μεμψιμοιρεί ό Κωνσταντίνος Τσουκαλάς. Κι ένας άλλος άρθρογράφος του *Αντί* θα ανακαλύψει στους «αυτοαπασχολούμενους» τους πρωταίτιους της σημερινής κακοδαιμονίας του έθνους: «Στη δεκαετία που πέρασε στερεώθηκε και ενισχύθηκε ό «μικρομεσαίος» χαρακτήρας της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Τό «αυτοαπασχολούμενο» τμήμα της δεν φαίνεται να μειώθηκε... Δεν φορολογήθηκε σοβαρά... Δεν έμποδίστηκε... να κάνει όλο και μεγαλύτερη χρήση του φυσικού και κοινωνικού κεφαλαίου της χώρας χωρίς να πληρώνει τό «κόστος» του, σε όποια έκδοχή. Δέ μειώθηκε καθόλου ή αντίστασή του σε όποια... προσπάθεια εξορθολογισμού ή εκσυγχρονισμού της δημόσιας ζωής... Έξαχρείωσε και εξαχρίωσε τά ήθη... Ανέδειξε την άθλιότητα σε κοινωνική κοινοτυπία... Η παραγωγικότητά του έπαψε να άνεβαίνει... ή δραστηριότητά του γεννά όλο και πιο πληθωριστικές πιέσεις, ή σημασία του για την καταρράκωση των οικονομικών του κράτους και των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών γίνεται όλο και πιο έμφανής» (Θ. Μαραγκός, *Αντί*, τ. 266, οι ύπογρ. δικές μου, Γ.Μ.).

Νά λοιπόν που όρισμένοι «προοδευτικοί» διανοούμενοι βρήκαν ήδη τους δικούς τους «Έβραιους».

ΑΝ ΠΙΣΤΟΠΟΙΕΙ κάτι ή νέα μυθολογία της «υπανάπτυξης» αυτό, πέρα από κάθε άμφιβολία, είναι τό εκφυλιστικό βάθαιμα της κρίσης της Άριστεράς. Μία μερίδα της Άριστεράς, ή έστω των άριστερών διανοουμένων, πολιτεύεται πλέον μέ βάση τά όράματα της Δεξιάς, στην «αντικρατική» ή και στην «κρατιστική» έκδοχή τους.

Γιάννης Μηλιός

1. Βλ. π.χ. την εξαιρετική ανάλυση του Τ. Κυπριανίδη «Μονεταρισμός και άριστερός νεοφιλελευθερισμός», *Θέσεις* τ. 5 Οκτώβρης-Δεκέμβρης '83. Επίσης, Γ. Μηλιού, «Οικονομική κρίση και κρατικές δαπάνες», *Σχολιαστής* τ. 10.

2. Ι. Χασσιδ, «Ελληνική Βιομηχανία και ΕΟΚ» Ι.Ο.Β.Ε. 1980.

3. Είναι χαρακτηριστικό ότι αντίθετα μέ τόσους «άριστερους» που καταδικάζουν τον «παρασιτισμό» του τριτογενή τομέα, ένας άστος οικονομολόγος που σέβεται τό αντικείμενο της έρευνάς του, ό Ι. Χασσιδ, βρίσκεται πιο κοντά στη μαρξιστική ανάλυση, καθώς υποδεικνύει ότι οι λειτουργίες του τριτογενή τομέα και οι οικονομικές λειτουργίες κράτους αποτελούν «παράγωγο της καθ' αυτό παραγωγής» (όπ. π. σελ. 62).

4. όπ. π. σελ. 81-101.

5. Γρ. Καυκαλά, «Περιφερειακή Οργάνωση της Βιομηχανίας», διδακτορική διατριβή, τμήμα Αρχιτεκτόνων Α.Π.Θ., Θεσ/νίκη 1984.

6. Γ.Ε. Σαπουντζάκη, «20 χρόνια οικονομική ανάπτυξη, 1959-1979», *Οικ. Πορεία* 4, 1979.

7. Για τό ζήτημα αυτό βλ. επίσης Ι. Χασσιδ, όπ. π. σελ. 176 και ICAP, «Μικρομεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις στην ελληνική βιομηχανία», Αθήνα 1982.

8. Είναι χαρακτηριστικό ότι αντίθετα μέ τη μαρξιστική προβληματική που υποδεικνύει ότι οι κοινωνικές τάξεις όρίζονται ως κοινωνικές πρακτικές (γιαυτό «οι τάξεις υπάρχουν μόνο μέσα στην πάλη των τάξεων» — Μάρξ), ό Τσουκαλάς υιοθετεί την (αστική) αντίληψη για τις τάξεις ως σύνολα ανθρώπων και για την ταξική διαίρεση ως «άνθρωποεπιμερισμό». (βλ. άρθρο του Κ. Τσουκαλά στο *Αντί* 167).

‘ Αρσενική ‘ Ορμόνη

ΣΤΗΝ ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΚΗ αλλά ά-
πρόσωπη και άσφυκτικά γεμάτη δη-
μοσιογραφική εξέδρα του Κολιζέουμ
Μεμόριαλ με τὰ βίντεο, τὶς τηλεορά-
σεις, τὸς ηλεκτρονικούς ὑπολογι-
στές καὶ τὶς χιλιάδες τηλεφῶνα, δὲν
μποροῦσε κανεὶς εὐκόλα νὰ ξεχωρί-
σει. Αυτό ὅμως δὲν ἴσχυε γιὰ τὸν
φιλόλιγνο τύπο με τὰ μαῦρα ρέμπαν
γυαλιά καὶ τὰ έντονα ἀνδρικά χαρα-
κτηριστικά πού ἀναψε ἐκείνη τὴ
στιγμὴ τὴν ἀμερικάνικη πίπα του. Οἱ
ἀνετες ἀρχοντικές κινήσεις του καὶ
τὸ ἐπιμελημένο σπόρ ντύσιμό του
μαγνήτιζαν καὶ τὰ πιὸ ἀδιάφορα
βλέμματα.

Δὲν ἄργησε νὰ ἀκουστεῖ ἀπὸ τὰ
μεγάφωνα τοῦ Ὀλυμπιακοῦ σταδίου
τοῦ Λός Ἀντζελες ἡ «Ρωμιοσύνη»
καθὼς ἡ ἑλληνικὴ ὁμάδα ἐμπαινε στὸ
στάδιο, με τὶς στολές τοῦ Μπιλλυ
Μπό ἀνοίγοντας τὴ μεγάλη φιάστα
τῆς 23ης Ὀλυμπιάδας.

Ὁ τύπος ἔκανε μιά γκριμάτσα ἀη-
δίας. Σάν νὰ τὸν ἐνοχλοῦσε ὁλος
αὐτός ὁ συνδυασμός. Μετὰ προχώρη-
σε πρὸς τὸ μέρος τῶν δημοσιογρά-
φων ἀπὸ τὶς Ἀνατολικές χῶρες. Μιά
ἀδιόρατη ἐκπληξὴ φάνηκε στὸ πρό-
σωπό του. Μὲ συγκρατημένη νευρι-
κότητα ἐβγαλε τὰ γυαλιά του γιὰ νὰ
δεῖ καλύτερα. «Ναί, εἶναι ὁ Κάρλ...
Ὁ Ἀνατολικογερμανὸς Κάρλ...» ψι-
θύρισε με δέος.

Ὁ Γιάννης Διακογιάννης, ὁ γνω-
στός Ἑλληνας sportcaster ξανακοίτα-
ξε. «Μά ναί αὐτός εἶναι!!!» σκέφτη-
κε. Τὰ ρέμπαν πού φοροῦσε τὸν
εἶχαν λίγο μεπρδέψει. «Ὁ Ἀρατζα-
φέρης... ὁ Γιῶργος Ἀρατζαφέρης...
ὁ διάσημος συναδέλφος του!!!» Κα-
θὼς τοῦ ᾿σφιγγε τὸ χέρι ἐκείνος τὸν
ρώτησε: «Ἀφοῦ δὲν συμμετέχουν οἱ
Ἀνατολικοὶ στὴν Ὀλυμπιάδα, γιατί
ἔστειλαν κριτές;» «Μά... γιὰ τὸν ἑ-
λεγχο τῶν ρεκόρ...» εἶπε ὁ Διακο-
γιάννης παραξενεμένος ἀπὸ τὴν ἐρώ-
τηση. «Μόνο γι' αὐτό;» ξαναρώτησε
ὁ Ἀρατζαφέρης, ἐνῶ στὸ πρόσωπό
του ἐμφανίζονταν ἐκείνο τὸ σιβυλλικὸ
μυστήριο χαμόγελό του...

ΣΤΟ Ὀλυμπιακὸ χωριὸ τὸ νέφος
ἦταν λιγότερο ἀπ' ὅ,τι στὸ Λός Ἀ-
ντζελες. «Εὐτυχῶς πού ἔχω συνηθί-
σει ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ δὲν με πείρα-
ξε...» σκέφτηκε ὁ Ἀρατζαφέρης κα-
θὼς διέσχισε τὸ παρκάκι πού εἶναι
δίπλα στοὺς ξενῶνες τοῦ UCLA πού
ἔμεναν οἱ Ἕλληνες ἀθλητές.

Ἀφηρημένος ὅπως ἦταν δὲν κατά-
λαβε τὴν ἀνάλαφρη ψηλὴ γυναικεία
σιλουέτα πού με προφυλάξεις τὸν
πλησίαζε ἀπὸ πίσω, παρὰ μόνο δταν
ἐνίωσε τὰ δύο χέρια τῆς νὰ τοῦ
κλείνουν παιχνιδιάρικα τὰ μάτια. Ὁ-
ταν γύρισε, τὴν ἀναγνώρισε ἀμέσως.
Ἦταν ἡ γλυκιά του «Οὐλί». Ἡ Οὐλί-
ρικε Μάυφαρτ ἡ πρωταθλήτρια τοῦ
ὑψους με τὸ χρυσὸ Ὀλυμπιακὸ με-
τάλλιο τὸ Μονάχου τοῦ 1972, πού
τὸν ἐρωτεύθηκε παράφορα δύο χρό-
νια μετὰ, δταν συναντήθηκαν στὸ
μῆτινγκ τῆς Βουδαπέστης. Ὁ Ἀρα-
τζαφέρης ἐνίωθε συγκινημένος, κα-

θὼς τὴν χάιδευε τρυφερά στὴν ἀγκα-
λιά του... «Τὶ νὰ πρωτοθυμηθεῖ...»
«Πόσες ἀλήθεια τρέλες εἶχαν κάνει
μαζί;» Αὐτὴ ἡ ἀναπόληση δὲν τὸν
ἄφησε ἀδιάφορο... Ἐξάλλου ἡ «ἄτα-
κτη Οὐλί» ἐπέμενε ὅτι ἔπρεπε νὰ
ξανασυναντηθοῦν...

ΕΚΕΙΝΟ τὸ Κυριακάτικο ἀπόγευμα
στὸ Κολιζέουμ ἀπὸ νωρὶς εἶχε ἓνα
ἄσχημο προαίσθημα... Καὶ ἐκείνο τὸ
περιεργὸ σφίξιμο στὸ στομάχι ἦταν
ἀλήθεια κακὸ σημάδι... Ὄταν ἡ τρί-
τη βολὴ τῆς Ἄννας δὲν ξεπέρασε τὸ
58,62 ἐνῶσε, ὅπως ὅλη ἡ Ἑλλάδα,
νὰ καταρρέει. Ἀηδισμένος με τὴν
ἐμπορευματοποίηση τῆς Ὀλυμπια-
κῆς Ἰδέας καὶ με στίφὸ τὸ στόμα
σηκώθηκε νὰ φύγει. Κατεβαίνοντας
κάτω, στὸ ὑπόγειο μάρ τοῦ Κολιζέ-
ουμ τὸν ξανάδε! Ὁ «ξανθὸς Κάρλ»
ἀνεβασμένος στὸ σκαμπὸ ἔβρισε μιά
σκέτη βότκα. Παρέα του ἓνας ψηλὸς
ξερακιανὸς τύπος ἔβρινε ἀμίλητος.
Πιὸ πέρα ὁ Μιχάλης Μασανδρέας, ὁ
ἀρχηγὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστολῆς,
ἀληθινὸς ράκος, κράταγε στὸ χέρι του
τὸ τρίτο οὐίσκυ. «Ἀπόψε ὅλη ἡ
Ἑλλάδα πίνει...» εἶπε ὁ Ἀρατζαφέ-
ρης καθὼς κάθησε δίπλα του. Σ' αὐ-
τὲς τὶς δυσκόλες στιγμὲς μόνο μιά
σκέψη μποροῦσε νὰ τὸν παρηγορή-
σει «οἱ Ὀλυμπιακοὶ στὴν Ὀλυμ-
πία...» Ἐκλείσε τὰ μάτια του καὶ
χαλάρωσε... Ὄταν σηκώθηκαν νὰ
φύγουν δὲν θυμόντουσαν τί εἶχαν
πιεῖ... Καθὼς ἐβγαίνουν ἀπὸ τὸ Ὀλύ-
μπικ Κολιζέουμ μάρ ὁ Ἀρατζαφέρης
πρόσεξε ὅτι ὁ Μασανδρέας χαιρέτη-
σε τὸν ξερακιανὸ τύπο πού ἦταν
παρέα με τὸν Κάρλ... «Ποιὸς εἶναι;»
τὸν ρώτησε, δταν ἡ βαριὰ ἀτμόσφαι-
ρα τῆς νύχτας τοῦ Λός Ἀντζελες
χτύπησε τὰ πρόσωπά τους... «Ὁ Τό-
νυ Ντέλυ, ὁ Ἀγγλὸς γιατρός τοῦ
ἀντι-ντόπινγκ κοντρόλ...» ἀπάντησε
ὁ Μασανδρέας.

Η ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ τοῦ Μπέβερλυ
Χίλς πάντα γοήτευε τὸν Ἀρατζαφέ-
ρη. Ταίριαζε στὴν καλλιτεχνικὴ του
ἰδιοσυγκρασία... Αὐτὸ σκεφτόταν κα-
θὼς ἐμπαινε στὸ περίφημο SNOB.
Εὐτυχῶς ἡ σκανδαλιάρα Οὐλί του
δὲν ἄργησε... Ἐἶχαν τελειώσει τὸ γεύ-
μα καὶ ἐνῶσαν τὸν καφέ τους δταν ὁ
Ἀρατζαφέρης αἰσθάνθηκε δύο μάτια
νὰ εἶναι καρφωμένα ἐπάνω του καὶ
σχεδόν νὰ τὸν γδύνουν κανονικά...
Μὲ προσοχὴ κοίταξε στὸ διπλανό

τραπέζι ἀριστερὰ καὶ λίγο πίσω του.
Ταράχτηκε καθὼς ἀναγνώρισε τὴν
Τζῶαν Κόλλινς νὰ τὸν κοιτᾷ με
ἐκείνο τὸ ὕψος καὶ έντονα ὑποβλητι-
κὸ βλέμμα τῆς...

Ὁ εἰκοσιπεντάχρονος συνοδὸς
τῆς εἶχε ἀρχίσει νὰ χάνει τὴν ψυ-
χραιμία του... καὶ ἡ Οὐλί νὰ δυσανα-
σχετεῖ, δταν ὁ σερβιτόρος τὸν εἰδο-
ποίησε ὅτι τὸν ζητοῦν στὸ τηλεφῶ-
νο.

ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ τῆς Ἑλληνικῆς
Ἀποστολῆς στὸ Ὀλυμπιακὸ χωριὸ
ἐπικρατοῦσε ἀναταραχὴ... Ἡ εἶδηση
ἦταν συγκλονιστικὴ!!! Στὰ οὐρα τῆς
Βερούλη βρέθηκε ἀρσενικὴ ὁρμό-
νη... Ντοπαρισμένη... Αὐτὸ πλήττει
τὴν Ἑθνικὴ μας ὑπερηφάνεια!! φῶ-
ναζε ὁ Βασίλης. «Καλὰ ἔκαναν οἱ
Σοβιετικοὶ καὶ δὲν ἤρθαν...» ἔλεγε
σπαραχτικά κάθε τόσο ὁ πληγωμένος
ἀρραβωνιαστικὸς τῆς. Ἦδη δταν ἔ-
φτασε ὁ Ἀρατζαφέρης εἶχε ἀρχίσει
νὰ δημιουργεῖται ἓνα ἀντιαμερικανι-
κὸ κλίμα. Ὁ Μασανδρέας καθόταν
ἀμίλητος στὴν καρέκλα του, σωστὸ
ἀνθρώπινο ράκος. «Ἦσως κατὰ λάθος
νὰ πῆρε Νοραντρολόν... ἔχει κι αὐτὸ
ἀρσενικὴ ὁρμόνη...» ψιθύριζε ὁ Ἀ-
βερκίου, ὁ γιατρός, χωρὶς κανέναν νὰ
τὸν προσέχει...

Ὁ Ἀρατζαφέρης προσπάθησε νὰ
συγκεντρωθεῖ. Θυμήθηκε τὸ ἐπεισό-
διο με τὸν σχολιαστὴ τοῦ ABC, πού
εἶπε ὅτι ἡ Κύπρος εἶναι νησί διαιρε-
μένο μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων,
μετὰ τὸ θέμα πού δημιουργήθηκε με
τὸν Γλύξμπουργκ καὶ τώρα ἡ περί-
πτωση Βερούλη, τρία ἐπεισόδια στὴ
σειρά. Τρεῖς προκλήσεις... Πολλά,
πέρα πολλά, καὶ πολὺ χοντροκομμέ-
να γιὰ τοὺς Ἀμερικάνους... Ἐξῆσε
τὸ κεφάλι του. «Κάτι ἄλλο πρέπει νὰ
κρύβεται...» σφύριξε αἰνιγματικά μέ-
σα ἀπ' τὰ δόντια του.

ΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ τῆς Οὐλί στὸν τρίτο
δροφο εἶχε φῶς. Τὸν περίμενε ὅπως
εἶχαν συμφωνήσει... Τὸ νὰ ἀναρριχη-
θεῖ μέχρι ἐκεῖ ἦταν μιά εὐκόλη
δουλειὰ γιὰ τὸν Ἀρατζαφέρη. Μπῆ-
κε ἀπὸ τὴν μπαλκονόπορτα με προ-
σοχή. Ἀκουσε τὸ νερὸ στὸ μπάνιο
νὰ τρέχει καὶ τὴ γλυκιά του Οὐλί νὰ
τραγουδάει με τὴ βραχνή τῆς φωνή,
ἓνα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ γερμανικὰ νοσταλ-
γικά τραγούδια τοῦ μεσοπολέμου...
Ξάπλωσε στὸ κρεβάτι τῆς. Καὶ τότε
ἦταν πού τὸ μάτι του ἔπεσε στὸ
κομοδίνο. Τινάχτηκε σάν νὰ τὸν δά-

γκωσε ὀχιά! Ἡ φωτογραφία τοῦ
«ξανθοῦ Κάρλ» καὶ ἓνα μικρὸ μπου-
καλάκι. Ὄταν τὸ πήρε στὰ χέρια του
καὶ παρότι οἱ χαρακιές ἦταν μισο-
σβησμένες, δὲν δυσκολεύτηκε νὰ
διακρίνει τὸ ὄνομα ΒΕΡΟΥΛΗ. Ἦ-
ταν τὰ πραγματικά οὐρα τῆς Ἄννας!
Ἄνοιξε τὴν πόρτα τοῦ μπάνιου καὶ
μπῆκε μέσα. Ἡ Οὐλί δὲν ξαφνιάστη-
κε... Τυλίχτηκε γρήγορα στὴν ἀγκα-
λιά του καὶ φιλώντας τὸν ἀρχισε νὰ
τὸν γδύνει... Μὲ δυσκολία πρόφτασε
νὰ τὴ ρωτήσῃ πού βρῆκε τὸ μπουκα-
λάκι... «Τὸ ἔξεχασε ὁ φίλος μου ὁ
Κάρλ φεύγοντας...» εἶπε ἡ ἀχόρταγη
Οὐλί καὶ συνέχισε με ἐκείνο τὸ ξε-
διάντροπο χιούμορ τῶν γερμανίδων:
«Ξέρεις εἶναι ὁ πιὸ ὁμορφος κριτῆς
πού ἦρθε ἀπὸ τὶς Ἀνατολικές χῶ-
ρες... καὶ εἶπαμε νὰ ἀρχίσουμε τὸν
διάλογο μεταξὺ τῶν δύο Γερμα-
νιδῶν...» Στὸ μυαλὸ τοῦ Ἀρατζαφέρη
καρφώθηκε ἡ εἰκόνα τοῦ Ὀλυμπικ
Κολιζέουμ μάρ. Ὁ Κάρλ με τὸν
γιατρὸ τοῦ ἀντι-ντόπινγκ κοντρόλ
Τόνυ Ντέλυ! Τώρα ὅλα εἶχαν ξεκα-
θαρίσει... Καθὼς ἡ Οὐλί τὸν τράβηξε
στὴν μπανιέρα, τὸν κυρίευσε ἡ διάθε-
ση γιὰ ἓνα παιχνίδι με στόχο τὸ πιὸ
μεγάλου ρεκόρ...

Ο ΦΡΟΥΡΟΣ τῆς κεντοικῆς πύλης
στὸ Πεντάγωνο κάθησε προσοχὴ κα-
θὼς ἡ μαῦρη Μερσεντές τοῦ Στρατη-
γοῦ πέρασε μέσα. Δίπλα του ὁ Γιῶρ-
γος Ἀρατζαφέρης.

Ὁ Κάρλ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ
ἐπικίνδυνους πράκτορες τῆς KGB.
Τὸν εἶχα γνωρίσει στὰ γεγονότα τῆς
Τσεχοσλοβακίας τὸ '68... Αὐτὸς ἔξα-
γόρασε τὸν Ἀγγλο γιατρό γιὰ νὰ
ἀλλάξῃ τὰ οὐρα...» εἶπε ὁ Ἀρατζα-
φέρης καθὼς μπῆκαν στὸ ἀσανσέρ.
Ὁ Στρατηγὸς κούνησε τὸ κεφάλι
του καταφατικά καὶ συμπλήρωσε:
«Ἦθελαν νὰ διαταράξουν τὶς σχέ-
σεις μας με τοὺς Ἀμερικάνους γιὰ
νὰ ματαιωθεῖ ἡ ἀγορὰ τοῦ αἵωνα.
Σ' αὐτὸ τὸ μπουκαλάκι με τὰ οὐρα
θῆλιναν νὰ πνίξουν τὴν ὑπερηφάνειά
μας καὶ τὴν ἀμυντικὴ μας θωράκι-
ση». Τὸ ἀσανσέρ σταμάτησε στὸν
πέμπτο δροφο. Στὴν αἴθουσα ἐπιχει-
ρήσεων ἦσαν συγκεντρωμένοι ὅλοι
οἱ στρατηγοί.

«Κύριοι» εἶπε ὁ Στρατηγός. «Ἐχω
τὴν τιμὴ νὰ σᾶς παρουσιάσω τὰ
πραγματικά οὐρα τῆς Ἄννας Βερού-
λη» καὶ ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του τὸ
μικρὸ μπουκαλάκι. «Ἐδῶ βρίσκεται
ἡ ἀπόδειξη ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀρσενικὴ
ὁρμόνη!! Οἱ σκοτεινὲς δυνάμεις ἤθε-
λαν πλήττοντας τὴν ὑπερηφάνειά μας
νὰ ναυαγήσῃ ὁ ἀμυντικὸς ἐξοπλι-
σμός μας. Χάρης στὸν κύριο Ἀρα-
τζαφέρη τὸ σατανικὸ σχέδιό τους
ἀπέτυχε!!»

ΦΕΥΓΟΝΤΑΣ ἀπὸ τὸ Πεντάγωνο
ὁ Στρατηγὸς τοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι με
συγκίνηση. Μετὰ τοῦ ἔδωσε ἐκείνον
τὸν φάκελο. «Ἐδῶ παιδί μου ὑπάρ-
χουν οἱ ἀντισταθμιστικὲς εἰσφορές
γιὰ τοὺς ἐξοπλισμούς... Ἐνα μικρὸ
δείγμα τῆς ἀμέριστης εὐγνωμοσύνης
μας...»

Παν-Παν

Ήντζι ςυγνώμη

Στό τεύχος του Αύγουστου δημοσίευσε ό Σχολιαστής στή στήλη μικρά μηνύματα — μικρές αγγελίες τό μήνυμα τής Ήντζι χχχ... Χ ...χχχ «Δεχθείτε Ένα φιλάκι»

Τήν έννημερώνω ότι τό δέχομαι καί τής ζητώ ςυγνώμη άν τήν ένόχλησε ποτέ ή ματιά μου στό δρόμο. Είλικρινά δέν ήταν πικρόχολη. Όσο κι άν έχεις πειραχτεί άπ' τά βλέμματα των ανθρώπων δέν πρέπει νά 'σαι άπόλυτη' δέ βράζουν όλα στό ίδιο καζάνι.

«Άναγνώστρια»

Ό Θεός μου...

Μοϋ 'δωσαν Ένα σκληρό καί άχαρο πρόσωπο καί μοϋ 'παν πίστewe, αυτός είναι ό Θεός σου. Μοϋ 'παν ότι τά βρέφη πού γεννιούνται είναι άμαρτωλά. Μέ φοβέριζαν μέ Ένα τρομερό αιμοβόρο Θεό. Ό δικός μου Θεός όμως είναι φτωχός καί άπλός. Είναι Ένας από τους φτωχούς, τους κατατρεγμένους τής ζωής, τους άλχητες, τους άναρχικούς. Ό άνθρωπος συγχωρεί. Ό Θεός όμως ποτέ. Γιατί; Όποιος θέλει παιδιά άς γράψει. Δημήτρης Άγγελίδης Μεσολογγίου 52 Άγ. Γεώργιος — Άγρίνιο

Γράψε μου

ΑΝ προβληματίζεσαι για τή φύση των ανθρώπινων σχέσεων ΑΝ ή τρυφερότητα καί ή ευαισθησία έχουν νόημα για σένα ΑΝ πιστεύεις ακόμα στον άνθρωπο Τότε γράψε μου ή πέρνα νά τά πούμε. Ντίνας Δωρόπουλος Ήλιου 11Β — Πλατεία Βάθης. ΑΘΗΝΑ

Λογοτεχνία — έπικοινωνία

Μέ στόχο τήν ανάπτυξη τής έπικοινωνίας μέσω τής λογοτεχνίας δημιουργείται Ένα μικρό γκρουπ 5 ατόμων μέ διάρκεια από τον Όκτώβριο 1984 έως καί τον Μάιο 1985. Οι συναντήσεις, πού θά είναι χωρίς οικονομική επιβάρυνση για τους συμμετέχοντες, θά γίνονται τά δύο τελευταία Σάββατα κάθε μήνα από τίς 5 μ.μ. έως τίς 8 μ.μ. μέ ρυθμό Ένα έργο τό μήνα. Ή χρήση τής Άγγλικής σέ ύψηλό επίπεδο είναι άπαραίτητη προϋπόθεση συμμετοχής τηλ. 36.00.573. Ρ.Σ. Κάλφογλου, Καθηγητής Άγγλικής. Δηλώσεις συμμετοχής μέχρι 20 Σεπτεμβρίου.

Γαλλικά

Γαλλικά χωρίς μαστίγιο από έλληνογαλλίδα χωρίς μασέλα τηλ. μετά 7 Σεπτέμβρη 10-12 πρωί 9613552 9612616.

Μηχανές

Νέος, σεμνός, ζητάει νά έμπιστευτεί κάπου μία κόκκινη SUZUKI GS 550 E πού έχει αριθμό καί 18.000 km καί δέν ξέρει ούτε από κόντρες, ούτε από σοϋζες. Άπαραίτητο προσόν 200 χιλιάδικα σέ ρευστό. Πληροφορίες για τό συνοικέσιο στό 9010794 πρωινά, μετά τίς 10 Σεπτεμβρίου.

ΜΕΛΙΝΑ

Οί έποχές είναι στά δάχτυλά σου έρμαια στό μικρό τραγούδι τής πιό νυχτερινής σου βίας.

Στά χείλη σου μέ κλείνει καλοκαίρι καί σ' άλλα σου χείλη μπορώ έγώ μόνο νά γεύομαι τίς χαρούμενες δλβιες τής Άνοιξης όπως άνοίγουν στήν άπλούστερη μου άνάσα.

Φωλιάζουν στή φωνή σου παγετώνες φερμένοι από άπρόσβλητα πεδία μέ άνεμο ίσιώνοντας τήν αγάπη μου σαλπάρω στό μανιασμένο σου βήμα Τή θλίψη του ύγρου Σεπτέμβρη κοιμίζουσιν σέ σεντόνι πράσινο οί κυκλικοί άργοί σου κόσμοι τό φώς πίνοντας καί τό σκοτάδι μου.

Σ' αυτή τήν άλω καταθέτω αίμα άκριβό μέ βούληση πλατιά ταραγμένη Φύσα μέσ' τους αιώνες μου ν' αλλάξω τή λευτεριά μου μέ νιότη τή χρυσή μου τέφρα νά λουστείς για Ένα τίποτα κρύου νερού Μιχάλης Λιανός Ίουλίου Σμήθ 2 11851 Θησείο Άθήνα Τηλ. 3473922 Ό ως άνω ποιητής ζητά έμπνευσιογενή καλλονή πρός άποφυγήν αυτοκτονίας.

Στήν Έμμανουέλλα

Ξέχνα τά πολυτελή κινέζικα σερβίτσια. (Άν θέλεις) Τηλεφώνησε.

Βασίλης

Άπόγνωση

Καί σύ βαθαίνεις στήν άπογνώσιμ καί ή άπογνώσιμ σέ κάνει κι άρρωσταίνεις. Μάταια στροβιλίζεσαι στό πέλαγο. Μάταια προσπαθείς νά βγεις από τήν άβυσσο πού είσαι χωμένος καί περπατάς καί συνεχίζεις τό δρόμο σου καί προχωράς καί νομίζεις πώς κάτι βρήκες, καί άναρωτιέσαι άν βρήκες κάτι άσπου καταλαβαίνεις ότι δέν βρήκες τίποτα ότι δέν φθάνεις πουθενά καί άντί νά συνεχίσεις, σταματάς καί έρχεται ή άπογοήτευση. Θέλεις νά ξεφύγεις από τή ζωή μά πώς; Άφοϋ ΕΣΥ είσαι ή ζωή! Μαρία Μπαρκούλη

Φιλία

Είχα βάλει τήν αγγελία «Φιλία» στό τεύχος Μαΐου. Ευχαριστώ όλους όσους μου έγραψαν. Όσοι δέν πήραν άπάντηση δέν είναι από άμέλεια. Άλλά μόλις έχω χρόνο θά τους άπαντήσω. Έπίσης παρακαλώ: Ό Χάρης πού μου έγραψε χωρίς έπιθετο καί διεύθυνση νά μου στείλει τή διεύθυνσή του για νά έπικοινωνήσω μαζί του.

Σοφία Σκαρέτζου

Ή αγάπη του Μάη

Τά φεγγάρια του Αύγουστου δέν έχουν άντικατοπτρισμούς— Μονάχα κρέμοντα ύπομονετικά από τά μάτια σου καί ρίχνονται κρυφά στήν άγκαλιά σου— Καί όταν κλαίνε τά φεγγάρια του Αύγουστου είναι πού θυμούνται Έσένα— Καί όταν άκροβατούν στό οϋράνιο τόξο είναι πού τό πρόσωπό Σου βλέπουν— θυμήσου κάποιο Μάη τήν αγάπη...

Ο ΤΖΩΝΝΥ

ΑΓΑΠΑΕΙ ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΑΚΙ ΤΟΥ

Υ.Γ. Σ' αγαπώ πιό δυνατά από τότε...

Ή λύση για τίς εξετάσεις

ΜΙΑ λύση είναι νά πουλάς λαχειά... ΜΙΑ ιδέα είναι νά πλασάρεις λουλούδια στά ξενοχάδικα!... ΣΤΗΝ άπελπισία σου άπάνω ζητάς δάνειο στεγαστικό, ή στέλνεις όργισμένη καταγγελία για τ' άκριβά τά νοίκια, σ' όλες τίς εφημερίδες καί τά περιοδικά!... ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ βέβαια είναι μία καλή προίκα ή τό δεκατριάρι στό ΠΡΟ-ΠΟ... ΟΜΩΣ (τί μιζέρια!...) είσαι φιλόλογος καθηγητής ΚΑΙ παραδίδεις μαθήματα για όλες τίς τάξεις του Λυκείου!... (καί σέ γκρουπ μέ έντατικό πρόγραμμα για τίς πανελλαδικές). ΟΧΙ φυσικά εξαιτίας τής μεγάλης φιλολογικής σου έφεσης αλλά γιατί τά χρήματα πού παίρνεις σαν Δ.Υ. δέν φτάνουν για μία ζωή έλαφρώς ύποφερτή!... ΣΥΝΕΠΩΣ (διαφήμιση) ΜΑΘΗΤΕΣ καί μαθήτριες από τή Θεσσαλονίκη, άν θέλετε νά σάς γράψουν όλες οι εφημερίδες τής δεξιάς (μέ όλόσωμη γυμνή φωτογραφία) σαν τήν πιό άτυχη περίπτωση σφαγής (βιασμού) στίς πανελλαδικές εξετάσεις του 1985, ΤΗΛΕΦΩΝΗΣΤΕ (815-373) στό φιλόλογο, πού μέ ειδικό πρόγραμμα (καί μέθοδο — προπαντός) μπορεί νά σάς κάνει νά πετύχετε τή μεγαλύτερη διαφορά βαθμολογίας μεταξϋ Ιου καί 2ου βαθμολογητή (μιλάμε για δέκα μονάδες διαφορά...) Τάσος Κ.

Χωρίς έσένα

Θυμάμαι, σκέφτομαι καί συλλογίζομαι τά λόγια σου. Λοιπόν, πόσο δικίο έχει καί σέ καταλαβαίνω άπόλυτα. Ούτε γ'ω μπορώ χωρίς έσένα Σ' αγαπώ.

Σίμος

Στή Ρεγγίνα

Μέθυσα τό χαλιναγωγητή μου μέ τό κρασί τής έπιθυμίας, καί άφησα τους άγγελιοφόρους τής νυχής, νά σουλατσάρουν καί νά παιχνιδίζουν επιδεικτικά στίς άλάνες του όρατού. Τά παιχνίδια τους ήταν παιχνίδια αγάπης μέσα στή φωτεινή γωνιά του χρόνου πού τή γνώρισα. Μά ή θλίψη караδοκούσε για νά εξαφανίσει τή χαρά τής νιότης. Παναγιώτης Κυριαζόπουλος

Ξεκίνα

Θανασάκη, ξεκίνα κι έρχομαι. Δέν νιώθω καλά πιά μέ τή συνεχή σου άπουσία. Άνυπομονώ νά βρεθώμε στά μικρά μας δωματίκια. Όσο για τά μαθήματα κουράγιο. Σέ φιλώ γλυκά. Τό κοριτσάκι σου

Φώς μου

Πρόσεχε φώς μου τουτον τον κρύο τον άγέρα τής ζωής τήν καρδιά σου νά μήν παρασύρει στίς σκοτεινιές. Πρόσεχε φώς μου μέ μάγια μή σέ παρασύρει, καθρέφτη στήν άβυσσο μπροστά μή βάλει. Τουτον τον κρύο τον άγέρα τής ζωής, φώς μου, νά τον προσέχεις... Είναι αγέρας δυνατός είναι προδότης, φώς μου: Ίσκιος βαρύς θά γίνει νά σέ πάρει είναι φωτιά καί θάνατος κι έγώ δέν είμαι τίποτα σιμά του... τώρα πώς νά σέ προστατέψω; Γ. Όλγα

Φαντασία

Θά λησμονήσω τό φεγγαρόφωτο καί θά βρεθώ άνάσκελα μετρώντας τίς ύπάρξεις πού άργοσβήνουν τραγουδώντας μοναχικά έμβατήρια κατακυλώντας σιωπηλά σέ άνυποψιαστες διαβάσεις χωρίς νυχτερινά όράματα μόνο μέ τό στήριγμα μιάς σκέψης πού έξορμά άπ' τό επίπεδο τής φαντασίας άναμένοντας νά τυλιχτεί μέ τό πρωινό ήλιόφως Χρυσάνθη Χααραλαμπίδου Α' Πολιτικό Νομικής

Τό κουτσούνι

Δημήτρη,
μέ γεμάτες μπαταρίες, σās
περιμένω όλους, τόν Σεπτέμβρη, γιά
νά τίς άδειάσουμε (δέν είναι παρτούζα).
Τό κουτσούνι τοῦ Κουφονησιού
Μύκονος 7/8

Τό όνειρο

Στήν Μαρίνα
"Όταν φεύγω έσύ μένεις
πηγαίνω μπροστά
σέ βλέπω πίσω
χαμένος στό δάσος
ψάχνω γιά τ' όνειρο.

Στήν πλατεία
πάλι δέν ήρθες
Τόνειρο έμεινε
στό ράφι σήμερα.
'Η έλπίδα πάγωσε
πάνω στήν καμινάδα
τοῦ σπιτιοῦ.

Chris Koup ή Κρίς Κούπ
Φοιτητής — 'Αλεξανδρούπολη

'Αρνησις

Είς νεφοστεφές άστν 'Αθηνών έγεννή-
θη, ως έκ κεφαλής
Διός ή 'Αθηνά, ποιητής Κωνσταντίνος
τις φερόμενος ως ιδιοκτήτης
αίθουσας τέχνης (γκαλερι) τινός έκ
πυρφόρου ποιητοῦ καταδιώκοντος
τό κατεστημένον. 'Αρνούμεθα νά ύπο-
κύψωμεν εις τό Ιερατεϊόν. Μειδιούμε.
Νίκανδρος Νούκιος
Στουπαίοι Εὐβοίας

Μελισσάνθη

Θά νυχτωθείς στίς διαβάσεις
μετρώντας τούς πλωτούς όμφαλούς
σαζόφωνα
περασμένα στό λαιμό
Βαποράκι θά δέρνεται
στ' άκροκέραμα
ή φωνή τοῦ 'Εωσφόρου
Καί ναῦτες φορώντας κόκκινα
θά σέ μπερδεύουν
μέ τόν φεγγίτη
πού άπογειώνεται
στά παραμιλητά σου.

Κυριάκος Α. Κωτσολάκος

'Εδω

'Εδω
πού σταματά ό χρόνος
κι οί μήνες
γίνονται άστρα
μ' άριθμηση άνυπόμονη
στό γέισο τοῦ τζόκεϋ

'Εδω
πού άποστεώνεται τό αΐσθημα
και συσσωρεύονται
τ' άπωθημένα
μέ τή ρουτίνα τής άγγαρείας
στό θάλαμο τοῦ άγχους

'Εδω
πού τ' άεροδρόμια γιά μύγες
ή λογική τής караβάνας
κι ή γκριζα
αΐσθητική τοῦ χακί
στήνουν ενέδρα
στήν πολύχρωμη
πολύχη σκέψη σου.

'Εδω
πού ή σαρδέλα
είναι όργανο έξουσίας
κι ή καμπάνα χτυπά
σέ ντεσιμπέλ φυλακής

'Εδω
πού ή άπόγνωση σέ φθείρει
μέ ρυθμό κραυγής
σκοταμένου όνειρου
κάθε πρωινό.

'Εδω
πού ή προσαρμογή
μετριέται
σέ στρώματα
άποχήνωσης
και τό πηγμένο καλοκαίρι
παίρνει έκδίκηση

Πές μου...
Θ' άντέξεις;...

Μίλτος Μ.
Ξάνθη

Μαθήματα 'Αγγλικής

Καθηγητής 'Αγγλικής
μέ 14χρονη πείρα
παραδίδει μαθήματα σέ σοβαρά ένδια-
φερόμενους ένήλικες, προχωρημένου
έπιπέδου // τηλ. 3600-573 //

Κ. Κάλφογλου

Ντελβέδες Μνήμης

Τή φθορά
τοῦ άνδρικοῦ κινήματος
ισότητα τή λένε
όλες οί γυναίκες.

'Η 'Ελλάδα είναι
τό πιό μεγάλο άπόστημα
πού έχω μέσα στό στόμα-μου.

Ποίηση είναι
τό σκότος τής νύχτας
ποίηση είναι
και τό όλόλευκο χαρτί.

Είναι καθαρή ποίηση.
Τάϊος Μπριλλάκης
Ρέθυμνο

Πόθοι

'Αμαρτία στους πόθους δέν ύπάρχει.
Μόνον άπαγόρευση ύπάρχει.
Πώς θά ζω όταν δέν ύπάρχω;

"Όποια κοπέλα ενδιαφέρεται άς μοῦ
γράψει.
Μέ ενδιαφέρει κάθε πρόβλημα.
Προσιτές ηλικίες 17-24.

Σπύρος Ρώτσικας
Θεοφράστου 16
Περιστέρι — 12134
Τηλ. 5724328

Τά παιδιά
μεγαλώνουνε γρήγορα

ΔΕΝ ΞΕΡΩ άν τό έχετε προσέξει, αλλά είναι σιγούρο. Στις μέρες
μας τά παιδιά μεγαλώνουνε γρήγορα. Πιό παλιά βεβαία, κάτι ή
κατοχή, κάτι ή ψωροκώσταίνα, κάτι ή όκταετία τοῦ Καραμανλή,
άργούσανε κάπως. Τώρα όμως, λίγο μέ τήν όβολματινή, λίγο μέ τά
donuts, λίγο μέ τά αναβολικά, στό άψε-σβήσε φτιάχνονται.

Δέν προλαβαίνεις νά τά δεῖς νά μπουσουλάνε και γίνονται κάτι
νταγλαράδες πού σέ στρώνουνε στό κινήγι. 'Έτσι και τό ΠΑΣΟΚ.
Χτές άκόμη τό έβγαζε βόλτα ό 'Ανδρέας στό Προπύλαια και
μουρμούραγε κάτι άκαταλαβίστικα, τό βλέπανε οί άλλοι και
κάνανε χάσι. Καί τώρα, κοτζάμ μαντράχαλος! Συνεχίζει βεβαία νά
μουρμουράει άκατάληπτα, νευρώση θάνατι, αλλά οί άλλοι τρέχου-
νε και δέν φτάνουνε. Γι' αυτό επιμένω: Τά παιδιά μεγαλώνουνε
γρήγορα.

Βεβαία, αυτό, από μικρό έδειχνε πώς θα μεγαλώσει. Πού τό
έχανες, πού τό έβρισκες, στά ψιλικάτζίδικα γιά καινούριες
καρμελλες. "Όλες τίς δοκίμασε. 'Ητανε και μεγάλη μαλαγάνα ό
μικρός. 'Έξω οί βάσεις τοῦ έλεγε; 'Έξω, έλεγε κι αυτό. "Όχι στήν
ΕΟΚ; "Όχι. Καί σέ κοίταζε μέ ένα μάτι πού άστραφτε, "Δέν θά
μεγαλώσω παλιόγερε, θά σέ φτιάξω, έγώ". Αλλά έσύ, στοῦ
κουφου τήν πόρτα όσο θέλεις βρόντα. 'Ακόμα και τώρα δέν
παίρνεις χαμπάρι.

Θά 'ταν δέν θα 'ταν πέντε χρονών όταν τό έπιασαν οί
μονομανίες. "Όλα πράσινα ήθελε νά τά βάψει. "Ως και τά ρούχα
του από χαρτοπαίγνια τής Κυψέλης τά άγόραζε. Καί τότε άρχισαν
νά πιάνουν τήν άριστερά μας οί σφίξεις, "πού τό πάει" και τέτοια.
Κι ό μικρός, άν δέν μέ άπατά ή μνήμη μου, άπάντησε: "Σκάσε και
κοίταζε".

Και συνέχισε νά τρώει, φαγανό τό άτιμο, και νά ρίχνει μπόι,
γαργαντούας στό πιό κουλτουριάτικο έγινε. "Όσπου είδαν κι
άποείδαν οί συγγενείς του και είπανε: "Ρέ, αυτό, έχει πρόωρη
ανάπτυξη, δέν τό στρώνουμε στη δουλειά νά μάς θρέψει όλους".
Και χτυπήσανε πόρτες, και βάλανε μέσα, μέχρι πού ό μικρός
ανάλαβε τήν κυβέρνηση. "Δημόσιος υπάλληλος, νά 'χουμε τό
κεφάλι μας ήσυχο".

Φόρεσε ό μικρός λοιπόν τά καινούργια του ρούχα και βγήκε
στούς δρόμους γιά γκόμενες. Τά μπρός-πίσω οί άλλοι. Τά
πίσω-μπρός αυτός. 'Αλλαγή πού λένε.

'Αλλά έλα πού σ' αυτό τόν τόπο ύπάρχουν και οί κακές γλώσσες
και δέν αφήνουνε κανένα νά προκόψει. Πέρασε μήνας, πέρασε
χρόνος κι έσκασε ή βρώμα. Τό ΠΑΣΟΚ λέει, κυκλοφοράει γυμνό
και όσο γιά τά καινούργια του ρούχα, φούμαρα. 'Εδω σάν νά
κοντοστάθηκε και πάλι ή άριστερά μας: "Αές νά είναι έτσι. Καί
τότε, πού τό πάει", αναρωτήθηκε. Τό παιδί αυτή τή φορά
άπάντησε: "Σκάσε και σπρώχνε".

Και ή άριστερά, σίγουρη πως αυτή ποτέ δέν μπαίνει στό
περιθώριο, συνέχισε τήν πορεία της.

Είναι καιρός, όμως, νά αφήσουμε τίς μικρότητες. Μεθαύριο ό
μικρός έχει γενέθλια. Βάλτε λοιπόν, τό καλό σας κοινοῦμι, τό
πράσινο, πάρτε και κανένα κουτί σοκολατάκια υπό μάλλη, μήν
σας πούν και καρμیرهδες, κι άνηφορίστε γιά τό Καστρί
σιγοσφυρίζοντας 'Ανδριόπουλο. Μήν άνησυχείτε: 'Ακόμη κι άν
λείπει ό μπαμπάς θά είναι εκεί ή κα Μαργαρίτα.

'Εγώ πάντως, ως άριστερός και ως άνθρωπος, είμαι έκ φύσεως
αΐσιόδοξος. Θά τήν σκαπουλάρω λοιπόν κι αυτόν τόν Σεπτέμβρη,
έστω κι άν ξέρω ότι τά ΠΑΣΟΚ έρχονται και παρέρχονται, οί
συνέπειές τους, όμως, μένουν.

Βαγγέλης Δεληπέτρος

Η ΜΝΗΜΗ, Η ΛΗΘΗ

Δύο παραδείγματα

Η «Ελένη» του Ν

«Από την άλλη πλευρά του ωκεανού είχα βρεί παρηγοριά μαθαίνοντας την τύχη των ήγετων του Κομμουνιστικού Κόμματος — εκτός νόμου, υπό διωγμόν και σπαρασσόμενο από έσωτερικές διαμάχες. Άλλά όταν έφτασα στην Άθήνα βρέθηκα μπροστά στην αναβίωση της δύναμης των κομμουνιστών στη χώρα... Μετά τη νομιμοποίηση του Κομμουνιστικού Κόμματος στην Ελλάδα το 1974 και τη συμπλήρωση της τριακονταετούς παραγραφής των εγκλημάτων που διαπράχτηκαν στα χρόνια του πολέμου, έφτασε πλημμυρίδα από εξόριστους Έλληνες κομμουνιστές που άρχισαν να προπαγανδίζουν τη δική τους έκδοχή για τον πόλεμο, αναδείχνοντας τους κομμουνιστές καπετάνιους του αντάρτικου σε λαϊκούς ήρωες. Όταν εγκαταστάθηκα στην Ελλάδα, έβλεπα μπροστά μου καθημερινά την επιτυχία του κόμματος στην κατάκτηση της συμπάθειας των Ελλήνων που είχαν γεννηθεί μετά τον πόλεμο. Φοιτητές με νεανικά πρόσωπα μου χτυπούσαν την πόρτα κάθε Σαββατοκύριακο, για να μου δώσουν προπαγανδιστικά φυλλάδια και να με προσκαλέσουν στα ατελεύτητα φεστιβάλ της κομμουνιστικής νεολαίας. Άν τους ρωτούσες για το παιδομάζωμα, τις εκτελέσεις πολιτών και τις θηριωδίες των ανταρτών, χαμογελούσαν και κινούσαν το κεφάλι μπρός στην άμάρτιά μου: τέτοια πράγματα δεν είχαν συμβεί ποτέ, μου έζηγούσαν ύπομονετικά... Για να σβήσουν αυτές τις θηριωδίες από τη συνείδηση των Ελλήνων, οί κομμουνιστές, εϋθύς μόλις νομιμοποιήθηκαν έξαπέλυσαν μία ευρύτατη έκστρατεία να σταματήσουν όλα τα έπίσημα μνημόσυνα για όσους σκοτώθηκαν στον εμφύλιο πόλεμο, για τα θύματα, στα όποια ήταν και ή μάνα μου. Πέτυχαν να πείσουν τη νέα σοσιαλιστική κυβέρνηση που ανέβηκε στην έξουσία το 1981, να καταργήσει αυτές τις τελετές... Τά χρόνια μου στην Ελλάδα με είχαν πείσει πώς ήταν σημαντικό να περιγράψω την τύχη της όχι μόνο μένα και για τις αδελφές μου, αλλά και για τους Έλληνες συμπατριώτες μου, ιδίως για τη μεταπολεμική γενιά, που ίσως μάθαινε κάτι άγνωστό της σχετικά με τον εμφύλιο πόλεμο» (σελ. 595-596).

Άπόσπασμα από την «Ελένη» του Νίκου Γκατσογιάννη

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ που είχαν άφετηρία τη μεταπολίτευση του '74 οδήγησαν στην παρακμή την μέχρι τότε ανθούσα παραγωγή ταινιών, ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών εκπομπών, διηγημάτων και μυθιστορημάτων που στρατεύονταν στην ύπηρεσία του αντικομμουνισμού με άμεσο και χοντροκομμένο τρόπο. Ένας όλοκληρος κόσμος, από τον «Ιστό της άράχνης» μέχρι τις παραγωγές του Τζέιμς Πάρις και τά άνδραγαθήματα του Πρέκα, άρχισε να σβήνει.

Η πολιτική λήθη που υιοθετήθηκε από τό ΠΑΣΟΚ, δημιούργησε την πεποίθηση ότι τό καλλιτεχνικό στερέωμα του τόπου είχε διά παντός εγκαταλείψει τη θεματολογία εκείνη που άπτεται βιασμών άγνων κοριτσιών της ύπαιθρου από κομμουνιστοσυμμορίτες, σε συνδυασμό με σκοτεινές δολοπλοκίες στο «πολίτ μυρω» και στα άδυτα του Κρεμλίνου γενικότερα. Και όμως: τά 40.000 αντίτυπα που πούλησε ή «Ελένη» του Γκατσογιάννη ήλθαν να διαψεύσουν αυτή την εικόνα.

Τό μυθιστόρημα αυτό έμφανίζεται — και θριαμβεύει — στο τέλος μιας δεκαετούς διαδικασίας στην όποια τό σύνθημα της λήθης έτυχε μιας γενικής άποδοχής. Τό μυθιστόρημα έρχεται να άμφισβητήσει όχι μόνο αυτή την ίδια τη «λήθη», ζητώντας έκδίκηση, αλλά και να κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου για τις πολιτικές εξελίξεις στη χώρα.

Είναι φανερό πώς τό βιβλίο αυτό δεν έρχεται άπλά να καταθέσει μία ιστορική μαρτυρία αλλά στοχεύει στην κριτική της σημερινής πολιτικής κατάστασης: ή νομιμοποίηση του ΚΚΕ, ή έπιστροφή των

προσφύγων, τά φεστιβάλ των νεολαιών, ή κατάργηση των «γιορτών του μίσους» θά έπρεπε κατά τό μυθιστόρημα να μην είχαν συμβεί. Άπό την άποψη αυτή σοκάρει όχι μόνο ή έμπορική επιτυχία αλλά και ή εϋμενής ύποδοχή που γνώρισε τό βιβλίο από την κριτική.

Η βιβλιοκριτική ύποδέχτηκε τό βιβλίο μπαίνοντας απ' εϋθείας στο ψητό: ό Γιάννης Δημητριάδης, από τις στήλες του Οικονομικού Ταχυδρόμου, ήδη από τις 26/1 έρχεται να καταγγείλει ότι «οί «άλλοι» μέχρι τώρα δεν έχουν αντιδράσει. Και έννοούμε φυσικά τό ΚΚΕ. Πού για τις καταγγελίες του Νίκολας Γκαίητς, φέρει την εϋθύνη ιστορικά».

Έτσι, όταν ό Σωτήρης Κακίσης, παρακάμπτοντας τό πολιτικό πρόβλημα καταδίκασε τό βιβλίο, βρέθηκε σε πολύ εϋάλωτη θέση. Ό Σ.Κ. στις 2 Αϋγούστου έγραφε στην Έλευθεροτυπία ότι τό βιβλίο: «είναι κακό, όχι γιατί είναι έκτός τόπου και χρόνου, όχι γιατί είναι εϋκαιριακό και πομπώδες, όχι γιατί κάνει κρά ό μπεστ-σελλερισμός του και ό φάστφουντισμός του: Είναι κακό γιατί δεν έχει καμιά σχέση φανερή με τη λογοτεχνία, γιατί δεν έχει καμιά σχέση με τό φως, καμιά σχέση με την απλότητα, καμιά σχέση με την εϋθύτητα... Έτσι δε γίνεται τέχνη, ούτε έχει γίνει ποτέ».

Την έπομένη, στις 3 Αϋγούστου, ό Σ.Φ. άπαντάει στον Κακίση από τις στήλες της ίδιας εφημερίδας γράφοντας ότι: «ό Σωτήρης Κακίσης άδίκησε τον συγγραφέα. Γιατί είδε τό βιβλίο σαν λογοτεχνική άόπειρα κι όχι σαν δημοσιογραφική έρευνα». Άντίθετα με τον Κακίση, ό Σ.Φ. βρίσκει τό βιβλίο «άληθινά συγκλονιστικό», προικισμένο με

«σπάνια δημοσιογραφική ζωντάνια», «σπαραχτική μαρτυρία μιας πικρής εποχής». Και στη συνέχεια έρχεται στο θέμα για να μας διαβεβαιώσει ότι: «Κι αν τό ΚΚΕ πέρασε από την παρανομία στη νομιμότητα, δεν είναι ν' άπορεί κανείς γι' αυτό. Ό Καραμανλής, ό συντηρητικός Καραμανλής που έβαλε την ύπογραφή του γι' αυτή τη νομιμοποίηση, ξέρε καλύτερα από τον Γκατσογιάννη γιατί τό έκανε».

Δέν ξέρε κανείς τί να πρωτοθαυμάσει: την άνεση με την όποια εκθειάζεται ή έπιστροφή της αντικομμουνιστικής φιλολογίας ή τό θάρρος της εφημερίδας που όχι μόνο στηρίζει την Άλλαγή και έλέγχει την Έξουσία, αλλά βρίσκει τό χρόνο να δηλώσει πώς κατέληξε, μετά δέκα χρόνια, στο συμπέρασμα ότι καλώς νομιμοποιήθηκε τό ΚΚΕ.

Φαίνεται πώς ή «λήθη» είχε τά πιο δραστικά άποτελέσματα πάνω στην ίδια την Άριστερά, όπου λειτουργήσε σαν άμνησία και εφυσχασμός. Δέν ύποτιμάμε τό γεγο-

Σύλληψη μαχητών του Δ.Σ. στη μάχη της Άλεβίτσας (1949).

Στρατιώτες του «έθνικού στρατού»

Η ΚΑΙ Η ΑΜΝΗΣΙΑ

κ Γκέιτζ και οι «Μυλόπετρες» του Φέρρη.

νός ότι η «Ελένη» σημείωσε την επιτυχία της σε μία εποχή που ο προεκλογικός αγώνας είχε δημιουργήσει μία χωρίς προηγούμενο στράτευση και ευφορία στις τάξεις της Δεξιάς. Άλλα θα ήταν λάθος να λέγαμε ότι όλοι οι αναγνώστες του μυθιστορήματος υιοθετούν το σύνθημα: «τό πιο καλό σαπουνί το κάνει το κουμμούνι», σύνθημα που δεσπόζει στα «μνημόσυνα» τα οποία υπερασπίζεται ο κ. Γκατζογιάννης. Γιατί, όταν η χαλάρωση των οποίων αντίστασεων έχει φέρει τα SAS σε κάθε ελληνικό σπίτι, δεν μπορούμε να άπορούμε πώς η «Ελένη», που στο κάτω-κάτω είναι SAS King-size, γίνεται το βιβλίο της χρονιάς.

Και γιατί όχι, όταν ο ίδιος ο Ριζοσπάστης, το όργανο της κεντρικής επιτροπής του ΚΚΕ, είναι το χαρακτηριστικό παράδειγμα για τις βλαβερές συνέπειες της λήθης. Και να γιατί: Η επιτυχία που σημείωσε η «Ελένη» έδειξε ότι η

παλιά καλή αντικομμουνιστική συνταγή μπορούσε και πάλι να κατακτήσει ένα πλατύ ακροατήριο. Αφού όμως η ίδια η «Ελένη» είχε καπαρωθεί από Αμερικανούς κινηματογραφιστές, ο Κώστας Φέρρης με διορατικότητα στρέφεται προς το μυθιστόρημα του Ν. Κάσδαγλη. «Τά δόντια της μυλόπετρας». Ο ίδιος ο παραγωγός της ταινίας κ. Ζερβουλάκος υποστήριξε ότι «η ταινία δεν είναι πολιτική, αλλά γκανγκστερική. Περιγράφει την αναμέτρηση δύο συμμοριών». Οι συμμορίες αυτές είναι από τη μία μεριά τα τάγματα ειδικής ασφάλειας και από την άλλη το ΕΑΜ, δηλαδή οι «κόκκινοι» ή «μακαντάσδες» ή «έκτελεστικά αποσπάσματα φανατικών», για να χρησιμοποιήσουμε όρισμένους από τις εκφράσεις του Κάσδαγλη.

Όταν το Έλληνικό Κέντρο Κινηματογράφου αρνήθηκε να χρηματοδοτήσει την ταινία, ο μέν Φέρρης έκανε επίκληση στα δημοκρατικά μας φρονήματα, ο δέ Ριζο-

σπάστης στις 7 Αυγούστου τόν υποστηρίζει, προβάλλοντας τη συνέντευξη τύπου που θά έδινε ο σκηνοθέτης κάτω από τον τίτλο: «Έξω από τα δόντια».

Στις 9 Αυγούστου, η εφημερίδα προσπαθεί να σώσει τα προσχήματα διερωτώμενη: «Τέτοιες "μυλόπετρες" έχουν θέση σ' ένα έθνικό και κρατικά επιχορηγούμενο κινηματογράφο;» Η αδυνατισμένη μήμη του Ριζοσπάστη φαίνεται πως πολύ δύσκολα μπόρεσε να επανέλθει, ωστε την επόμενη χρειάστηκε η μαρτυρία ενός αυτόπτη μάρτυρα: της Έλλης Άλεξιου: «Προσθέτοντας και τη δική της μαρτυρία, η σ. Έλλη αναφέρει πως το βιβλίο αυτό δεν ήταν το μοναδικό που γράφτηκε με στόχο να δυσφημιστεί η ΕΠΟΝ» (Ριζοσπάστης 10 Αυγούστου).

Νά λοιπόν, που όταν το πνεύμα του Τζέιμς Πάρις αναβιώνει (και απ' ό,τι φαίνεται βρισκόμαστε ακόμη στην αρχή του φαινομένου), η Άριστερά παρακολουθεί με άμηχανία (για να χαρακτηριστεί αυτή η σιωπή σαν απόδειξη της ένοχης της), ή προοδευτική διάνοηση ανακαλύπτει τη δύναμη και τη ζωντάνια του ρεπορτάζ (αφαιρώντας το λόγο από αυτούς που ακόμη σκέφτονται τη λογοτεχνία) και συζητάει το κατά πόσον ωφέλησε τη χώρα ή νομιμοποίηση του ΚΚΕ. Κι αυτό με τη σειρά του βρίσκεται μπερδεμένο ανάμεσα στα αντιπολιτευτικά του καθήκοντα και την ιστορική του μήμη.

Μέσα στη γενική σύγχυση, η Άλίκη Βουγιουκλάκη δίνει συνέντευξη στα ΝΕΑ (9 Αυγούστου) και βάζει τα πράγματα στη θέση τους:

«Αιάβασα την Έλένη του Γκατζογιάννη και αναρωτήθηκα γιατί εγώ δε γύρεψα τα ίχνη των φονιάδων του πατέρα μου... Άλλά τελικά νιώθω μία απέραντη επίεικεια να σκεπάζει την ανάμνηση αυτή... Για μένα ο έμφύλιος είναι ευθύνη όλων μας αλλά και άλλοι όλων μας... Μόνο αν δούμε ότι όλοι είμαστε και φονιάδες και θύματα, μόνο τότε τα πάθη θα σιγάσουν για πάντα και το έχει αυτή τη στιγμή τόσο ανάγκη η Ελλάδα».

Τσως η επίεικεια μιάς στάρ, που γνωρίζει πώς να υπερασπίζεται το επίθετο «έθνική», να αποτελεί το τελευταίο καταφύγιο...

Α.Θ. — Τ.Μ. — Σ.Π.

Οι πολιτικοί κρατούμενοι διαδηλώνουν τη θέλησή τους κατά την επίσκεψη της επιτροπής Έρευνας του ΟΗΕ. ΝΑ ΦΥΓΟΥΝ ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ

Οι άρουν μπροστά στα κομμένα κεφάλια ανδρών του Δημοκρατικού Στρατού.

Η περίπτωση Christian Marco de Jean

Η πόλη: Πάτρα, τρίτη πόλη της Ελλάδας, στη βόρεια πλευρά της Πελοποννήσου.

Τό σημείο και ο χρόνος: Πανεπιστήμιο Πάτρας, άμφιθέατρο γάμα δύο, Πτυχιακές Μαθηματικού Τμήματος, Μηχανική ΙΙ, Ιούνιος '83, μερικά λεπτά πριν από την άρχή...

Ο Christian Marco de Jean ή Giuseppe Marcodini ή για συντομία Pepe ή ακόμα και — για τους παλιούς φίλους μόνο — Bouhis, ενώ σέ περίπτωση κινδύνου φωνάζετε, απλά, όπου και νάστε, 613, για τρίτο χρόνο στο πτυχίο, μπαίνει στο άμφιθέατρο όχι όπως όλος ο κόσμος, όπως όλοι οι άλλοι φοιτητές από τις πάνω πόρτες, αλλά από την πόρτα κάτω, κοντά στην έξοδο, την πόρτα του καθηγητή. Οι τελευταίοι ψιθυροί, τά σουρσίματα των χαρτιών, τά τριξίματα των θρανίων σταματάνε ξαφνικά μπροστά σ' αυτή την περιέργη φιγούρα, μισό Ιταλική, μισό Αραβική, λίγο αλλοίωρη, μέ γυαλιά, πού μέ τά πόδια άνοιχτά στηλωμένα στο πλαστικοποιημένο δάπεδο, τά χείλη στραβά και τά μάτια τραηγμένα, κοιτάει δεξιά-άριστερά, λίγο πάνω από τά κεφάλια και φωνάζει κτυπώντας τά χέρια:

«Έλατε, έλατε παρακαλώ. Καθίστε... Δεσποινίς σάς παρακαλώ, αρχίζουμε...»

Μερικοί μόνο «γέροι» όπως αυτός τόν άναγνωρίζουν και χαμογελάνε.

«Έ! παιδιά, κοιτάχτε, ο Μπούλις...»

Οι υπόλοιποι δέν καταλαβαίνουν τίποτα.

«Ποιός είναι αυτός πάλι; Μήπως κάνανε λάθος στ' άμφιθέατρο; Τί μέρα έχουμε σήμερα; Καλά τόσο νέος και καθηγητής; Μπας κι είναι κανένας καινούργιος βοηθός και δέν τόν ξέρουμε;»

Αλλά τί ζητάει πάλι ή Θεολογίδου, ή καθηγήτρια, πίσω άπ' τόν Marco, στημένη, άπολιθωμένη νά κοιτάει τόν ήρωά μας ενώ αυτός δίνει τις τελευταίες οδηγίες πριν τά θέματα;

Ο 613 πού δέν έχει προσέξει τίποτα άπ' όλα αυτά συνεχίζει άπτόητος: «Παρακαλώ, παρακαλώ... Παιδιά, λίγη ήσυχία παρακαλώ. Ακούστε με. Σήμερα οι εξετάσεις δέ θά γίνουν όπως κάθε άλλη φορά. Όχι. Μπορείτε νά κρατήσετε όλα

τά βιβλία και τις σημειώσεις σας... ναι, ναι, δέ μας ενδιαφέρουν. Αυτό πού μας νοιάζει, αυτό πού είναι τό σημαντικότερο και για μας και για σάς πού είστε μαθηματικοί είναι τό σχήμα, ή μορφή... Αρχίζουμε λοιπόν... Όχι, δέν πρέπει νά μένουμε πιστοί στις παραδοσιακές μορφές, όχι, όχι, όλα αυτά τελείωσαν. Δέ θά διαγωνισθείτε όπως πάντα σέ γραμμές ο ένας πίσω από τόν άλλο. Όχι, τέρμα όλα αυτά. Αυτή ή πλευρά έδώ, άριστερά, θά φτιάξετε έναν κύκλο. Έλατε παιδιά, καθίστε κυκλικά παρακαλώ, ενώ ή άλλη, δεξιά θά σχηματίσει ένα κανονικό δωδεκάγωνο. Άντε Τούλη, Άλκη, σάς παρακαλώ, μήν άργείτε, κανονικό δωδεκάγωνο ζήτησα.

Ο ήρωας της ιστορίας μας σέ στιγμές περισυλλογής (φωτ. Άγης Κελέκης).

Δώρα κάτσε εκεί, στην κορυφή της πρώτης γωνίας. Πάμε παιδιά, λίγο γρηγορότερα παρακαλώ...» «Οι υπόλοιποι, αυτοί πού περισσεύουν, τί νά κάνουμε, δέ γίνεται άλλιώς, τό Σεπτέμβριο, λυπάμαι κύριοι, έλατε νά τελειώνουμε, περάστε παρακαλώ. Έλα Έλένη κάθισε εκεί, όχι, πού μπροστά... ναι εκεί...»

Τά πρόσωπα είναι άκίνητα, τά μάτια παράλληλα χωρίς νά καταλαβαίνουν, τά στόματα, όλα τά στόματα μισάνοιχτα, κρεμασμένα... Μόνο οι γέροι πάλι, οι παλιοί φαίνεται νά κρατάνε ακόμα την ψυχραιμία τους...

«Τί πλάκα είναι πάλι αυτή του Χρήστου; Τί θέλει νά κάνει; Ποιόν θέλει νά παραστήσει; Έχει γούστο

νά πήρε πτυχίο και νά μας κάνει και τό βοηθό».

Όλοι οι άλλοι είναι για κλάματα: Οι περισσότεροι μαλώνουν για τόν κύκλο πού δέ βγαίνει στρογγυλός, άλλοι αλλάζουν διαρκώς θέση και σχήμα, δύο τρεις προσπαθούν νά λύσουν τό γεωμετρικό πρόβλημα και νά έντοπίσουν τη θέση τους... (βλέπε και Γεωμετρικές Κατασκευές, Κανονικά Πολύγωνα, Π. Τόγκας, Άθήνα, 1956, σελ. 149). Μερικοί πάλι, βλέποντας ότι περισσεύουν, βρίζουν σιγανά ή και δυνατά τις άθαιρεςίς του καθηγητικού κατεστημένου. Μόνο ένας στρατιώτης πάει προς την έξοδο ίσια καταπάνω στο φίλο μας και τη Θεολογίδου. Αυτό πού 'θελε μονάχα είναι ή σφραγίδα για την άδεια άπ' τη μονάδα του.

Η κυρία καθηγήτρια, άνήκει προφανώς σ' αυτούς πού δέν καταλαβαίνουν τίποτα. Ένώ μπροστά στά μάτια της λαμβάνει χώρα μιά νέα επανάσταση, μιά επανάσταση ολοκληρωτικά καινούργια, ή επανάσταση της μορφής, του σχήματος, μέσα στο κεφάλι της, πίσω από τά μάτια της, σ' αυτή την έσωτερική όθόνη, τό έργο πού παίζεται είναι τελείως συνηθισμένο: Η μητέρα της, τά παιδιά της, ο Άντρέας ο άδελφός της μηχανικός στη SIEMENS, ο άντρας της, τό χθεσι-

μπρας, ένα γιγάντιο έρωτηματικό πάει νά την πνίξει: είναι ή ύστατη έρώτηση: Ποιός θά υπογράψει τη βεβαίωση του στρατιώτη; Αυτός ή εκείνη;

Ένα λεπτό ήσυχίας και άμέσως μετά:...

Καθηγήτρια Θεολογίδου: «Μέ συγχωρείτε. Σέ ποιό άμφιθέατρο είμαστε;»

613: «Στό γάμα δύο, βέβαια...»

Κυρία Θεολογίδου: «Και ποιό μάθημα εξετάζετε;»

613: «Μηχανική ΙΙ, τί άλλο;»

Καθηγήτρια: Κοιτάζει γύρω της... Έντάξει. Όλα καλά. Οι φοιτητές, ή αίθουσα, έχουν ίσορροπήσει, όλα στη θέση τους. «Μέ συγχωρείτε, κι έσείς ποιός είστε;»

613: «Χρήστος Μαρκοζάνης» και μέ τραγουστική φωνή: «άστεϊάκι, άστεϊάκι, ... καλή σας μέρα... πάω στη θέση μου... μπορούμε ν' αρχίσουμε...»

Καλή μέρα και σέ σάς, καλημέρα και σέ μας, καλημέρα σ' όλους μας.

Μιχάλης Χτίστης

Υ.Γ.:

Πρέπει νά προσθέσουμε έδώ ένα μικρό, χαριτωμένο κατά τά άλλα, έλάττωμα του Χρήστου. Άν και έχει έργαστεί για ένα μεγάλο διάστημα σέ μουσικές υπηρεσίες, καζίνα, κρουαζιερόπλοια, Restaurants κλπ., άν και για χρόνια τώρα παίζει σέ διάφορα θέατρα της ανατολής και δύσης, άν και κατάγεται από τις θρυλικές όρεινές γειτονίες του Πειραιά μας, ο 613 έχει μείνει για πάντα ένα παιδί: ένα ευαίσθητο παιδί, Une petite nature τί άλλο. Γι' αυτό θέλει πάντα νά αισθάνεται σέ κάποια ασφάλεια, σ' ένα οικογενειακό περιβάλλον δηλαδή. Έτσι, όταν βρεθεί σέ κανένα έστιατόριο, σέ καφενείο ή καμιά καφετέρια, έχει πάντα μαζί τη βαλιτσούλα του αλλά Τζέημς Μπόντ, γεμάτη όχι μέ χαρτιά, μολύβια και άλλες τέτοιες άηδίες αλλά μέ τά κατεξοχήν προσωπικά του είδη: καντράκια, ο Μπόγκαρτ, μερικές άφισούλες...

Μόλις κάτσει λοιπόν, άνοίγει την τσάντα και άρχίζει μέ τά επίσης δικά του σύνεργα, νά κρεμάει στους γύρω τοίχους τ' άγαπημένα του άντικείμενα. Μετά άπομακρύνεται λίγο, νά τά χαρεί όλα, εκεί, καλά τοποθετημένα μέσα στο δωμάτιό του και συμπληρώνει την οικογενειακή στιγμή μέ τό κατάδικό του κοκκάλινο μαύρο τασάκι «METAXA BRANDY». Άν παρ' όλα αυτά, για κάποιο λόγο, δέν αισθάνεται τελείως καλά, άν ακόμα κάτι λείπει, τότε ζητάει άπλά από τό γκαρσόνι την άδεια νά τόν φωνάζει μητέρα για νά του δώσει την παραγγελία.

Ευτυχισμένος τώρα πιά άπολαμβάνει τό Espresso του μαζί μέ τό Sante ή τό Gauloise του.

Λίγο άργότερα, ο Χρήστος μετακομίζει και πάλι την κάμαρή του. Η ζωή συνεχίζεται. Πρέπει νά φύγει. Δουλειές, υποθέσεις, μαθήματα: σήμερα πρέπει νά δώσει και τό μηχανάκι του στο μάστορα.

Ίδιοκτησία:

«Γ. Πιτουρόπουλος κ ΣΙΑ» Ε.Ε.
Διαφήμιση: Τ. Υπέρμαχος
Φωτοσύνθεση:
«Γ. Λεοντακινάκος και Υιοί» Ο.Ε.
Δουκίσσης Πλακεντίας 31
Φωτολιθογραφική αναπαραγωγή:
Λ. Μαστραντώνης
Βουκουρεστίου 15
Έκτύπωση:
«ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΠΕ»
Πάρνηθος 51—53

Εκδότης:

Γ. Πιτουρόπουλος

Διεύθυνση:

Κ. Βουρνάς
Π. Παναγιώτου
Δ. Ψαρράς

Πολιτική:

Χ. Βερναρδάκης
Π. Γεωργίου
Μ. Κακλιδάκης
Α. Λαζαρίδου
Χ. Λαζαρίδης
Τ. Μαστραντώνης
Γ. Μηλίου

Κοινωνία:

Ε. Άρανίτης.
Ν. Βαφειάδης
Α. Θεοδωρίδου
Λ. Καστάνας
Γ. Καραζάνος
Α. Μαυρομάτης
Χ. Μαχαιράς
Γ. Οικονομέας
Μ. Παπαδάκης
Δ. Τρίμης
Τ. Υπέρμαχος
Τ. Χριστοδουλοπούλου
Α. Ψαρρά

Πολιτισμός:

Θ. Γιατίσιος
Δ. Δελιογιάννης
Μ. Θεοδωρίδης
Τ. Καραϊσκάκης
Γ. Μακρής
Γ. Μαργαρίτης
Ν. Μαυρουδής
Δ. Οικονομάκης
Σ. Παπασπύρου
Α. Περίδης
Α. Τύρος
Β. Χατζηβασιλείου
Σ. Χρυσουλάκης

Καλλιτεχνική επιμέλεια:

Α. Άηδόνης
Α. Θεοδωρίδου
Μ. Καλογεράκου
Σ. Παντελάκης

Σκίτσο:

Β. Έλευθερίου
Π. Ζερβός
Γ. Κουρούδης
Σ. Παντελάκης
Γ. Χατζάκος

Κόμικς:

Άρκας

Γελοιογραφία:

Γ. Ιωάννου

Φωτογραφία

Κ. Έλευθεράκης

Συνδρομές:

Έσωτερικού: 6 τεύχη Δρχ. 600
Έξωτερικού: 12 τεύχη Δρχ. 1200
Ευρώπη: 6 τεύχη Δρχ. 850
Ευρώπη: 12 τεύχη Δρχ. 1700
Άμερική — Αυστραλία 6 τεύχη Δρχ. 1100
Άμερική — Αυστραλία 12 τεύχη Δρχ. 2200
Δημ. Όργανισμοί 12 τεύχη Δρχ. 4.000
ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ — ΕΠΙΤΑΓΕΣ
Γιώργος Πιτουρόπουλος
Ίσαύρων 10 — Δαφνομήλη
114 71 ΑΘΗΝΑ

πρώτη αποπειρα συλλογικού έργου

7 22 ΜΑΡΤΙΟΥ 1984 ΟΜΑΔΑ ΤΕΧΝΗΣ 4+ ΑΓΙΟΥ ΜΕΛΙΤΙΟΥ 68 ΑΘΗΝΑ

ΣΥΝ VS 4+

Σ.Σ.: Το Μάρτιο που πέρασε, η ΟΜΑΔΑ ΤΕΧΝΗΣ 4+ πραγματοποίησε μία έκθεση με τίτλο «πρώτη απόπειρα συλλογικού έργου». Ο τίτλος αυτός στάθηκε άφορμή για να δημοσιεύσει το περιοδικό ΣΥΝ σημείωμα του Θ.Π. που κατηγορεί το 4+ για άπαράβιαση καλλιτεχνικής ιδιοκτησίας. Για το θέμα αυτό, η Ο.Τ. 4+ έστειλε στον Σχολιαστή το παρακάτω γράμμα:

«Οί άσύμφωνες έρμηνείες του κόσμου των μαζικών επικοινωνιών»

Τό σημείωμα του κ. Θ.Π. στο περιοδικό «ΣΥΝ» (τεύχος 21) με τόν τίτλο «Όταν οί δεύτεροι δηλώνουν «πρώτοι», μάς θύμισε τόν Uberto Eco στο βιβλίο «Σημειολογία στην καθημερινή ζωή». Τό περιοδικό «ΕΤΟΣ», μάς λέει, δημοσίεψε κάποιες περιφημες φωτογραφίες με μία λευκή και ένα μαύρο ένω άγκαλιάζονται γυμνοί. Έάν οί Ιδιες φωτογραφίες μεταδίνονταν από ένα έθνικό τηλεοπτικό δίκτυο, τό νόημα του μηνύματος θά ήταν διαφορετικό για ένα χίπυ της Καλιφόρνιας, για έναν «Radical» του Village. Γι' αυτόν ή εικόνα θά σήμαινε ύπόσχεση για μία νέα κοινωνία. Για ένα μέλος της Κού Κλουξ Κλάν, όμως, θά σήμαινε άπειλή άφροδισιακής άσέλγειας.

Έτσι, για τόν κ. Πάντο της ομάδας και του όμώνυμου περιοδικού «ΣΥΝ» ή άφισα με τόν τίτλο 4+, πρώτη απόπειρα συλλογικού έργου, σημαίνει πρώτη απόπειρα στην Έλλάδα αλλά και διεθνώς. Γιατί ή πρώτη απόπειρα στην Έλλάδα κατά τόν κ. Θ.Π. έγινε άπ' αυτόν και τούς συνεργάτες του. Τόση σημασία μάλιστα άποδίδει σ' αυτή την πρώτη τους απόπειρα πού κάθε λογική και ούσιαστική σκέψη παραμερίζεται.

Άλλά άς μιάήσουμε πιά άναλυτικά. Έξηγήσαμε στους συναδέλφους του «ΣΥΝ» πού μάς τηλεφώνησαν και ήρθαν στην Έκθεσή μας ύστερα από τό πρόβλημα πού προέκυψε γι' αυτούς από την άφισα μας, πώς ή πρώτη απόπειρα συλλογικού έργου σημαίνει πρώτη απόπειρα δική μας. Αυτό φαίνεται καθαρά και από τό μικρό κείμενο πού ύπήρχε στην Έκθεσή μας αλλά κυρίως από την παρουσίαση. Μέσα στην αίθουσα και δίπλα στα έργα μας, είχαμε γράψει όνόματα ξένων ομάδων πού εργάστηκαν και εργάζονται συλλογικά μετά τό 1945, μαζί με βιβλία, περιοδικά, φωτογραφίες, κάρτες και ό,τι άλλο μπορούσαμε νά βρούμε. Ιστορία βέβαια δέν κάνουμε, ή κύρια άπασχόλησή μας, ως

γνωστόν, είναι ή ζωγραφική.

Θελήσαμε νά τονίσουμε τό γεγονός ότι τά συλλογικά έργα δέν είναι έφεύρεση δική μας, αλλά έχουν γίνει πριν από εμάς και τό κυριότερο έχουν γίνει συστηματικά.

Οί ομάδες πού αναφέραμε και πού οί περισσότερες άπ' αυτές προηγούνται, χρονικά από τά έργα των σπουδαστών των εργαστηρίων Βελουδάκη, είχαν σάν άποκλειστική και συστηματική άπασχόληση την παραγωγή συλλογικών έργων. Μ' αυτήν την έννοια λοιπόν ούτε εμείς αλλά ούτε και οί καλλιτέχνες του «ΣΥΝ» συμπεριλαμβάνονται σ' αυτές τίς ομάδες.

Τόση κακοπιστία δημιουργεί έρωτηματικά.

Όσο για την τελευταία φράση του κ. Θ.Π. πού μάς καλεί νά συνεργαστούμε σέ ένα μεγάλο συλλογικό έργο, άφού πρώτα μάς κατηγορεί για ύποκλοπή, αύθαιρεσία και κομπασμό, μάς θυμίζει τά Έλληνικά στρατοδικεία σ' έποχές θάυμαστές, πού καταδικάζαν τούς πολίτες σέ θάνατο καταμαρτυρώντας τούς μύρια όσα έγκλήματα, αλλά τούς άπάλλασσαν σάν έκαναν δήλωση μετάνοιας.

ΟΜΑΔΑ ΤΕΧΝΗΣ 4+

Ό δεινόσαυρος

Φίλε μου «Σχολιαστή».

Μπαίνω κι έγώ στη συζήτηση με θέμα τό Στρατό και σού στέλνω ένα κείμενο (έλπίζω όχι ιδιαίτερα μακροσκελές). Οί σκέψεις μου ξεκινούν από την παρατήρηση των όσων γίνονται στη «Στρατιωτική Διοίκηση Ανατολικής Μεσογείου» (ΣΔΑΜ), μία συμμαχική μονάδα διαβιβάσεων πού ύπάγεται διοικητικά στο Πολεμικό Ναυτικό.

Αρχίζω λοιπόν.

Τίτλος: Τι πρέπει νά κάνεις για νά γεννήσεις ένα δεινόσαυρο

(Μία συνταγή Βήμα πρós Βήμα).

Πρώτα κατασκευάζεις ένα αντίπυρηνικό καταφύγιο. Τό επανδρώνεις με κατάλληλο αριθμό ατόμων. Για νά προστατέψεις τό καταφύγιο δημιουργείς γύρω γύρω τέσσερεις-πέντε σκοπιές. Έπανδρώνεις και τίς σκοπιές. Χτίζεις ένα θάλαμο για νά κοιμούνται οί φύλακες, ένα μαγειρείο για νά τρώνε, άποχωρητήρια για νά χέζουν. Συγκεντρώνεις κι άλλο κόσμο για νά καθαρίζει τό θάλαμο και τ' άποχωρητήρια και νά μαγειρεύει τό φαγητό. Σχηματίζεις ένα όπλονομείο με σκοπό την κατανομή των εργασιών και των βαρδιών. Τό επανδρώνεις με ήμέτερους. Δημιουργείς κι άλλα γραφεία για νά ρυθμίζουν τίς νέες οικονομικές και διοικητικές ανάγκες.

Πάντα νά τοποθετείς προστατευόμενους σ' έπικετες θέσεις. Όσο περισσότεροι, τόσο λιγότερος ό φόρτος εργασίας για τόν καθένα τους. Συνέπεια: Μειώνεις τόν αριθμό των ατόμων στις άχαρες εργασίες — καθαρισμοί, άποψιλώσεις, σκουπίδια. Ό Ένας αριθμός

όλο και μεγαλώνει, ό άλλος όλο και μικραίνει. Κι ή όουλειά πάντα ή ίδια. Τό ίδιο κι οί βαρδιές.

Αναβρασμός. Η πάλη των ρουσφετιών μαινεται. Η Υπηρεσία ζητά από την Άνωτερη Διοίκηση άτομα για την επάνδρωση των δυσμενών θέσεων την ίδια στιγμή πού ένόιδει σέ πιέσεις για την επάνδρωση των εύμενών θέσεων.

Ό κληρωτός κάποια στιγμή αντίλαμβάνεται πως εάν θέλει νά επιβιώσει ΜΕΣΑ σ' αυτόν τόν κικεώνα πρέπει νά ένδώσει χρησιμοποiwτας κάποιους προστατες. Μπορεί νά γνωρίζει πως ό,τι κάνει έπιτείνει έναν φαύλο κύκλο, αλλά τό προτιμά γιατί δέν έχει άλλο παυσίπονο. Κάθε άλλη λυση άποκτά τή σφραγίδα του άνέφικτου, είτε δικαιολογημένα είτε άδικαιολόγητα. (Ό λοιπόν, μεγάλος λόγος, αλλά άδικαιολόγητα).

Συγκέντρωση κόσμου, συγκέντρωση ύπηρεσιών, συγκέντρωση ισχύος, πατριότι και πληβείοι, πιέσεις για νά μεταπηδήσεις από κάτω πάνω, νέες άνάγκες σέ κόσμο, συγκέντρωση κόσμου...

Η πολιτική οίκονομία του Στρατού, κατανομή της εργασίας, σνν κατανομή του χρόνου, ίσον κατανομή της ισχύος.

Στή μια και μοναδική τηλεοραση έμφανίζεται σοβαρός σοβαρός ό κυριός Αναπληρωτής Υπουργός νά λέει πως διστιχώς ή σημερινή διάρκεια της θητείας είναι ΑΝΑΠΟΦΕΥΚΤΟ κακό γιατί ύπάρχουν άνάγκες σέ κόσμο, γιατί άντιμετωπίζουμε έξωτερικούς κινδύνους... αλλά άσφαλώς ύπαρχει ή πολιτική βούληση στο μέλλον, έφ' όσον... κλπ. κλπ., μπλά-μπλά-μπλά, μπλά-μπλά-μπλά.

Στό έπόμενο πλάνο ένας άλλος πανευφυής Υπουργός ανακοινώνει πως ή κυβέρνηση διαθέτει την πολιτική βούληση ν' άποσυμφορήσει και ν' άποκεντρώσει τίς Δημόσιες Υπηρεσίες.

Σήμερα, στη χώρα μας, λέξεις όπως παρακρατος, παραοίκονομία και παρακοινωνία έχουν άποκτήσει ένα νόημα ποτισμένο από φτηνή σκανδαλοθηρία. Δέν πειράζει, ύπαρχει πάντα ή λέξη Στρατός. Τελευταίο καταφύγιο για την άντιμετώπιση της άνεργίας των νέων, τελευταίο καταφύγιο για παρασιτική έξασφάλιση άδιορίστων πολιτών, και για τούς κληρωτούς, μία κατάσταση πού δέν είναι καν έκείνη του «μισθωτού δούλου», γιατί στην ούσία είναι άμισθοι. Και οί φορολογούμενοι πολίτες πληρώνουν.

Αυτά με κάμποση άγανάκτηση. (Γιατί Στρατός δέν είναι από δώ οί στρατοκράτες από κεί οί φαντάροι, αλλά από δώ οί στρατοκράτες μαζί με τούς φαντάρους πού τούς χρησιμοποιούν για θύτες, κι από κεί οί φαντάροι θύματα. Έδώ βρίσκεται ό έξαχρειωτικός ρόλος του Στρατού: κατατάσσει σέ κατηγορίες τούς ύποτέλεις του προσφέροντας άνταλλάγματα σ' όσους τόν ύπηρετούν πιστά).

Μ.Α.

ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΗ

Θυμίζουμε στους άναγνώστες μας ότι για νά δημοσιευτούν τά γράμματά τους πρέπει νά είναι ένυπόγραφα (φυσικά ή άνωνυμία, άν τό ζητήσετε, διατηρείται) και κυρίως όσο γίνεται σύντομα. Διαφορετικά, είμαστε ύποχρεωμένοι νά δημοσιεύσουμε περικοπές.

Σ.

Λογοκρισία στην ΕΡΤ-1

Κύριε Διευθυντά,

Έπειδή ακόμα δεν απέχτησα τη δύναμη να άπαντώ με τη σιωπή μου, καταγγέλλω τη νέα χειρουργική επέμβαση της ΕΡΤ 1 σε βάρος μουσικού προγράμματος. Συγκεκριμένα, το Σάββατο τό βράδυ (21-7-84) στην παρουσίαση του Β' μέρους της συναυλίας του Κ. Χατζή κόπηκε ολόκληρο το πρώτο τραγούδι της σειράς «Στίγματα του καιρού». «Ο Μάριος» (Μία μπαλάντα άναφερόμενη στη ζωή ενός τραβεστί και σε μερικά από τα αίτια αυτού του στίγματος). Έχοντας γράψει τους στίχους αυτού του τραγουδιού ένιωσα μία βαθιά πικρή απογοήτευση. Ιδιαίτερα καθώς απ' τη συναυλία προηγήθηκε το 4ο επεισόδιο της σειράς «Η άρχή και το τέλος μιας τυραννίας». Σάν πολύ καινούργιος στο χώρο του τραγουδιού, συλλογιέμαι αν έκανα καλά που άκουσα τον Κ. Χατζή κι άλλαξα το έπαγγελμα του οικοδόμου με του στιχουργού... Βρισκόμουν δίπλα στον Κ. Χατζή όταν του έγινε η πρόταση να επιτρέψει τη μαγνητοσκόπηση της συναυλίας του στον Όρφέα. Ο μόνος όρος της προσφοράς του (για προσφορά πρόκειται, δεν θέλησε δραχμή να πάρει) ήταν να μην λογοκριθεί. Έγινε δεκτός, και μάλιστα να γράφει στο συμβόλαιο ότι η συναυλία θα μεταδοθεί «ώς έχει».

Αναρωτιέμαι, μήπως οι Ιθύνοντες της ΕΡΤ 1 πιστεύουν ότι με τό κόψιμο ενός τραγουδιού που αναφέρεται σε πυώδη σπιριά του συστήματος προστατεύουν τους τηλεθεατές από κάτι που θα τους βλάψει, (τί άραγε;) Νομίζουν ότι ακολουθώντας μεθόδους, καθεστώτων που έχουν οι ίδιοι αποκηρύξει, μπορούν να κρύψουν και να εξωραίσουν την τραβεστί ταυτότητα του συστήματος. Τέλος αναρωτιέμαι αν θα πρέπει να περιμένω κάποια ευαισθητοποίηση για την καταγγελία μου, ή να άρκεσθώ στην παρακολούθηση των υπόλοιπων επεισοδίων της έφησυχαστικής σειράς «...το τέλος μιας τυραννίας»;

Με εκτίμηση
Δήμος Βασιλάκης

Αντίγραφο έστάλη στον γενικό διευθυντή της ΕΡΤ 1.

Αντίπαρος: Διακοπές και καταστολή

Ποιός είπε ότι η καταστολή υπάρχει μόνο στις διαδηλώσεις; Ποιός είπε ότι έπαψε η άστυνομία να διακρίνει τους πολίτες σε α' ή β' κατηγορία, ότι άλλαξε η συμπεριφορά της απέναντι στη νεολαία; Τά περιστατικά πολλά. Ας δούμε ακόμη ένα σε περίοδο διακοπών στο παραπάνω νησί...

...όπου συχνά (και όχι μόνο εκεί) η άστυνομία κυνηγάει όσους κοιμούνται με σκηνές ή sleeping bags στην παραλία στις συνηθισμένες της πρωινές επισκέψεις, υποχρεώνοντάς τους μάλιστα και σε πρόστιμο 1.000 δρχ., πληρωτέο επί τόπου με την άδειά της κράτησης. Ας πούμε ότι κάτι τέτοιο ύποβοηθά τους τουρίστες (ντόπιους και ξένους) να άντιληφθούν την άναγκαιότητα της συμβολής τους στην οικονομική ανάπτυξη του νησιού, πληρώνοντας π.χ. δωμάτια ή έστω camping. Στην Αντίπαρο, όμως, η άστυνομία προστατεύει

και άλλα αγαθά, όπως η καθαριότητα, ο πολιτισμός, ή τάξη κλπ. Νά δούμε πώς:

Τη Δευτέρα 16/7 τό βράδυ, στο πεζούλι κάποιας εκκλησίας που βρίσκεται στην κεντρική πλατεία της Αντίπαρου καθόντουσαν άρκετοί τουρίστες κουβεντιάζοντας, χαζεύοντας την κίνηση κλπ. Όπως μπορεί να φανταστεί κάποιος τη σύναξη μιας παρέας γύρω από τό παγκάκι μιας πλατείας, κάπως έτσι. Έρχεται ένας χωροφύλακας και τους λέει να φύγουν για τους έξής λόγους: 1) προσβάλλουν τη θρησκεία 2) δημιουργούν πρόβλημα καθαριότητας γιατί πετάνε άποτίσιγα, τά οποία δεν υπάρχει ύπάλληλος της κοινότητας άρμόδιος να σκουπίζει με άποτέλεσμα να επιβαρύνεται με τό καθήκον αυτό ο παπάς (ό καημένος!) και να διαμαρτύρεται. Τους άπαγορεύει ακόμα και να καθόνται στο όδόστρωμα άκουμπώντας με την πλάτη στο πεζούλι της εκκλησίας διότι η εκκλησία δεν είναι δημόσιος χώρος. Μέσα στον παραλογισμό αυτό κάποιος ζητάει περισσότερες εξηγήσεις από τό χωροφύλακα. Αυτός με τη σειρά του ζητάει την ταυτότητα του «άμφισβητία», και έπειδή αυτός δεν την έχει μαζί του, τον οδηγεί μαζί με άλλους συναδέλφους του που στο μεταξύ κατέφτασαν στο τμήμα. Καθ' όδόν σπρωξιές, άπειλές κ.ά. γνωστά ήθη.

Έξω από τό τμήμα συγκεντρώνονται άρκετές δεκάδες τουρίστες, αλλά και πολλοί ντόπιοι, άρκετοί από τους οποίους εκφράζονται με τρόπο άστυνομικό της άστυνομίας. Τά πράγματα όξύνονται και σε λίγη ώρα άποκρίβεται στο λιμάνι άστυνομική δύναμη από την Πάρο. Ακολουθεί ένα άγριο κυνηγητό των τουριστών που είχαν μαζευτεί έξω από τό τμήμα με γκλόμπ, συλλήψεις (γύρω στά 10 άτομα), πανικός και τρομοκρατία. Όλα αυτά γύρω στις 12-1 τη νύχτα. Λίγο άργότερα μία όλόκληρη παραλία ξυπνάει άνάστατη από τουρίστες που νευρικά μαζεύουν τά πράγματά τους φεύγοντας βιαστικά προς την ένδοχώρα του νησιού με κατεύθυνση τό άγνωστο (καθώς ή Αντίπαρος δεν διαθέτει άλλο οικισμό), φοβούμενοι νέα έπιδρομή των ροπαλοφόρων στον καταυλισμό τους. Εύτυχώς ό φόβος τους δεν επιβεβαιώθηκε.

Η συνέχεια της ιστορίας δεν μάς είναι γνωστή γιατί τό έπόμενο πρωί φεύγαμε από την Αντίπαρο. Μέχρι τότε είχαμε πληροφορηθεί — όχι όμως με βεβαιότητα — ότι 2-3 από τους συλληφθέντες όδηγήθηκαν με διάφορες κατηγορίες στο αυτόφωρο. Θά θέλαμε

αν κάποιος από τους άναγνώστες του «Σ» γνωρίζει την έκβασή της νά μάς την πληροφορούσε μέσω του περιοδικού.

Αυτά από μάς. Καταστολή στην Ανθήνα, καταστολή και στην Αντίπαρο. Στους ταραγμένους καιρούς μάς ακόμα και ή λέξη «διακοπές» δείχνει νά έχασε τό νόημά της.

Νομίζουμε πώς άξίζει νά δημοσιευτεί.

Γιώτα Σαρρή
Γρηγόρης Χατζηδάκης
φοιτητές Ε.Μ.Π.

Φαντασιώσεις μεγαλομπεμπέδων

Αγαπητέ Σχολιαστή,

Στό τεύχος Νο 17 άναφέρεται ή «άνωνυμη Ταύλανδη άθλήτρια» (με φωτογραφία) σε αντίθεση με τους ύπεραθλητές των Όλυμπιακών άγώνων, φτιαγμένους από άπάνθρωπα συστήματα. Νά όμως μία εύκολη και φολκλορική άντιπαράθεση γιατί προφανώς είναι κι αυτή μία επαγγελματίας μ' ένα σύστημα πίσω της, που τη γυμνάζει, έπαινει και πληρώνει, και ή έπιλογή της για την άσκηση αυτού του «σπόρ» είναι άνύπαρκτη, έφόσον έγινε πουτάνα-χορεύτρια από φτώχεια και πείνα σε μικρή ήλικία. Κι ακόμα ή μελλοντική επαγγελματική της εξασφάλιση δεν είναι εκείνη που προσφέρουν, έστω από συμφέρον, τά ύπερκράτη στους άθλητές τους.

Τό σώμα της φωτογραφίας είναι πράγματι τέλειο γιατί έχει άσκηθεί με την παράδοση της άνατολής που δίνει έμφαση όχι μόνο στην ένταση της προσπάθειας αλλά και στη χαλάρωση. Ένα όμως σωστό παράδειγμα άντιπαράθεσης θά ήταν ένας γιόγκι που άντι νά έλέγχει τους μύς των ποδιών και των χεριών έλέγχει την καρδιά ή τό σικώτι του. Για προφανείς λόγους ό γιόγκι (ή ή γιογκί) θεωρήθηκαν χωρίς φωτογένεια.

Επί πλέον, χαρακτηρίζεται αυθαίρετα τό σώμα αυτό της γυναίκας, «πάν' άπ' όλα έρωτικό». Η άποψη αυτή δικαιώνεται μόνο από τις φαντασιώσεις των δυτικών μεγαλομπεμπέδων: Μία γυναίκα διαθέσιμη πάντα έρωτικά, χωρίς συναισθηματικά προβλήματα. Είναι γνωστό ότι τό μεγαλύτερο ποσοστό από τις πουτάνες είναι ψυχρό ή, στην καλύτερη περίπτωση, φιλομόφυλο.

Αντίθετα θά περίμενε κανείς από ένα «άντισυμβατικό» έντυπο ένα συμπαθητικό σχόλιο για τους χοντρούς, χοντρές μεσήλικες που φωτογραφίζονται στο

έσώφυλλο και που χωρίς κόμπλεξ άπολαμβάνουν τη γύμνια, τον ήλιο και τό νερό. Η σιωπή του περιοδικού έδω όμως τους άφήνει στο γυμνασιακό μας ένστικτο κοροϊδίας.

Φιλικά
Αννα Πατρικίου

Απαραίτητη διόρθωση

Στη λύση του τέστ «Ανήκετε στην Αριστερά» του προηγούμενου τεύχους του Σχολιαστή υπήρξε μία «μικρή» παράλειψη που κατεύθυνε λαθεμένα τους λύτες. Στην παράγραφο 4 «Η πολιτική σας διάγνωση» ή σειρά των σχημάτων είναι: τετράγωνο, τριγωνο, κύκλοι και όχι αντίστροφως όπως δυστυχώς ύπονοήθηκε. Συνγνώμη και καλή επιτυχία στη νέα σας διάγνωση.

Σ.

Αυθαίρεσία

Καταγγελία στρατιωτών του 716 Τάγματος Μηχανικού (Βρυσικά Έβρου): Μετατιθέμενος Υπολοχαγός χρησιμοποιεί στρατιώτες για τό πακετάρισμα των ύπαρχόντων του ένόψει της μετακόμισής του στην Αθήνα. Ο ίδιος Υπολοχαγός μοίραζε άγραφες άδειες σε όποιον αυτός «πήγαινε» και τον βοηθούσε προσωπικά, τη στιγμή που άλλοι στρατιώτες άπολύονται χωρίς νά'χουν πάρει την κανονική άδεια που δικαιούνται, με αίτιολογικό ότι ό φόρτος εργασιών του τάγματος δεν τό επιτρέπει.

Επίσης, ή χωρίς όρια (ώρARIO) άπασχόληση έφείδρων άξιωματικών, ύπαξιωματικών και στρατιωτών της μονάδας για την κατασκευή μεταλλικών ύποστέγων σε όλες τις μονάδες της μεραρχίας.

Οι αυθαίρετες εξηγήσεις που δίνονται κατά καιρούς στον «νέο» στρατ. κανον., 20-1 και στην ύπουργική έγκύκλιο που τον συνοδεύει και άφορά ιδιαίτερα τό «χάρισμα» των πρώτων 10 ήμερών φυλάκισης καθώς και την άνάγνωση των πολιτικών έντύπων.

Η μη χορήγηση ήμερών για όδοιπορικά στον τυχερό που θά «τσιμπήσει» κανονική άδεια με τό αίτιολογικό ότι προλαβαίνει σε τόσες μέρες νά πάει και νά γυρίσει, έχοντας πάντα ύπόψη ότι ή μονάδα άπέχει χίλια περίπου χιλιόμετρα από την Αθήνα, χρησιμοποιώντας δύο τουλάχιστον συγκοινωνίες.

Και τέλος ή μεταφορά χρημάτων από τη δαπάνη συσιτίου σε άλλες δαπάνες (κατασκευών κλπ.) με άποτέλεσμα τη... μισή μερίδα φαγητού.

Ομάδα φαντάρων από τον Έβρο

Παλιά τεύχη του «Σχολιαστή» μπορείτε νά βρείτε:

ΑΘΗΝΑ:

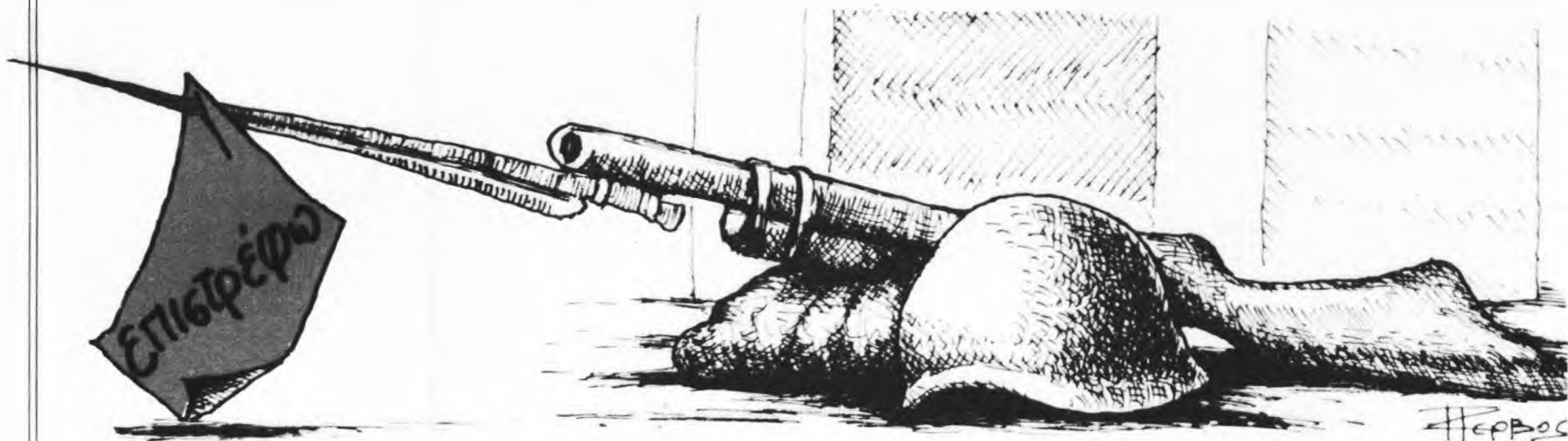
- Βιβλιοπωλείο «ΕΣΤΙΑ», Σόλωνος 60.
- Βιβλιοπωλείο «ΘΕΜΕΛΙΟ», Σόλωνος 84.
- Βιβλιοπωλείο «ΝΕΦΕΛΗ», Μαυρομυχάλη 9
- Βιβλιοπωλείο «ΠΟΛΙΤΕΙΑ», Ακαδημίας 57 (έντός στοάς της Όπερας).
- Βιβλιοπωλείο «ΠΟΡΕΙΑ», Σόλωνος 77.
- Βιβλιοπωλείο «ΒΑΒΕΛ», Ίπποκράτους 68.
- Στα γραφεία του περιοδικού, Ίσαύρων 10 — Δαφνομήλη.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Κεντρική διάθεση.

Βιβλιοπωλείο «ΚΟΤΤΙΑ», Τσιμισκή 78.

- ΓΙΑΝΝΕΝΑ: Βιβλιοπωλείο «ΔΩΔΩΝΗ 2», 28ης Οκτώβρη 25.
- ΗΡΑΚΛΕΙΟ: Βιβλιοπωλείο «ΠΡΑΞΙΣ», Βασ. Ανδρεάδακη 4.
- ΚΑΡΔΙΤΣΑ: Βιβλιοπωλείο «ΠΑΤΖΑΚΗ ΒΑΣΙΛΗ», Σμύρνης 17.
- ΚΑΤΕΡΙΝΗ: Βιβλιοπωλείο «ΜΑΤΙ», Αγ. Λαύρας 18.
- ΠΑΤΡΑ: «ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ-ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ», Κανακάρη 69.
- ΛΑΡΙΣΑ: Βιβλιοπωλείο «ΚΕΡΑΜΟΣ», Κούμα 34.
- ΒΟΛΟΣ: Βιβλιοπωλείο «ΟΜΗΡΟΣ», Δημητριάδος 110.

‘Από τή σκοπιά

του φαντάρου

Οι μηχανισμοί διάκρισης και αποδοχής

Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ αυτού που εκ πρώτης όψεως φαίνεται αυτονόητο δεν είναι πάντοτε απλή. Πώς μπορούμε, για παράδειγμα, να εξηγήσουμε το ότι αυτό που για κάποιους χώρους σαν το σχολείο ή το εργοστάσιο είναι κοινός τόπος, οι συλλογικές δηλ. πρακτικές — αν όχι οι συγκρούσεις και η εξέγερση — είναι ακόμα και σήμερα αδιανόητα για το στρατό; Το πράγμα μοιάζει κάπως παράδοξο αν λάβουμε υπόψη ότι τα προβλήματα της ζωής μέσα στο στρατόπεδο παραμένουν πάντα ιδιαίτερα οξυμένα και ότι άλλες πρακτικές όπως αυτή της δημόσιας καταγγελίας τους είχαν τα τελευταία χρόνια μία καθημερινή παρουσία μέσα από τις στήλες του τύπου. Το ζήτημα βέβαια δεν είναι να επικαλεστούμε το γεγονός της τρομοκρατίας που ασκούν πάνω στους στρατευμένους οι απειλές της πειθαρχικής ποινής, του στρατοδικείου, της δυσμενούς μετάθεσης, της στέρησης άδειας, απειλές που σχεδόν μόνιμα κρέμονται πάνω από τα κεφάλια τους. Γιατί το πρόβλημα είναι ακριβώς αυτό: να εξηγήσουμε το πώς η τρομοκρατία αυτή γίνεται δυνατή και εν συνεχεία αποτελεσματική.

‘Ας διατυπώσουμε με δυό λόγια την υπόθεσή μας: Το ένδεχόμενο συλλογικών πρακτικών από τους στρατευμένους, μέσα ή και έξω από το στρατόπεδο, εκμηδενίζεται πολύ «πρίν» εκδηλωθεί ή απειλή της αυθαίρετης στρατοκρατικής εξουσίας. Και τούτο γιατί, αντίθετα με μία ευρύτατα διαδεδομένη λαϊκή αντίληψη, οι στρατευμένοι σά σύνολο διασχίζονται από σοβαρότατες αντιθέσεις, συχνά ανταγωνιστικές, αντιθέσεις που ο στρατιωτικός μηχανισμός ξέρει να καλλιεργεί και να οξύνει.

‘Ας αναφέρουμε καταρχήν, χωρίς να επεκταθούμε ιδιαίτερα, την αντίθεση ανάμεσα στους (άπλους) φαντάρους και τους (εφεδρους) λοχίες και δεκανείς αλλά και τους στρατιώτες-εκπαιδευτές που, τις περισσότερες φορές πρόθυμα, αναλαμβάνουν να διαμεσολαβήσουν την εξουσία και τον έλεγχο των αξιωματικών. ‘Η εξασφάλιση μιάς χωρίς προβλήματα θητείας για κείνους τους στρατευμένους που επιλέγουν το βαθμό του

υπαξιωματικού περνάει και μέσα από το καταναγκασμό των στρατιωτών στην εκτέλεση των καθηκόντων τους, στην πειθαρχία κλπ. Είναι ακόμα γνωστή ή αποστροφή των λοχιών προς το έργο και τη θέση των φαντάρων.

Αλλά και οι στρατιώτες μεταξύ τους απέχουν πολύ από το να παρουσιάζουν την ειδυλλιακή εικόνα του συνόλου που τό συνεχώς σχέσεις συναδελφικότητας. Είναι γνωστό ότι η αντίθεση ανάμεσα στους «παλιούς» και τους «νέους» στρατιώτες, ανάμεσα σ’ αυτούς που έχουν ήδη υπηρετήσει ένα σημαντικό μέρος της θητείας τους και σ’ αυτούς που μόλις έχουν μετατεθεί από τα κέντρα εκπαίδευσης, αντίθεση που συναντάμε επίσης σέ κάποιου τύπου φυλακές και άλλου, είναι αυτή που «χρωματίζει» όλη τη ζωή στο στρατόπεδο μιάς «παραμεθόριας» μονάδας. Οι «νέοι» είναι αυτοί που επωμίζονται όλες τις άγχαρτες, τις σκοπιές και τα πειράγματα, συχνά αρκετά μειωτικά, των «παλιών». Σ’ αυτούς τους τελευταίους οφείλεται η γενική αναγνώριση της κόπωσης τους λόγω της πολύμηνης θητείας τους και κατά συνέπεια ο σεβασμός και η ύπακοή. Οι αντιθέσεις που τροφοδοτεί και τό είδος των σχέσεων που καλλιεργεί (αντιπάθεια, αποστροφή, περιφρόνηση) ή διάκριση αυτή ανάμεσα στους στρατευμένους όταν δεν τίθεται σέ άμφισβήτηση, βάζουν άξεπέραστα εμπόδια στην ανάπτυξη της οποιασδήποτε συλλογικότητας καθώς εύννοούν την αποθάρρυνση των νέων στρατιωτών και την καθαρά εξατομικευμένη βίωση όλων των προβλημάτων της θητείας.

‘Η διάκριση μέ βάση τό διδυμο «παλιός-νέος» και όλα όσα αυτή συνεπάγεται, παρότι ή περισσότερο ορατή, δεν είναι ή μόνη, ούτε ίσως και ή περισσότερο χαρακτηριστική. Σ’ ένα όλο και αυξανόμενο αριθμό μονάδων των μετόπισθεν, κυρίως γύρω από την ‘Αθήνα, μέ εύθνη κυρίως της Στρατιωτικής Διοίκησης, άφου ή στρατιά των «παλιών» λειτουργεί άντιπαραγωγικά, ή παραδοσιακή διάκριση «παλιός-νέος» άτνευ ή και ύποβαθμίζεται σημαντικά. Ποιός όμως μπορεί σοβαρά νά ίσχυριστεί πώς εκλείπουν ή έστω

άτνευν οι άντιθέσεις μεταξύ των φαντάρων; ‘Ας τό δοΰμε άπο πιό κοντά.

Σε άντίθεση μέ τις παραμεθόριες μονάδες που χαρακτηρίζονται άπό μία άναδίκη άποστολή (παραγωγικό έργο μέ τό άνοιγμα όρυγματων κλπ άπό τη μία, εκπαιδευτικό έργο μέ άσκήσεις έτοιμότητας, βολές, πορείες κλπ, άπό την άλλη) οι μονάδες των μετόπισθεν χαρακτηρίζονται σχεδόν άποκλειστικά άπό την όργάνωση και παροχή κάποιων υπηρεσιών. Είναι τώρα προφανές ότι ενώ στις άσκήσεις και τις πορείες όλοι οι φαντάροι είναι ίσοι ή περίπου ίσοι, στην έπανδρωση των πόστων που προυποθέτει τό σύστημα των υπηρεσιών τό κριτήριο των ιδιαίτερων «εφοδίων» και ίκανοτήτων του κάθε φαντάρου, ακόμα και όταν δεν είναι τό μόνο, δεν μπορεί ποτε νά άγνοηθεί. Έτσι, λοιπόν στην έπανδρωση των διάφορων γραφείων κατευθύνονται οι μορφωμένοι και πλέον ήλικιωμένοι ενώ στις θέσεις π χ των φορτοεκφορτωτών στον Σκαρμαγκά και τον Πειραιά κατευθύνονται οι άγράμματοι και σχετικά νεότεροι. ‘Η παρέμβαση έδώ του παράγοντα «γνωριμία» χωρίς νά είναι περιθωριακό φαινόμενο δεν άλλάζει την γενική εικόνα άφου όπως είναι γνωστό είναι οι μορφωμένοι-ήλικιωμένοι αυτοί που έχουν κατά τεκμήριο μεγαλύτερες προσπάσιες στους μηχανισμούς της εξουσίας.

Δημιουργείται μ’ αυτό τον τρόπο ένα πλέγμα άνισα καταμερισμένων καθηκόντων και άνισης δυσκολίας θητειών, όπου οι μέν χαίρονται διότι επιτέλους τοποθετούνται σέ κάποια θέση άνάλογη μέ τά προσόντα και την ήλικία τους, οι δέ δυσανασχετούν διότι πληρώνουν τά σπασμένα όλων εκείνων που χάρη στό «μέσο» τους εξασφάλισαν μία άνετη θέση γραφείου σέ μία ήσυχη μονάδα μέσα ή δίπλα στην ‘Αθήνα.

Μία τέτοια προοπτική, όσο και αν μέχρι χθές έμφανίζόταν για όρισμένους ιδιαίτερα άμφιλεγόμενη, φαίνεται ότι σήμερα κερδίζει συνεχώς καινούργιο έδαφος. ‘Ο ίδιος ό ‘Υπουργός Α. Δροσογιάννης δήλωνε πρόσφατα ότι οι φοιτητές και πι χιούχοι θά άπασχολούνται στό στρατό σέ θέματα της ειδικότητάς τους δίνοντας έτσι την

άρχική ώθηση για τη θεσμοθέτηση της ειδικής μεταχείρισης των πτυχιούχων (και των φοιτητών) από το Στρατό επ' ωφελεία αμοτερών και του Έθνους. Μικρή καινοτομία, που όμως αντιγράφει απλά ρυθμίσεις που εδώ και πολλά χρόνια εφαρμόζονται στους Στρατούς άρκετων Δυτικοευρωπαϊκών χωρών.

Μ' αυτό τον τρόπο φαίνεται να ικανοποιείται η μεγαλύτερη μερίδα των πτυχιούχων, εκείνων που διαμαρτύρονταν σ' όλους τους τόνους ότι η σκληρή ζωή στους στρατώνες και η ευτελής καταναγκαστική εργασία που ανατίθεται στον στρατευμένο είναι ασυμβίβαστη με την δική τους ηλικία και τη δική τους κοινωνική αποστολή. Νομίζουμε ότι ακόμη και ο σχολιασμός των ιδεολογικών συντεταγμένων τέτοιου τύπου διαμαρτυριών περιττεύει. Σημειώνουμε μόνο την εύκολια με την οποία οι διαμαρτυρίες αυτές ενσωματώνονται σήμερα στη λογική των εκσυγχρονιστικών μεταρρυθμίσεων στο στρατό.

Ας προχωρήσουμε σε μία τελευταία παρατήρηση: Οι αντιθέσεις που δημιουργούνται από τη διαφορετική ποιότητα της θητείας ανάλογα με το επίπεδο γνώσεων και την κοινωνική θέση των φαντάρων είναι πιο ουσιαστικού χαρακτήρα από εκείνες που δημιουργούνται στην παραμεθόριο μέ βάση το δίδυμο «παλιός - νέος». Και τούτο όχι γιατί γενικά οι κάθετες διαφοροποιήσεις είναι πρωτεύουσες σε σχέση με τις οριζόντιες, αλλά κυρίως για μία σειρά άλλους λόγους (χρόνος παραμονής στην παραμεθόριο, σώμα και όπλο κατατάξεως, δυνατότητα του κάθε φαντάρου να άμυνται στις ψυχολογικές και άλλες πιέσεις, να διεκδικεί ισότητα, δικαιοσύνη κλπ, δυνατότητα που σχετίζεται με την οικογενειακή αγωγή). Οι λόγοι αυτοί μας αναγκάζουν να δεχτούμε ότι οι αντιθέσεις μεταξύ των στρατευμένων που ξεκινούν από την κοινωνική τους θέση, όπως αυτή συμπυκνώνει τις προσβάσεις τους στη γνώση, την οικονομική ευρρωστία και τους μηχανισμούς της εξουσίας είναι παρούσες και ένεργες σ' όλη τη διάρκεια της θητείας τους και σ' όλα τα μήκη και τα πλάτη της επικράτειας, όπου υπάρχουν στρατόπεδα.

Ας το πούμε καθαρά. Όσο δεν αναπτύσσονται εκείνες οι πρακτικές που θα αμφοσβητούν το σύστημα των αξιών πάνω στο οποίο θεμελιώνεται κάθε διαχωρισμός μεταξύ των στρατευμένων σε περιούσιους - ευπόληπτους - αξίους ανθρώπινες μεταχείρισης και μη, τόσο η ανεξέλικτη εξουσία των στρατιωτικών θα επιβάλλεται χωρίς πρακτική δυσκολία μέσα στο στρατόπεδο. Και διαφορετικά: Οποιαδήποτε κίνηση διαμαρτυρίας μέσα στη μονάδα από τη μεριά των επώνυμων φαντάρων δεν ένθαρρυνει ταυτόχρονα την ανάπτυξη πρωτοβουλιών που θα τείνουν να καταργήσουν τα «αυτονόητα» προνόμια των μορφωμένων και να ξεπεράσουν τη διάσπαση των στρατευμένων σε ομάδες με αντίθετα συμφέροντα, θα μένει πάντα περιθωριακή και θα συναντάει την αδιαφορία της πλειοψηφίας των άλλων, των ανώνυμων!

Φαντάροι
από Στρατόπεδα της Αθήνας

Ο διάλογος στην

Η Ευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη 'Οργανώσεων
Στρατιωτών (ECCO) στην Αθήνα

Η 6η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ της ECCO (Ευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη 'Οργανώσεων Στρατιωτών) που οργανώνεται στην Αθήνα, από την 'Επιτροπή για τα δικαιώματα των φαντάρων και την 'Επιτροπή για το Στρατό, στις 29 και 30 του Σεπτεμβρίου, θα αποτελέσει ασφαλώς μία καλή ευκαιρία για τις επιτροπές στρατιωτών και τις δυνάμεις που τις υποστηρίζουν να προβάλουν για μία ακόμη φορά στο προσκήνιο της δημοσιότητας τις διεκδικήσεις και τους αγώνες τους και να ξαναζωντανέψουν τη συζήτηση που άνοιξε εδώ και τρία σχεδόν χρόνια γύρω από τις δυνατότητες και τις προοπτικές της αυτοοργάνωσης των στρατιωτών και ενός κινήματος αμφοσβήτησης και διεκδίκησης μέσα στα στρατόπεδα. Παράλληλα όμως η οργάνωση της συνδιάσκεψης της ECCO στην Αθήνα θα πρέπει να δώσει την αφορμή να γίνουν περισσότερο γνωστές και να συζητηθούν οι θέσεις και η προβληματική της ECCO και των οργανώσεων που την αποτελούν, πράγμα πολλαπλά χρήσιμο, τόσο για τον κ. Δροσογιάννη και τον δεξιό τύπο που θέλουν την ECCO συνωμοτική πολιτική οργάνωση, παρακλάδι του διεθνούς «αναρχισμού», όσο και για δσους, από έκλογική φαγούρα, ή από πολιτική φαγούρα, ή απλά επειδή έτσι τους άρεσει άσכולούνται με το στρατό, και βέβαια, και κυρίως, για τους φαντάρους που ψάχνουν να βρουν τους δρόμους της συλλογικής αντίστασης στην καθημερινή καταπίεση και τις στρατηγικές και τις τακτικές ενός αγώνα μέσα στα στρατόπεδα και τα καράβια.

Η θεματολογία της 6ης συνδιάσκεψης προσφέρεται ιδιαίτερα γι' αυτή την ενημέρωση-συζήτηση. Στην ημερήσια διάταξη περιλαμβάνονται τα εξής θέματα:

-Ειρήνη, Δημοκρατία και Στρατός
-Υπηρεσίες Υγείας στο Στράτευμα
-Οι οργανώσεις των στρατιωτών στην Νότια Ευρώπη

Έχουν ήδη κυκλοφορήσει δύο δελτία προσυνηδριακού διαλόγου, που περιλαμβάνουν τοποθετήσεις των οργανώσεων που συμμετέχουν στην ECCO πάνω στα δύο πρώτα από τα παραπάνω θέματα.

Στρατός, κοινωνία, στρατιωτική θητεία

Οι προγραμματικές θέσεις της ECCO πάνω στο ζήτημα της στρατιωτικής θητείας συνοψίζονται στα εξής:

—Η απομόνωση του στρατού από την υπόλοιπη κοινωνία ενισχύει το αντιδραστικό καθεστώς στο έσωτερικό του στρατού και αποτελεί σοβαρό κίνδυνο για τους δημοκρατικούς θεσμούς κάθε χώρας.

—Η παρουσία των στρατευμένων πολιτών στο έσωτερικό του στρατιωτικού μηχανισμού μέσω της καθολικής και υποχρεωτικής στράτευσης αποτελεί μία προοδευτική κατάκτηση των άστικών επαναστάσεων στην Ευρώπη του 18ου και 19ου αιώνα, και μία εγγύηση (δχι βέβαια τη μόνη) για την ειρήνη και τη δημοκρατία, σε συνδυασμό βέβαια πάντοτε με την πάλη των στρατιωτών για δημοκρατικές ελευθερίες.

Παράλληλα στο πρόγραμμα της ECCO περιλαμβάνεται ρητά το αίτημα για θεσμοθέτηση της δυνατότητας άρνησης θητείας για λόγους συνείδησης και για καθιέρωση εναλλακτικής πολιτικής θητείας για τους αντιρρησίες συνείδησης.

Τα κείμενα του προσυνηδριακού διαλόγου κινούνται στα πλαίσια των θέσεων αυτών, με τις αποχρώσεις βέβαια που αντανακλούν την ιδιαίτερη πολιτική φυσιογνωμία της κάθε οργάνωσης.

Επιγραμματικά, ο Δανός Torben Kristensen, μέλος της εκτελεστικής γραμματείας της ECCO, αφού επιχειρεί μία ανασκόπηση της ιστορίας των ευρωπαϊκών στρατών καταλήγει στο εξής συμπέρασμα: «Από τη μελέτη της ιστορίας προκύπτει σαφώς ότι η γενική υποχρεωτική στρατολογία δεν αποτελεί ένα μονόπλευρο φαινόμενο.

Δέν είναι μόνο ένα μέσο για τους αντιδραστικούς αξιωματικούς για να έλέγχουν, να διαπαιδαγωγούν ή να καταπιέζουν τους νέους.

Η γενική στρατολογία αποτελεί συγχρόνως μία από τις σημαντικότερες κατακτήσεις των άστικών επαναστάσεων της Ευρώπης. Όμως

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ

VML: Φιλανδία (άναγνωρισμένο συνδίκαιο)
FU: Δανία (άναγνωρισμένο συνδίκαιο)
VVDM: Ολλανδία (άναγνωρισμένο συνδίκαιο)
IDS: Γαλλία (οργάνωση στρατιωτών - πολιτών)

(*) Η διακήρυξη και το πρόγραμμα της ECCO έχουν δημοσιευθεί στα ελληνικά:

—στην «Προοπτική» Νο 8.

—στο περιοδικό «Για το στρατό» Νο 2/7

—στην μπροσούρα «Τό χακί» της 'Επιτροπής για τα δικαιώματα των φαντάρων.

μπορεί να χρησιμοποιηθεί με διαφορετικούς τρόπους ανάλογα με την χώρα και την εποχή. Η γενική στρατολογία από μόνη της δεν αποτελεί εγγύηση για τη Δημοκρατία. Η Δημοκρατία κατακτιέται με τον αγώνα όλου του λαού στην κοινωνία, χέρι-χέρι με τον αγώνα των στρατευμένων για δημοκρατικά δικαιώματα μέσα στις ένοπλες δυνάμεις».

Με βάση τις γενικές αυτές κατευθύνσεις η ECCO διακηρύσσει την αντίθεσή της στην όλοένα και πιο ισχυρή τάση για μετεξέλιξη των στρατών της Δυτικής Ευρώπης σε επαγγελματικούς-μισθοφορικούς, τάση που ενισχύεται από την ανάπτυξη των πυρηνικών εξοπλισμών και των τεχνολογιών του πολέμου. Συγχρόνως άσκειται κριτική στα ρεύματα εκείνα του κινήματος που υποστηρίζουν την άρνηση στράτευσης και την αντίρρηση συνείδησης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η κριτική αυτή άσασχολεί ένα σημαντικό μέρος του προσυνηδριακού διαλόγου. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην εισήγηση της VVDM, «Αν το θέμα «Ειρήνη, Δημοκρατία και Στρατός» μπήκε στην ημερήσια διάταξη της 6ης συνδιάσκεψης, αυτό έχει σαν αίτια το γεγονός ότι ο αριθμός των νέων που άρνουν την κατάταξή τους στο στρατό αυξάνει σταθερά στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Πολλοί νέοι, επηρεασμένοι από διάφορες εξελίξεις στην κοινωνία, διαλέγουν το καθεστώς του αντίρρησης συνείδησης. Μία πιθανή συνέπεια αυτής της τάσης θα μπορούσε να είναι η μείωση της δύναμης των συνδικάτων των στρατιωτών, αφού πολλοί μελλοντικοί φαντάροι, με κριτική διάθεση άπέναντι στα στρατό θα μέινουν έξω από το στρατό, με συνέπεια να αυξηθεί ο αριθμός των «μή-κριτικών» στρατιωτών, τους όποιους η στρατιωτική ιεραρχία μπορεί εύκολα να επηρεάσει και να τρομοκρατήσει».

Σε σχέση με τό ζήτημα αυτό ο Torben Kristensen γράφει:

«Στις χώρες που ή αντίρρηση συνείδησης έχει νομιμοποιηθεί, πολλοί νέοι, αντιμετώπιζοντας την μελλοντική στράτευσή τους διαλέγουν τό καθεστώς της αντίρρησης συνείδησης, και τό κάνουν αυτό πιστεύοντας ότι πολεμούν τόν μιλιταρισμό και τόν κίνδυνο του πολέμου.

Δυστυχώς μέ τή στάση τους αυτή στην πραγματικότητα συμβάλλουν στην ένισχυση αυτού του κινδύνου, παρά στην απομάκρυνσή του, και τούτο γιά δύο τουλάχιστον λόγους:

1. Ή αύξηση του αριθμού των νέων που άρνούνται νά στρατευθούν ένισχύει τήν τάση πρός τήν ολοκληρωτική επαγγελματοποίηση του στρατού. Οί στρατιωτικές άρχές θά έπιχειρήσουν νά αναπληρώσουν τήν έλλειψη εφέδρων μέ τήν αύξηση του αριθμού των μονίμων στρατιωτικών.

2. Οί νέοι που δέν στρατεύονται σάν αντίρρηση-στές συνείδησης, έπειδή είναι ενάντια στον πόλεμο και τόν μιλιταρισμό, είναι συχνά από τά πιο ριζοσπαστικά και ένεργητικά στοιχεία της νεολαίας, άποτελούν μέρος της «φυσικής ήγείας» της γενιάς τους. Όταν λοιπόν ένα τμήμα της «φυσικής ήγείας» της νεολαίας μένει έξω από τόν στρατό, οι υπόλοιποι νέοι που στρατεύονται είναι περισσότερο έκθετοι στην καταπίεση και τήν έπιρροή της αντιδραστικής ιδεολογίας των άξιωματικών και ύπαξιωματικών, άφου οι «φυσικοί ήγέτες» τους μένουν έξω από τό στρατό.

Ύπηρεσίες ύγείας στό στράτευμα

Οί βασικοί άξονες της κριτικής που άσκείται στό σύστημα ύγείας στό στρατό είναι:

—Οί συνθήκες ζωής και έργασίας στό στρατό άποτελούν καθ' έαυτές άρνηση όλων των κανόνων ύγιεινής (I.D.S.).

—Ίδιαίτερα σημαντικά είναι τά προβλήματα ψυχικής ύγείας. Στη Δανία έρευνα απέδειξε ότι 3 στους 4 στρατευμένους έχουν ψυχολογικά προβλήματα εξαιτίας του «περιοριστικού στρατιωτικού τρόπου ζωής». Τό στρατιωτικό ιατρικό σύστημα δέν μπορεί νά αντιμετώπισει τά ψυχικά προβλήματα των στρατευσίμων, προβλήματα που προκαλούνται από τήν ίδια τήν στρατιωτική ζωή (F.U.).

—Οί ιατρικές ύπηρεσίες του στρατού βρίσκονται σέ πολύ κατώτερα έπίπεδα από τίς αντίστοιχες πολιτικές ύπηρεσίες (VVDM, VML, FU).

—Ή έπίσκεψη στό γιατρό θεωρείται πολλές φορές σάν προσπάθεια άποφυγής της ύπηρεσίας, και οι διοικητές άγνοούν συχνά τίς οδηγίες του γιατρού γιά άπαλλαγή από τήν ύπηρεσία ή γιά άδεια (VVDM VML).

Στό κείμενο της VVDM τονίζεται: «Ή VVDM διεκδικεί ριζικές αλλαγές στό σύστημα ύγείας στό στρατό (...) Ή κύριος στόχος του νέου συστήματος πρέπει νά είναι τά συμφέροντα του άρρώστου και όχι, όπως σήμερα ή έτοιμότητα και λειτουργικότητα των ενόπλων δυνάμεων».

Αυτοί είναι σέ γενικές γραμμές οι άξονες πάνω στους οποίους κινήθηκε ο προσυνεδριακός διάλογος μεταξύ των οργανώσεων που συμμετέχουν στην ECCO. Στα έπόμενα τεύχη του Σχολιαστή έλπίζουμε νά παρουσιάσουμε περισσότερα στοιχεία από τίς συζητήσεις, τους προβληματισμούς και τίς αποφάσεις της 6ης συνδιάσκεψης της ECCO.

Π. Μαρκοβίτης

Ή άφίσα του Ήλλανδικού συνδικάτου στρατιωτών που δείχνει πώς θά θέλαν νά είναι ο στρατιωτικός ήλιαν-μος. Έπάνω άριστερά, πώς είναι πραγματικά.

Νέα προβλήματα — νέοι όροι συγκρότησης Κίνημα φαντάρων

ΤΡΙΑ ΠΕΡΙΠΟΥ χρόνια άπ' τήν εμφάνιση του κινήματος των Έλλήνων φαντάρων, νέα προβλήματα τίθενται και ζητούν άπαντήσεις. Προβλήματα άνάληψης της πολιτικής πραγματικότητας και στάσης άπέναντί τους, προβλήματα στόχων, πρακτικών και μορφών οργάνωσης. Συνεισφορά στό διάλογο τό κείμενο αυτό, δέν «λύνει» αλλά «θέτει» προβλήματα, μπροστά στη Γ' Πανελλαδική συνάντηση των έπιτροπών φαντάρων.

Δύο, κατά τή γνώμη μας, είναι τά κύρια στοιχεία, που πρέπει νά συνεκτιμηθούν: ή κυβερνητική πολιτική γιά τό στρατό και ή κριτική άποτίμηση της τριχρονής πείρας του κινήματος.

1. Ή παγιοποίηση της «έθνικοαμυντικής πολιτικής» του ΠΑΣΟΚ, που συνεπάγεται τόν έκσυγχρονισμό και τήν έδραίωση της ισχύος του στρατού μέ παράλληλη διατήρηση των άνελεύθερων και αντιδραστικών δομών και τήν πλήρη κατάπνιξη των δικαιωμάτων των ένστολων πολιτών, χαρακτηρίζει τή σημερινή πολιτική συγκυρία.

Ή τρομοκρατική πρακτική άπέναντι στις έπιτροπές στρατιωτών — ναυτών — σημηνιτών, ή ψήφιση του «νέου» 20-1 ή «άγορά του αιώνα», διαδέχτηκαν τίς προεκλογικές διακηρύξεις του ΠΑΣΟΚ γιά μείωση θητείας και δημοκρατικές αλλαγές στον στρατό. Τίς άρχικές έλπίδες πολλών αγωνιστών φαντάρων γιά μία τουλάχιστον «ούδετερότητα» της κυβέρνησης στη διαμάχη του κινήματος μέ τό στρατοκρατικό μηχανισμό, διαδέχεται ή συνείδηση πώς τό κίνημα των στρατιωτών συγκροτείται πλέον ενάντια στην κυβέρνηση.

2. Τό γεγονός ότι σήμερα έπετεύχθη ή «πτώση των τειχών της σιωπής γύρω άπ' τους στρατώνες» και ότι ολόκληρη ή Κοινωνία είναι «άνοικτη» σέ ένα διάλογο γιά τό στρατό, έπιβάλλει μία άπαραίτητη αλλαγή στους «έσωτερικούς όρους» συγκρότησης του κινήματος. Έτσι άπαιτείται ή ύπερβαση της άπλης και γενικής δημοσιοποίησης των συνθηκών και ή άνάληψη συγκεκριμένης δράσης των έπιτροπών μέσα στό χώρο τους.

Ή άνάδειξη δηλαδή των έπιτροπών σέ άτυπους, σέ πρώτη φάση, συνδικαλιστικούς φορείς, σέ φυσικές πρωτοπορίες στό στρατόπεδο και τά καράβια.

Άπ' αυτή τή σκοπιά, θά διεκδικείται και ή συμμαχία του κινήματος των φαντάρων μέ άλλες κοινωνικές δυνάμεις. Μέ τρόπο όχι ύποβοηθητικό, αλλά πολιτικό, ενάντια στον κοινωνικό και πολιτικό ρόλο του στρατού σάν άστικού μηχανισμού. Ένότητα, τελικά, που θά άναδεικνύεται μέσα άπ' τίς ύπαρκτές αντιθέσεις των κοινωνικών χώρων και των κοινωνών, μέ τους φαντάρους, αίτημάτων τους.

Άκόμα κρίνεται σάν κομβική ή στάση του κινήματος άπέναντι στην ΚΕΕΔ. Και αυτό γιατί ή έντονη και έμπρακτη διαφωνία αυτής της κίνησης μέ τό αίτημα του συνδικαλισμού μέσα στό στρατό, τήν καθιστά ρεφορμιστική συνιστώσα μέ στόχο τήν άπ' τά έξω συγκρότηση ενός «αξιοτίμου συννομίλητή» μέ τή στρατοκρατική έξουσία. Ή ύπόθεση της ΚΕΕΔ άφορά περισσότερο τελικά τόν «έλεγχο» των μελών του ΚΚΕ κατά τή διάρκεια της θητείας τους, παρά τήν άνάπτυξη του μαζικού κινήματος των φαντάρων και τή ρήξη μέ τήν ιεραρχική δομή-ση του στρατού.

Άρα τό ζητούμενο σήμερα είναι ή άρθρωση πολιτικών προτάσεων που θά άπορρέουν άπ' τή συνεκτίμηση των προβλημάτων που τέθηκαν έδώ συνοπτικά. Στην κατεύθυνση αυτή έξάλλου έχουν έπικεντρωθεί οι πρακτικές του κινήματος έδώ κι άρκετό διάστημα, άπ' τά τριήμερα των έπιτροπών στρατιωτών, μέχρι τή μάχη του Πανσπουδαστικού και τήν έκλογή φαντάρου στό Κ.Σ. της ΕΦΕΕ, άπ' τήν αντίσταση των φαντάρων στις μονάδες μέχρι τό περιεχόμενο του περιοδικού της Έπιτροπής γιά τό στρατό. Άπ' αυτή τή σκοπιά άκόμα, και στη στήριξη αυτής της κατεύθυνσης, έχει μεγάλη σημασία ή πραγματοποίηση της 6ης Συνδιάσκεψης της ECCO στην Άθήνα.

Τάσος Κατιντσάρος
μέλος της «Έπιτροπής γιά τό στρατό»

‘Η Κόκα - Κόλα

Έχουμε πίστη στο δηλητήριο
ΡΕΜΠΩ: ΕΚΛΑΜΨΕΙΣ

ΕΝΑ ΚΑΠΩΣ ΑΝΗΣΥΧΗΤΙΚΟ δημοσίευμα στις εφημερίδες της 22ας Μαρτίου 1984 («έπικίνδυνη ή κόκα-κόλα για τα παιδιά», «ζημιές στον οργανισμό από την κόκα κόλα» κλπ.) είχε σαν αποτέλεσμα να ξαναγίνει επίκαιρη ή συζητηση γύρω απ' τα αναψυκτικά αυτού του είδους, των οποίων ο μύθος έχει εδώ και μερικές δεκαετίες εισβάλλει, μέσω ενός καταναλωτικού παροξυσμού κι ενός βομβαρδισμού διαφημιστικών συνθημάτων, στη σφαίρα της καθημερινής ζωής των ανθρώπων. Έχοντας ασχοληθεί στο παρελθόν με τουτό το παράδοξο (πού θα μπορούσα να το ονομάσω παράδοξο της επικίνδυνης γεύσης), θά ήθελα να επανέλθω εδώ με μία κάπως πιο επίκαιρη αναψηλάφηση των μυστηρίων της δημοτικότητας και της σύστασης της κόκα-κόλας, ή όποια, κατά τα φαινόμενα, δεν είναι και τόσο άθωα όσο θά έπρεπε, αν και (έπίσης κατά τα φαινόμενα) τόσο έγω όσο και ο αναγνώστης αυτού του άρθρου δεν πρόκειται να πάσουμε στο μέλλον να την απολαμβάνουμε.

Τό ότι ή κόκα-κόλα αποτελεί ένα μυθικό αντικείμενο, ένα ποτό μαγικό, ένα είδος ελιξήριου, είναι κάτι πού δεν χρειάζεται ν' αποδειχτεί. Πρόκειται, σύμφωνα με τό μύθο τόν όποιο διαφημίζουν ακατάπανστα, για μία ουσία πού οι άνθρωποι άπλως όφείλουν νά καταναλώσουν, αν δεν θέλουν νά θεωρηθούν πρόωρα σαν άναχρονιστικοί, κι έτσι ή χρήση της μοιάζει περισσότερο ιδεολογική άπ' ό,τι άναγκαία — για — πρακτικούς — λόγους: σά νά λέμε, μάς παρουσιάζουν εδώ μία ουσία πού κολακεύει κυρίως μερικά στερεότυπα της ανθρώπινης συμπεριφοράς, αντί, όπως θά 'ταν φυσικό, νά άπευθύνεται στην αντίληψη του ύγιεινού, στην άνάγκη — νά ξεδιψάσουμε, ή στις εύχάριστες διακυμάνσεις της γεύσης. Τό κυνήγι του καταναλωτή διαδραματίζεται πέρα άπ' τους χώρους όπου συνηθίζεται νά μιλάει κανείς για την εκπλήρωση μιας έπιθυμίας: πολύ μακριά για ν' άκούσει την ίσχυνη φωνή των δικών του έπιλογών, τό θήραμα έχει πιαστεί στα δίχτυα μιας όρισμένης ψυχολογίας. Φυσικά, κάτι τέτοιο δεν είναι συμπτωματικό. Θά μπορούσαμε νά δούμε εύκολα πού

όφείλεται ή όλοφάνερη και συντριπτική νίκη της κόκα-κόλας πάνω στα παραδοσιακά άναψυκτικά, αν έξετάζαμε προσεχτικά αυτούς τους δημοφιλείς παράγοντες πού μία όλόκληρη γκάμα έπιστημών, άπ' τη Χημεία ως τη Διαφήμιση, έχουν κληθεί εδώ νά τους ύπηρετήσουν όσο γίνεται πιο άποτελεσματικά (και δεν ύπάρχει άμφιβολία πώς τό πέτυχαν!)

ΚΑΤ' ΑΡΧΑΣ Η ΧΗΜΕΙΑ μπορεί νά θεωρηθεί σ' ένα μεγάλο ποσοστό ύπευθυνη για τό μύθο της μαγικής ύπόστασης της κόκα-κόλας, της όποιας τό μυστικό δεν μάς άποκαλύπτουν. Φαίνεται πώς ή διαφημιστική φιλολογία περί άποφυγής των άπομιμήσεων δεν δημιουργήθηκε χωρίς λόγο: μοιάζει (πράγμα πού ξέρουμε πώς δεν είναι άλήθεια) σαν ή πραγματική κόκα-κόλα νά είναι μία και άναντικατάστατη, μόνο και μόνο έπειδή τό μυστικό της κατασκευής της συμπυκνώνεται σ' έναν περίπλοκο χημικό τύπο, μυστηριώδη και άπόρρητο. (Και μία κάπως εύκολη δουλειά θά 'ταν, άς πούμε, νά πείσουμε ένα παιδί πώς οι Κινέζοι, πού παράγουν κόκα-κόλα, έκλεψαν πρώτοι τό μυστικό, προλαβαίνοντας τους Ρώσους, πού τώρα παράγουν άπλως πέτσι, κι έτσι δικαιολογούνται νά νιώθουν λιγάκι περήφανοι. Κι όμως δεν είναι και τόσο άστείο: δεν ξέρουμε τί θά σκεφτόταν ό Μάρξ στη θέα ενός μπουκαλιού σοβιετικής πέτσι). Γιατί, τί είναι τελικά ή κόκα-κόλα; Δεν είναι ένας χυμός, δεν είναι τό ύγροποιημένο περιεχόμενο ενός καρπού, είναι μία αινιγματική εφεύρεση, μία ουσία άλχημική, για την προέλευση της όποιας δεν εύθύνεται ή Φύση αλλά τό έργαστήριό. Άρα, μή μπορώντας νά καταφύγουμε σ' ένα κοινό και γνώριμο σέ όλους άρχέτυπο ουσίας, δεν είμαστε σέ θέση — ίσχυρίζεται ό μύθος — ούτε νά τη μιμηθούμε ούτε νά την άντιγράψουμε έκτός κι αν γνωρίζουμε τη μυστική άναλογία στην όποια ή άνάμιξη όρισμένων πρώτων ύλών θά έπετύγχανε τη δημιουργία του θαυματουργού ποτού. Κατά κάποιο τρόπο, ό μύθος της κοκαΐνης πού περιέχεται στην κόκα-κόλα συμβολίζει τό περίφημο μυστικό της κατασκευής της. 'Η καφεΐνη (0,0125%) είναι έπίσης μία ουσία διαβολική: κάθε άλλο παρά ύγιεινή, κάθε άλλο παρά άθωα, μοιάζει με μία παράδοξη παρουσία όταν έμφανίζεται νά

πλουτίζει ένα άναψυκτικό, πού ή χρησιμότητά του ύποτίθεται πώς είναι άπλως νά δροσίξει. Όσο για τά άκόμη πιο μυστηριώδη συστατικά πού λέγονται καραμελόχρωμα, όρθοφωσφορικό όξύ και αϊθέρια έλαια, ή λειτουργία τους (όχι βέβαια άπό χημική αλλά άπό μυθική άποψη) είναι άκριβώς εκείνη της νοθείας, αλλά της έντοπισμένης νοθείας, εκείνης πού μάς μισο-άποκαλύπτουν (γιατί αυτές οι χημικές ουσίες δεν είναι για τόν μέσο άνθρωπο τίποτα καλύτερο άπό αινίγματα) άκριβώς ώστε ή σύσταση του προϊόντος νά μήν άκούγεται και πολύ μελωδικά: όπως και μέ τό κάπνισμα, μοιάζει εδώ νά μάς δηλητηριάσουν έλαφρά με άντάλλαγμα μία κάποια σοβαρή άπόλαυση. Τί άπλό: αυτό τό έπιχείρημα μπορεί νά χρησιμοποιηθεί και άντίστροφα: άφού είναι τόσο έλάχιστα άγνή ή κόκα-κόλα, δεν μπορεί παρά νά ύπόσχεται κάτι τό άξιόλογο.

Έχουμε λοιπόν, πραγματικά, ένα άναψυκτικό άπόλυτα έπαναστατικό κατά τουτό: δεν άποτελεί, όπως όλα τά άναψυκτικά μέχρι τώρα, μία έξελιγμένη παραλλαγή του νερού, αλλά μία έξυπνα μεταμφιεσμένη συμβολική έκφραση της ιδέας πού κρύβεται στα φάρμακα, στα ναρκωτικά, στα παραισθησιογόνα. 'Η φαρμακολογική της προέλευση είναι άλλωστε δηλωμένη: ή κόκα-κόλα έπινοήθηκε τό 1886 άπό έναν φαρμακοποιό στην 'Ατλάντα των ΗΠΑ και πραγματικά στην άρχή προοριζόταν νά ύπηρετήσει την ιατρική. Οι 'Αμερικάνοι ύπήρξαν ίκανοί νά μεταβάλουν αυτό τό χημικό καρίκευμα σ' ένα είδος άγαθού, σέ μία προσιτή και καταναλώσιμη τέρψη του νευρικού συστήματος και του λάρυγγα. Τό χρώμα της κόκα-κόλας προδίδει άπερίφραστα τη βαθύτερη ουσία αυτού του μύθου: ή κόκα-κόλα καταργεί όλόκληρη την άχρωμη παράδοση των παλιών άναψυκτικών. Όπως ξέρει ό καθένας, αυτά τά τελευταία κυκλοφορούσαν πάντοτε σέ άποχρώσεις όμιχλώδεις και ύποτονικές, ήταν διάφανα σά τό νερό πού τη βασική λειτουργία του έπρεπε νά άντιγράψουν, διατηρούσαν τά μελαγχολικά χρώματα (όπως και τίς γεύσεις) των έσπεριδοειδών των όποιων άποτελούσαν άπλούστατα την πόσιμη κατάσταση, και δεν είχαν άλλο στόχο άπ' τό νά άναπαράγουν όρισμένες αϊθέριες ποιικιλίες του ύδάτινου, του δροσερού, του δροσιστικού και του ύγιεινού. 'Ο τρόπος πού διαφημιζόνταν και διαφημίζονται άκόμα τά άναψυκτικά παλιού τύπου, όπως ή λεμονάδα ή τό Ur,

έπικαλείται ακριβώς μία διπλή μυθολογία της ζωτικότητας: απ' τη μία το νερό, φανερή πηγή κάθε ζωής, απ' την άλλη ο χυμός, φορέας της μυστικής δύναμης και της φανερής εύρωστιας του δέντρου και του καρπού, εκχύλισμα μιας ανθής βλάστησης που υπόσχεται την άθανασία. Η κόκα-κόλα αντιστρέφει αυτό το μύθο του αγαθού που τό απολαμβάνει κανείς μ' ένα τέτοιο σεμνά απελπισμένο τρόπο και στο όνομα μιας βαθύτερης βιολογικής ανάγκης, σά να λέμε με τον τρόπο που θα έτρεχε προς μία δαση με τρεχούμενα νερά στη μέση της έρημου. Όχι, η κόκα-κόλα δεν είναι, και δεν ισχυρίζεται πώς είναι, ούτε υγιεινή, ούτε δροσιστική, ούτε συνεπής απόγονος εκείνου του τόσο φιλικού προς τον άνθρωπο στοιχείου που λέγεται νερό. Κάθε άλλο: ο μύθος του μαγικού ποτού υποστηρίζει ακριβώς το αντίθετο.

ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΓΙΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ να δούμε ότι, από συμβολική άποψη, η βαθύτερη φύση της κόκα-κόλας δεν είναι το υγρό (και άρα το δροσερό) αλλά το ξηρό, το φρυγμένο, το καυστικό. Τό χρώμα της, καθόλου συνηθισμένο, είναι σκοτεινό, θερμό και βαθύ, είναι τό χρώμα μιας καύσης που τη συναντάμε στη σκουριά, στο καμένο ξύλο, στους ξηρούς καρπούς: δεν είναι τό χρώμα του χυμού αλλά τό χρώμα μιας τεχνητά παρασκευασμένης ουσίας που έχει διαλυθεί μέσα στο νερό για να τό μεταμορφώσει ύστερα από άγνωστες και μυστηριακές ζυμώσεις σε κάτι άλλο. Τό άρωμά της (που ίσως τό συναντήσουμε ξανά στα συνθετικά μπαχαρικά του μέλλοντος, την εποχή που η μαγειρική θ' αποτελεί έπισημα ένα κλάδο της χημείας), τό άρωμά της δεν χαρίζει καμιά φρεσκάδα, αλλά «καίει» τό λαιμό που θά τη δοκιμάσει για πρώτη φορά, έρεθίζοντας τις χορδές του μ' ένα άπιθανό φάσμα από γεύσεις περιπλοκές, άγνωστες και άπροσδιόριστα χημικές. Δεν είναι μία γεύση φυσική, αλλά η γεύση ενός πράγματος νοθευμένου, συμπυκνωμένου, μεταστοιχειωμένου: μία γεύση ευχάριστα δηλητηριώδης: αντίθετα απ' τους χυμούς που αποτελούν τη βάση των παλιών αναψυκτικών (και που εκφράζουν απ' τη φύση τους κάτι που πηγάει, κάτι τό ζωντανό και νεογέννητο, κάτι που ρέει αδιάκοπα και άρρα άνανεώνεται), η κόκα-κόλα, όπως άς πούμε τό κρασί ή τό κονιάκ, προσφέρει σ' εκείνον που τη γεύεται μία αίσθηση παλιού και πολύτιμου, σάν κάτι που έχει πυρακτωθεί κι ύστερα σβύσει για να υγροποιηθεί, κι έτσι οι άλχημικές διαδικασίες της παραγωγής του τό επιτρέπουν να θεωρείται άπόσταγμα. Η φιλο-

σοφία της γεύσης είναι εδώ κάθε άλλο παρά πενή: πόσο δύσκολο είναι να ίσχυριστούμε τό ίδιο και για μία άπλή λεμονάδα. Στ' αλήθεια, η ουσία που ονομάζεται σοβαροφανώς *εκχύλισμα coca cola*, και που άποτελεί τη βάση του ποτού, είναι ό,τι τό γλυκάνισο για τό ούζο και τό ξύλο του κέδρου για τό κονιάκ. Μία ύπονοούμενη συγγένεια της κόκα-κόλας με τά λεγόμενα οίνο-πνευματώδη, πηγάει εξάλλου απ' τό μύθο της ως ποτού επικίνδυνου και καυστικού. Ρίξτε, μάς λένε, ένα νόμισμα ή ένα κοχύλι σ' ένα ποτήρι κόκα-κόλας και τό άλλο πρωί θά έχει διαλυθεί. Τι φριχτές ταλαιπωρίες για τό στομάχι επιφυλάσσει αυτή η τόσο εκλυστική Μούσα της γεύσης! Μή δίνετε — μάς λένε πάλι — κόκα-κόλα στά μικρά παιδιά: ναι, δέ θά 'ταν υπερβολή να πούμε πώς, απ' την άποψη της ψυχολογίας εκείνου που την πίνει, η κόκα-κόλα θέλει να συγκαταλέγεται στα «δυνατά ποτά»: δέν προορίζεται ούτε για βρέφη ούτε για ανθρώπους που υποφέρουν απ' τό στομάχι τους. Οι κατασκευαστές της της επιτρέπουν να διαλύει τά πάντα μέσα σ' αυτό τό στομάχι σε άντάλλαγμα του ότι δέχεται, σάν ένα καλό διεγερτικό, να προσφέρει μία τερπνή επέμβαση στο μυαλό, στα νεύρα, στα άνακλαστικά, στην ευδιαθεσία (δείτε πώς χορεύουν τά παιδιά της κόκα-κόλας στα διαφημιστικά μονόπρακτα χωρίς να κουράζονται). όπως και τό άλκοόλ η κόκα-κόλα είναι λοιπόν ένα ποτό-καύσιμο: παρά τό αντιπαθητικό του χρώμα, παρά την άρχικά δυσάρεστη γεύση του, όφειλει κανείς να τό πίνει αν υπερηφανεύεται πώς άνήκει σ' εκείνους που δέν επιθυμούν να κατευνάσουν τις φωτιές αλλά να τις κρατάνε αδιάκοπα άναμμένες. Αυτό τουλάχιστον ίσχυρίζονται έμμεσα οι διαφημιστές. Τό σχήμα του μύθου είναι πολύ παλιό και πολύ άπλό: νοθεύουμε την ήδονή με μία σταγόνα αυτοκαταστροφής κι έτσι της προσφέρουμε μία κάποια άξιοπρέπεια, πληρώνουμε κάπως πιο ακριβά εκείνο που απολαμβάνουμε μόνο και μόνο για να περιφρουρήσουμε με τουτή την ύπολογισμένη άνταλλαγή τη σημασία του.

ΜΙΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ, άλλωστε, σχέση του μαγικού αναψυκτικού με τά δυνατά ποτά, άποτελεί η διαδεδομένη πεποίθηση πώς μπορεί κανείς να έθιστεί σ' αυτό, λές και πρόκειται για ήρωινή. Δοκιμάστε λοιπόν τουτό τό συναρπαστικό κίνδυνο που λέγεται κόκα-κόλα. Ξέρουμε πόσο άπαραίτητο είναι τό να έκτιθεται σήμερα κανείς στη γοητεία των επικίνδυνων ουσιών: στις ΗΠΑ, ίσχυρίζονται, υπάρχουν άρκετά έκατομμύρια *cocacolics* (κατά τό *alcoholics*): οι φήμες παρουσιάζουν αυτούς τους ανθρώπους σάν ύποχρεωμένους να καταναλώνουν άρκετά λίτρα μαγικού νέκταρ ήμερησίως: άπαξ και άκουσαν μία φορά τό τραγούδι των Σειρήνων δέν μπορούν πιά να ξαναβρουν την ήρεμία τους. Όλα αυτά μάς άποκαλύπτουν κατά κάποιο τρόπο την ήθική ουσία του μύθου της σκοτεινής χημικής ύπόστασης και της καυστικότητας: η κόκα-κόλα δέν στρατεύεται όπως τά παραδοσιακά αναψυκτικά στην υπόθεση της υγείας, της άνακούφισης, της βαθύτερης φυσικής και γευστικής δροσιάς που απλώνει ο χυμός εκεί όπου ρέει, σάν μία άνταύγεια ικανή να ξεδιψάει, και ν' άναζωογονεί: όχι, η κόκα-κόλα είναι ένα ποτό άπόλυτα μοντέρνο, κι εκείνο που θά 'θελε να μάς προσφέρει δέν είναι καμιά έμπειρία άγαθή και άνώδυνη, αλλά κίνδυνο, περιπέτεια, ένταση: ξέρει να εμπλέκεται στη βιαστική και ρυθμισμένη έναλλαγή των εικόνων μιας ζωής που έγκατέλειψε κάθε ίχνος ρομαντισμού μπροστά στο δικαίωμα να ίσχυρίζεται με τό έτσι θέλω πώς πρέπει να ζει κανείς τό κάθε πράγμα μέχρι την έξουθένωση. Προσέχτε τις διαφημίσεις της κόκα-κόλας: ένας τελευταίος σπασμός του άμερικάνικου όνειρου που πεθαίνει είναι κι εδώ

φανερός: είτε πρόκειται για μία κοσμοπολιτική βραδιά είτε για τό διάλειμμα μιας σκληρής δουλειάς, η ζωή είναι πάντα ένας άτέλειωτος φωταγωγημένος δρόμος πάνω στον όποιο είναι κανείς άναγκασμένος να τρέχει χωρίς να σκέφτεται, μόνο και μόνο από φόβο μήπως χρειαστεί να γυρίσει και να κοιτάξει πίσω του.

Πραγματικά, αυτή η τηλεοπτική όπερα των διαφημίσεων της κόκα-κόλας κηρύσσει την ένταση σάν την μοναδική άξία που πρέπει να σέβεται ένας έφηβος μνημένος έγκαίρως στον κυνισμό. Βλέπουμε, για παράδειγμα, μία παρέα έφηβων της άμερικάνικης μεσαιας τάξης να χορεύουν στο ρυθμό του ντίσκο (φυσικά με πατίνα). Στις παρενθέσεις αυτής της διασκεδαστικής ένασχόλησης, απολαμβάνουν μεγάλες γουλιές δυναμωτικής κόκα-κόλας (όπως ο Σούπερ Γκούφ κατάπινε τά φυστίκια του για να πάρει δυνάμεις) κι ύστερα επιστρέφουν εκεί όπου άνήκουν με άναπτερωμένο τό ήθικό. Άλλά άς μήν ξεχνάμε τό κυριότερο: αυτή η «ένταση» παρέχεται σε όλους δημοκρατικά! Σε άλλα διαφημιστικά σπότ, για παράδειγμα, προτιμούνται στη θέση των χορευτών, οι ίστιοπλόοι, οι σκιέρ, οι έργάτες, οι έπιχειρηματίες, οι ποδοσφαιριστές κλπ. Η κόκα-κόλα πάει με όλα, πίνεται απ' όλους, ταιριάζει σε όλες τις περιστάσεις: απ' τό μπάρ του Hilton μέχρι τό τελευταίο συνοικιακό καφεείο, κι απ' την έπιχειρήση μέχρι τό γήπεδο, κανένα όχυρό δέν της άντιστέκεται, καθώς εισβάλλει στη σφαίρα της έπισημότητας ή της ιδιωτικής ζωής, πρόθυμη να συνοδέψει πραγματικά *οτιδήποτε*, από φιλέ-ω-πουάβρ μέχρι πόπ κόρν: αν και προσπαθεί να έμφανίζεται σάν ένα έξωτικό κατασκευάσμα, άποτελεί ταυτόχρονα Τό Άπόλυτο Ουδέτερο Ποτό. Και φυσικά, άντι να διαλύει τό έξαιρετικό στοιχείο, αυτή η άντίφαση τό ένισχύει γιατί άπλούστατα είναι κι η ίδια έξαιρετική. Δεν μάς λείει πώς συνδυάζεται αυτή η καθολικότητα με τις ικανότητες του μαγικού φίλτρου, άπλως υποβιβάζει ευεργετικά αυτές τις ικανότητες από μία αλήθεια λίγο πολύ ποιητική σε άντικείμενο καθημερινής άγοραπωλησίας. Με δύο λόγια μάς προτείνουν εδώ μία ουσία τόσο έξαιρετική ώστε να ζορκίζει την πλήξη και ταυτόχρονα τόσο συνηθισμένη ώστε να τη βρίσκει κανείς παντού — ένα προϊόν που άναγκάζει να τό καταναλώνεις για δύο αντίθετους λόγους. Άξιοπεριεργό μπορεί λοιπόν να μήν είναι τόσο τό περιεχόμενο του μύθου όσο η μορφή του, δηλαδή ο τρόπος με τον όποιο συνδυάζονται τόσο άρμονικά τό κοινότυπο με τό μυστηριώδες, τό τυποποιημένο με τό μαγικό.

Άλλωστε, χάρις σ' αυτή την ιδεώδη άντίφαση, η κόκα-κόλα είναι λίγο πολύ άτρωτη: μία συκοφαντία την κολακεύει όσο κι ένας έπαινος. Τι κι αν μάς πληροφορούν για μία άκόμη φορά οι ειδικοί πώς είναι επικίνδυνη για την υγεία; Σάν τέτοια τη διαφημίζουν οι κατασκευαστές της εδώ και δεκαετίες. Στο ύποσυνείδητο του καταναλωτή την έχουν τοποθετήσει πρό πολλού σά να προέρχεται απ' τη μισοφωτισμένη εκείνη περιοχή της ανθρώπινης έφευρετικότητας όπου τά μυστικά της ύλης γοητεύουν ακριβώς με τό να είναι θανατηφόρα. Η κόκα-κόλα είναι τελικά ένα δηλητήριο με την έννοια που έδινε στη λέξη ο Μπωντλαίρ: τό να καταγγείλουμε τις δυσάρεστες επιδράσεις της στον οργανισμό σημαίνει να την άπαλλάξουμε απ' τό στίγμα της ύποψιας μιας κάποιας άνόητης παιδικής άθωότητας, σύμφυτης σε όλα τ' άλλα αναψυκτικά, σημαίνει να πειστούμε κι έμεις πώς είναι ένα ποτό για σκληραγωγημένους άνθρώπους, σημαίνει, με δύο λόγια, να της άναγνωρίσουμε μία άίγλη που άσφαλώς, και για φανερούς λόγους, δέν τη διαθέτουν ούτε τό σπράιτ ούτε η πορτοκαλάδα.

Ευγένιος Άρανίσης

ΧΛΕΜΠΟΥΡΑ, ΑΣ ΣΤΑΝΑΤΗΣΟΥΜΕ
ΛΙΓΟ ΝΑ ΞΕΚΟΥΡΑΣΤΟΥΜΕ... ΔΕΝ
ΑΥΤΕΧΣ ΑΛΛΟ!...

ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΚΑΙΡΟ ΓΙΑ
ΞΕΚΟΥΡΑΣΗ! ΠΕΡΠΑΤΑ!

ΑΙΙΙΙ!

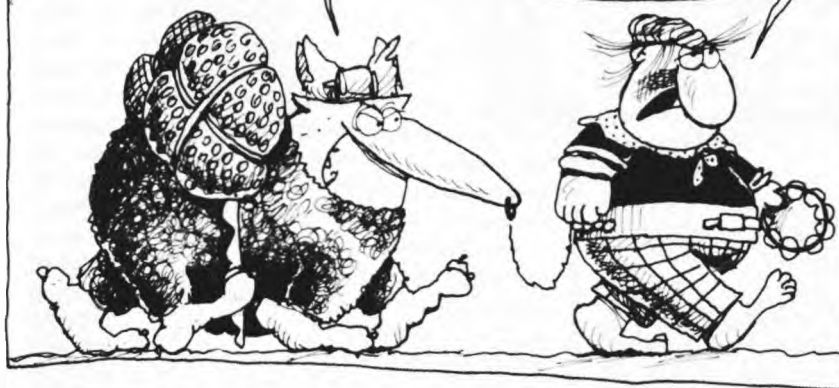

ΣΟΥ ΕΧΩ ΠΕΙ
ΝΑ ΜΗ ΜΟΥ ΤΡΑΒΑΣ
ΤΗ ΜΥΤΗ! ΜΟΥ ΤΗ
ΞΕΧΕΙΛΟΣΕΣ ΠΙΑ!

ΠΑΝΤΟΣ ΕΓΩ ΣΤΟ ΛΕΩ,
ΘΑ ΠΑΣ ΝΑ ΠΑΡΑΔΩΘΕ ΣΕ
ΖΩΟΛΟΓΙΚΟ ΚΗΠΟ! ΧΙΛΙΕΣ
ΦΟΡΕΣ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΛΟΥΒΙ,
ΠΑΡΑ ΑΥΤΟ ΤΟ ΜΑΤΥΡΙΟ!...

ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ ΕΧΕΙΣ ΠΑ ΤΟΥ ΕΛΥΤΟ
ΣΟΥ ΒΑΓΓΕΛΗ! ΕΙΣΑΙ ΚΟΙΜΟΥΤΑΤΟ ΕΙΔΟΣ!
ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΑΡΚΟΥΔΕΣ ΣΑΝ
ΚΡΕΣΣΕΡΑ, ΓΙΑΤΙ ΝΑ ΣΕ ΠΑΡΕΙ Ο
ΖΩΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ;

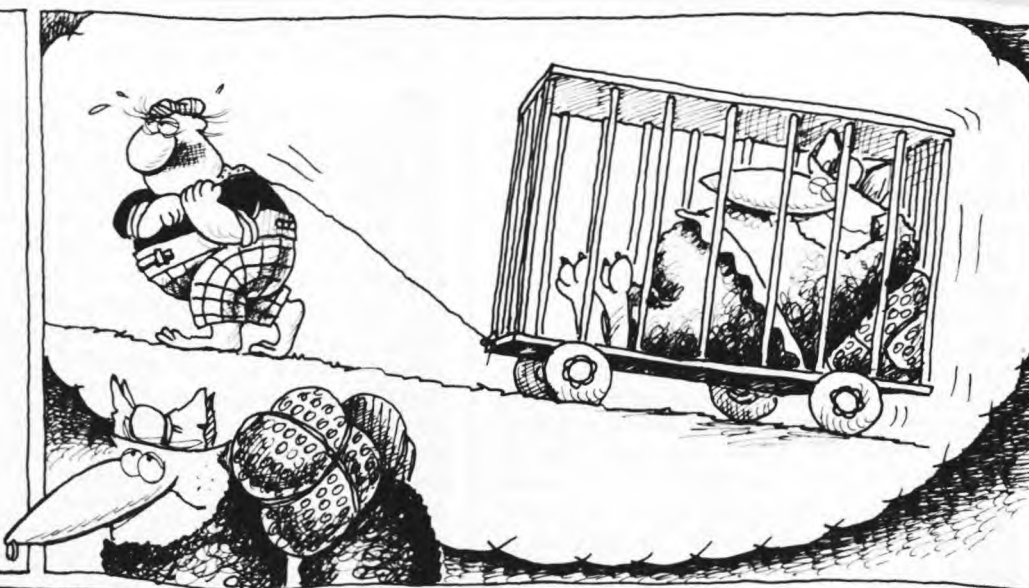

ΞΕΡΕΙΣ ΠΟΛΕΣ
ΑΡΚΟΥΔΕΣ ΠΟΥ ΝΑ
ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΚΑΝΟΥΝ
ΑΥΤΟ;..

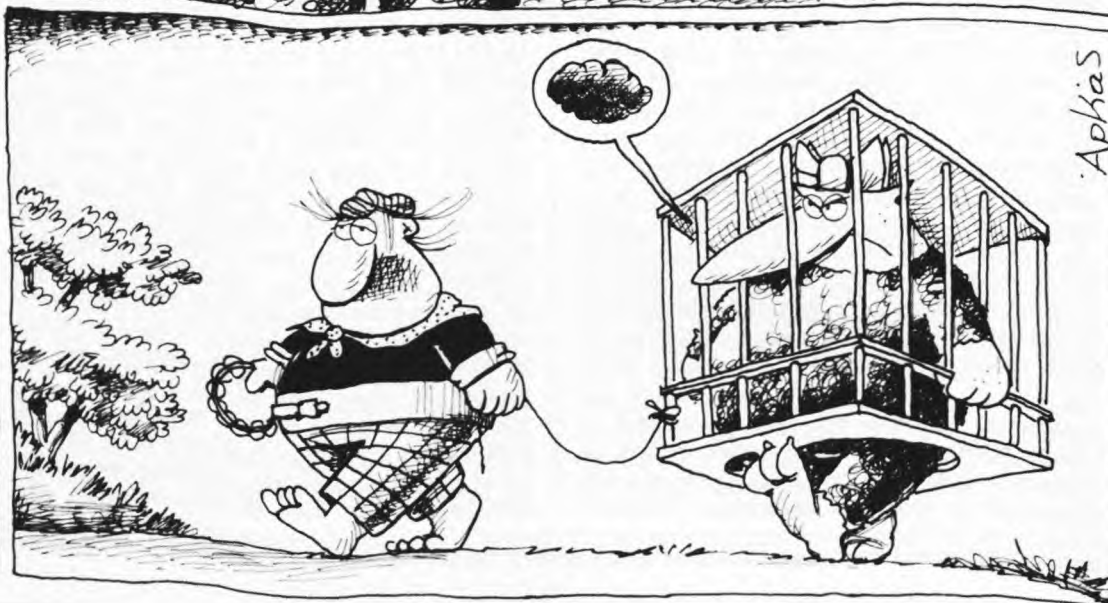

Αρκά

ΠΑΝΤΟΣ, ΑΝ ΠΡΟΤΙΜΑΣ
ΚΛΟΥΒΙ ΑΝΤΙ ΓΙΑ ΑΛΥΣΙΔΑ,
ΕΓΩ ΔΕΝ ΕΧΩ ΚΑΜΙΑ
ΑΝΤΙΡΡΗΣΗ.

ΛΟΙΠΟΝ, ΧΛΕΜΠΟΥΡΑ
ΤΟ ΣΚΕΦΤΗΚΑ!...
ΠΡΟΤΙΜΑΣ ΚΛΟΥΒΙ!

Αρκά

ΤΟ ΧΕΙΡΟΤΕΡΟ Μ'ΑΥΤΟ ΤΟ ΗΛΙΘΙΟ ΚΛΟΥΒΙ,
ΕΙΝΑΙ ΟΤΙ Θ'ΑΡΧΙΣΟΥΝ ΟΛΟΙ ΝΑ
ΜΟΥ ΚΑΝΟΥΝ ΠΛΑΚΑ...

ΤΙ ΒΛΕΠΩ ΒΑΓΓΕΛΗ;
ΘΑ ΦΟΡΕΘΟΥΝ ΚΟΝΤΑ ΤΑ
ΚΛΟΥΒΙΑ ΦΕΤΟΣ;

**ΧΑΧΑΧΑ
ΧΑΧΑ!**

ΑΣ' ΤΟΥΣ ΝΑ ΛΕΝΕ!
ΔΕΝ ΘΑ ΤΟΥΣ ΚΑΝΩ ΤΗ
ΧΑΡΗ ΝΑ ΕΚΝΕΥΡΙΣΤΕ!

ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΔΙΑΒΑΣΕΙΣ
ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΡΙΝ ΤΟ ΠΛΑΥΝΕΙΣ!
ΑΥΤΑ ΤΑ ΚΛΟΥΒΙΑ ΜΠΑΙΝΟΥΝ
ΣΤΟ ΖΕΣΤΟ ΝΕΡΟ!

ΣΥΓΚΡΑΤΗΣΟΥ
ΒΑΓΓΕΛΗ...

ΧΑΧΑΧΑ!

ΕΓΩ ΝΟΜΙΖΩ ΟΤΙ ΚΑΠΟΥ ΘΑ
ΤΟΥ ΕΠΕΣΕ ΤΟ ΚΑΤΟ ΜΙΣΟ!...

ΧΑΧΑΧΑ!

ΟΧΙ, ΤΟ ΕΧΕΙ, ΑΛΛΑ
ΤΟ ΦΟΡΑΕΙ ΜΟΝΟ
ΤΙΣ ΓΙΟΡΤΕΣ!...

ΧΑΧΑΧΑ!

...ΜΕ ΡΙΓΕ
ΣΑΚΑΚΙ!

**ΧΑΧΑΧΑ
ΧΟΧΟ!**

ΠΟΣΗ ΨΥΧΡΑΜΙΑ
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΧΕΙ ΜΙΑ
ΜΕΣΗ ΑΡΚΟΥΔΑ;

...ΜΑ ΔΕ ΤΟ ΚΑΤΑΜΒΑΙΝΕΙΣ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ
ΤΑΠΕΙΝΩΤΙΚΟ ΝΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΩ Μ'ΑΥΤΟ
ΤΟ ΤΕΛΟΣΙΟ ΚΛΟΥΒΙ ΚΑΙ ΝΑ ΜΕ
ΚΟΡΟΪΔΕΥΟΥΝ ΟΛΟΙ;

ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ
ΤΙΠΟΤΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ
ΤΑΠΕΙΝΩΤΙΚΟ ΒΑΓΓΕΛΗ!...

ΤΙ ΣΧΕΣΗ ΕΧΕΙ
ΤΩΡΑ ΤΟ ΚΛΟΥΒΙ
ΜΕ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ;

ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΕΧΟΥΝ
ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ!
ΥΠΑΡΧΕΙ ΟΛΟΚΛΗΡΗ
ΘΕΩΡΙΑ ΠΑΝΩ Σ'ΑΥΤΟ,
ΚΑΙ ΘΑ ΣΤΗΝ ΕΞΗΤΟΪΣΑ
ΑΝ ΥΠΗΡΧΕ Η ΠΑΡΑΚΙΡΗ
ΕΛΠΙΔΑ ΝΑ ΤΗΝ
ΚΑΤΑΛΑΒΕΙΣ!

Ο ΠΑΝΑΙΣΘΗΤΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΦΕΛΗΣ
ΚΑΙ ΞΕΠΕΡΑΣΜΕΝΗ ΑΠΟΦΗ ΧΛΕΜΠΟΥΡΑ!
ΕΙΝΑΙ ΦΟΒΕΡΟ, ΠΟΣΟ ΠΙΣΩ ΕΙΣΑΙ
Σ'ΑΥΤΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ!...

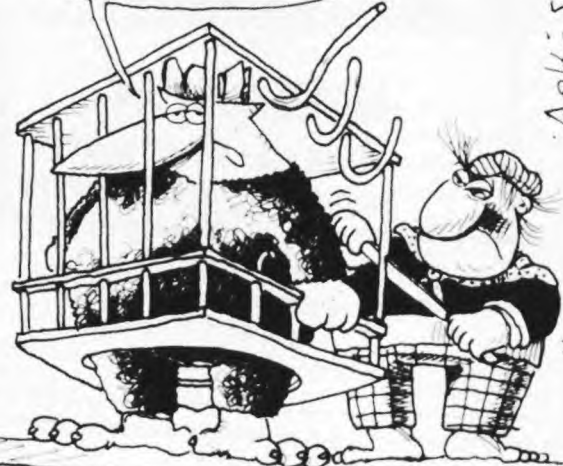
...ΤΙ
ΠΡΑΓΜΑ;

Α, ΝΑΙ... ΔΕ ΣΟΥ ΕΙΠΑ...
ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΜΕΛΕΤΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ!... ΞΕΡΕΙΣ,
ΟΤΑΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΝΕΙΣ
ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΚΛΕΙΣΜΕΝΟΣ
Σ'ΕΝΑ ΚΛΟΥΒΙ, ΔΕΝ ΕΧΕΙ
ΚΑΙ ΠΟΛΛΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ
ΝΑ ΚΑΝΕΙ!...

ΕΙΝΑΙ ΦΟΒΕΡΟ, ΠΟΣΗ
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ
ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ!...

24η ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ

‘Ο θρίαμβος τῶν ἀναβολικῶν καί τοῦ ἐθνικισμοῦ

Η ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ του Λός "Αντζελες έδειξε με σαφήνεια τό ρόλο καί τή θέση πού κατέχει σήμερα ό άθλητισμός στήν παγκόσμια σκηνή. Μιά Όλυμπιάδα πού είχε πρό πολλού λάβει τό χαρακτήρα της από τή φάση τών άμερικανο-σοβιετικῶν σχέσεων. Πιστό αντίγραφο τών άνούσιων χολλυγουντιανῶν ύπερ-θεαμάτων καί μέ φόντο τήν προεκλογική περίοδο τών ΗΠΑ, οί τηλεθεατές σ' όλο τόν κόσμο γιά πρώτη φορά είδαν μία τελετή πού ξεφυγε από τήν παράδοση: ή Όλυμπία άλλωστε βρίσκεται πολύ μακριά, καί ή έλληνική ομάδα άποδοκιμάζεται στήν είσοδό της στό στάδιο. Είναι ή πρώτη ολυμπιακή πολιτική παρέμβαση τών θεατῶν, πού ύπενθυμίζουν τήν ύπόθεση της φλόγας καί τά προβλήματα πού είχαν δημιουργηθεῖ γιά τήν παράδοσή της από τήν Έλλάδα στους διοργανωτές.

Οί άγῶνες ξεελίχτηκαν μέ πλήρη σχεδόν κυριαρχία τών Άμερικανῶν, μέσα στίς έκδηλώσεις ενός κοινού πού με φανατισμό συσπειρώνεται στόν ἐθνικισμό του, πασχίζοντας νά άποδείξει τήν ύπεροχή του. Οί άμφιβολίες της έποχής του Βιετνάμ έχουν πιά ξεθωριάσει. Κι όποιος ρομαντικός πίστευε πώς οί μαῦροι στήν Άμερική είναι μία συμπαγής δύναμη ενάντια στό σύστημα, είδε πώς όχι μόνο τό 1936 τοῦ Τζέσσε Όουενς αλλά καί αυτό τό 1968 τοῦ Λή Έβανς καί τών συναθλητῶν του είναι πολύ μακριά. Ό σύγχρονος Όουενς, ό Κάρλ Λιούις καί όλοι σχεδόν οί μαῦροι άθλητές έδειξαν τήν έντονη προτίμησή τους στό γύρο τοῦ θρίαμβου μέ τήν άμερικανική

σημαία. Καί στό βάθρο, άντι γιά τήν ύψωμένη γροθιά τοῦ Μεξικού, έπέλεξαν τόν ἐθνικό ύμνο μέ τό χέρι στην καρδιά.

Κατά τά άλλα οί άγῶνες άνετα μποροῦν νά μείνουν στήν Ιστορία σάν οί άγῶνες τών άναβολικῶν. Όχι μόνο γιατί ό αριθμός τών άθλητῶν πού βρέθηκαν ντοπαρισμένοι είναι μεγαλύτερος από εκείνον τοῦ Μονάχου ή τοῦ Μόντρεαλ, αλλά γιατί λίγο ή τελειοποίηση τοῦ μηχανήματος, λίγο ή Βεροῦλη, λίγο ό Βάινιο, ή ύπόθεση βρίσκεται πιά στήν ήμερήσια διάταξη. Είναι πιά φανερό, πώς ό άθλητής πεισμένος τόσο από τόν κρατικό σωβινισμό όσο κι από τό άγχος της προσωπικής του εξασφάλισης, μετατρέπεται σ' έναν επαγγελματία μέ μέσο εργασία τό σώμα του, κατάλληλα ένισχυμένο μέ φάρμακα καί δείγμα εργασίας τίς επιδόσεις του.

Άκόμα καί αυτός ό θερματισμός της Έλβετίδας Άντερσον στό μαραθώνιο, θά μείνει στήν Ιστορία όχι σάν τό ζωντανό δείγμα της «όλυμπιακής ιδέας» καί τοῦ άθλητικοῦ πνεύματος όπως χαρούμενοι μās πληροφοροῦσαν οί Έλληνες σπορτ-κάστερς, παρά σάν τό σώμα πού παραπαίει έχοντας φτάσει στό τέρμα τών δυνάμεών του. Για τήν άξία τοῦ «άθλητικοῦ πνεύματος» οί άμφιβολίες μέ τό κλείσιμο της Όλυμπιάδας έχουν αύξηθεῖ. Καί πάνω σ' αυτό όφείλουμε πολλά στή δραματική θέα τοῦ θερματισμοῦ της Έλβετίδας μαραθωνοδρόμου.

Άνδρέας Λουκάτος
Κώστας Βερνίκος

Τά αναβολικά στήν 'Ελλάδα

ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ αποκλείστηκαν από την ελληνική αποστολή τρεις αθλητές (Δεληφώτης, Ίερισιώτης, Ζαρζαβατισίδης) λόγω ντοπαρισματος. Στους ίδιους τούς αγώνες τό αντιτόπιγκ-κοντρόλ ήταν θετικό για δύο ακόμα Έλληνες αθλητές (Βερούλη, Γραμματικόπουλος). Θόρυβος, αναταραχή και τεράστια έκπληξη ακολούθησαν, κύρια από την περίπτωση της Α. Βερούλη.

Πόσο καινούργια είναι όμως ή υπόθεση της χρήσης αναβολικών από Έλληνες αθλητές; Από τόν Μάρτη τοῦ 1982 ήδη, έκκρεμεί ή υπόθεση της χρήσης αναβολικών από τούς πρωταθλητές της άρσης βαρών, μιά υπόθεση πού έχει ξεχαστεί περίεργως. Άλλά δέν έχει περάσει και πολύς καιρός από τό φετεινό πρωτάθλημα της κολύμβησης και τίς αποκαλύψεις προπονητών για τίς πιέσεις πού δέχονται από γονείς κολυμβητών για τή χορήγηση αναβολικών. Στους χώρους της Καλογρέζας είναι στόν καθένα γνωστό ποιός αθλητής ντοπαρείται, σέ ποιά έκταση και μέ ποιά φάρμακα. Καί δέν είναι βέβαια κρυφό τό ποιό προπονητές εύνουον τή χρήση τους. 'Ο παλιός πρωταθλητής της σφυροβολίας Γιώργος Μπαμπανιώτης, σύμβουλος τοῦ ΣΕΓΑΣ σήμερα, δήλωνε πρόσφατα πώς κι αυτός είχε καταφύγει στά αναβολικά και σταμάτησε τή χρήση τους, και τόν αθλητισμό ταυτόχρονα, εξαιτίας φοβερών πονοκεφάλων. Τίποτα λοιπόν δέν δικαιολογεί τόν αίφνιδιασμό Πολιτείας και «κοινής γνώμης» από τίς τελευταίες αποκαλύψεις.

Άντίθετα, είναι ή ίδια ή Πολιτεία πού φέρει τήν εϋθύνη, μιά και υποταγμένη στήν ιδεολογία της εθνικής προβολής μέσα από τίς αθλητικές δραστηριότητες, δομεί δλη τή σχέση της μέ τούς αθλητές μέ βάση τίς επιδόσεις και τίς διακρίσεις τους. Καί είναι ήδη γνωστές οι απειλές για διακοπή παροχής προνομίων και άλλων διευκολύνσεων σέ περιπτώσεις πού αθλητές μειώνουν για όποιοδήποτε λόγο τήν απόδοσή τους.

Οι αθλητές σέ τελική ανάλυση δέν είναι παρά τά εξιλαστήρια θύματα πού μή έχοντας διέξοδο φτάνουν στό σημείο ακόμη και νά ζητούν δημιουργία κέντρου επιστημονικοῦ ντοπαρισματος. Όταν στά μετάλλια της Βερούλη και της Σακοράφα άκουμπά δλη ή 'Ελλάδα, από τήν Παναγία της Τήνου ως τόν Χαρίλαο, είναι λογικό οι αθλητές νά μήν έχουν άλλο δραμα από τή δική τους μεγάλη διάκριση πού πρέπει νά έρθει μέ κάθε τρόπο. 'Ο πρόεδρος τοῦ ΣΕΓΑΣ, δήλωσε πώς θέλει νά αγωνίζονται οι αθλητές μέ τά φυσικά τους μέσα και όπου φτάσουν. Άς καταργήσει λοιπόν αυτά τά περίφημα κριτήρια για τίς «διευκολύνσεις» και άς απαλλάξει τούς αθλητές από τό συνεχές άγχος και τό φόβο της πρόωρης διακοπής της δραστηριότητάς τους, αν δέν παρουσιάσουν πρόοδο. 'Ο πρωταθλητισμός δέν είναι παρά ή επιστράτευση της νεολαίας στήν κατάδειξη της υπεροχής τοῦ Έθνους και ή άρχή της βιολογικής και ψυχικής φθοράς των πρωταθλητών. Είναι σίγουρα χρήσιμο νά δημιουργηθεῖ συστηματικός έλεγχος αντιντόπινγκ, αλλά είναι ακόμη χρησιμότερη ή αποδέσμευση των αθλητών από τό βάρος της εθνικής επιτυχίας. Νά μιά ώραία συμβουλή για παγκόσμια έκστρατεία, για τόν Πρόεδρο της Δημοκρατίας, άφου έτσι κι αλλιώς οι 'Ολυμπιακοί είναι πολύ μακριά από τήν 'Ολυμπία.

Κώστας Βερνίκος
Άνδρέας Λουκάτος

Μέ αναβολικά
στό... Πανεπιστήμιο

ΠΩΣ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ
ΝΤΟΠΑΡΟΥΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥΣ

ΠΡΟΝΟΜΙΑ για τούς πρωταθλητές δέν αποτελούν μόνο τά υπέργακα όδοιπορικά, ή δωρεάν διαμονή και διατροφή στους χώρους προπόνησης, ή καθιερωμένη άργομισθία από τούς δημοσious οργανισμούς και τά Σώματα Άσφαλείας.

Μιά έξαιρετικά πολύπλοκη νομοθεσία — μέ συνεχείς αλλαγές και «παραθυράκια» — καθορίζει τά κριτήρια μέ βάση τά όποια οι πρωταθλητές εισάγοντας στίς Άνώτατες και Άνώτερες Σχολές και βέβαια στίς Γυμναστικές Άκαδημίες.

■ Για τά άτομικά αγωνίσματα, υπάρχουν σήμερα δύο κατηγορίες προνομίων: ή πρώτη άφορά τούς αθλητές μέ διεθνείς διακρίσεις σέ 'Ολυμπιακούς-Παγκόσμιους-Πανερωπαϊκούς και Μεσογειακούς αγώνες, όλων βεβαίως των αθλημάτων. Διάκριση θεωρείται ή κατάληψη μέχρι και της όης ή της όης θέσης, ανάλογα μέ τούς αγώνες. Οι αθλητές αυτοί έχουν δικαίωμα εισαγωγής στά ΑΕΙ και στά ΤΕΙ μόνο μέ τό άπολυτήριο τοῦ σχολείου. Τό ίδιο ισχύει και για τούς Βαλκανιονίκες όλων των αθλημάτων, μέ τόν περιορισμό

Παναγιώτης Πανάγος:

«'Η Πολιτεία 'εμμεσα μ'ας οδηγεί στο ντοπάρισμα»

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Πολύς λόγος είναι στην τελευταία Ολυμπιάδα γύρω από το θέμα των αναβολικών. Ποιά είναι κατά τη γνώμη σου η θέση του αθλητή στην υπόθεση αυτή;

ΠΑΝΑΓΟΣ: Βρισκόμαστε στην εποχή που αθλητισμός δεν είναι άλλος από το μεγάλο συναγωνισμό και το συνεχές κυνήγι των ρεκόρ. Για όλα αυτά απαιτείται υπερεντατική προπόνηση που επιφέρει τρομακτική κόπωση στον αθλητή. Για παράδειγμα, οι συναθλητές μας που πήγαν στο Λ. Α. μ'ας είπαν ότι ο Μόουζες περνούσε γύρω στις 10 δώδεκα ώρες στο αθλητικό κέντρο (προπόνηση, μασάζ κλπ.). Όπως καταλαβαίνετε, με το ρυθμό αυτό ο σύγχρονος αθλητής οδηγείται όλο και περισσότερο στη χρήση αναβολικών, για να έχει τις απαραίτητες δυνάμεις να ανταπεξέλθει στις αυξημένες αυτές απαιτήσεις.

Σ: Από την πείρα σου στο στιβο και από όσα γνωρίζεις γενικά για το χώρο του αθλητισμού στην Ελλάδα, πιστεύεις πώς γίνεται και σε ποιά έκταση χρήση των αναβολικών από Έλληνες αθλητές;

Π: 'Η αλήθεια είναι ότι, αντίθετα με όσα ακόμα και από επίσημα χείλη υποστηρίζονται, τα αναβολικά κυκλοφορούν ευρύτατα και η χρήση τους είναι πολύ διαδεδομένη στην Ελλάδα, σε ποσοστό αντίστοιχο με το εξωτερικό. Μπορώ να σας πω ότι από όσο γνωρίζω, τα αναβολικά κυκλοφορούν στη χώρα μας τουλάχιστον από το 1968 και πέρα. Δεν έχει σημασία να αναφερθούμε σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, έτσι κι αλλιώς είναι κοινό μυστικό μεταξύ των αθλητών, ποιός χρησιμοποιεί και σε ποιά έκταση αυτές τις ουσίες, αλλά να εξετάσουμε ποιοι λόγοι οδηγούν στη χρήση τους. Και οι λόγοι δεν είναι άλλοι από το συνεχές και αναγκαστικό κυνήγι των καλύτερων επιδόσεων.

Σ: Αυτό ακριβώς ήθελα να σε ρωτήσω. Δεν είναι υποκριτικό, ή πολιτεία από τη μιά να ισχυρίζεται ότι δεν θέλει τα ρεκόρ που έρχονται με τα φάρμακα, και από την άλλη να βασίζει όλη της τη σχέση μαζί σας πάνω στα

ρεκόρ, μιά και οι επιδόσεις σας είναι το κύριο κριτήριο για τα προνόμια που σας παρέχει;

Π: Έτσι είναι, γι' αυτό άλλωστε σάν σύλλογος είχαμε πει στους εκπροσώπους του ΣΕΓΑΣ, ότι: αν θέλετε τα ρεκόρ, θέλετε και τα φάρμακα. Είναι αδύνατο πέρα από ένα σημείο να έρθει η μεγάλη επίδοση που προϋποθέτει σκληρή προετοιμασία, χωρίς να καταφύγει κανείς στα αναβολικά. 'Η Πολιτεία λοιπόν, όταν συναρτά την παροχή των διευκολύνσεων (άργομισθία στα σώματα ασφαλείας, διαμονή στο 'Ολυμπιακό στάδιο, κλπ.) με τη βελτίωση των επιδόσεων, 'εμμεσα μ'ας οδηγεί στο ντοπάρισμα. Τελικά η όλη ιστορία με τα προνόμια καταλήγει να μ'ην είναι τίποτα περισσότερο από ένα μέσο πίεσης των παραγόντων πάνω μας, για να εμφανίζουν την οποία δική μας διάκριση, δικό τους έργο. 'Εδώ θέλω να προσθέσω, ότι σημαντικό ρόλο παίζει και η στάση του τύπου, και η διάθεση του φιλάθλου, που παρακολουθεί τη δραστηριότητά μας αποκλειστικά με γνώμονα τις ψηλές ή όχι επιδόσεις μας, τις επιτυχίες ή αποτυχίες. Τελικά η υπόθεση σύγχρονος αθλητισμός λίγο διαφέρει από το υπερθέμα ενός τσίρκου, με θύμα πάντα τον αθλητή και το σώμα του.

Σ: Μιλās για τη σωματική φθορά. Αυτή όμως επιτείνεται από τα αναβολικά, αφού είναι γνωστό ότι επιφέρουν βλάβες στο συκώτι, στα νεφρά, δερματικές παθήσεις και συχνά στείρωση ή ανικανότητα. Πώς συμβιβάζεται αυτό με τη θέση που πήρατε σάν σύλλογος, μετά τους 'Ολυμπιακούς αγώνες, για τη δημιουργία οργανωμένου κέντρου επιστημονικής παρακολούθησης των αθλητών που παίρνουν αναβολικά;

Π: Κοίταξε να δεις. 'Ο αθλητισμός, έτσι κι αλλιώς έχει ξεφύγει από οτιδήποτε ρομαντικό και είναι στο δρόμο της επιστημονικής βιομηχανίας. Με το δεδομένο αυτό, και αφού είναι πραγματικότητα η κυκλοφορία των αναβολικών μεταξύ των Έλλήνων αθλητών, νομίζουμε πώς είναι καλύτερο η χρήση τους, από όποιον τό θέλει, να γίνεται με μιά υπεύθυνη ιατρική παρακολούθηση, παρά ήμιπαράνομα. 'Αλλωστε εμείς δεν είμαστε γιατροί, και η

δημιουργία ενός τέτοιου κέντρου θα επιτρέψει την αντιμετώπιση των προβλημάτων στην υγεία, που μπορεί να προκαλέσει η αλόγιστη χρήση τους. Πρόσεξε, δεν λέω ότι είμαι υπέρ των αναβολικών, όμως αφού γίνεται χρήση τους, ας γίνεται με τον καλύτερο για μ'ας τρόπο. Για παράδειγμα, είχαμε δει στους Βούλγαρους αθλητές να είναι 'εφοδιασμένοι με ειδικά χάπια για το συκώτι, αντίδοτο στη χρήση κάποιων αναβολικών.

Σ: Τελικά φτάνουμε στην απόλυτη μετατροπή του αθλητισμού σ' αυτό που ο ίδιος ονόμασες επιστημονική βιομηχανία. 'Ο αθλητής γίνεται - με τίμημα κάθε σωματική ή ψυχική επιβάρυνση - όργανο έθνικής προβολής. Ποιά είναι η 'εξοδος για τον ίδιο τον αθλητή από τη μετατροπή του σε ρομπότ των ρεκόρ;

Π: Νομίζω, ότι μεγάλο ρόλο παίζει ακριβώς αυτή η ψυχική κούραση που λίγο-πολύ έρχεται στον καθενα από μ'ας. Σε κάποια στιγμή όλα αυτά σου φαίνονται λίγο μάταια, καθώς αισθάνεσαι ότι από άλλο ξεκίνησες και άλλο καταλήγεις. Δεν έχει αυτή η τρομερή ψυχική και σωματική πίεση που υπομένουμε καμιά σχέση με την όποια αρχική μας διάθεση, για προσωπική ολοκλήρωση μέσα από την αθλητική δραστηριότητα. 'Αλλωστε το βασικότερο αίτημα σήμερα του συλλόγου μας είναι η 'ελευθερία, δηλαδή τό να μ'ας αντιμετωπίσουν σάν ανθρώπους και όχι σάν αθλητές-στρατιώτες. 'Η κατάσταση στην Καλογρέζα είναι χαρακτηριστική της αντίληψης που έχει η Πολιτεία για τον αθλητή. Ζητάμε να μπορούμε εμείς να 'επιλέγουμε αν θ'α μένουμε εκεί ή όχι, και σε αντίθετη περίπτωση να 'επιχορηγούμεσταν ανάλογα. Είναι απαράδεκτο να υπάρχει μονάχα ο αθλητισμός βιτρίνας και μάλιστα μ' αυτούς τους όρους. Μπορώ να σου πω, ότι τα χρήματα του προϋπολογισμού για τον αθλητισμό είναι αρκετά, αφού είμαστε η δεύτερη μετά την 'Ιταλία χώρα στον κόσμο, σε αθλητικά 'εξοδα - αναλογικά φυσικά με τον πληθυσμό - χωρίς ιδιαίτερα αποτελέσματα. 'Ο κύριος λόγος είναι πιστεύω τό ότι δεν γίνεται δουλειά σε βάθος, δεν χρηματοδοτούνται ικανοποιητικά οι σύλλογοι, πράγμα που θ'α οδηγούσε στη βοήθεια οποιουδήποτε αθλητή και όχι μόνο του πρωταθλητή. Δεν είναι πρόταση ουτοπική, αλλά απόλυτα 'εφαρμόσιμη: χαρακτηριστικό παράδειγμα η Δυτική Γερμανία, όπου υπάρχουν πάρα πολλοί αθλητικοί σύλλογοι που με κρατική οικονομική 'ένισχυση μπορούν 'εξίσου να 'εχουν κάποιο κονδύλι για τον Μέκενμπουργκ των 2.36 αλλά και για τον αθλητή των 2.15. Πάντως, κατά τη γνώμη μου, πέρα από όλα αυτά, η πραγματική διέξοδος είναι η συνειδητοποίηση του κάθε αθλητή για τό ρόλο του στο χώρο που κινείται, τό ξεπέρασμα του φόβου του, και η 'αμφιβολία του για όλα αυτά που με θύμα τον ίδιο 'εξελλίσσονται.

Ανδρέας Λουκάτος

εδώ της κατάληψης μέχρι και της 3ης θέσης.

'Η δεύτερη κατηγορία, αφορά τους Πανελληνιονίκες όλων των αθλημάτων και όλων των κατηγοριών (άνδρες, εφηβοί, κλπ.), καθώς και τους κατόχους ή πρώην κατόχους Πανελληνίας επίδοσης. 'Εδώ οι αθλητές εισάγονται στις Γυμναστικές 'Ακαδημίες μόνο με τό απολυτήριο, ενώ για τις 'Ολυμπιακές ομάδες) Τά προνόμια εισαγωγής στα ΑΕΙ αψ'άνουν 'ανάλογα με τις διεθνείς επιτυχίες των εθνικών ομάδων. 'Αφορούν δέ όλους τους αθλητές που συμμετέχουν 'εστω και σάν αναπληρωματικοί ή που συμμετείχαν παλιότερα στην ομάδα (μίνιμουμ 2 συμμετοχές, 'εστω

και για 'ελάχιστο χρόνο).

'Από κεί και 'εστερα των προνομίων 'απολαμβάνουν:

α) οι αθλητές που συμμετέχουν στην πανελλήνια πρωταθλήτρια ομάδα όλων των κατηγοριών (παίδες-νέοι-εφηβοί-νεάνιδες κλπ.) και για όλα τα ομαδικά αθλήματα.

β) οι αθλητές που συμμετέχουν στην πανελλήνια πρωταθλήτρια σχολική ομάδα.

■ Πέρα από την κολύμβηση όπου ο ανταγωνισμός για κάποια νίκη ή πανελλήνια επίδοση είναι 'εξοντωτικός, δημιουργεί δέ και τό γνωστό ευτράπελα στις πισίνες μεταξύ των γονιών, και αν 'εξαιρέσουμε τό πιο μαζικά αθλήματα, τό πρίμ εισαγωγής στα ΑΕΙ δημιουργούν 'ένα αρκετά σημαντικό αριθμό εύκαιριακών 'αθλουμένων με στόχο τη συμμετοχή στην εθνική ή κάποια 'επιτυχία, σε αθλήματα άγνωστα ή σχεδόν άγνωστα στην 'Ελλάδα όπου 'υπάρχει μικρή συμμετοχή αθλητών 'αρα και μεγαλύτερες εύκαιρίες 'ανάδειξης (π.χ. σκοποβολή γυναικών, βάδην

γυναικών, ξιφασκία, γούντ-σέρφινγκ κλπ.). Τό σημαντικότερο όμως ζήτημα των κριτηρίων εισαγωγής στα ΑΕΙ, είναι 'αφ' ενός τό πρεσβύρισμα των αθλητών από τις πιο μικρές ηλικίες - κάτι που γίνεται κυρίως σε αθλήματα που οι αθλητές αρχίζουν από την παιδική ή και την νηπιακή τους ηλικία (κολύμβηση-γυμναστική), 'αφ' 'ετέρου η καθοριστική 'ανάμειξη των γονιών που με τό δραμα της διάκρισης και της εισαγωγής στα ΑΕΙ, φτάνουν στο σημείο να ζητούν οι ίδιοι τη χορήγηση αναβολικών στα παιδιά τους.

'Όλα αυτά βεβαίως συναρτώνται 'αμεσα και με τις προσπάθειες στην αντίστοιχη 'ομοσπονδία, τις καλές δημόσιες σχέσεις με 'εφόρους, προπονητές, γυμναστές, της συμμετοχής ή όχι σε γνωστή ομάδα και πολλά 'άλλα.

'Αν παρ' όλα αυτά τό δνειρό σας είναι μιά θέση σε κάποιο ΑΕΙ, θ'α πρέπει να 'έξερετε πώς τό Κράτος σας προσφέρει την 'εναλλακτική λύση 'απέναντι στη σχολική 'έντατικοποίηση και στα φροντιστήρια: τον πρωταθλητισμό.

Χριστ. Β.

Ἱερόσυλοι ἢ ἐθνικοί ἥρωες;

Τό τελευταίον κρούσμα ἀρχαιοκαπηλείας προκάλεσε μεγαλύτερη ἀναστάτωση στήν κοινή γνώμη καί ἀπό αὐτό ἀκόμα τό σήριαλ «Ἱερόσυλοι». Ἀξίζει τόν κόπο νά ἐντοπίσουμε τά κυριότερα σημεῖα αὐτῆς τῆς νέας ἐθνικῆς τραγωδίας.

1. Ἡ ἀστυνομία σήμερα καταζητεῖ τόν πρό ὀλίγων χρόνων συνεργάτη τῆς Κοτσάφτη ὡς ἀρχηγό τῆς νέας σπείρας. Μέ τό πάγιο ἀστυνομικό δόγμα: «Αὐτός πού θά καρφώσει πρῶτος εἶναι ὁ δικός μας» τό Ὑπ. Πολιτισμοῦ τόν εἶχε ἀνταμείψει μέ 2,5 ἑκατ. δραχμές γιά τή βοήθεια στήν ἀνεύρεση τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ τῆς Μονεμβασίας.

2. Τό «ἐθνικό» θέμα τῆς ἀρχαιοκαπηλείας αὐτή τήν φορά κομματικοποιήθηκε ἀπό τόν φιλοκυβερνητικό Τύπο πού κατηγορήσε τόν Νιάνια γιά τήν ἀμοιβή τοῦ Κοτσάφτη. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ὁ κ. Νιάνιας ἦταν τότε προϊστάμενος τοῦ ἀρχαιολογικοῦ συμβουλίου καί τώρα σπεύδει νά ἐπιρρίψει σ' αὐτό τίς εὐθύνες. Φυσικά ὁ ἀντικυβερνητικός Τύπος ἀντεπιτέθηκε: «Στέλεχος τοῦ ΠΑΣΟΚ ὁ Κοτσάφτης».

3. Γιά πρώτη φορά ἔρχονται στό φῶς τῆς δημοσιότητας ὑπόνοιες ὅτι πίσω ἀπό τή «βέβηλη πράξη» δέν βρίσκεται διεθνῆς μηχανορραφία ἐλβετικῶν γκαλερί ἀλλά διακεκριμένοι Ἕλληνες φιλότεχνοι καί καλλιτέχνες. Εἶναι γνωστό βέβαια ὅτι οἱ μεγάλες συλλογές εἰκόνων προέρχονται ἐν μέρει ἀπό ἀποδοχή προϊόντων ἀρχαιοκαπηλείας καί μάλιστα οἱ περισσότερες ἀπό αὐτές περιέρχονται στό κράτος μετά τό θάνατο τοῦ συλλέκτη. Τό ἐρώτημα πού γεννᾶται εἶναι τό ἐξῆς: Μήπως θά πρέπει καί σ' αὐτό τόν τομέα τό κράτος νά ὑποστηρίξει τήν «ἰδιωτική πρωτοβουλία»; Μήπως ἡ παραμονή ἀνυπολόγι-

στης ἀξίας εἰκόνων σέ μοναστήρια καί ἐκκλησίες μέ ἄθλιες συνθήκες συντήρησης καί κάτω ἀπό τόν ἄμεσο κίνδυνο τῶν κεριῶν, τῶν χειρῶν καί τῶν χειλιῶν τῶν πιστῶν εἶναι μιά τεράστια ἐθνική φθορά;

Ἡ ἀμοιβή τοῦ Κοτσάφτη μᾶς δείχνει τό δρόμο. Προτείνουμε τήν ἀμεση ἀπελευθέρωση τοῦ Ραυτόπουλου καί τήν καταβολή τῆς νόμιμης «μίζας» στούς δικαιοῦχους.

Α.Θ.

Μικρή συγκινητική ἱστορία No 1

Καθώς περπατοῦσα ἀμέριμνος τίς προάλλες στήν Πατησίων, ἀντίκρισα τό ἐξῆς καταπληκτικό θέαμα: Ἐνα μαγαζί ρουχισμοῦ μέ τήν ὀνομασία... «JOHN LENNON». Ἀποκλείοντας ἀμέσως ἀπό τό μυαλό μου τήν περίπτωση νά ἔχει ἔρθε ἡ χήρα τοῦ ἀδικοχαμένου Lennon στήν Ἀθήνα καί ν' ἀσχολεῖται μέ μπίζνες, ἀναρωτήθηκα: Ἑλληνικό ἐμπορικό δαιμόνιο καί «ριζωμένη» ρόκ κουλτούρα ἢ αἰσχρή σκύλευση;

Μικρή συγκινητική ἱστορία No 2

Χαζεύοντας στό Μοναστηράκι πρὶν ἀπό λίγες μέρες, βρήκα σέ ξεπούλημα κάτι πανταλόνια ἀγνωστῆς προέλευσης — ὑποψιάζομαι ἐλληνικά — μέ τό ὄνομα γνωστοῦ Νεοῦρκου τραγουδιστῆ γιά ἐτικέττα: «Lou Reed». Γιά ἀκόμα μιά φορά ἔπεσα ἀπό τά σύννεφα! Δέν φτάσανε οἱ νεκροί, τώρα κάνουμε μάρκες καί τούς ζωντανούς. Ἀρκεῖ φυσικά νά εἶναι ξένοι πού κατοικοῦν ἀρκετές χιλιάδες μίλια μακριά.

Μάλιστα, ἔτσι ὥστε νά μήν χρονο-

τριβοῦν ἄσκοπα οἱ μελλοντικοί μαγαζάτορες/ἐπιχειρηματίες, ἀναζητώντας τό ὄνομα πού θά στολίσει τό μαγαζί τους, σκέφτηκα καί τούς προτείνω τίς παρακάτω ὀνομασίες:

- 1) ΝΥΦΙΚΑ / ΕΙΔΗ ΓΑΜΟΥ: «YOKO ONO»
- 2) ΨΗΤΟΠΩΛΕΙΟΝ/ΜΑΓΕΙΡΕΙΟΝ: «BLOOD, SWEAT & TEARS»
- 3) ΚΑΤΟΙΚΙΔΙΑ ΖΩΑ: «ERIC BURDON & THE ANIMALS»
- 4) ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΕΛΕΤΩΝ: «THE GRATEFUL DEAD»
- 5) ΟΠΤΙΚΑ ΕΙΔΗ: «STEVIE WONDER»
- 6) ΑΝΔΡΙΚΕΣ ΚΟΜΜΩΣΕΙΣ: «JIMI HENDRIX»
- 7) ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ: «THE MAMAS AND THE PAPAS»
- 8) ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΝΤΕΤΕΚΤΙΒ: «THE POLICE»

Ἄλλος κανεῖς καμιά ἐξυπνάδα;
Ἄκης Περγόκης

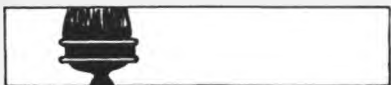
Θεατρικά...

— Ἡ μία καί μοναδική παράσταση πού ἔδωσε τό δημοτικό θέατρο Καλαμάτας στή Ρεματιά δέν κατόρθωσε νά τραβήξει τήν προσοχή παραγόντων τῆς πολιτιστικῆς σκηνῆς. Φαίνεται ἦταν ὅλοι ἀπασχολημένοι μέ τό φοβερό σκάνδαλο τῆς ἀρχαιοκαπηλείας γι' αὐτό ἀπουσίασαν. Μέ δσους ὅμως πῆγαν ἢ ἤθελαν νά πάνε συμφωνοῦμε πῶς ἦταν μιά ωραία παράσταση. Τό ἔργο ἦταν «Ὁ μπαμπᾶς ὁ πόλεμος» τοῦ Ι. Καμπανέλλη, σέ σκηνοθεσία Νίκου Χαραλάμπους, σκηνικά-κοστούμια Γιώργου Ζιάκα, μουσική Μιχάλη Χριστοδουλίδη.

— Ἀνάμεσα στά περίεργα τῶν φετινῶν φεστιβάλ καί ἡ «Ἀντιγόνη» τοῦ Ἑθνικοῦ σέ σκηνοθεσία Ρεμούνδου πού ἐνῶ γιουχαίστηκε στήν Ἐπίδαυρο καταχειροκροτήθηκε ἕνα μήνα μετά στό Ἡρώδειο. Εἶναι θέμα τῆς πατροπαράδοτης Ἑλληνικῆς διχόνοιας ἢ ἐπειδή γιά τό κοινό τῆς Ἐπίδαυρου προηγήθηκε θαλάσσιο

μπάνιο ενώ για το κοινό του 'Ηρώ-
δειου ακολούθησε δείπνο στο «Μα-
γεμένο Αύλο» είχαμε τέτοια μετα-
στροφή; Ή...

Α.Θ.

Μόσχα: «ΦΙΛΙΑ 84»

«Τά προκριματικά πρωινά αγωνίσμα-
τα παρακολούθησαν πάνω από 30.000
θεατές, που είχαν την ευκαιρία να χειρο-
κροτήσουν τον πρώτο νικητή, τον Σο-
βιετικό Προτσίσιν, ο οποίος κάλυψε τα
20 Km βάδην σε χρόνο 1 ώρα
21' 57'', περίπου δύο ολόκληρα λεπτά
καλύτερο απ' τον αντίστοιχο του Μεξι-
κάνου Κάντο νικητή στην πρόσφατη
'Ολυμπιάδα του Λός 'Αντζελες».

Ριζοσπάστης 18.8.84

Η στάση των Σοβιετικών και των
συμμάχων τους κατά την πρόσφατη
'Ολυμπιάδα υποχρέωσε και τον «Ρι-
ζοσπάστη» να ασκήσει δριμύτατη
κριτική σ' αυτούς τους άθλους. Δια-
βάσαμε μεταξύ των πολλών και ότι
στο Λός 'Αντζελες εκείνο που μετρά-
ει είναι η πρωτιά, η νίκη, πάση θυσία
τό ρεκόρ, πράγματα εκτός του αληθι-
νού ολυμπιακού πνεύματος. Δεν θα
διαφωνούσαμε με αυτήν την κριτική
του «Ρ» αν άμεσα μετά, ή ίδια
έφημερίδα, με αφορμή τους «'Αγώ-
νες Φιλίας» στη Μόσχα και στην
Πράγα δεν έσπευδε να συγκρίνει τις
καταπληκτικές επιδόσεις των ανατο-
λικών αθλητών με τις μετριότητες
των 'Αμερικανών.

Έτσι ο «Ρ» καλείται να ομολογή-
σει πως το σύνθημα «σημασία έχει η
συμμετοχή» είναι τελειωμένη υπόθε-
ση. Και για τους 'Αμερικανούς και
για τους 'Ανατολικούς και για το
'Ελληνικό ΣΕΓΑΣ, σημασία έχει η
πρωτιά, η υπεροχή, το ρεκόρ, το
μετάλλιο. «'Η καλύτερη διαφήμιση
για το επίπεδο ζωής μιάς χώρας είναι
οι επιδόσεις των αθλητών της» έτσι
δεν είναι φίλοι του «Ρ», ή όχι;

Και δε χρειάζεται να γράψουμε
άλλα για τα ντοπαρίσματα τα «έπι-
στημονικά» του σοσιαλισμού, τον
άδικοχαμένο Σεργκέι Μπέλωφ, κλπ.
Α.Τ.

■ Η στήλη απευθύνει θερμό χαιρε-
τισμό σ' όλα τα βαρετά φεστιβάλ
νεολαίας που γίνονται αυτές τις μέρες.
Ιδιαίτερα δε στους κακότεχους που
θα αναλάβουν να ξεστήσουν τα περι-
πτερα.

■ Όλοι περιμένουν έναγωνίως την
παρέμβαση του προέδρου της δημο-
κρατίας στην πολιτική σκηνή. Λάθος
έκτιμηση! Η παρέμβαση έγινε φέτος
και μάλιστα το καλοκαίρι στα πολι-
τιστικά μας πράγματα. Διαβάσαμε
στις 16/8 στις εφημερίδες ότι ο πρό-
εδρος έγινε εξαλλος με την ανικανό-
τητα των όρχηστρών μας να παίξουν
ομοιόμορφα τον 'Εθνικό Ύμνο. Και
από τώρα έτοιμοι! Μάνο και Μίκη
βάλτε τα δυνατά σας διότι η παρτι-
τούρα του 'Εθνικού Ύμνου που καλεί-
σθε να συνθέσετε πρέπει να είναι
σωστή, απλή και ενιαία για όλες τις
μπάντες.

■ Και κλάμα γοερό οι δύο μαίτρ της
'Ελληνικής μόδας φέτος το καλοκαί-
ρι, για την παταγώδη άποτυχία τους.
'Ο μέν Τσεκλένης έντυσε τους πωλη-
τές του ΒΗΜΑΤΟΣ τόσο καλά που
σταμάτησε η βραδινή έκδοση και το
'ΒΗΜΑ» κοντεύει να κλείσει ο δέ
Billy Bo έντυσε τους αθλητές μας για
την 'Ολυμπιάδα και του βγήκαν ντο-
πέ.

■ Διαβάστε στην «'Ελευθεροτυπία»
τη συγκλονιστική, σε συνέχειες, τα-
ξική ανάλυση του Γιώργου Μαύρου
που μιλάει για όλα: «άπιθανες βίλ-
λες... ντόπια πλεμπάγια... νεόκτιστα
ξενοδοχεία που μυρίζουν χρήμα... πε-
τρελαιοπηγές... μεγάλα πουλιά... ι-
σπανόφωνους... ντεμί μαύρους...» 'Ε-
ντυπωσιάστηκε ο άνθρωπος.

Α.Θ.

Αυτά που δέν διαβάσατε στά περιοδικά

■ Τό «ΕΝΑ» διαμαρτύρεται επειδή
άναστατώθηκε ή κυβέρνηση με τον
Γλύξμπουργκ αντί να κοιτάξει τα
χάλια των αθλητών μας. Προσοχή!
'Ανάμεσα στους συνεργάτες του
«ΕΝΑ» κυκλοφορεί ανένόχλητα ένας
χουντοβασιλικός. Βρήτε τον!

■ Διαβάζουμε στο «Δεκαπενθήμερο
Πολίτη» (9/10) στο άρθρο Καλοκαίρι-
νά αναγνώσματα: «Τά χαρτοπωλεία
της επαρχίας και τά περιφημα πρα-
κτορεία Τύπου είναι ό παράδεισος
των παιδιών: στοιβες μίκυ μάους και
εκατοντάδες χρωματιστά παραμυθά-
κια γεμίζουν τά ράφια και τούς πά-
γκους τους. Όμως δύσκολα μπορείτε
νά βρείτε τό «ΑΝΤΙ», ακόμα δυσκο-
λότερα τό «Δεκαπενθήμερο Πολί-
τη»... Προφανώς ό άρθρογράφος ξέ-
ρει ότι τον «Σχολιαστή» μπορεί άνε-
τα να τον βρεί ό κάθε παραθεριστής
και γι' αυτό μάλλον ξέχασε να τον
αναφέρει.

■ Και κάτι ακόμα από τον «Δεκαπεν-
θήμερο Πολίτη» για τό σχόλιο ψιλο-
ρατσισμοί. Όταν είμαστε αντιρατσι-
στές δέν λέμε ΝΕΓΡΟΣ αλλά ΜΑΥ-
ΡΟΣ.

■ Αφού ό Τ.Θ. κριτικάρει στο
«ΕΝΑ» τούς χολιγουντιανούς ολυ-
μπιακούς (και ως εδώ κανένα πρό-
βλημα) γράφει: «Κι ό δραματικός
τερματισμός της 'Ελβετίδας Γκάμπυ
'Αντερσεν Σίες στό μαραθώνιο έδει-
ξε ότι τό θέαμα καμιά φορά δέν
άπέχει και τόσο πολύ από τό πνεύ-
μα». Πόσο πνεύμα άπόμεινε σ' αυτή
τήν άμοιρη που σερνόταν στα πρόθυ-
ρα του έγκεφαλικού είναι ν' άναρω-
τιέται κανείς. Εκτός άν...

■ Τό ΑΛΛΑΟΥΜ τεύχος του «ΤΑ-
ΧΥΔΡΟΜΟΥ» ήταν κακόγουστο, σα-
χλό και δήθεν. Τό κόμικ μέ την
'Ελευθερη Σκηνή, σε στυλ «και μή
ξεχνάτε ή μάρκα να είναι Ντέ-Μί-
Σέ», άνόητο. Τά άστεϊάκια στην άρ-
χή έντελώς σχολικού τύπου. Άν έ-
ξαιρέσει κανείς τις γελοιογραφίες τό
μόνο που άξιζε ήταν τό δισέλιδο μέ
τις φωτογραφίες γνωστών πολιτικών
και καλλιτεχνών. Όλα αυτά τά λέμε
καλόπιστα διότι μέ τά νεότερα δεδο-
μένα της κυκλοφορίας των έφημερί-
δων του συγκροτήματος τά πράγματα
σκουραίνουν και είναι κρίμα να γίνει
τόρα στα γεράματα ό κ. Λαμπράκης
μισθοσυντηρητος.

■ Τό τελευταίο πολυσέλιδο άρθρο
του γνωστού «νεογλωσσιστή»
στό ΑΝΤΙ (τ. 268) μάς προκάλεσε
τήν ακόλουθη άπορία: Ποιός ήθελε
νά τιμωρήσει ποιόν; Ό κ. Καλιόρης
τόν κ. Παπουτσάκη και του έστειλε
άρθρο «διαλόγου» έκατό χειρογρά-
φων ή ό κ. Παπουτσάκης τόν κ.
Καλιόρη που τό δημοσίευσε «σεντό-
νι» μέ έξαράκια;

'Αντα Θεοδωρίδου

ΕΙΤΕ ΤΟ ΘΕΛΟΥΜΕ εἴτε ὄχι τὸ θέλουμε, εἴτε τὸ παραδεχόμαστε εἴτε ὄχι παραδεχόμαστε, εἴτε εἴμαστε ἀριστεροὶ εἴτε εἴμαστε δεξιοί, Εὐρωπαῖοι ἢ Ἀσιάτες, πλούσιοι ἢ φτωχοί, ὠραῖοι ἢ ἀσκημοί, ὁμοφυλόφιλοι ἢ ἑτεροί, εἴτε τὴ μισοῦμε εἴτε τὴν ἀγαπᾶμε ἡ Ἀμερική μᾶς γοητεύει, ἡ Ἀμερική μᾶς ἐκτρίβει, ἡ Ἀμερική μᾶς καυλῶνει...

Ἀπὸ τὰ στενά μπλοκ τῆς τῆς κόπ-μουσική, ἡ ἀμερικάνικη λαϊκὴ καὶ δημοκρατικὴ κουλτούρα στοιχειώνεται πρὸ τοῦ ὅραμας καὶ ἀρδεύει τὶς ὄνειρώξεις μας...

Ἐλντοράντο τοῦ αἰῶνα μας καὶ ἱστορικὰ πρώτη δημοκρατικὴ Δημοκρατία τῆς πολυπόθητης ἐκκλυσῆς τῶν παραδοσιακῶν ἠθῶν, αὕτη ἡ χώρα μὴ-ἔθνος γίνεται πρὸ τοῦ ὅραμα ὑπερ-ἔθνικὸ χωνευτήρι πολλῶν ἐθνικῶν καὶ ἀναρρίθμητων πολιτισμῶν: Ἀγγλοσάξονες, Γερμανοί, Σκανδιναβοί, Ἰταλοί, Ἕλληνες, Ἰρλανδοί, Πολωνοί, Πορτορικάνοι, Μαδρι, Κινέζοι...

Τόσο ἡ πλουραλιστικὴ πληθυσμιακὴ τῆς σύνθεσις ὅσο καὶ ἡ τεράστια δύναμη τοῦ ἀποκτημένου πλούτου τῆς δημιουργοῦν μιὰ ἀμερικάνικη πολιτισμικὴ ἀκαταμάχητα: στὰ ἀμερικάνικα μουσεῖα, τὶς βιβλιοθήκες καὶ τὰ πανεπιστήμια συγκεντρώνεται καὶ δουλεύεται τὸ μεγαλύτερο ἀπόθεμα παγκόσμιες κουλτούρας ποὺ δημιουργήθηκε ποτέ, ἐνῶ οἱ ἀμερικάνοι διανοούμενοι καὶ συγγραφεῖς σὺν τὸν Τζαίημς, τὸν Φιτζέραλντ, τὸν Πάουντ, τὸν Ἐλλιοτ, τὸν Μίλλερ ὀργάνουν ἀκατάπαυστα ὅλον τὸν κόσμον — ἀκόμα καὶ τὴν Ἑλλάδα... ἐκφάνσεις κι αὐτοί, ἐνός σύγχρονου νομαδικοῦ πολιτισμοῦ.

Χανιά, καλοκαίρι τοῦ 1984, τὸ μυστηριακὸ βενετσιάνικο λιμάνι, ὁγόνια σιωπηλὰ καὶ σοβαρὰ καὶ αἶρες τῆς Μέσης Ἀνατολῆς... Ἐδῶ ἐργαζόταν φέτος τὸ καλοκαίρι ὁ ἀμερικάνος συγγραφέας Edmund White πού ἐδῶ κι ἓνα χρόνο ζεῖ κι ἐργάζεται μέ πανεπιστημιακὴ ὑποτροφία στὸ Παρίσι. Τρία μυθιστορήματά του (Καταστάσεις τῆς ἐπιθυμίας, Μυχερινὰ γιὰ τὸ βασιλιά τῆς Νάπολης, Ἐνας νέος Ἀμερικάνος) ἔχουν μεταφραστῇ στὰ γαλλικά καὶ δύο ἔχουν κυκλοφορήσει στὶς ἐκδόσεις τσέπης Πέγκουιν.

Μέ τὴν αἴσθησι τῆς αἰωνιότητος ποὺ δίνει ἡ Μέση Ἀνατολή κι ἡ θάλασσα μιλήσαμε γιὰ τὴν Ἀμερική, τὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἑλλάδα...

Ἀνδρέας Βελισσαρόπουλος

Πῶς φαίνεται ἡ Εὐρώπη σ' ἓναν ἀμερικάνον διανοούμενο;

Ἐνας Νεο-Ἰορκέζος εἶναι ἓνας ἐξευρωπαϊσμένος ἀμερικάνος, καὶ στὴν ὑπόλοιπη Ἀμερική ὑπάρχει ἔντονο ἀντι-νεο-ἰορκέζικο αἶσθημα. Σὲ σχέση μέ τὸ Παρίσι, ἡ Νέα Ἰόρκη εἶναι μιὰ πόλη γιὰ νέους ἀνθρώπους ἐνῶ τὸ Παρίσι γιὰ μεσήλικες. Ἡ Νέα Ἰόρκη εἶναι συναρπαστικὴ καὶ διεγερτικὴ ἀλλὰ δέν προσφέρει ἀνέσεις, τὸ Παρίσι εἶναι λιγότερο συναρπαστικό, ἀλλὰ προσφέρει περισσότερες ἀνέσεις.

Ἡ Νέα Ἰόρκη εἶναι διεγερτικὴ διότι οἱ πιὸ ἐνδιαφέροντες ἀνθρώποι στὴν Ἀμερική καταλήγουν ἐκεῖ. Οἱ ἀμερικάνοι διανοούμενοι εἶναι πιὸ αὐτόνομα δημιουργικοί, πιὸ ἀνοιχτοί σὲ διάφορες καινούργιες μορφές ἐμπειρίας, σὲ ἀντίθεση μέ τοὺς εὐρωπαίους διανοούμενους ποὺ εἶναι πιὸ κονφορμιστές. Π.χ., ἓνας ἀμερικάνος ἱστορικός τέχνης θὰ μελετήσῃ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ Λάς-Βέγκας ἢ τὴν αἰσθητικὴ τῶν κόμικς — δηλαδὴ ἐκφάνσεις τῆς σύγχρονης λαϊκῆς κουλτούρας.

Στὴν Ἀμερική, ἡ «Ἰσχυρὴ Κουλτούρα», (σὲ ἀντίθεση μέ τὴ λαϊκὴ κουλτούρα), ἦταν «εἰσαγωγῆς»: μουσικὴ, ὅπερα, θέατρο, κλπ. Οἱ ἀμερικάνοι διανοούμενοι παίρνουν πιὸ στὰ σοβαρὰ τὰ εὐρωπαϊκὰ πράγματα ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς

εὐρωπαίους —δέν θὰ δεῖς ὅμως ποτέ ἓνα εὐρωπαϊκὸ μυστήριο στὴ λίστα τῶν μπέστ-σέλλερς.

Στὴ Γαλλία ὑπάρχει ὑψηλότερη λογοτεχνικὴ κουλτούρα (κριτικοί, ἀναγνώστες, ἀκόμα καὶ ἐκπομπὴ στὴν Τηλεόραση), ἀλλὰ λιγότεροι συγγραφεῖς. Στὶς Η.Π.Α. ὑπάρχει λιγότερη λογοτεχνικὴ κουλτούρα ἀλλὰ περισσότεροι συγγραφεῖς: ἡ «Ἰσχυρὴ Τέχνη» δέν περιβάλλεται ἐκφοβιστικὰ ἀπὸ τὸ πέπλο τοῦ σεβασμοῦ, κι ὁ καθένας τολμάει νὰ δοκιμάσῃ τὶς δυνάμεις του.

Τέλος, οἱ Ἀμερικάνοι διανοούμενοι διαβάζουν λογοτεχνία ἀπ' ὅλον τὸν κόσμον, ἐνῶ οἱ Παρισίνοι διανοούμενοι μόνο βιβλία γραμμένα στὴ Γαλλία.

Ποιά εἶναι ἡ θέση ἐνός συγγραφέα, ἐνός καλλιτέχνη στὴν Εὐρώπη, σὲ σύγκριση μέ τὴν Ἀμερική;

Προσωπικὰ ἐγὼ ἐνδιαφέρομαι γιὰ τὸ σοβαρὸ γράψιμο. Ὅμως, στὶς Η.Π.Α. ὑπάρχει ὁ πολὺ συγκεκριμένος πειρασμός νὰ γίνεις ἑκατομμυριοῦχος μέ τὸ γράψιμο. Σὲ ρωτᾶνε ἀμέσως πόσα ἀντίτυπα πουλᾶς...

Στὴν Εὐρώπη ὑπάρχει μιὰ παράδοση ποὺ ἐνθαρρύνει τὶς σοβαρὲς καλλιτεχνικὲς προσπάθειες. Ὑπάρχουν περισσότερες δημόσιες δαπά-

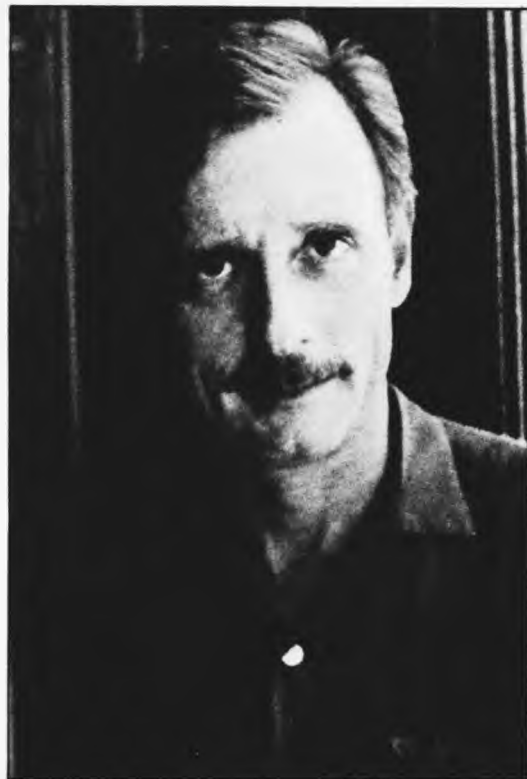
νες γιὰ τὶς τέχνες στὴν Εὐρώπη — πράγμα ποὺ δημιουργεῖ ἓνα γενικότερο πρόσφορο κλίμα. Στὴ Γαλλία, ὅμως, τὰ περισσότερα πηγαίνουν σὲ νεκρὴ τέχνη: Μουσεῖα, σκηνοθέτες σάν τὴ Μνούσκιν, τὸν Πατρίς Σερρώ, κλπ.

Εἴσατε συγγραφέας καὶ εἴσατε ὁμοφυλόφιλος. Ποιά σχέση ὑπάρχει ἀνάμεσα στὰ δύο;

Στὴν Ἀμερική θεωροῦμαι ἀναμφισβήτητα ἓνας ὁμοφυλόφιλος συγγραφέας. Ἦταν ἴσως θετικὸ σάν συγγραφέας νὰ γράψω ὁμοφυλόφιλη λογοτεχνία. Στὴν Ἀμερική ὑπάρχει ἓνας καταναλωτισμὸς καὶ μιὰ παράδοση γκετοποίησης στὴν τέχνη: δημιουργοῦνται ἀμέσως κατηγορίες ὅπως «ὁμοφυλόφιλη λογοτεχνία», «γυναικεῖα λογοτεχνία», κλπ. Σὲ κάποιο στάδιο τὸ γκέτο εἶναι χρήσιμο ὅπως τὸ Χάρλεμ γιὰ τοὺς μαύρους, τὸ Γκρήνουιτς Βίλλιτζ γιὰ τοὺς γκαίη στὴ δεκαετία τοῦ 1970: βοηθεῖ στὴ συνειδητοποίηση καὶ τὴ δημιουργία μιᾶς ταυτότητας: μαύρης ταυτότητας ἢ ὁμοφυλόφιλης ταυτότητας.

Εἶναι ὅμως σημαντικὸ νὰ περάσουμε στὸ στάδιο πέρα ἀπ' τὸ γκέτο. Οἱ γάλλοι ποτέ δέν γκετοποιήθηκαν. Ὁ Ρενώ Καμύ, ὁ Φερναντέζ, ὁ Ντυβέρ εἶναι ὁμοφυλόφιλοι ἀλλὰ πρὶν ἀπ' ὅλα συγγραφεῖς.

Συζήτηση μέ τὸν Ἀμερικάνο συγγραφέα γιὰ τὴν Ἀμερική, τὴν Εὐρώπη, τὴν Ἑλλάδα, τοὺς διανοούμενους καὶ ἄλλα...

Edmund White:

« Ἀποδείξτε ἑσεῖς τί μπορεῖτε νὰ κάνετε γιὰ μένα »

Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι η Αμερική έχει μία παράδοση ομαδικής—κοινωνικής—κουλτούρας (πού κατάγεται ίσως από τον προτεσταντισμό και τις εθνικές μειονότητες) ενώ η γαλλική παράδοση είναι αυστηρά ατομικιστική.

Είναι τώρα ένα διάστημα πού μένετε στην Ελλάδα — στά Χανιά. Πώς φαίνεται η Ελλάδα μέσ' απ' τ' μάτια ενός ξένου;

Οι Αμερικάνοι βλέπουν τους Έλληνες σά Ζορμπάδες, άγριους και αυθόρμητους. Στην πραγματικότητα όμως οι Έλληνες υφίστανται πολλούς περιορισμούς στη ζωή τους, ιδιαίτερα οικογενειακούς, θρησκευτικούς και οικονομικούς.

Η κάθε χώρα άπλοποιεί την κάθε άλλη χώρα: είναι κι αυτό μία μορφή ρατσισμού. Έτσι, αν όλοι οι Έλληνες είναι για τους Αμερικάνους Ζορμπάδες, όλοι οι Αμερικάνοι είναι για τους Έλληνες «καπιταλιστικά γουρούνια» — πράγμα πού δέν είναι αληθινό.

Στά Χανιά βλέπω ότι στην Ελλάδα είναι παντοδύναμη η «πρωτόγονη φυλή»: π.χ., η βραδινή βόλτα στο λιμάνι, η «παρέα», κ.ά. Υπάρχει μία μεγάλη κοινωνική πίεση πάνω σ'τά αγόρια, τ'α κορίτσια, τους γονείς να συμπεριφέρονται μ' έναν συγκεκριμένο τρόπο. Ο καταναγκασμός του στερεότυπου. Δέν υπάρχει ή έννοια της ιδιωτικότητας όπως υπάρχει στις Αγγλο-σαξωνικές χώρες. Η ιδιωτικότητα επιτρέπει την ελευθερία — αλλά στην Αμερική οδηγεί συχνά στη μοναξιά.

Κατανοώ την αίσθηση ανάτασης και ένθουςιασμού του να ανήκεις σ' μία ομάδα, διακατέχομαι όμως κι από τό φόβο των ομάδων.

Απ' την άλλη μεριά, σάν Αμερικάνο, μέ λυπεί ή Αμερικανοποίηση της ελληνικής νεολαίας. Η Αμερικανική κουλτούρα ένθαρρύνει την παθητικότητα ενώ μου φαίνεται ότι ή ελληνική κουλτούρα ένθαρρύνει τη συμμετοχή. Μου άρέσει τό μπουζούκι και ή λύρα και μου κάνει έντύπωση πού βλέπω νέα παιδιά πραγματικά νά τ'α παίζουν.

Στόν τομέα της πολιτικής έχει ανακαλύψει και προσφέρει τίποτα καινούργιο ή Αμερική;

Η Αμερικανική προσφορά στην προοδευτική πολιτική βρίσκεται στόν τομέα των μορφών ζωής, των στυλ ζωής: π.χ., τό κίνημα των γκέιπς, τό κίνημα των γυναικών, τό κίνημα των γκαϊ, ή οικολογία, κλπ. Όλ' αυτά τ'α κινήματα άρχισαν στην Αμερική. Η δυνατότητα οι προοδευτικοί νά επιδράσουν πάνω στην πολιτική είναι τόσο μικρή ώστε τό ένδιαφέρον έχει μετατεθεί στις μορφές ζωής.

Η γκαϊ ζωή στην Αμερική άρχίζει γύρω στόν Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, κι άμέσως μετά από στρατιώτες. Κι αυτό διότι έκπληρου-νταν δύο όροι: Πρώτο ή απόσταση από την οικογένεια και δεύτερο τό άνεξάρτητο εισόδημα.

Η εξέλιξη του Κουβανικού καθεστώτος του Φιντέλ Κάστρο έχει, νομίζω, επιδράσει βαθιά στις σχέσεις των Αμερικάνων ομοφυλόφιλων μέ την άριστερά.

Τά περισσότερα άτομα πού έπαιξαν ενεργό ρόλο στην «ομοφυλόφιλη πολιτική» στις Η.Π.Α. ήταν διανοούμενοι, και οι περισσότεροι διανοούμενοι είναι συνήθως άριστεροί. Στά 1960 πολλοί προοδευτικοί Αμερικάνοι πήγαιναν παράνομα στην Κούβα γιά νά βοηθήσουν στη συγκομιδή του ζαχαροκάλαμου, ενώ άλλοι (σάν κι έμένα) σχημάτιζαν επιτροπές και έστελναν

χρηματική βοήθεια.

Αν όμως κοιτάξουμε γύρω μας και κάνουμε μία συνολική εκτίμηση, θά δούμε ότι τ'α άριστερά καθεστώτα έχουν καταδυναστεύσει τους ομοφυλόφιλους τουλάχιστον όσο και τ'α δεξιά. Γιά τους Αμερικάνους, ή μεγαλύτερη άπογοήτευση ήρθε από την Κούβα. Όπως ξέρετε, έδώ και 4 χρόνια ο Κάστρο έδιωξε πολύ κόσμο από την Κούβα. Ανάμεσά τους υπήρχαν πάρα πολλοί ομοφυλόφιλοι μέ τραγικές ιστορίες. Όπως, π.χ., ένας νεαρός 16 ετών πού στάλθηκε 6 χρόνια σ'έ στρατόπεδο εργασίας επειδή έβαλε λίγο ρούζ γιά κάποιο χορό. Είναι δύσκολο νά αισθανθείς οποιαδήποτε συμπάθεια γιά ένα τέτοιο καθεστώς αν είσαι ομοφυλόφιλος.

Ανάλογη κατάσταση επικρατεί και στις γυναίκες. Οι Αμερικανίδες φεμινίστριες στά 1960 (όπως π.χ. ή Τζαϊν Φόντα) πίστευαν ότι ή μοίρα των γυναικών σ'έ χώρες σάν την Κίνα ή τη Σοβιετική Ένωση ήταν καλύτερη απ' ό,τι στις Η.Π.Α.

Αρχίσαμε όμως νά βλέπουμε την πραγματικότητα του αυταρχισμού και της τυραννίας και τρεις σημαντικές κοινωνικές ομάδες, οι γυναίκες, οι ομοφυλόφιλοι και οι μαύροι, άποδεσμεύτηκαν από τ'α άριστερά κόμματα και υιοθέτησαν τη στάση πού συνοψίζεται στη φράση: «Αποδείξτε έσείς τί μπορείτε νά κάνετε γιά μένα». Είναι μία στάση ριζικά διαφορετική, άπόρροια βαθιού σκεπτικισμού.

Πρακτικά: όλο και περισσότεροι ομοφυλόφιλοι του Ρεπουμπλικανικού κόμματος δραστηριοποιούνται γιά νά φιλελευθεροποιηθούν οι άπόψεις των ρεπουμπλικάνων. Έτσι δημιουργείται συναγωνισμός ανάμεσα σ'τά δύο κόμματα — πράγμα πού είναι καλύτερο παρά νά πηγαινο-νουν αυτόματα όλοι οι ψηφοί στο Δημοκρατικό κόμμα.

Γενικά, τό ζήτημα των πολιτικών ελευθεριών (ελευθερία της έκφρασης, ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, Habeas corpus, κ.λ.π.) παίρνει όλο και μεγαλύτερη σημασία, ενώ τ'α αυταρχικά καθεστώτα (δεξιά ή άριστερά) φαίνονται όλο και περισσότερο άπωθητικά. Και είναι μία μορφή ρατσισμού τό νά δικαιολογούμε τον αυταρχισμό λέγοντας ότι «οι Κουβανέζοι, οι Κινέζοι ή οι Ρώσοι δέν είχαν ποτέ μία παράδοση πολιτικών ελευθεριών».

Οι Έλληνες διανοούμενοι έχουν συχνά έναν αντι-Αμερικανισμό πού μοιάζει λίγο μέ χομεινισμό... Κατά τη γνώμη σας έχουν δίκιο;

Είναι λάθος νά έχει κανένας μία ένοποιητική άποψη μιάς κουλτούρας τόσο πλουραλιστικής όσο της Αμερικής. Μπορείς νά μισείς την Αμερικανική έξωτερική πολιτική αλλά νά θαυμάζεις τον Αμερικανικό πολιτισμό. Έτσι κι άλλως, οι περισσότεροι Αμερικάνοι διανοούμενοι αντιπαθούν τον Ρήγκαν.

Υπάρχει άλλωστε και μία βαθιά Αμερικανική παράδοση διαφωνίας και αντίστασης πολύ άποτελεσματική: π.χ. τό κίνημα ένάντια στόν πόλεμο του Βιετνάμ.

Τό πιο δημοφιλές κίνημα αυτή τη στιγμή στις Η.Π.Α. είναι τό αντι-πυρηνικό. Έδώ κι ένα χρόνο 1.000.000 άτομα ταξίδεψαν διαμαρτυρούμενοι ένάντια στους πυρηνικούς εξοπλισμούς. Μέ την άποτελεσματικότητα πού έχουν άποδείξει στό παρελθόν τ'α Αμερικανικά κινήματα διαφωνίας, προσωπικά προβλέπω ότι μέσα σ'έ 10 χρόνια θα έχουν άπαγορευτεί στις Η.Π.Α. οι πυρηνικοί εξοπλισμοί. Τί θά γίνει όμως τότε μέ τ'α πυρηνικά όπλα της Σοβιετικής Ένωσης;

Πάντως, όποιεσδήποτε αντιρρήσεις γιά την Αμερικανική πολιτική μπορεί νά έχει ένας Έλληνας διανοούμενος, τίς ίδιες έχουν και οι Αμερικάνοι διανοούμενοι.

Εἰκόνες ταξιδεύουνε ταινίες πού δέ φτάνουν

Η ΝΑΝΑ ΜΟΥΣΧΟΥΡΗ στο 'Ηρώδειο, δημοτικά συγκροτήματα στο Λυκαβητό, κάτι από Μπολσόι στο 'Ηράκλειο. Μπροστά σ' όλα αυτά, οι εικόνες των ελληνικών ταινιών σκέφτηκαν φέτος ν' αποδείξουν πώς οι ήχοι, είτε συμφωνικοί, είτε αλλοπρόσαλλοι, δέν ταξιδεύουν αναγκαστικά πιο γρήγορα απ' αυτές. Ζητήθηκε η συνδρομή της 'Ομοσπονδίας Κινηματογραφικών Λεσχών και νά σου, δυό μήνες τώρα, τό ελληνικό σινεμά στέλνει τά έργα του στο ραντεβού μέ την παραλία, την άρμυρά των νησιών ή την άνάσα των όρέων.

Μερικές προσκλήσεις και ή ανάγκη σύντομων αποδράσεων, μ' έφεραν κοντά σε μερικούς τόπους και πιο κοντά σ' όρισμένους ανθρώπους. 'Ανάμεσα στους τελευταίους, και οι υπεύθυνοι αυτών των μικρών δάσεων της έπαρχίας πού, δίχως σημαντική ύλική υποστήριξη ή θεωρητική κατάρτιση, όρουν ώστόσο μέ τό πείσμα του προσηλυτισμένου και τίς μεθόδους του άκτιβιστή, συχνά σε πείσμα της διάχυτης άδιαφορίας. «Πρόσωπο μέ πρόσωπο», λοιπόν, στην Κέρκυρα, ή «Τιμή της αγάπης» στη Μυτιλήνη, τό «Ρεπό» στη Ζάκυνθο, οι «Μέρες του '36» στη Σάμο, ή «Γλυκιά συμμορία» στη Ρόδο.

Μάλιστα, στην Κω, ό ελληνικός κινηματογράφος είσέβαλε, χάρη σε μία πρωτότυπη αυτοσχέδια όθόνη, στο ώδειο της πόλης, προϊόν της ρωμαϊκής κατοχής και του ελληνιστικού ύφους (146 π.χ.).

Η συζήτηση πού ακολούθησε την προβολή, ήταν μία από τίς πιο ζωντανές πού έχω βρεθεί κι άν τό τίμημα της άφοπλιστικής είλικρίνειας, όσο

και της άδολης συμμετοχής περιλαμβάνει κι έρωτήσεις του είδους «καλά, αλλά πώς θά την καταλάβουν μία τέτοια ταινία οι άγρότες;», χαλάλι του. 'Ακόμα κι άν τίς άπορίες τίς προκαλεί ό δαίμων των μεταφορών πού έχει στείλει τίς «Ιστορίες μιās κερήθρας», αναλαμβάνοντας νά... γλυτώσει τους πιο άνυποψίastους από τους «Κυνηγούς» πού είχαν προγραμματιστεί. Σημασία έχει, πώς ό κινηματογράφος σώζεται εύκολότερα από την πολιτιστική άποκέντρωση και πώς τά τριήμερα ή τετράήμερα πού όργανώθηκαν, για τά τοπικά μέτρα άπόκτησαν τό χαρακτήρα των φεστιβάλ.

Όσο για κείνο της Θεσσαλονίκης, ή μοίρα του τό 'χει φαίνεται νά κινδυνεύει πάντα, νά γίνεται πεδίο άντεγκλήσεων, μικρών έμφυλιών πολέμων (ανάμεσα σε κριτικούς και σκηνοθέτες ή έξώστη και πλατεία) και άλλων χαριτωμένων έπεισοδίων του νεοελληνικού ντοκυμαντέρ «Παραδοξολογείτε, παραδοξολογείτε, κάτι θά μένει». Ένας έμφύλιος, άλλωστε, άπειλεί ως την ώρα πού γράφονται αυτές οι γραμμές, και τή φετινή του διεξαγωγή. Κάποιοι θυμήθηκαν τό προηγούμενο του '77 μέ τό άντιφεστιβάλ, άλλοι προτείνουν μεταφορά ή κατάργησή του, και οι επαγγελματίες θορυβοποιοί ξανάπιασαν δουλειά νυσταγμένοι. Μόνο πού αυτή τή φορά, τά πράγματα είναι λίγο πιο μπερδεμένα. Γιατί, τά τρία τελευταία χρόνια οι 'Ινδιάνοι είχαν πιστέψει πώς οι Λευκοί του ύπουργείου όχι μόνο δέν θά καταστρέψουν τον πολιτισμό τους, αλλά θά τον κρίνουν διατηρητέο, μέ άμέσως έπόμενο στόχο (όπως λέμε πενταετές πλάνο) νά προσχωρήσουν κι οι ίδιοι στους 'Ινδιάνους.

Δύσκολα πράγματα, κι ή άφέλεια τιμωρείται. Μιά ήθοποιός γίνεται καμιά φορά ύπουργός, αλλά πιο ύπουργοί είναι κάποιοι άλλοι, άσχετοι μέ τό σινεμά. Βέβαια, ή άσχετοσύνη άποτελεί διακριτικό γνώρισμα των περισσότερων, ίσως, πολιτικών άνδρων του τόπου, όσο κι άν οι γυναίκες τους προσπαθούν ν' άμβλύνουν τίς έντυπώσεις. Δέν είναι διόλου συμπτωματικό πώς ποτέ, κανείς τους, δέν φωτογραφήθηκε μπροστά σε κινηματογράφο, όπως επιδιώκουν όλοι μόνιμα όταν πρόκειται για θεατρικές παραστάσεις ή κοσμικές συναυλίες. 'Υπάρχουν τριανταδυό λόγοι, εκ των οποίων ό 33ος είναι πώς δέν πηγαίνουν. 'Εκτός, άν τό κάνουν μεταμφιεσμένοι (για νά μή κατηγορηθούν πώς παρακολουθούν φθοροποιά θεάματα) ή πρόκειται για σπάνιες εξαίρεσεις σαν εκείνη της έπίσημης του «Βενιζέλου», όπου οι αισθητικές τους έκτιμήσεις (πού έσπευδαν νά διατυπώσουν) είχαν σαν άφετηρία τό βαθμό γνωριμίας τους μέ τό ιστορικό image του Κρητικού πολιτικού.

Όστε, οι λόγοι δέν είναι μεταφυσικής τάξης, φίλοι της 'Εταιρίας 'Ελλήνων Σκηνοθετών, πού τά οικονομικά ύπουργεία καθυστερούν την ψήφιση του νομοσχέδιου για τον κινηματογράφο. Δέν είναι μόνο ή έπιστροφή του φόρου, ούτε μόνο τά εισιτήρια, ούτε μόνο τά ποσά των επιδοτήσεων, αλλά και ή άντίληψη γι' αυτή την τέχνη των παρακατιανών, επικίνδυνη ταυτόχρονα και άποτελεσματική, όταν τό θέλει. Φτάσαμε, κάπως έτσι, στο πρωτόκολλο τιμής και στις άπειλές για παραιτήσεις, ενώ τά «Δόντια της μυλόπετρας» αλέθουν ακόμα. 'Ισως, ή «'Υπόγεια διαδρομή» νά έκανε πιο σκεπτικούς τους ανθρώπους του 'Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου και ή άτυχία του Κ. Φέρρη νά ένισχύεται από τό γεγονός της βαθμιαίας άποχώρησης του άριστερου Λόγου από τό προσκήνιο του πολιτικού κινηματογράφου.

Τό «Ταξίδι στα Κύθηρα», άσχετα μέ τό τελικό άποτέλεσμα, άνοίγει πανιά για περιπέτειες μακρινές, ενώ ή διάθεση για κατάληψη της κενής θέσης του έπίσημου διαχειριστή της 'Ιστορίας του αιώνα μας, έχει εκδηλωθεί εδώ και καιρό, από άρκετους μάλιστα. Όπως συμβαίνει τίς περισσότερες φορές, ή άτυχία άγκαλιάζει όλες τίς πλευρές. Όταν δέν έγκρίνεται ένα σενάριο, δέν πρόκειται για πολιτική λογοκρισία (άλήθεια, ποιος θυμάται ότι μένει νά καταργηθεί, πραγματικά;), όμως οι άνταλλαγές δηλώσεων συνιστούν ένα άλλο. Όπου, ή ιερή συμμαχία στο Βερολίνο για τή βράβευση του «Ρεμπέτικου», λειτουργεί σαν βραδυφλεγής βόμβα για όλους όσους τή συνήψαν, ό καθένας για τους λόγους του. Τό ίδιο άτυχίες μπορεί νά θεωρηθούν και κάποιες έπιδείξεις σνομπισμού προς τό φεστιβάλ, γιατί, βέβαια, θά 'πρεπε οι έμπνευστές της άποχής ν' άναρωτηθούν άν ξαφνικά, σνομπάρουν και τό γλυκό κουταλιού πού έτρωγαν στη γιαγιά τους.

Έτσι τουτο τό καλοκαίρι. Έξω (στην περιφέρεια), πάμε καλά, μέσα (στη Μητρόπολη) όμως; Η γνώριμη πολυμορφία του ελληνικού κινηματογράφου βρίσκει άλλο ένα αντίστοιχό της, μάλλον, καθώς κινείται μέ χαρακτηριστική εύκολία από τίς παρυφές της άληθινής δημιουργίας στο κέντρο της όριστικής καταστροφής.

Ας έλπισουμε πώς οι έπόμενες μετακινήσεις δέν θά έχουν την τραγική συνέπεια πού φοβόμαστε. Γιατί, ό Μάκβεθ της φετινής Ιστορίας δέν έχει ξεχωρίσει ακόμα, μά τό δάσος όλο και άνεβαίνει. Κι ανάμεσα στα φυλλώματά του ακούγονται ψίθυροι, πώς τό Φεστιβάλ τραγουδιού πηγαίνει προς τό Θέατρο του Δάσους, ενώ τό φεστιβάλ του κινηματογράφου κάνει σκέψεις νά τό διαδεχτεί στο Παλάι ντέ Σπόρ της Θεσσαλονίκης. Όμως, τί προσδοκίες μπορεί νά συνεγείρει ό ελληνικός άθλητισμός, ως την έπόμενη Όλυμπιάδα;

Ανδρέας Τύρος

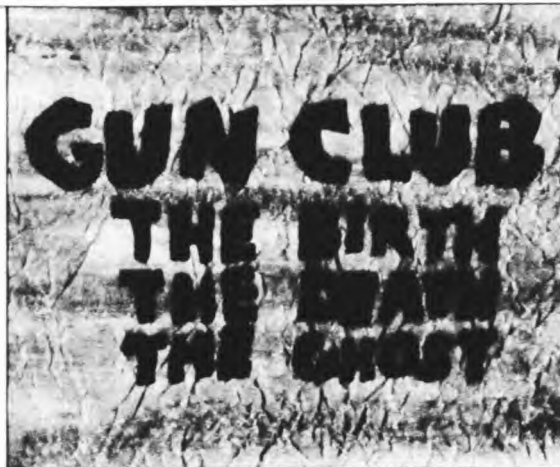

Ghost on the Highway, Preachin the Blues, Sex Beat, Black train, She's like Heroin to me, Good bye Johnny, Moon light Motel, Run through the Jungle των Greendence, ακόμη και οι τίτλοι των άλμπουμ — Miami — The Las Vegas Story — είναι μερικά από τα θέματα που θα βρούμε στους δίσκους των Gun Club.

Είναι αναφορές σε λέξεις κλειδιά, σε θρύλους, άρρηκτα δεμένους με το ρόκ μέχρι και τη δεκαετία του 60. Ίσως, σ' αυτό να οφείλεται, κύρια, η έντυπωση, ότι ο θάνατος είναι το αγαπημένο θέμα του Jeffrey Lee Pierce. Και βέβαια, τι πιο απόκοσμο απ' το να ζεις μέσα σε κάτι, που εσύ ο ίδιος μυθοποιείς με τέτοια συνέπεια και τόσο πειστικά όσο οι Gun Club.

Είναι αλήθεια, ότι οι αναφορές αυτές εύκολα θα μπορούσαν να αποτελέσουν την πεπατημένη. Τίς δοκιμασμένες λύσεις για έπιτυχία. Κι όμως, οι Gun Club και μετά το 4ο L.P τους, έχουν

ενώ το Johnny be Good γίνεται Goodbye Johnny.

Η ιδιαιτερότητα του γκρούπ πρέπει να αναζητηθεί στην προσωπικότητα του ίδιου του Jeffrey Lee Pierce, τραγουδιστή και συνθέτη όλων τους των κομματιών. Γεννημένος στο Έλ Πάσσο, θα ασχοληθεί με το ρόκ, σαν μουσικός (μέλος των Individuals) αλλά και σαν κριτικός στο underground περιοδικό Slash του Λόζ Άντζελες. Έχει γραφτεί πολλές φορές ότι ο Pierce θα μπορούσε να είναι ο νέος Morrison. Θα συμφωνήσουμε στο εξής: Για να τους περιγράψεις, δεν αρκεί να πεις ότι είναι μεγάλοι ρόκερς. Ο ίδιος, σήμερα δηλώνει, ότι αυτό που επηρέασε τη μουσική του εξέλιξη, εκτός απ' το ραδιόφωνο, ήταν κυρίως το

ολοκληρωμένη οντότητα, που όμως σε καμιά στιγμή, δεν μονοπωλεί την προσοχή του ακροατή, ενώ το μπάσο και τα τύμπανα, κατακερματίζοντας τη σύνθεση βγάζουν μπροστά την ατμόσφαιρα έρμηνείας του τραγουδιστή. Έδώ, θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε, ότι οι Gun Club είναι πρώτα και κύρια, ένα γκρούπ σκηνής. Το μοναδικό δείγμα που υπάρχει είναι μια επιλογή από live εμφανίσεις τους σε τέσσερα café του Λόζ Άντζελες, που τιτλοφορείται The Birth, The Death, The Ghost και κυκλοφόρησε το 1983. Παρ' όλο που οι ήχογραφήσεις αυτές συναντούν το γκρούπ στα πρώτα του βήματα, έντυπώνει η άνεση με την οποία ο Pierce (22 χρονών περίπου) χειρίζεται τα θεματά του, φτιάχνοντας το γνωστό κλίμα, που ακολουθεί, σταθερά, όλη τη δουλειά τους από εκεί και πέρα.

Το συγκρότημα ξεκίνησε το 1980 με τους Jeffrey Lee Pierce και Kid Kongo Powers (μέχρι πρότινος κιθαρίστα των Cramps) σαν Greeping Ritual. Μετονομάζονται σε Gun Club και με αυτό το όνομα κυκλοφορούν μέχρι και το 1984 τέσσε-

ρα L.P και δύο δίσκους 45 στροφών.

Τα άλμπουμ τους, το ένα καλύτερο απ' το άλλο είναι τα εξής:

1) Fire of Love 1981.

Jeffrey Lee Pierce τραγουδι, κιθάρα, slide κιθάρα, Ward Dotson κιθάρα, slide κιθάρα, Rob Ritter μπάσο, Terry Graham τύμπανα. Παραγωγή Chris D (έπίσης παραγωγός των Dream Syndicate).

2) Miami 1982

Jeffrey Lee Pierce τραγουδι, πιάνο, Ward Dotson κιθάρα, Rob Ritter μπάσο, Terry Graham τύμπανα. Παραγωγή Chris Stein.

3) The Birth, The Death, The Ghost (Live) 1983.

Jeffrey Lee Pierce τραγουδι κιθάρες, Kid Kongo Powers κιθάρες, Rob Ritter μπάσο, Terry Graham τύμπανα. Ήχογραφήσεις: Lois Graham.

4) The Las Vegas Story 1984

Jeffrey Lee Pierce τραγουδι κιθάρες, Kid Kongo Powers κιθάρες, Terry Graham τύμπανα και Patricia Morrison μπάσο, φωνητικά.

Σπύρος Παπασπύρος

μεγαλύτερο κοινό στην Ευρώπη παρά στην ίδια την Αμερική. Αυτό δεν οφείλεται μόνο στη δυσάρεστη αίσθηση ότι τα φαντάσματα του παρελθόντος, που με τόση επίμονη δουλειά κατάφεραν οι παλιότερες γενιές να ξεχάσουν, τριγυρνούν ένοχλητικά μεταξύ μας.

Με τους Gun Club, η μουσική έκφραση μοιάζει να μην προέρχεται μόνο από τη βαθιά γνώση μιας μουσικής γλώσσας, όπως το ρόκ ή τα μπλούζ. Χρησιμοποιώντας αυτά τα στοιχεία, φτιάχνει ένα συνολικότερο πολιτιστικό σχόλιο πάνω στην Αμερικάνικη κουλτούρα, καθώς ενσωματώνει μέσα της μύθους, εικόνες και βέβαια ακούσματα, που εδώ και μερικές δεκαετίες σημάδωναν τη μόνη θεσμοθετημένη περίοδο, στη ζωή των Αμερικάνων, όπου επιτρέπονται οι αναζητήσεις, μέχρι την πλήρη κοινωνική τους αφομοίωση.

Στη δουλειά των Gun Club δεν υπάρχει η παραμικρή διάθεση αναβίωσης αυτού του καλά θαμμένου παρελθόντος. Αντίθετα, το gospel: This train is bound for glory μετατρέπεται σε black train στον αυτοκινητόδρομο (του Kerouac;) μόνο φαντάσματα μπορείς να συναντήσεις

σινεμά και τα σάουντρακς των ταινιών. Κι αυτό είναι ενδιαφέρον, γιατί, ακούγοντας κανείς τη μουσική των Gun Club, καταλαβαίνει ότι δεν πρόκειται για την παράθεση κάποιων προσωπικών βιωμάτων και εμπειριών, αλλά για τη μουσική επένδυση στη διήγηση της ιστορίας του αμερικάνικου ρόκ.

Οι Gun Club, στους δίσκους τους, παρουσιάζονται σαν ένα εξαιρετικά δεμένο ρόκ σύνολο. Οι συνθέσεις τους, απλές, αντλούν τη δύναμή τους από τις απρόβλεπτες παρεμβάσεις της φωνής του Pierce, που ξέρει να χρησιμοποιεί συγχρόνως τη σιωπή και το ξάφνιασμα. Η κιθάρες (slide) με το ιδιαίτερο νότιο χρώμα φτιάχνουν μία ξεχωριστή,

‘Η άγωνία του τηλεθεατή μετά τό τέλος της «Δυναστείας»

«Οί άνθρωποι του πλούτου ήταν βαρετοί και επαναλάμβαναν τά ίδια και τά ίδια. Θυμήθηκε τό φτωχό Τζούλιαν και τή ρομαντική λατρεία του γι' αὐτούς και τήν ιστορία πού άρχιζε νά γράφει μέ τή φράση: «Οί πλούσιοι δέν είναι άνθρωποι όπως εσύ κι εγώ!» Καί κάποιος τοῦ 'χε πει: «Φυσικά, αφού έχουν τόν παρά!» Μά αὐτό δέν ήταν άστειο γιά τόν Τζούλιαν».

Έρνεστ Χεμινγκουέι. Τά χιόνια τοῦ Κιλιμά-ντζαρο

«‘Η ανάλυση τῶν «περιεχομένων» δέν χρειάζεται σέ όποιον θέλει νά ανακαλύψει τή μαγεία τῶν media».

Μάρσαλ ΜακΛούαν

ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ότι υπήρξαν μερικοί πού όταν είχε προβληθεῖ τό τελευταῖο επεισόδιο από τό σήριαλ Ντάλας πίστεψαν (μέ ανακούφιση ἢ μέ δυσaréσκεια, δέν έχει σημασία) ότι αὐτό ήταν και τό όριστικό αντίο τῆς μεγάλης τηλεοπτικῆς σειράς. Στην πραγματικότητα όμως είχαν πέσει έξω, και άμέσως μετά, μία νέα μεγάλη τηλεοπτική σειρά, ἡ Δυναστεία, ἤρθε νά

ἐπιβάλλει τή δική της τηλεοπτική δυναστεία και νά συνεχίσει τό έργο τῆς πρώτης. Τώρα πάλι πού ἡ Δυναστεία ἔφτασε κι αὐτή στό τελευταῖο της επεισόδιο, ἡ μάλλον καλύτερα στό τελευταῖο (τό 26ο) επεισόδιο τοῦ τέταρτου κύκλου της, παρουσιάζεται ξανά ἡ πιθανότητα νά πέσουμε γιά μία ακόμη φορά έξω. Καί φυσικά, λέγοντας' κάτι τέτοιο, δέν θέλουμε νά πούμε μέ πλάγιο τρόπο ότι ἡ νέα διοίκηση τῆς EPT-2, μολοντί άρχικά άνακοίνωσε ότι δέν είναι διατεθειμένη νά προμηθευτεῖ τή νέα σειρά επεισοδίων πού ἤδη γυρίζεται στην 'Αμερική, θά αλλάξει τελικά γνώμη και θά ξαναπροβάλει τό δημοφιλές σήριαλ, αλλά κάτι άλλο διαφορετικό: Θέλουμε νά πούμε ότι τά μεγάλα αὐτά τηλεοπτικά Kolossal στην πραγματικότητα δέν είναι τίποτε άλλο από ένα άτελειώτο μέγα-σήριαλ, από ένα τηλεοπτικό work in progress μέ συνεχείς παραπομπές στον ίδιο του τόν έαυτό και στό παρελθόν του και μέ άκατάπαυστα επαναλαμβανόμενες ἐκκλήσεις στη μνήμη τοῦ τηλεθεατή. Έτσι, αὐτός ό τελευταῖος ξανασυναντιέται και ξανασυναντᾶ σέ ένα ραντεβού πού διαρκῶς ανανεώνεται, τούς ήρωές του και τά πρότυπά του, γεγονότα, χειρονομίες, θεσμούς και συμπεριφορές, δηλαδή κάτι από τόν ίδιο του τόν έαυτό ἢ αν θέλετε ένα μέρος τοῦ τερατώδους άλλου πού αὐτός κρύβει μέσα του.

Άπό κεῖ και πέρα τίποτα πιά δέν είναι ακατόρθωτο, όλα είναι πραγματοποιήσιμα και δυνατό. Τό όνειρο δέν είναι πιά όνειρο, ἡ περιπέτεια δέν είναι πιά περιπέτεια, τό ταξίδι δέν είναι πιά ταξίδι, ό έρωτας δέν είναι πιά έρωτας, τό παιχνίδι δέν είναι πιά παιχνίδι, αλλά κάτι άλλο διαφορετικό. 'Ολ' αὐτά υπάρχουν, τά βλέπουμε και κατά προέκταση τά ζούμε, αλλά τήν ίδια στιγμή εξουδετερώνονται σέ σημεία, μετασχηματίζονται σέ μοντέλα. 'Ολ' αὐτά παράγονται μόνο αν μπορούν νά ανα-παραχθοῦν και τότε ἡ αναπαραγωγή προηγείται τῆς παραγωγῆς, τό ξαναβλέπω προηγείται τοῦ βλέπω. Αὐτό άλλωστε είναι και τό πεδίο δοκιμῆς τῶν ίκανοτήτων τῆς άμερικανικῆς τηλεόρασης ἢ (γιατί όχι;) και τοῦ άμερικανικοῦ σινεμά. (Αν και φυσικά ἡ απόσταση από τή Δυναστεία μέχρι τόν Έξωγήινο ἢ κάποιο γνωστό κινηματογραφικό family drama είναι μεγάλη και καθόλου ευθύγραμμη).

Κι έτσι ἡ Δυναστεία επιβάλλει τό δικό της στυλ και τή δικιά της δυναστεία παντοῦ. Άπό τή μόδα μέχρι τό χαμόγελο, από τή σεξουαλικότητα μέχρι τό χτένισμα και τά νυχτικά, από τήν έσωτερική διακόσμηση μέχρι τό παιχνίδι. Θέλετε δύο πρόχειρα, από τά τόσα παραδείγματα πού επιβεβαιώνουν κάτι τέτοιο; Τό μεγαλύτερο ποσοστό τῶν 'Αμερικανίδων, έγραφε πρόσφατα ένα από τά γνωστά εβδομαδιαία περιοδικά «ποικιλῆς ὕλης», προτιμᾶνε τά μοντελάκια, τά νυχτικά και τά άλλα άσπρόρουχα πού λανσάρισαν στό σήριαλ ἡ Τζόαν Κόλλινς και ἡ Λίντα Έβανς, παρά ό Ντιόρ, ό Λωράν, ό Λωρεν, ἢ ό Κένζο και ό Γιαμαμότο στό Παρίσι και τή Νέα 'Υόρκη. Τήν ίδια στιγμή ένα από τά πιά

‘Από επίδειξη μόδας ρούχων και νυχτικῶν σέ στυλ «Δυναστεία» στη Νέα 'Υόρκη. (φωτ. Tannenbaum Sygma).

γνωστά εβδομαδιαία «νεανικά περιοδικά», ἡ Κατερίνα, προτείνει στις νεαρές άναγνώστριές του τή Δυναστεία, σαν ένα επιτραπέζιο παιχνίδι πού μαζί μέ τόσα άλλα αντικαθιστοῦν ανεπιστρεπτι τώρα πιά, τή Μονόπολη ἢ τό Φιδάκι και γενικότερα όλη εκείνη τή χαμένη γοητεία τῶν ξεχασμένων παιχιδιών τῆς δικῆς μας νιότης. («Παίξτε μαζί μας — γράφει τό περιοδικό — τό παιχνίδι τῆς Δυναστείας, ζήστε γιά λίγο στον πλοῦτο και τά προβλήματα τῆς οίκογένειας Κάριγκτον»). Νά λοιπόν πού τό πολυσυζητημένο σήριαλ, είτε τό θέλουμε είτε όχι, συνεχίζεται ἤδη έξω από τις οθόνες και μέσα στη ζωή. Άναγκαία και ίκανή συνθήκη γι' αὐτό είναι ἡ ὕψηλή ἢ αν θέλετε ἡ άνησυχητικά ὕψηλή δημοτικότητα τοῦ σήριαλ, ἡ όποία συνδέεται μαζί του εξακολουθητικά ως προέκταση αλλά συγχρόνως και ως προϋπόθεση τῆς επιτυχίας του.

Και όλα αὐτά ενώ όλοι ἢ σχεδόν όλοι οἱ «προοδευτικοί διανοούμενοι» ξόδευαν άσταμάτητα τό μελάνι τους στό νά καταγγείλουν τά «άμαρτωλά» όπως αὐτό σήριαλ σαν «άνήθικα», «σκανδαλώδη» ἢ «άντιδραστικά». 'Ωστόσο, όσο κι αν οἱ κριτικές αὐτές είχαν δικιο, περιορίζονταν σ' αὐτές και μόνο τις καταγγελίες ἢ και σέ άλλες μεγαλοστομίες τοῦ είδους και στην πραγματικότητα λίγο άπασχόλησαν τόν

μέσο τηλεθεατή, ό όποιος συνέχισε νά παρακολουθεί τό ίδιο ύπνωτισμένο αλλά και μέ τό ίδιο άμείωτο ένδιαφέρον τίς μηχανορραφίες και τίς έκπλήξεις του σήριαλ. Στήν καλύτερη ίσως περίπτωση τό μόνο πού κατόρθωσαν νά δημιουργήσουν ήταν κάποιες ένοχές και τύψεις στους πιο «συνειδητοποιημένους» τηλεθεατές, οί όποιοι από τό σημείο αυτό και μετά, φρόντιζαν νά βλέπουν κάπως πιο κρυφά, άν όχι μέ κατεβασμένα τά ρολά, τά διάφορα έπεισόδια του σήριαλ.

Ένώ λοιπόν ό κριτικός νόμιζε πώς ήταν ό σκύλος — άγρυπνος φρουρός πού προειδοποιεί τόν τηλεθεατή γιά τούς κινδύνους πού διατρέχει, στήν πραγματικότητα αυτός περισσότερο έμοιαζε — γιά νά δανειστώ κάτι πού έλεγε πριν από καιρό ό Μπενιαμίν Πλάτσιντο — μέ τόν σκύλο του Πινόκιο τόν Μελάμπο, πού έκλεινε τά μάτια μόλις πλησίαζαν τά κουνάβια. Και τή νύχτα, τήν ώρα πού τό σήριαλ παιζόταν στίς όθόνες μας όλοι μας λίγο πολύ κλείναμε ή σιγοκλείναμε τά μάτια, ή σέ άλλη περίπτωση παιδευόμασταν μέ τίς ήθικολογίες και τίς χιλιοειπωμένες ιδεαλιστικές αντιθέσεις όπως έλευθερία — άγορά, τέχνη — βιομηχανία, μάζα — έλίτ, ποιότητα—ποσότητα, τέχνη γιά λίγους — τέχνη γιά πολλούς και τόσα άλλα γνωστά στερεότυπα του είδους, έκείνες οί γρηλαλεπούδες ή Κρύστλ και ή 'Αλέξις κι έκείνα τά πονηρότατα κουνάβια όπως είναι οί ήρωες αυτών των σήριαλ πού έρχονται από τήν άλλη όχθη του 'Ατλαντικού, έβγαιναν από τίς όθόνες και τρύπωναν στά δωμάτια μας, στά ρούχα μας και στίς φαντασιώσεις μας μετατρέποντας τούς τηλεθεατές ή άν θέλετε τούς βίντεο-πολίτες ή ακόμα και τά video-babies (όπως λέει σέ ένα όμορφο rockabilly τραγούδι ό 'Αλλαν Βίγκα) όλου του κόσμου σέ νέους freaks.

Πώς νά εξηγήσουμε λοιπόν τήν έπιτυχία αυτών των σήριαλ; Πώς νά εξηγήσουμε τήν ικανότητά τους νά κρατούν καθηλωμένο τόσο κόσμο στίς όθόνες, τήν ικανότητά τους νά συναρπάζουν; Αυτό είναι και τό πεδίο έκείνο πάνω στό όποιο ή άριστερή κριτική θά έπρεπε νά διακινδυνεύει τίς άπαντήσεις της, έχοντας πάντοτε ύπόψη της ότι ποτέ κανείς δέν άποκαλύπτει μόνος του τά μυστικά της έπιτυχίας του.

Καταρχήν ένα από τά σημαντικότερα στοιχεία, μορφολογικού κυρίως χαρακτήρα, αυτών των σειρών είναι τό ότι βασίζονται σέ μία άπολύτως μοντέρνα άφηγηματική δομή: έκείνη της συνέχειας και της διαδοχής των έπεισοδίων. Φυσικά αυτό δέν άποτελεί και κανένα σπουδαίο νεωτερισμό και ούτε από μόνο του έπαρκει γιά τήν έπιτυχία τους. Ήδη τό μοντέρνο μυθιστόρημα έχει πολλές φορές στό παρελθόν γραφτεί και δημοσιευτεί σέ συνέχειες (άπό τόν Ντίκενς και τά Feuilleton μέχρι τό πρόσφατο L'infini του Σολλέρς) δείχνοντας μ' αυτό τόν τρόπο ότι κατασκευαστική συνιστώσα της άφήγησης είναι ή *πλοκή*. «Μία πλοκή έργου καλά μονταρισμένη — έχει γράψει ό Ουμπέρτο Έκο — προκαλεί συγκίνηση. Ίσως μετά πού θά συνέλθουμε νά κριτικάρουμε τήν ίδια μας τή συγκίνηση». Και συνεχίζει: «όσο πιο εύτελης είναι ή άφήγηση τόσο περισσότερο μάς έλκει σέ μία γοητεία πού είναι άδύνατο νά άποτινάξουμε».

Τό επιδόξιο τέλος κάθε έπεισοδίου κλείνει μία ένότητα άνοίγοντας ταυτόχρονα μία άλλη και μέ τόν τρόπο αυτό μεγαλώνει τήν άγωνία του τηλεθεατή γιά τό επόμενο έπεισόδιο. Τό ένδιαφέρον συγκεντρώνεται στό άπρόβλεπτο, δηλαδή στό άφηγηματικό νήμα κι έκείνο πού τίθεται σέ κρίση είναι ό «χρόνος της διήγησης, δηλαδή ή έννοια του χρόνου πού συνδέει τή μία διήγηση μέ τήν άλλη». Ή συνδεση και ή συνολική άφηγηματική άλληλουχία φανερώνεται στό τέλος και κάθε ξεχωριστό έπεισόδιο έχει νόημα μόνο έφόσον άνήκει στή σειρά.

Σιγά-σιγά ό τηλεθεατής συνδέεται στήν κυριολεξία μέ τήν έννοια του σήριαλ. Όποιος άποπειραθεί νά διηγηθεί τό *συνολικό σενάριο*, τή συνολική πλοκή της σειράς χάνεται σέ ένα λαβύρινθο όπως χάνεται κανείς στό λαβύρινθο της καθημερινής ζωής.

Ή *Δυναστεία* σέ όλα αυτά πρόσθεσε και ένα άλλο χαρακτηριστικό: Τήν άφηγηματική *ανάληθφάνεια* ή όποια έκανε τόν τηλεθεατή νά συγκεντρώνει τήν προσοχή του στόν άφηγηματικό *ρυθμό* και τά άλληπαλλάλα *σόκ* των γεγονότων και όχι τόσο στήν κοινωνική ή ακόμα και ανθρώπινη δυνατότητά τους. Στή *Δυναστεία* κάθε συνέχεια ήταν και μία άπίστευτη *συγκέντρωση* πολυάριθμων γεγονότων, έκπλήξεων και περιπλοκών καταστάσεων. Άν υπάρχει λοιπόν κάτι τό καινούργιο σ' αυτήν, αυτό άφορά γιά μία ακόμη φορά όπως τόσο συχνά συμβαίνει στήν 'Αμερική, τό επίπεδο της *ποσότητας* ποι' γι' αυτόν άκριβώς τόν λόγο μπορεί νά είναι και *ποιότητα*, νά είναι στυλ.

Άσφαλώς, ή *Δυναστεία* ήταν ένα σήριαλ προγραμματισμένης έπιτυχίας (άν και ή έπιτυχία ποτέ δέν μπορεί νά προγραμματιστεί άπόλυ-

τα), φτιαγμένο από στερεότυπα, μετριοπαθές, άπλοικό ή και πολλές φορές χοντροκομμένο. Άλλά δέν ήταν μόνο αυτό. Συγχρόνως αυτή άπετέλεσε και ένα από τά τελειοποιημένα πρότυπα του είδους όσον άφορά τούς γρήγορους και έντατικούς ρυθμούς της άφήγησης, τήν σχετικά εύκινητη δομή των έπεισοδίων, τήν ικανότητά τους νά άναδεικνύουν ή και νά έξυψώνουν τίς κοινοτυπίες της καθημερινότητας, τόν προσεκτικό συντονισμό άνάμεσα στίς αιχμές ήθοποιίας και τίς αιχμές σκηνοθεσίας, άνάμεσα στίς ύποδείξεις του *marketing* και τά νέα (μικρο ή μακρο) κοινωνικά ρυθμιστικά, άνάμεσα σέ μία συνάθροιση μητροπολιτικών προτύπων (όπου ή άμερικάνικη μεγαλούπολη είναι πάντοτε, άμεσα ή έμμεσα άναγνωρίσιμη) και μία συγκέντρωση άγροτικών προτύπων (όπως ή έπαρχία, τά σύνορα, τό σπίτι της οίκογένειας, ή διαρκής παρουσία βοσκοτόπων στό φόντο κ.τ.λ.)

Πέρα άπ' όλα αυτά όμως ή *Δυναστεία* άποτελεσε ένα δράμα παιγμένο κυρίως στό *έσωτερικό*, παιγμένο σέ μία σπιτική (άν και ύψηλης πολυτέλειας) διάσταση. Έάν στό *Ντάλας* τό πετρέλαιο και τό χρήμα ήταν οί άπόλυτοι πρωταγωνιστές πού παίρνανε τή θέση των κυρίων προσώπων, στή *Δυναστεία* αυτά άντιπροσωπεύουν τό

φόντο, τό βάθος πεδίου, τό σταθερό σημείο άναφοράς αλλά όχι όμως και τήν άπόλυτη όλότητα των προσώπων. Άσφαλώς βέβαια ή χρήση του χρήματος και του πλούτου σάν έξουσία και δεικτης έπιτυχίας ύπάρχει κι εδώ, αλλά σέ διαφορετικό μέγεθος και διάσταση.

Οί περιπλοκές οικονομικές έντριγγες, τά μεγάλα πάθη, τά άσίγαστα μίση και οί ταραχώδεις ή μη έρωτες ύπάρχουν και συνταράσσουν τό άπέραντο σπίτι αυτής της οίκογένειας, λές και πρόκειται γιά τό άνάκτορο των 'Ατρείδων. Άλλά πίσω άπ' όλα αυτά ό πραγματικός πρωταγωνιστής αυτού του δράματος είναι αυτή άκριβώς ή οίκογένεια μέ τήν άστερευτη ικανότητά της νά προκαλεί *συγκίνηση*, νά γίνεται και νά παράγει *θέαμα*. Κι έτσι ή *Δυναστεία* καθίσταται τό τηλεοπτικό δράμα ενός θεσμού ό όποιος τώρα πιά ξεφεύγει από έναν άυστηρά οικονομικό καθορισμό και ό όποιος όλοένα και περισσότερο τίθεται σέ κρίση στίς μεγαλουπόλεις και στήν πλούσια ύπαιθρο της άμερικανικής ήπειρου. Τά άγαθά, τά έξεζητημένα λούσα και τά άντικείμενα άποτελούν τόν σινεκτικό ιστό αυτής της οίκογένειας. Και τότε ή οίκογένεια μπορεί νά γίνει ή σκηνή πάνω στήν όποια πρωταγωνιστούν αυτά τά άγαθά κι αυτά τά άντικείμενα, ή σκηνή πάνω στήν όποια πίζεται μία παράσταση δίχως ήθοποιούς ή μέ ήθοποιούς δίχως πρόσωπα.

Ή οίκογένεια είναι έκείνη πού άποτελεί τό κεντρικό έννοποιητικό σώμα όλης της σειράς και μέσα από αυτήν οί κοινωνικές άξίες *νομιμοποιούν* τή συμπαγή δομή του τηλεοπτικού είδους. Άλλά συγχρόνως — κι αυτό είναι ίσως και τό σημαντικότερο — ή οίκογένεια γίνεται και ό *συμπικνωτής* μιας μεγάλης ποικιλίας τηλεοπτικών ειδών: κάθε πρόσωπο *ιδιαιοτροποιεί* και ένα διαφορετικό είδος (δραματικό, ψυχολογικό, άστυνομικό, αισθηματικό, περιπετειώδες κ.τ.λ.). Και τότε ή οίκογένεια, έκτός όλων των άλλων, καθίσταται και άφηγηματικό ρυθμιστικό πού καταστρέφει κάθε διαχωρισμό άνάμεσα σέ διαφορετικά είδη, άνάμεσα σέ όποιαδήποτε «ύψηλή» και «χαμηλή» κουλτούρα. Καθίσταται έγγυητής της συνέχειας μέσα από τήν πολλαπλότητα των ειδών, γεννητικός πυρήνας ενός *μέγα-είδους* πού άρθρώνεται πάνω στό συνολικό *μέγα-κείμενο* της σειράς. Οίκογένεια — έδαφος πού συνθέτει χώρο και χρόνο.

Ή ήθική πού δεσπόζει είναι άρκετά σαφής: Γιά νά άποκτήσεις κάτι χρειάζεται νά τό πληρώσεις. Τά πάντα μετατρέπονται σέ έμπορεύμα, τά πάντα πληρώνονται. Κάθε πρόσωπο χρησιμοποιεί τό μίσος και τόν έρωτα, τήν έπιθυμία και τήν έξυπνάδα, τό σώμα και τήν κοινωνική του θέση σάν «όπλο παρά πόδας». Τά πάντα είναι δράση, κίνηση και ρυθμός. Κανείς δέν μπορεί νά σταματήσει και όποιος τό κάνει είναι χαμένος. Κάθε ανθρώπινη πρακτική είναι σέ έμπόλεμη κατάσταση, καμία ειρήνη δέν μπορεί νά ύπάρξει. Και μέσα άπ' αυτήν άκριβώς τήν κατάσταση τό τηλεοπτικά άναπαραγόμενο ανθρώπινο σώμα περιορίζεται σέ *σημείο*, σέ *κόσμημα*.

Και νά έκεί πού νομίζαμε πώς είχαμε ξεπερδέψει, έκεί πού νομίζαμε πώς είχαμε κατορθώσει νά πιάσουμε τό διάβολο και νά τόν κλείσουμε στό μπουκάλι, τό άρχικό έρώτημα έπιστρέφει τό ίδιο προκλητικά: Γιατί τά σήριαλ αυτά άρεσαν σέ τόσο κόσμο; Γιατί συναρπάζουν; (Πάντως σίγουρα όχι γιατί όλος αυτός ό κόσμος είναι κακός ή κουτός). Ίσως γιατί άρέσει αυτή ή άναπαράσταση, ίσως γιατί ό κόσμος αυτός άνήκει σ' αυτή τήν άναπαράσταση, ίσως γιατί αυτά πού περιγράφονται έξακολουθούν νά έχουν ένδιαφέρον. Ίσως γιατί αυτή είναι ή «μαγεία των media». Ίσως...

Γιώργος Τζιρτζιλάκης

Για πρώτη φορά στη δημοσιότητα ένα άγνωστο έργο του Γάλλου φιλόσοφου

Τό 1958, ο γνωστός αμερικάνος σκηνοθέτης Τζών Χιούστον ζήτησε απ' τον Σάρτρ ένα σενάριο για τον Φρόντ, και ιδιαίτερα για εκείνη την περίοδο όπου ο Φρόντ, εγκαταλείποντας την υπνωση, ανακαλύπτει την ψυχανάλυση. Ο Σάρτρ καταπιάνεται με την «παραγγελία» αυτή με ευχαρίστηση και πάθος. Την επόμενη χρονιά υποβάλλει ένα τεράστιο σενάριο στον Χιούστον που του ζητά περικοπές και μετατροπές. Η δεύτερη όμως έκδοσή -και έδω αναγνωρίζουμε τον Σάρτρ- είναι ακόμα πιο όγκώδης. Τελικά ο Σάρτρ ζητά να αποσυρθεί τό όνομά του απ' την τελική μορφή της ταινίας που γυρίζεται τό 1961 με τίτλο «Φρόντ, τό μυστικό πάθος» και πρωταγωνιστή τόν Μοντγκόμερυ Κλίφτ.

Γιά νά γράψει τό σενάριο ο Σάρτρ διαβάσει τή βιογραφία του Τζόουνς, τίς «Μελέτες για τήν ύστερία», τήν «Έρμηνεία των όνείρων». Αυτή ή μελέτη μετασχηματίζει τήν όρνητική μέχρι τότε εικόνα που είχε για τόν Φρόντ. Ανακαλύπτει μία άντιφατική προσωπικότητα, σέ διαρκή άγώνα ενάντια στό ίδιο του τόν έαυτό και τό περιβάλλον του. Βλέπει ότι ή ψυχανάλυση, πρίν γίνει μία θεωρία, είναι τό προϊόν μιάς μακράς έργασίας του Φρόντ πάνω στόν έαυτό του και κυρίως ενάντια στόν έαυτό του. Ο άναγνώστης εκπλήσσεται απ' τή συμπάθεια μέ τήν όποία αναπαρίσταται ο Φρόντ.

Είναι ο Σάρτρ που άναλύει τόν Φρόντ, ή ο Φρόντ που άναλύει τόν Σάρτρ; Κι ο ένας κι ο άλλος είχαν ένα κοινό πάθος: τή γυναίκα ύστερία. Συμμερίζονται επίσης ένα έρώτημα γύρω απ' τό όποιο ο Σάρτρ κατασκευάζει τό σενάριό του: ποιός είναι ο δεσμός πατρότητας;

Τό «Σενάριο Φρόντ» κυκλοφόρησε μόλις πρόσφατα στη Γαλλία απ' τίς εκδόσεις Gallimard (Παρίσι, Μάιος 1984) μέ επιμέλεια του J.B. Pontalis.

Δημοσιεύουμε σέ μετάφραση ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα της πρώτης έκδοχής του σενάριου (σελ. 356-366). Τό απόσπασμα αυτό που αναφέρεται στην ήμέρα της κηδείας του πατέρα του Φρόντ και περιγράφει ένα όνειρό του τό ξεχωρίζει ο ίδιος ο επιμελητής στόν πρόλογο του.

Σ' ένα κουρείο.

Είναι πρωί.

Ο Φρόντ μέ ρούχα πένθους μπαίνει μέσα και ξεετάζει μέ δυσάρεσκεια τούς πελάτες που περιμένουν τή σειρά τους και που θά έξυπηρετηθούν πρίν απ' αυτόν.

Ο κουρέας τόν πλησιάζει.

ΚΟΥΡΕΑΣ: Καλημέρα γιατρέ, καθίστε.

ΦΡΟ-ΥΝΤ (δυσανασχετώντας): Πολύς κόσμος σήμερα. Συνήθως τέτοια ώρα δέν υπάρχει ψυχή. ΚΟΥΡΕΑΣ (έκπληκτος): Στίς δέκα ή ώρα; Μά είμαστε πάντα γεμάτοι. Συνήθως έρχεστε στίς έννέα και μισή.

(Σιωπή).

Ο Φρόντ βγάξει τό ρολόι του τό κοιτάζει μέ έκπληξη και άβεται άποφασισμένος νά περιμένει.

ΕΝΑΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΥΡΕΙΟΥ (σκυμμένος πάνω απ' τόν πελάτη του, του κάνει έντριβή): Κλείστε τα μάτια σας κύριε: Είναι οινόπνευμα.

Τό σπίτι που μένουν ο πατέρας κι ή μητέρα του Φρόντ.

Μπροστά στην είσοδο μία νεκροφόρα. Πολλοί περιμένουν ήδη. Τά παιδιά της γειτονιάς είναι ένθουσιασμένα μέ τή νεκροφόρα. Η είσοδος του σπιτιού είναι καλυμμένη μέ μαύρο ύφασμα.

Ζάν Πώλ Σάρτρ:

Τό σενάριο «ΦΡΟ-Υ-ΝΤ»

Στό διαμέρισμα των γέρων Φρόντ.

Η οικογένεια συγκεντρωμένη. Οι άδελφές μέ τούς άντρες τους, τά άνήψια, κλπ.

Οι συγγενικοί δεσμοί είναι στενοί αλλά δέν θά γίνουν πιο συγκεκριμένοι.

Η μητέρα είναι παρούσα. Χλωμή αλλά δδάκρυτη. Η Μάρθα είναι δίπλα της.

Έχει κλάψει.

Ένας υπάλληλος του γραφείου κηδειών εμφανίζεται στην πόρτα του δωματίου.

Ο ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ (μέ μεγάλο σεβασμό προς τή μητέρα): Κυρία, ο χρόνος μας είναι άπολύτως καθορισμένος. Λυπάμαι πολύ, αλλά...

Η μητέρα, μέ μεγάλη εγγένεια αλλά και μ' ένα ύφος δσναίσθητα άυταρχικό.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Περιμένετε ακόμη λίγο.

Ο υπάλληλος υποκλίνεται άρκετά δυσάρεστημένος και άποσύρεται.

Μία νέα γυναίκα (στά άριστερά της μητέρας) ξεσπά (θά μπορούσε νά είναι ή Ρόζα Φρόντ, αλλά δέν πρόκειται νά κατανομαστεί).

ΜΙΑ ΝΕΑ ΓΥΝΑΙΚΑ: Έχει δικίο μητέρα! Δέν μπορούμε νά τούς καθυστερούμε άλλο. Τόσο τό χειρότερο για τόν Σιγισμούνδο.

Η Μάρθα μοιάζει άνήσυχη και σαστισμένη.

ΜΑΡΘΑ: Κάντε λίγη ύπομονή, σάς παρακαλώ. Όταν χωρίσαμε, έπρόκειτο νά περάσει από τόν κουρέα...

Ένας κύριος μέ μαύρα, χωρίς άμφιβολία ο σύζυγος της νέας γυναίκας.

ΕΝΑΣ ΚΥΡΙΟΣ: Ο Σίγκμουντ έχει καθυστερήσει μισή ώρα! Μά τήν άλήθεια δέν τόν καταλαβαίνω. Τό πρώτο καθήκον προς τόν φτωχό μας πατέρα... Η ΜΗΤΕΡΑ (τόν σταματά άπότομα): Τό πρώτο καθήκον προς τόν φτωχό πατέρα σας είναι νά μήν ύψώνετε τή φωνή σας όταν τό νεκρικό του κρεβάτι είναι στό διπλανό δωμάτιο.

Άμήχανη σιωπή. Τήν ίδια στιγμή ή πόρτα άνοίγει. Είναι ο Φρόντ. Ρίχνεται προς τή μητέρα του και τήν παίρνει στην άγκαλιά του σιωπηλός.

ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ ΜΕ ΜΑΥΡΑ (μέ δυσάρεστο ύφος): Έλπίζω ότι τώρα θά μπορέσουμε νά...

Η μητέρα χαμογέλασε στόν Φρόντ. Νιώθει ξαλαφρωμένη.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Ένα λεπτό. (Στόν Φρόντ): Έλα.

Τόν παίρνει από τό χέρι. Τόν οδηγεί στό βάθος του δωματίου και μπαίνει μαζί του στό δωμάτιο του Γιάκομπ. Ο Φρόντ ύπακούει μέ μία έλάχιστη άπέχθεια.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Μπές μέσα.

Μπαίνουν κι οι δύο. Τό φέρετρο του Γιάκομπ είναι άκουμπισμένο πάνω σ'ε μιά ξύλινη βάση. Πολλά λουλούδια.

Πλησίασε.

Ο Φρόντ καί η μητέρα μπροστά στό φέρετρο. Η μητέρα άκουμπά τό δεξί χέρι στό σκέπασμα του φέρετρου. Μέ τό άριστερό πιάνει τό δεξί καρπό του Φρόντ καί τόν αναγκάζει νά άκουμπήσει τό δεξί του χέρι πάνω στό φέρετρο του πατέρα.

(γλυκά:) Δέν έμαθε ποτέ τί σκεφτόσουν γι' αυτόν.

ΦΡΟ Υ Ν Τ (πολύ ένοχλημένος): Άλλά μαμά, έγω δέν...

Η ΜΗΤΕΡΑ Άφησέ με νά μιλήσω...

Έκείνος σέ λάτρευε. Ήταν βέβαιος ότι τόν αγαπάς. Μέχρι κι αυτή τή Δευτέρα είπε: «Κι άν τό μόνο πού κατόρθωσα είναι νά φέρω στόν κόσμο μιά μεγαλοφυΐα, ή ζωή μου δέν πήγε χαμένη». Τόν έκανες ευτυχισμένο Σίγκμουντ. Μήν κακίζεις τόν έαυτό σου γιά τίποτα.

Ο Σίγκμουντ, μέ συσπασμένο πρόσωπο, μέ μάτια στεγνά καί άπλανή, μένει ένα λεπτό μπροστά στό φέρετρο. Ύστερα, σά νά μήν άντέχει άλλο, γυρίζει τήν πλάτη σχεδόν βίαια.

Η μητέρα τόν κοιτάζει μέ βαθιά θλίψη. Ύστερα απομακρύνεται, άνοίγει τήν πόρτα καί βγαίνει έξω. Ο Φρόντ κάνει μιά γκριμάτσα σάν νά είναι έτοιμος ν' αναλυθεί σέ λυγμούς. Όμως όχι: Τό πρόσωπό του συνέχεται καί τήν ακολουθεί.

Μπροστά στό σπίτι.

Ο αριθμός των άτόμων πού περιμένουν τήν ταφή έχει σημαντικά αύξηθεί. Μεταξύ αυτών αναγνωρίζουμε τόν Φλίς, πού έχει προχωρήσει στην πρώτη γραμμή. Περνούν τέσσερις υπάλληλοι του γραφείου κηδείων μέ τό φέρετρο καί τό τοποθετούν στην νεκροφόρα.

Πίσω τους, μέ τό πρόσωπο σκεπασμένο μέ μαύρο κρέπι, ή μητέρα, ή Μάρθα, δύο άλλες γυναίκες, μετά ό Φρόντ καί τρεις άλλοι άντρες τής οικογένειας.

Μόλις περνά ή πομπή, ό Φλίς πού έχει βγάλει τό καπέλο του, άκουμπά τό χέρι του Φρόντ. Ο Φρόντ στρέφεται: βλέπει τόν Φλίς καί τόν κοιτάζει μέ μιά έκπληξη πού συνοδεύεται από μιά μικρή έλλίδα.

ΦΡΟ Υ Ν Τ: Έσύ!

ΦΛΙΣ: Μέ κάλεσαν χθές τό πρωί τηλεγραφικά γιά μιά έπείγουσα περίπτωση.

ΦΡΟ Υ Ν Τ: Ποτέ δέν σέ είχα τόσο πολύ ανάγκη. Θά ιδωθούμε.

Τό άμάξι ξεκινά. Η ομάδα των στενών συγγενών αρχίζουν νά τό ακολουθούν -πρώτα οι γυναίκες, μετά οι άντρες. Κι άλλα άτομα προστίθενται στην πομπή.

Τό όνειρο

Ένα κατάσταση παρόμοιο μέ εκείνο του κουρέα. Έχει μάλιστα καί πολυθρόνες μπροστά στους καθρέφτες.

Οι υπάλληλοι όμως του κουρείου, όρθιοι άνάμεσα στις πολυθρόνες καί τους καθρέφτες καί μέ τό πρόσωπο στό φακό, άντί νά ξυρίζουν ή νά κουρεύουν (δέν υπάρχει κανένας πελάτης στις πολυθρόνες), περνάνε από χέρι σέ χέρι (τρείς πολυθρόνες, τρείς κουρείς) στρογγυλές μπάλες από χαρτί λευκό (μέ ροζ κορδέλες καί ταινίες) πού καταλήγουν στά χέρια του ιδιοκτήτη του κουρείου ό όποιος κάθεται πίσω άπ' τό ταμείο του.

Αυτό κολλά σέ κάθε μπάλα τήν έτικέτα «έπωλήθη» καί τίς πετά, τή μιά μετά τήν άλλη στό πάτωμα.

Έκείνο όμως πού προκαλεί έντύπωση δέν είναι αυτή ή παράξενη συμπεριφορά, άλλα οι τεράστιες πλάκες από σμάλτο πού κρέμονται σ' όλους τους τοίχους (στή θέση των διαφημίσεων γιά άρώματα ή σαπούνια ξυρίσματος πού βλέπαμε όταν είχε μπει ό Φρόντ).

(Θόρυβος όφ μιās μηχανής πού κρατάει μέ τρόπο γελοίο καί σχεδόν έφιαλτικό τό ρυθμό πού περνά τό έμπόρευμα από τόν έναν υπάλληλο στόν άλλο).

Πάνω σ' όλες τίς πλάκες είναι γραμμένο (μέ τυπογραφικά στοιχεία, παχιά κεφαλαία ή πλάγια ή στρογγυλά, κλπ., λές καί πρόκειται γιά δείγματα γραφής ή διαφημίσεις γιά έναν χαρακτή):

ΠΑΡΑΚΑΛΕΙΣΘΕ
ΝΑ ΚΛΕΙΝΕΤΕ ΤΑ ΜΑΤΙΑ.

Ο θόρυβος των μηχανών σκεπάζεται από ένα έπίμονο κουδούνισμα, καί ξαφνικά τό όνειρο διακόπτεται.

(έπίμονο κουδούνισμα)

Ο Φρόντ βρίσκεται στό γραφείο του, ξυπνά ξαφνιασμένος άπ' τό κουδούνι.

Είναι ή έπόμενη τής ταφής. Είχε αποκοιμηθεί.

Η πόρτα άνοίγει.

Η ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: Ο δόκτωρ Φλίς.

Έμφανίζεται ό Φλίς. Ο Φρόντ σηκώνεται βιαστικά γιά νά τόν προυπαντήσει. Δίνουν μέ δύναμη τά χέρια.

ΦΡΟ Υ Ν Τ: Άκόμα νά τό πιστέψω ότι βρίσκεσαι στην Βιέννη. Μόνο έσύ μπορείς νά μέ βοηθήσεις. Βίλχελμ είμαι πολύ άσχημα.

ΦΛΙΣ (μέ ελκρινές ένδιαφέρον): Στηριζόσουν πολύ επάνω του;

ΦΡΟ Υ Ν Τ: Πάνω στόν πατέρα μου;

Έ λοιπόν πιστέψέ με ότι δέν ξέρω τίποτα!

Ναί, στηριζόμουν σ' αυτόν. Μ' όλες μου τίς ίνες. Αυτός ό θάνατος κοντεύει νά μέ τρελάνει.

Γυρίζει τήν πλάτη του στόν Φλίς καί κοιτάζει πρός τό παράθυρο.

Κι ώστόσο άναρωτιέμαι άν τόν αγαπούσα.

Σκυθρωπός:

Μερικές φορές πίστεψα ότι τόν άποστρεφόμεν.

Τινάζει τό κεφάλι του σάν γιά νά διώξει μιά σκοτούρα, κατόπιν γυρίζει πρός τόν Φλίς καί τόν κοιτάζει μέ μάτια πού λάμπουν.

Άδιάφορο άν τόν άποστρέφεται ή τόν αγαπά τό γεγονός πού μετρά περισσότερο στην ζωή ενός άντρα είναι ό θάνατος του πατέρα του.

Ο Φλίς χαμογελάει γλυκά.

ΦΛΙΣ: Νά άπεχθάνεσαι τόν Γιάκομπ Φρόντ, αυτό μου φαίνεται αδύνατο. Δέν τόν είδα παρά δύο φορές άλλα έμοιαζε τόσο καλός άνθρωπος.

Ο Φρόντ βηματίζει ταρχηγμένος μέσα στό δωμάτιο.

ΦΡΟ Υ Ν Τ: Όσο γι' αυτό ναι! Έτσι έμοιαζε. Άλλά τι άποδεικνύει αυτό;

Ξαναγυρίζει άνήσυχος πρός τόν Φλίς, τόν πιάνει άπ' τούς ώμους καί τόν κοιτάζει σχεδόν άπειλητικά.

ΦΡΟ Υ Ν Τ: Μερικές φορές σκέφτομαι: δέν είναι φυσικό νά τόν μισώ τόσο πολύ. Ένας άπ' τούς δύο μας πρέπει νά είναι ένα τέρας. Άν δέν είμαι έγω πρέπει νά είναι αυτός.

Ο Φλίς ένοχλείται άμέσως από τήν ψυχολογική καί ήθική τροπή πού παίρνει αυτή ή συζήτηση.

ΦΛΙΣ (βιάζεται νά τόν διαβεβαιώσει): Μα τόν αγαπούσες!

ΦΡΟ Υ Ν Τ (σκυθρωπός): Ναι. Τόν αγαπούσα επίσης.

(Άπότομη όρμη):

Ένας λόγος παραπάνω πού αυτές οι στιγμές μίσους μου είναι άκατανόητες.

Δίχως νά κοιτάζει τόν Φλίς:

Τί σου λέει ότι δέν άπωθώ στό βάθος του άσυνειδήτου μου μιά άγενή παιδική άνάμνηση. Θά 'πρεπε νά έφαρμόσω στόν έαυτό μου τή δική μου μέθοδο. Άν μπορούσα νά στίψω τον έαυτό μου σάν ένα λεμόνι...

(Μέ άπλανές βλέμμα): Ποιος τό είπε αυτό; «Νά στίψω σάν ένα λεμόνι». Κάποιον άκουσα νά τό λέει... Ά ναι. Η Σέσιλυ.

(Ξερό γέλιο).

Γιά δές! Ίδου μιά άπόλυτη έπιτυχία! Έπιχείρησε νά αυτοκτονήσει.

ΦΛΙΣ: Έσύ τήν έμπόδισες;

ΦΡΟ Υ Ν Τ: Ναι.

ΦΛΙΣ: Σ' εύχαριστώ γιά τά στοιχεία. Οι ύπολογισμοί μου άποδεικνύουν όριστικά καί άμετάκλητα ότι πάσχει από μιά ύστερική νεύρωση.

Ο Φρόντ, λίγο ελρωνικός, γιά πρώτη φορά από τότε πού γνώρισε τόν Φλίς:

ΦΡΟ Υ Ν Τ: Τόσο τό καλύτερο. Φαντάσου ότι άρχισα ν' άμφιβάλλω.

(Μετά από λίγο).

Η μητέρα της μου τηλεφώνησε. Η μικρή είναι γεμάτη άγωνία. Πιστεύω ότι ή νεύρωσή της είναι έτοιμη νά μετατραπεί σέ μιά άνίατη ψύχωση.

Άπειλισμένος δείχνει μέ τό δάχτυλο τό κρανίο του.

Τί στραβό έχω εδώ μέσα καί δέν καταφέρνω παρά νά βλέπω τούς ανθρώπους;

‘Απότομα μοιάζει ήρεμος και αποφασισμένος. Κοιτάζει άρκετή ώρα τόν Φλίς και ξαφνικά:

Θά μέ βοηθήσεις.

ΦΛΙΣ: Σέ τί;

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Έλα!

Τόν τραβά μέχρι τόν καναπέ. Δείχνοντας τήν καρέκλα πού βρίσκεται μπροστά του:

Κάθισε εδώ.

Τόν σταματά.

‘Οχι.

Μετά από λίγο παίρνει τήν καρέκλα και τή μεταφέρει στό κεφάλι του καναπέ, στη θέση –πού έχει γίνει πιά κλασική– του αναλυτή.

Έκει!

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Καλύτερα νά μή σέ βλέπω: σέ γνωρίζω πολύ καλά.

Θά παίζεις τό ρόλο μου. Έγώ, θά είμαι ό άρρωστος.

‘Ο Φλίς αντίστέκεται, άμήχανος και άγανακτισμένος.

ΦΛΙΣ: Είσαι τρελός; Έγώ δέν είμαι ψυχίατρος.

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Καί λοιπόν; Άν θέλω νά αναλύσω τήν περίπτωση μου, πρέπει νά μιλήσω μπροστά σέ κάποιον.

Τόν υποχρεώνει νά κάτσει. Τήν ώρα πού ό ίδιος ζαπλώνει στόν καναπέ:

Δέν χρειάζεται νά κάνεις τίποτα άλλο παρά νά μέ άκούσεις. Δέν γνωρίζω πού πηγαίνω. Χρειάζομαι όμως ένα μάρτυρα.

‘Ο Φλίς έχει κάτσει δυστροπώντας, άφου σήκωσε τούς ώμους. ‘Ο Φρόντ μιλά ζαπλωμένος.

Τό όνειρο καταρχήν.

Ήταν ένα κουρείο. Χθές πήγα νά ξυριστώ: είχε πολύ κόσμος και καθυστέρησα στην κηδεία. Ντράπηκα.

‘Ωραία. Όνειρο ντροπής και τύψεων. Βλέπω τις σφάλτινες πλάκες στό όνειρό μου: «Παρακαλείσθε νά κλείνετε τά μάτια».

Αυτό σημαίνει: «Οί γιοί όφείλουν νά κλείνουν τά μάτια των πατεράδων τους. Και σύ έφτασες πολύ άργά γιά νά κλείσεις τά μάτια του δικού σου».

ΦΛΙΣ: Άκου Σίγκμουντ.

‘Ο Φρόντ σφαδάζει στόν καναπέ σάν πραγματικός άρρωστος.

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Σώπα. Σώπα λοιπόν. Ύπάρχει άλλο θέμα. Ένα όνειρο είναι πάντοτε ή ίκανοποίηση μιας επιθυμίας. Ποιά όμως είναι ή επιθυμία; Περίμενε! Περίμενε λοιπόν.

Κλείνω τά μάτια σημαίνει επίσης: πεθαίνω. Ήθελα νά πεθάνω. Έδώ και χρόνια καλώ τό θάνατο στα όνειρά μου. Έχω κάτι σάν ένστικτο θανάτου, είναι ένα στοιχείο του χαρακτήρα μου πού μπροστά του δέν μπορώ νά κλείνω τά μάτια.

Λέει τις τελευταίες λέξεις έντελώς φυσικά χωρίς νά τό σκέφτεται. Αναπνέει και κάθεται απότομα στόν καναπέ.

Πώς;

(Μετά από λίγο).

Γυρίζει στόν Φλίς.

Βλέπεις: ή έκφραση ξαναγύρισε μόνη της, χωρίς νά τήν ψάξω. Καί μέ μία τρίτη σημασία. Τή

βαθύτερη από όλες, εκείνη πού έξηγεί όλο τό όνειρο. Στο όνομα του σεβασμού πρós τόν πατέρα επιθυμώ νά κλείσω τά μάτια μπροστά σέ μία πράξη του πατέρα μου.

Σηκώνεται και βηματίζει ταραγμένος.

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Μιά πράξη πού δέν θέλω νά βλέπω. Πού τήν κρύβω. Πού τήν άπωθώ έξω από τή συνείδησή μου.

‘Ο Φλίς θέλει νά σηκωθεί κι αυτός. Μέ επιμονή:

Κάτσε εκεί πού βρίσκεσαι.

Θά ξαναβρώ αυτή τήν άνάμνηση άν χρειαστεί νά τήν ψάχνω όλη μου τή ζωή.

Ξανακάθεται.

Ήταν σ’ εκείνο τό ταξίδι, είμαι σίγουρος!

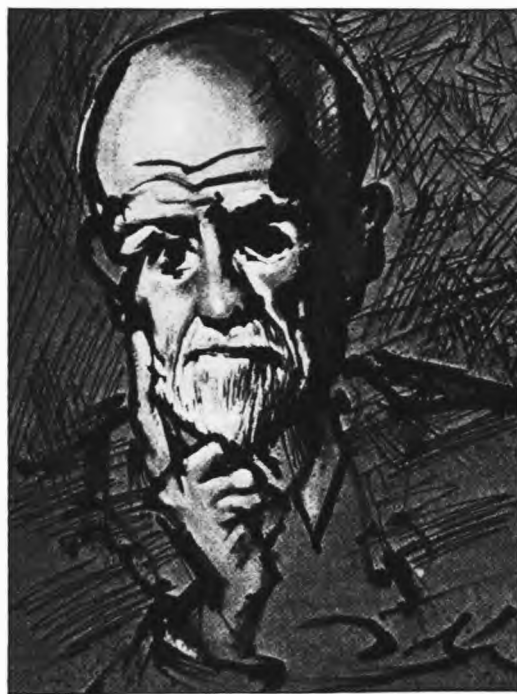
ΦΛΙΣ (άπρόθυμα): Ποιό ταξίδι;

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Γεννήθηκα στό Φράιμπεργκ, στη Βοημία. ‘Ο πατέρας μου πουλούσε ύφάσματα. Ήταν πλούσιος. Ή άνοδος του άντισημιτισμού του προκάλεσε φόβο. Φύγαμε γιά τή Λειψία και μετά γιά τή Βιέννη, καταστραμμένοι. Ήταν στά πολύ παιδικά μου χρόνια. Τί όμως έκανε; Τί συνέβη;

‘Απότομα ξεσπά σέ γέλια. ‘Ο Φλίς ξαφνιάζεται.

ΦΛΙΣ (παράφορα): Σίγκμουντ...

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ (γελώντας άκόμα): Περίμενε λοιπόν!

Ο Φρόντ απ' τον Νταλί

Ξέρεις γιατί γελώ; Ήμουν έτοιμος νά σκεφτώ: «Φαίνεται ότι ό γέρο—Γιάκομπ είχε βιάσει μία άπ' τις κόρες του μπροστά στα μάτια μου!» Καί μετά θυμήθηκα ότι οι άδελφές μου δέν είχαν άκόμα γεννηθεί.

‘Ο Φλίς τόν κοιτάζει μέ ένα είδος τρόμου.

‘Ο Φρόντ είναι πολύ άπορροφημένος γιά νά τό άντιλήφθει. Κάθεται πάνω στόν καναπέ και σκύβει μπροστά. Μετά από λίγο χαλαρώνει, στρέφεται πάνω στα πλευρά του, άνασηκώνεται και τεντώνει τά πόδια πάνω στόν καναπέ, έτοιμος νά ζαπλώσει όπως έκανε προηγουμένως.

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Άς συνεχίσουμε!

‘Ο Φλίς σηκώνεται τήν ίδια στιγμή και μπαίνει μπροστά στόν Φρόντ, άποφασισμένος νά σταματήσει εκεί.

ΦΛΙΣ: Ά όχι. Μιά φορά είναι άρκετή.

Αυτή ή μέθοδος είναι ήλιθια: δέν άσχολεϊται παρά μέ τή ούρά του γαϊδάρου και μέ καλαμπούρια.

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Δέν είναι μέθοδος: ψάχνω. Βοηθήσε με.

ΦΛΙΣ: Δέν μπορώ νά σέ βοηθήσω έφόσον δέν τό έγκρίνω. Προτιμώ τόν ύπνωτισμό.

‘Ο Φρόντ κατευθύνεται πρós τό μέρος του, μ' ένα προκλητικό ύφος, σχεδόν όμοφυλόφιλο.

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Έ τότε ύπνώτισέ με.

‘Ο Φλίς στρέφεται απότομα.

ΦΛΙΣ: Δέν ξέρω πώς νά τά κάνω. Καί εξάλλου έσύ δέν είσαι νευρωτικός.

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Γιατί όχι;

ΦΛΙΣ (μέ διάθεση): Είμαστε μία ομάδα Σίγκμουντ. Δέν έχεις τό δικαίωμα νά υποφέρεις από συνειδησιακές διαταραχές.

Στό Μπέρχτεσγκάντεν μου πρόσφερε κάτι σταθερό: μία μέθοδο, τήν ύπνωτική έρευνα. Ένα άποτέλεσμα, τά σεξουαλικά τραύματα. Σήμερα δέν μπορώ νά σέ παρακολουθήσω πιά. Γιατί χρειάζεσαι νά αναλύσεις τήν ψυχική σου κατάσταση;

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Δέν είμαι πλέον σίγουρος γιά τίποτα. Τή Σέσιλν τήν υποχρέωσα νά κάνει τις άποκαλύψεις της...

ΦΛΙΣ: Μένουν άλλες δεκατρείς περιπτώσεις.

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Ίσως τούς υποχρέωσα κι αυτούς, ή ίσως οι άσθενείς μου είχαν νά σπιλώσουν τούς πατεράδες τους;

ΦΛΙΣ: Τι συμφέρον θά είχαν νά σπιλώσουν τούς πατεράδες τους;

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Τί συμφέρον έχω έγώ νά σπιλώσω τόν δικό μου;

ΦΛΙΣ (τρομαγμένος): Πώς;

Προσπαθεί νά έλαχιστοποιήσει τά πράγματα.

Σίγκμουντ, δέχτηκες ένα τρομερό πλήγμα και εξάλλου κουράστηκε πολύ τόν τελευταίο καιρό. Τό ξέρω αυτό. Άφησε τούς άσθενείς γιά δεκαέντε μέρες. Πάρε τή Μάρθα και τά παιδιά, πήγαμε διακοπές, τό έχεις ανάγκη.

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Τούς άσθενείς είναι εύκολο νά τούς αφήσω. Δέν έχω πιά κανέναν... Τόν εαυτό μου όμως δέν μπορώ νά τόν αφήσω.

ΦΛΙΣ (ξαναπαίρνει τό ύφος του): Άκουσέ με Σίγκμουντ: δουλεύουμε μαζί. Τή θεωρία γιά τά τραύματα τήν έχω ανάγκη γιά τούς ύπολογισμούς μου. Πρέπει νά τήν κρατήσεις. Παραδέχομαι ότι μπορεί νά έχεις κάνει λάθη στις λεπτομέρειες. Μά τότε βρές τα. Διόρθώσε τα! Κάνε όσο χρόνο θέλεις. Άλλά ή συνεργασία μας δέν έχει πιά λόγο ύπαρξης άν άρνείσαι τά δεδομένα πού πάνω τους στηρίζεται.

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ (άβέβαιος, μάλλον πειθήνιος παρά πεισμένος): Λάθη. Ναι... Ίσως...

ΦΛΙΣ: Άναζητήσε τα. Άλλά μήν κλείνεσαι στόν εαυτό σου: θά τρελαθείς άν επιχειρήσεις νά γνωρίσεις τόν εαυτό σου. Δέν είμαστε φτιαγμένοι γιά κάτι τέτοιο.

‘Ο Φρόντ κοιτάζει τόν Φλίς μέ μία καινούρια περιέργεια. Κρατά τήν άπόστασή του.

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Έσύ, δέν δοκίμασες ποτέ Βίλχελμ;

ΦΛΙΣ (μέ σιγουριά): Νά γνωρίσω τόν εαυτό μου; Ποτέ.

‘Ο Φρόντ κουνά τό κεφάλι του δίχως νά τόν χάσει από τά μάτια του.

ΦΡΟ-Υ-ΝΤ: Καταλαβαίνω.